ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 16 грудня 2016 року № 547 (зі змінами та доповненнями внесеними наказами: Мінекономіки від 27 жовтня 2020 року № 2162-20, Мінагрополітики від 10 березня 2023 року № 422)

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКСПЕРТИЗИ СОРТІВ РОСЛИН

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ СОРТІВ РОСЛИН ГРУПИ КОРМОВИХ ТА КОРЕНЕПЛІДНИХ НА ВІДМІННІСТЬ, ОДНОРІДНІСТЬ І СТАБІЛЬНІСТЬ

ЗМІСТ

МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ НА ВОС

1. Белардіохлоа фіолетова…….. 4
2. Боби кінські…… 13
3. Борщівник Сосновського……..... 26
4. Бруква……..... 36
5. Буркун білий…… 50
6. Буркун лікарський……..... 61
7. Буряк кормовий……..... 71
8. В’язіль барвистий……..... 81
9. Гірчак сахалінський (сахалінська гречка)…… 90
10. Горох польовий (пелюшка)…… 100
11. Горошок волохатий……. 119
12. Горошок паннонський…… 128
13. Горошок посівний (вика)…… 137
14. Гребінник звичайний…….. 150
15. Грястиця збірна……..... 159
16. Елевсина (коракан)……. 168
17. Еспарцет……..... 178
18. Житняк гребінчастий, пустельний, сибірський, черепичний…… 189
19. Жито гірське…… 200
20. Кавун кормовий……..... 208
21. Канаркова трава справжня……. 221
22. Капуста кормова……..... 230
23. Капуста польова…….. 240
24. Китайбелія виноградолиста……..... 251
25. Козлятник лікарський…… 262
26. Козлятник східний…….. 272
27. Конюшина багряна (інкарнатна)……..... 283
28. Конюшина біла (повзуча)……..... 292
29. Конюшина відкритозіва…… 302
30. Конюшина гібридна…… 312
31. Конюшина лучна (червона)…… 321
32. Конюшина олександрійська……... 331
33. Конюшина перевернута……..... 341
34. Кострице-райграсові гібриди……..... 351
35. Костриця Беккера…… 362
36. Костриця велетенська……..... 371
37. Костриця лучна, костриця очеретяна…… 381
38. Костриця Регеля (східна)…… 390
39. Костриця червона, к. овеча, к. тонколиста, к. шорстколиста, к. різнолиста, к. несправжньоовеча, к. борозниста, к. червона мінлива, к. валіська…… 400
40. Ламкоколосник…… 420
41. Лисохвіст (китник) лучний і рівний……..... 429
42. Люпин багаторічний……... 439
43. Люпин білий, вузьколистий, жовтий…… 448
44. Люцерна (за винятком *Medicago sativa* L., *Medicago* × *varia* Martyn)……... 459
45. Люцерна посівна, мінлива……..... 475
46. Лядвенець……. 487

47. Мальва гібридна, кучерява, Мелюка……..... 496
48. Міскантус гігантський…… 506
49. Міскантус китайський…… 519
50. Міскантус цукроквітковий……. 534
51. Мітлиця собача, велетенська, пагононосна, тонка……..... 548
52. Могар, чумиза та їхні гібриди…… 556
53. Нут звивистий……..... 566
54. Овес щетинистий…… 575
55. Очеретянка звичайна……..... 585
56. Пажитниця багаторічна, італійська, вестервольдська, Буше, жорстка……..... 595
57. Пайза…… 607
58. Пирій видовжений, середній, волосистий…… 620
59. Просо африканське……. 629
60. Просо італійське……..... 644
61. Просо прутоподібне…… 657
62. Райграс високий……..... 672
63. Регнерія шорсткостеблова (пирій безкореневищний)……..... 683
64. Свербига східна……... 693
65. Серадела посівна……..... 704
66. Сильфій пронизанолистий……..... 713
67. Сильфій суцільнолистий…… 724
68. Сіда багаторічна……..... 735
69. Скорзонера іспанська……..... 746
70. Стоколос безостий…….. 756
71. Стоколос прибережний…….. 767
72. Стоколос прямий……..... 777
73. Тимофіївка лучна, тимофіївка Бертолоні……..... 786
74. Тимофіївка степова……..... 796
75. Тифон…….. 804
76. Тонконіг лучний, т. звичайний……..…….... 815
77. Топінамбур…….. 837
78. Топінсоняшник…… 850
79. Турнепс…… 861
80. Фацелія пижмолиста……..…… 874
81. Хатьма тюрингська…… 882
82. Чина запашна……..... 893
83. Чина лісова (гібридна)……... 902
84. Щавнат…… 914
85. Щириця…… 929
86. Щучник дернистий……. 947

УДК 633.39 Код UPOV: BELLA_VAR

Методика
проведення експертизи сортів белардіохлої фіолетової
(*Bellardiochloa violacea* (Bell.) Chiov.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Bellardiochloa violacea* (Bell.) Chiov.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,1 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин розділених на два чи більше повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,15 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н., Мамайсур В. В., н. с.,
УІЕСР, 2011.

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 25 рослин або частин 25 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 25 рослин або частин 25 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані

окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Волоть: за щільністю (ознака 6);

– Колосок: кількість квіток (ознака 9);

– Нижня колоскова луска: форма верхівки (ознака 12).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів белардіохлої фіолетової

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) QN	Рослина: за висотою MG 2	низька середня висока	3 5 7	
2. (*) PQ	Листок: за формою VS 2	щетиноподібний згорнутий	1 2	
3. (+) QN	Листок: діаметр MS 2	малий середній великий	3 5 7	
4. QL	Листок: характер нижнього боку VS 2	гладенький шерехатий	1 2	
5. (*) QN	Листок: інтенсивність опушення верхнього боку VS 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
6. (*) QL	Волоть: за щільністю VS 2	нещільна помірно щільна щільна	3 5 7	
7. (+) QN	Колосок: за довжиною MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
8. QN	Колосок: інтенсивність зелено-фіолетового забарвлення колоскових лусок VS 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
9. (*) (+) QN	Колосок: кількість квіток MS 2	мала середня велика	3 5 7	
10. (+) QN	Квітка: за розміром MS 2	мала середня велика	3 5 7	
11. (+) QN	Колоскова луска: кількість жилок MS 2	мала середня велика	3 5 7	

1	2	3	4	5
12. (*) PQ	Нижня колоскова луска: форма верхівки VS 3	остюкоподібна короткий остюк	1 2	
13. (+) QN	Квіткова луска: кількість жилок MS 2	мала середня велика	3 5 7	
14. QN	Волоть: інтенсивність шерехатості гілочок VS 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
15. (*) (+) QN	Рослина: початок цвітіння MS 2	ранній середній пізній	3 5 7	
16. (+) QN	Рослина: час плодоношення MS 3	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів белардіохлої фіолетової

Коди фаз розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Фази розвитку
1	Колосіння
2	Цвітіння
3	Плодоношення

Загальний вигляд

До 1. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 30, середня – 30–50, висока – понад 50.

До 3. Листок: діаметр, мм.

Малий – до 0,5; середній – 0,5–0,7; великий – понад 0,7.

До 7. Колосок: за довжиною, мм.

Короткий – до 6, середній – 6–8, довгий – понад 8.

До 9. Колосок: кількість квіток, шт.

Мала – до 3, середня – 3–5, велика – понад 5.

До 10. Квітка: за розміром, см.

Мала – до 0,5; середня – 0,5–0,8; велика – понад 0,8.

До 11. Колоскова луска: кількість жилок, шт.

Мала – 1, середня – 2, велика – 3.

До 13. Квіткова луска: кількість жилок, шт.

Мала – 1–2, середня – 3–4, велика – понад 4.

До 15. Рослина: початок цвітіння, місяць.

Ранній – травень, середній – червень, пізній – липень.

До 16. Рослина: час плодоношення, місяць.

Ранній – червень, середній – липень, пізній – серпень.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 41.

2. Плантариум: определитель растений on-line / *Bellardiochloa violacea* (Bell) Chiov. // Описание таксона. – www.plantarium.ru.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Bellardiochloa violacea* (Bell.) Chiov.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Белардіохлоа фіолетова**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (6)	Волоть: за щільністю	нещільна помірно щільна щільна		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (9)	Колосок: кількість квіток	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (12)	Нижня колоскова луска: форма верхівки	остюкоподібна короткий остюк		1 [ ] 2 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 635.651 Код UPOV: VICIA_FAB_MIN

Методика

проведення експертизи сортів бобів кінських (*Vicia faba* L. var. *minor*)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Vicia faba* L. var. *minor*.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 3 кг або 6000 шт. насінин.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 160 рослин розділених на два більше повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,7 × 0,7 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

Використано документ UPOV TG 8/6, 2002.

яких протягом вегетації здійснюються всі виміри кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 160 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 160 рослин або частин 160 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 160 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці зі 160 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Крило: меланінова пляма (ознака 8);
– Рослина: тип росту (ознака 12);
– Суха насінина: забарвлення насіннєвої шкірки (ознака 19).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів бобів кінських

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. PQ	Листя: забарвлення VG 19–61	світло-зелене	1	Tista, Hiverna
		помірно зелене	2	Gloria
		темно-зелене	3	
		блакитно-зелене	4	
		сірувато-зелене	5	Columbo
2. (*) QN	Час цвітіння (50% рослин хоча б з однією квіткою) MS 61	дуже ранній	1	
		ранній	3	Pistache
		середній	5	Victor
		пізній	7	Vasco
		дуже пізній	9	Hiverna*
3. QN	Лише для сортів з меланіновою плямою: Стебло: антоціанове забарвлення VG, 61–71	слабке	3	Pistache, Divine
		помірне	5	Victor
		сильне	7	
4. (+) (*) QN	Листочок: за довжиною (базальна пара листочків другого квіткового вузла) MS, 61–65	короткий	3	Pistache, Delta
		середній	5	Victor
		довгий	7	Limbo
5. (*) (+) QN	Листочок: за шириною (як для 4) MS 61–65	вузький	3	Castel
		середній	5	Columbo, Karl
		широкий	7	Condor
6. (+) QN	Листочок: місце максимальної ширини (як для 4) VS 61–65	ближче до верхівки	1	Pistache
		посередині	2	Signal
		ближче до основи	3	Victor
7. (+) QN	Квітка: за довжиною MS 61–65	коротка	3	Pistache
		середня	5	Caspar
		довга	7	Victor
8. (*) (+) QL	Крило: меланінова пляма VG 61–65	відсутня	1	Caspar
		наявна	9	Victor
9. PQ	Крило: забарвлення меланінової плями VG 61–65	коричневе	1	Goldrush
		чорне	2	Condor
		зеленувато-жовте	3	
10. QL	Парус: антоціанове забарвлення VG 61–65	відсутнє	1	Caspar
		наявне	9	Pistache, Condor

1	2	3	4	5
11. (+) QN	Парус: поширення антоціанового забарвлення VG 61–65	мале	3	Pistache
		середнє	5	Hiverna
		велике	7	
12. (*) (+) PQ	Рослина: тип росту VG 71–81	детермінантний	1	Tista
		індетермінантний	2	Condor
13. QN	Рослина: за висотою MS 71–81	низька	3	Pistache
		середня	5	Columbo
		висока	7	Condor
14. QN	Стебло: кількість вузлів (до першого квіткового вузла включно) MS 71–81	мала	3	Columbo
		середня	5	Caspar
		велика	7	Vasco
15. QN	Біб: за довжиною (без дзьобика) MS 71–81	дуже короткий	1	Maris Bead
		короткий	3	Condor
		середній	5	Gloria
		довгий	7	Caspar, Vasco
16. QN	Біб: за шириною (від шва до шва) MS 71–81	вузький	3	Condor
		середній	5	Pistache
		широкий	7	Victor
17. (+) PQ	Суха насінина: форма повздовжнього розрізу VS 89	округла	1	Maris Bead
		еліптична	2	Condor
		неправильної форми	3	Columbo
18. QN	Суха насінина: маса 100 насінин MG 89	мала	3	Condor,Gloria
		середня	5	Victor
		велика	7	Pistache
19. (*) (+) PQ	Суха насінина: забарвлення насіннєвої шкірки (відразу після збирання) VS 89	бежеве	1	Condor
		сіро-бежеве	2	Caspar
		зелене	3	Palacio
		червоне	4	
		фіолетове	5	
		чорне	6	Tyrol
20. (+) QL	Суха насінина: чорна пігментація рубчика VS 89	відсутня	1	Victor
		наявна	2	Condor

Примітка: * – для ярого типу розвитку

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів бобів кінських

Фенологічні стадії росту і ВВСН-ідентифікаційний ключ *Vicia faba* L. (Meier, 1997)

Коди	Опис
Основна стадія росту 0: Проростання	
1	**2**
00	Сухе насіння
01	Початок бубнявіння насіння
02	–
03	Насіння набубнявіло повністю
04	–
05	Поява корінця з насіння
06	–
07	Паросток з'явився з насінини (зародок стебла видимий)
08	Паросток досягає поверхні ґрунту
09	Поява паростка на поверхні ґрунту
Основна стадія росту 1: Розвиток листка [1]	
10	Поява пари лускових листків (можуть бути з'їдені або втрачені)
11	Перший листок розгорнувся
12	Два листки розгорнулися
13	Три листки розгорнулися
14	Чотири листки розгорнулися
15	П'ять листків розгорнулися
16	Шість листків розгорнулися
17	Сім листків розгорнулися
18	Вісім листків розгорнулися
19	Дев'ять або більше листків розгорнулися
Основна стадія росту 2: Формування бічних пагонів	
20	Бічні пагони відсутні
21	Початок розвитку бічних пагонів: виявлено перший бічний пагін
22	Два бічних пагони з'явилося
23	3 бічних пагони з'явилося
24	4 бічних пагони з'явилося
25	5 бічних пагони з'явилося
26	6 бічних пагони з'явилося
27	7 бічних пагони з'явилося
28	8 бічних пагони з'явилося
29	Кінець утворення бічних пагонів: 9 або більше бічних пагонів з'явилося
Основна стадія росту 3: Подовження стебла	
30	Початок подовження стебла
31	Поява одного міжвузля[2]
32	З'явилося 2 міжвузля
33	З'явилося 3 міжвузля
34	З'явилося 4 міжвузля
35	З'явилося 5 міжвузля
36	З'явилося 6 міжвузля
37	З'явилося 7 міжвузля
38	З'явилося 8 міжвузля

1	2
39	З’явилося 9 і більше міжвузлів
Основна стадія росту 4:	
Основна стадія росту 5: Поява суцвіття	
50	Наявний квітковий пуп’янок, ще закритий прилистками
51	Поява першого квіткового пуп’янка з прилистків
52	–
53	–
54	–
55	Перші окремі пуп’янки з’явились з прилистків, але все ще закриті
56	–
57	–
58	–
59	Видно перші пелюстки, багато окремих квіткових пуп’янків, усе ще закритих
Основна стадія росту 6: Цвітіння	
60	Перші квітки відкриті
61	Квітки відкриті на першому суцвітті
62	–
63	Квітки відкриті на 3-ох суцвіттях на одній рослині
64	–
65	Повне цвітіння: квітки відкриті на 5-ох суцвіттях на одній рослині
66	–
67	Зниження інтенсивності цвітіння
68	–
69	Кінець цвітіння
Основна стадія росту 7: Розвиток плоду	
70	Перший біб досяг кінцевої довжини («плескатий біб»)
71	10% бобів досягли кінцевої довжини
72	20% бобів досягли кінцевої довжини
73	30% бобів досягли кінцевої довжини
74	40% бобів досягли кінцевої довжини
75	50% бобів досягли кінцевої довжини
76	60% бобів досягли кінцевої довжини
77	70% бобів досягли кінцевої довжини
78	80% бобів досягли кінцевої довжини
79	Майже всі боби досягли кінцевої довжини
Основна стадія росту 8: Дозрівання	
80	Початок достигання: насіння зелене, заповнення порожнини боба
81	10% бобів достигли, насіння сухе і тверде
82	20% бобів достигли, насіння сухе і тверде
83	30% бобів достигли, насіння сухе і тверде
84	40% бобів достигли, насіння сухе і тверде
85	50% бобів достигли, насіння сухе і тверде
86	60% бобів достигли, насіння сухе і тверде
87	70% бобів достигли, насіння сухе і тверде
88	80% бобів достигли, насіння сухе і тверде
89	Повна стиглість: майже всі боби чорні, насіння сухе і тверде

1	2
Основна стадія росту 9: Старіння	
90	–
91	–
92	–
93	Стебла починають темніти
94	–
95	50% стебел коричневі або чорні
96	–
97	Рослина відмирає та засихає
98	–
99	Збиральний продукт

Примітка: [1] Подовження стебла може відбуватись раніше, ніж до 19 стадії; у цьому випадку продовжується в основній стадії 3.

[2] Перше міжвузля з'являється з вузла справжнього листка

До 4 + 5. Листочок: за довжиною (базальна пара листочків другого квіткового вузла) (4), за шириною (як для 4) (5).

Якщо спостерігається різниця у розмірах між двома листками в парі, слід вимірювати більший.

До 6. Листочок: місце максимальної ширини (як для 4).

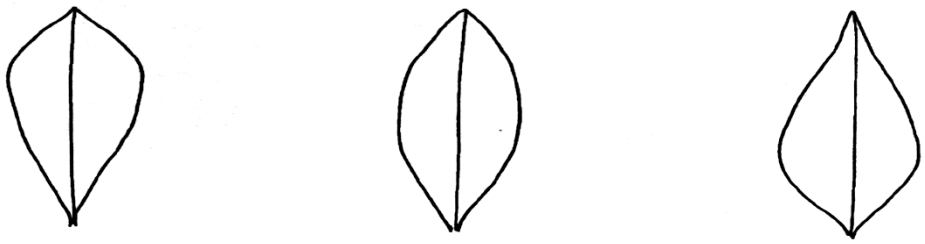

1	2	3
Ближче до верхівки	посередині	ближче до основи

До 7. Квітка: за довжиною.

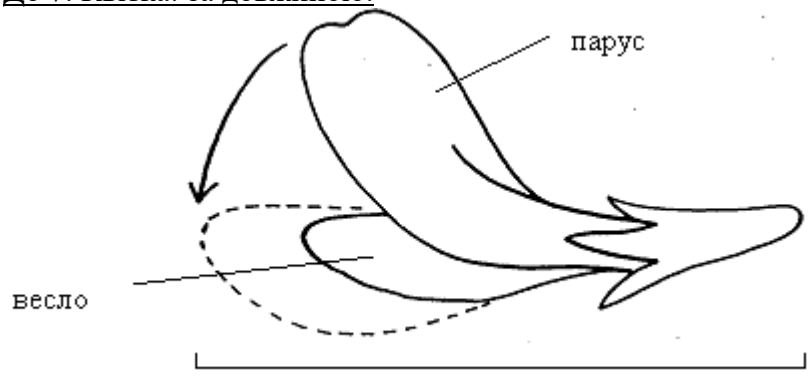

довжина

До 8. Крило: меланінова пляма.

Меланінова пляма на крилі квітки корелює з вмістом таніну в шкірці. Цю ознаку можна визначити за допомогою наступного метода. Видалити шматочок насіннєвої шкірки, на внутрішню сторону якої нанести одну-дві краплі реагенту. Виникнення яскравої рожевої плями через 1–2 хвилини свідчить про наявність таніну. (Реагент: А – 50% етанол; В – 1% розчин ваніліну в концентрованій HCI; А і В змішуються 1:1)

До 11. Парус: поширення антоціанового забарвлення.

Визначають на зовнішньому боці паруса

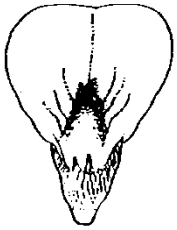

3
Мале

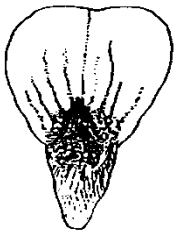

5
середнє

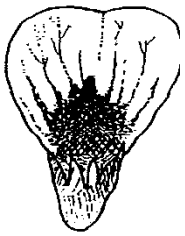

7
велике

До 12. Рослина: тип росту.

1
Детермінантний

2
індетермінантний

До 17. Суха насінина: форма повздовжнього розрізу.

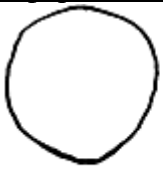

1
Округла

2
еліптична

3– неправильної форми

До 19. Суха насінина: забарвлення насіннєвої шкірки (відразу після збирання).

Звичайно після збирання насінина має бежеве забарвлення, яке перетворюється у коричневе, завдяки вмісту таніну.

До 20. Суха насінина: чорна пігментація рубчика.

У сортів, генетичною структурою яких передбачено таку відмітність, селекціонер допускає гарантовану стабільність цієї ознаки. Однак ця ознака не використовується для встановлення відмітності з огляду на вищевикладене. Для сортів, що виділяються за цією ознакою, слід описувати стан «наявна» і вказати пропорцію стосовно двох виявлень у кожному окремому випадку, залучаючи до Опису.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 203.

2. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Field Bean (Vicia faba L. var. minor) (TG/8/6, UPOV) // Geneva. 2002-04-17. – 21 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg008.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Vicia faba* L. var. *minor*	
1.2 Загальноприйнята назва	**Боби кінські**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції перехреснозапильних сортів
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
(a) Самозапильний [ ]

(b) Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках відноситься до відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (2)	Час цвітіння (50% рослин хоч би з однією квіткою)	дуже ранній		1 [ ]
		раннній	Pistache	3 [ ]
		середній	Victor	5 [ ]
		пізній	Vasco	7 [ ]
		дуже пізній	Hiverna	9 [ ]
5.2 (8)	Крило: меланінова пляма	відсутня	Caspar	1 [ ]
		наявна	Victor	2 [ ]
5.3 (12)	Рослина: тип росту	детермінантний	Tista	1 [ ]
		індетермінантний	Condor	2 [ ]
5.4 (13)	Рослина: за висотою	низька	Pistache	3 [ ]
		середня	Columbo	5 [ ]
		висока	Condor	7 [ ]
5.5 (18)	Суха насінина: маса 100 насінин	мала	Condor, Gloria	3 [ ]
		середня	Victor	5 [ ]
		велика	Pistache	7 [ ]
5.6 (19)	Суха насінина: забарвлення насіннєвої шкірки (відразу після збирання)	бежеве	Condor	1 [ ]
		сіро-бежеве	Caspar	2 [ ]
		зелене	Palacio	3 [ ]
		червоне		4 [ ]
		фіолетове		5 [ ]
		чорне	Tyrol	6 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так»
(випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.8 Код UPOV: HERAC_SOS

Методика

проведення експертизи сортів борщівника Сосновського (*Heracleum sosnowskyi* Manden) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів *Heracleum sosnowskyi* Manden.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 100 г.

2.3 Насіннєвий матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати два незалежні вегетаційні цикли, за потреби дослідження продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 50 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,7 × 0,7 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н.,
Ткаченко В. М., к. с.-г. н., УІЕСР, 2013.

яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад,

довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 50 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 50 рослин або частин 50 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 50 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 50 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: тип розвитку (ознака 1);

– Рослина: за висотою (другого року життя) (ознака 3);
– Стебло: розміщення пурпурового забарвлення (ознака 9);
– Листок: забарвлення (ознака 15);
– Квітка: забарвлення пелюсток (ознака 20).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів борщівника Сосновського

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) PQ	Рослина: тип розвитку	дворічний багаторічний	1 2	
2. (*) (+) QN	Рослина: за висотою (першого року життя) MG, 1	низька середня висока	3 5 7	
3. (*) (+) QN	Рослина: за висотою (другого року життя) MG, 3	низька середня висока	3 5 7	
4. (*) QL	Рослина: тенденція до цвітіння (другого року життя) VG, 2	відсутня наявна	1 9	
5. (*) QN	Рослина: інтенсивність цвітіння (другого року життя) VG, 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
6. (+) QN	Стебло: діаметр VS, 2	малий середній великий	3 5 7	
7. QL	Стебло: поверхня VS, 2	гладенька шерехата	1 2	
8. (*) QL	Стебло: ребристість VS, 2	відсутня наявна	1 9	
9. (*) QL	Стебло: розміщення пурпурового забарвлення VS, 2	локальне суцільне	1 2	
10. (*) QL	Стебло: опушення VS, 2,	відсутнє наявне	1 9	
11. QL	Стебло: розміщення опушення VS, 2	локально суцільно	1 2	
12. (*) (+) QN	Листок: за довжиною (першого року життя) MS, 1	короткий середній довгий	3 5 7	

1	2	3	4	5
13. (*) (+) QN	Листок: за довжиною (другого року життя) MS, 2	короткий середній довгий	3 5 7	
14. (+) QN	Листок: розсіченість VS, 2	мілка середня глибока	3 5 7	
15. (*) PQ	Листок: забарвлення VS, 2	жовто-зелене зелене	1 2	
16. PQ	Листок: інтенсивність жовто-зеленого забарвлення VS, 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
17. QL	Листок: характер опушення VS, 2	локальне суцільне	1 2	
18. (*) (+) QN	Суцвіття: діаметр складного зонтика MS, 3	малий середній великий	3 5 7	
19. (+) QN	Складний зонтик: кількість простих зонтиків MS, 3	мала середня велика	3 5 7	
20. (*) PQ	Квітка: забарвлення пелюсток VS, 3	біле рожеве	1 2	
21. PQ	Плід: форма VS, 4	оберненояйцеподібна широкоеліптична	1 2	
22. (+) QN	Плід: за довжиною MS, 4	короткий середній довгий	3 5 7	
23. (+) QN	Плід: за шириною MS, 4	вузький середній широкий	3 5 7	
24. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS, 4	мала середня велика	3 5 7	
25. (+) QN	Рослина: тривалість періоду цвітіння MS, 3	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів борщівника Сосновського

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Сформована розетка (1-й рік життя)
2	Початок цвітіння (2-й рік життя)
3	Повне цвітіння (2-й рік життя)
4	Стигле насіння (2-й рік життя)

Загальний вигляд рослини

До 2. Рослина: за висотою (першого року життя), см.

Низька – до 100, середня – 100–120, висока – понад 120.

До 3. Рослина: за висотою (другого року життя), см.

Вимірюють від поверхні ґрунту до верхівки апікального суцвіття.

Низька – до 250, середня – 250–300, висока – понад 300.

До 6. Стебло: діаметр, см.

Малий – до 3,середній – 3–5, великий – понад 5.

До 12. Листок: за довжиною (першого року життя), см.

Вимірюють разом з черешком.

Короткий – до 100, середній – 100–150, довгий – понад150.

До 13. Листок: за довжиною (другого року життя), см.

Короткий – до 140, середній – 140–180, довгий – понад 180.

До14. Листок: розсіченість, частина ширини листка.

Мілка – до 1/3, середня – 1/3–1/2, глибока – понад 1/2.

До 18. Суцвіття: діаметр складного зонтика, см.
Малий – до 50, середній – 50–70, великий – понад 70.

До 19. Складний зонтик: кількість простих зонтиків, шт.
Мала – до 40, середня – 40–60, велика – понад 60.

До 22. Плід: за довжиною, мм.
Короткий – до 10, середній – 10–12, довгий – понад 12.

До 23. Плід: за шириною, мм.
Вузький – до 7, середній – 7–8, широкий – понад 8.

До 24. Насіння: маса 1000 шт., г.
Мала – до 13, середня – 13–15; велика – понад 15.

До 25. Рослина: тривалість періоду цвітіння, діб.
Мала – до 35, середня – 35–40, велика – понад 40.

9. Література

1. Сельскохозяйственный энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1989. – С. 58–59.

2. Українська сільськогосподарська енциклопедія. – К.: Українська радянська енциклопедія, 1970. – Т. 1. – С. 142.

3. Борщівник Сосновського / Вікіпедія – вільна енциклопедія. – http://uk.wikipedia.org.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Heracleum sosnowskyi* Manden	
1.2 Загальноприйнята назва	**Борщівник Сосновського**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: тип розвитку	дворічний багаторічний		1 [ ] 2 [ ]
5.2 (3)	Рослина: за висотою (другого року життя)	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (9)	Стебло: розміщення пурпурового забарвлення	локальне суцільне		1 [ ] 2 [ ]
5.4 (15)	Листок: забарвлення	жовто-зелене зелене		1 [ ] 2 [ ]
5.5 (20)	Квітка: забарвлення пелюсток	біле рожеве		1 [ ] 2 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 635.12 Код UPOV: BRASS_NAP_NBR

Методика

проведення експертизи сортів брукви (*Brassica napus* L. var. *napobrassica* (L.) Rchb.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Brassica napus* L. var. *napobrassica* (L.) Rchb.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 50 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два чи більше повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,60 × 0,30 м.

За потреби може застосовуватись спеціальна експертиза.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

Використано документ UPOV TG /89/6, 2001+2009.

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 40 рослин або частин 40 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 40 рослин або частин 40 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Листок: за типом (ознака 3);

– Коренеплід: антоціанове забарвлення шкірки над поверхнею ґрунту (ознака 13);

– Коренеплід: інтенсивність антоціанового забарвлення шкірки над поверхнею ґрунту (ознаки 14.1, 14.2);

– Псевдостебло: антоціанове забарвлення між листковими рубцями (ознака 20);

– Коренеплід: забарвлення м’якоті (ознака 21).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів брукви

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QN	Листок: зелене забарвлення 100–150 VS	світле	3	Airlie
		помірне	5	Marian
		темне	7	Joan
2. QN	Листок: інтенсивність сизуватого нальоту 100–150 VS	слабка	3	Seefelder
		помірна	5	
		сильна	7	Heinkenborsteler
3. (*) (+) QL	Листок: за типом 80–150 VG	цілісний	1	Niko, Mella
		розсічений	2	Jaune à Collet Rouge, Magres
4. (+) QN	Лише сорти з розсіченими листками: Листок: кількість часток 100–150 MG	мала	3	Wilhelmsburger
		середня	5	Ruta Otofte
		велика	7	Marian
5. (*) (+) QN	Лише сорти з розсіченими листками: Листок: верхівкова частка за довжиною 100–150 MS	коротка	3	Laurentian
		середня	5	Sator Otofte
		довга	7	Kenmore
6. (*) (+) QN	Лише сорти з розсіченими листками: Листок: верхівкова частка за шириною 100–150 MS	вузька	3	Laurentian
		середня	5	Sator Otofte
		широка	7	Kenmore
7. (*) QN	Листок: за довжиною 100–150 MS	короткий	3	Excelsior
		середній	5	Ruta Otofte
		довгий	7	Teviotdale
8. (*) (+) QN	Листок: за шириною 100–150 MS	вузький	3	Dryden
		середній	5	Ruta Otofte
		широкий	7	Kenmore
9. QN	Листок: хвилястість краю 100–150 VS	відсутня або дуже слабка	1	Helena, Lizzy
		слабка	3	
		помірна	5	Champion
		сильна	7	
		дуже сильна	9	Magres

1	2	3	4	5
10. (*) (+) QL	Черешок: положення 100–150 VS	пряме	1	
		напівпряме	3	Ruta Otofte
		горизонтальне	5	Brora, Helena
11. QN	Черешок: за товщиною 100–150 MS	тонкий	3	Vogesa
		середній	5	Marian
		товстий	7	Heinkenborsteler
12. (*) (+) PQ	Коренеплід: переважаюче забарвлення шкірки над поверхнею ґрунту 240–270 VS	зелене	1	Jaune à Collet Verte, Melfort, Seefelder
		бронзове	2	Harrietfield
		червонувато-пурпурове	3	Angus, Jaune à Collet Rouge, Kenmore
13. (*) QL	Коренеплід: антоціанове забарвлення шкірки над поверхнею ґрунту VS 240–270	відсутнє	1	Seefelder
		наявне	9	Jaune à Collet Rouge, Ruta Otofte
14.1 (+) QN	Лише сорти з бронзовим або зеленим забарвленням шкірки коренеплоду: Коренеплід: інтенсивність антоціанового забарвлення шкірки над поверхнею ґрунту VS, 250–270	слабка	3	Melfort
		помірна	5	Angus
		сильна	7	Kenmore
14.2 QN	Лише сорти з червонувато пурпуровою шкіркою коренеплоду: Коренеплід: інтенсивність антоціанового забарвлення шкірки над поверхнею ґрунту VS 250–270	слабка	3	Champion
		помірна	5	Doon Major
		сильна	7	Ruby
15. PQ	Коренеплід: забарвлення шкірки нижче рівня ґрунту VS 250–270	біле	1	Niko
		жовте	2	Jaune à Collet Verte, Mella
		оранжево-рожеве	3	Jaune à Collet Rouge
		червонувате	4	Marian
16. (*) (+) PQ	Коренеплід: форма повздовжнього розрізу VS 260–299	поперечно-еліптична	1	Acme, Seefelder
		округла	2	Jaune à Collet Verte, Ruby
		оберненояйцеподібна	3	Kenmore
		квадратна	4	Doon Major
		видовжена	5	Blanc Hors Terre

1	2	3	4	5
17. (*) QN	Коренеплід: за довжиною MS 260–290	короткий	3	Sator Otofte
		середній	5	Airlie, Ruby
		довгий	7	Aubigny Green Top
18. QN (*)	Коренеплід: діаметр MS 260–290	малий	3	Laurentian
		середній	5	Ruta Otofte, Sator Otofte
		великий	7	Kenmore
19. (*) (+) QN	Псевдостебло: за довжиною MS 260–299	коротке	3	Helena, Melfort
		середнє	5	Ruta Otofte, Sator Otofte
		довге	7	Vittoria
20. (*) QL	Псевдостебло: антоціанове забарвлення між листковими рубцями VS 260–299	відсутнє або крапчасте	1	Melfort, Merrick, Seefelder
		суцільне	2	Champion, Magres
21. (*) PQ	Коренеплід: забарвлення м’якоті VS 260–280	біле	1	Blanc Hors Terre, Merrick
		жовте	2	Jaune à Collet Rouge, Magres
22. QN	Коренеплід: інтенсивність жовтого забарвлення м’якоті VS 410–470	слабка	3	Doon Major
		помірна	5	Magres
		сильна	7	
23. (*) (+) QL	Квітка: утворення пилку 410–470 VS	відсутнє	1	Tweed
		наявне	9	Magres

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів брукви

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	**2**
00	**Сухе насіння**
0–10	Проростання та сходи
	Ріст паростка
12	Видовження та поява паростка
15	Видовження та розкриття сім’ядоль
20	Сім’ядолі повністю розкрилися
30	Сім’ядолі повністю розкрилися та повне розкриття першого справжнього листка
40	Другий листок повністю розвинутий

1	2
50	Третій листок повністю розвинутий і почалося старіння сім’ядолей
60	Четвертий листок повністю розвинутий, часткове старіння сім’ядолей
70	П’ятий листок повністю розвинутий, продовжується старіння / опадання сім’ядолей
Розвиток листків	
80	Шостий листок повністю розвинутий
90	Сьомий листок повністю розвинутий; почав старіти перший справжній листок у ранніх сортів
100	Восьмий листок повністю розкрився; постаріло 30% першого справжнього листка
110	Дев’ятий листок повністю розкрився; постаріло 60% першого справжнього листка
120	Десятий листок повністю розвинутий; повне старіння та опадання першого справжнього листка
130	Одинадцятий листок повністю розвинутий
140	
150	Декілька листків залишили рубці на кореневій «шийці»
160	
170	
180	Багато листків залишили рубці на кореневій «шийці»
Розвиток кореня	
200	Злегка потовщений корінь на рівні ґрунту
220	Розвиток невеликого потовщення кореня над рівнем ґрунту
240	Помірне потовщення кореня
260	Коренеплід повністю розвинений, шкірка без вторинної кори
270	Коренеплід повністю розвинений, 40% шкірки вкрито вторинною корою
280	Коренеплід повністю розвинений, з 80–100% розвитком вторинної кори
290	М’якоть кореня стає волокнистою, слабко виражена серцевина
299	М’якоть кореня волокниста, чітко виражена серцевина
Цвітіння	
400	Відкрита перша квітка верхівкової китиці
410	Відкриті декілька квіток верхівкової китиці
420	Повне цвітіння: нижні стручки подовжуються
450	Нижні стручки починають наповнюватись, не відкритими ще є менше 5% квіткових бутонів
470	Насіння нижніх стручків збільшується, всі бутони розкриті

Якщо не вказано інше, усі спостереження на листках мають проводитись на найбільшому повністю розвинутому (не старіючому) листку.

Обстеження забарвлення шкірки коренеплоду слід робити до розвитку вторинної кори (луб’яної тканини), що затемнює шкірку.

Оцінку забарвлення листка слід робити до того як на листках встановлено зараження борошнистою росою.

До 3. Листок: за типом.

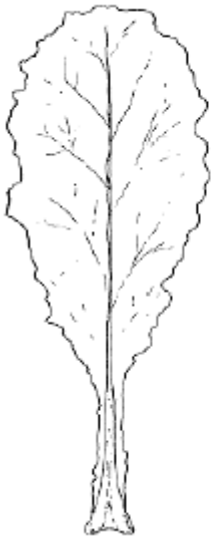

1
Цілісний

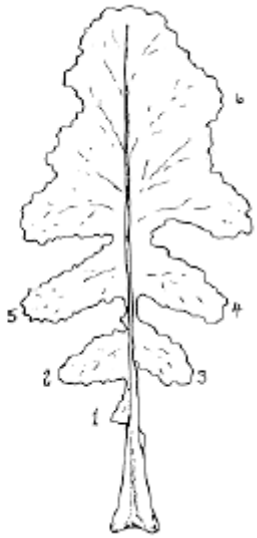

2
розсічений

Частини листкової пластинки розглядають як частки, якщо їхня довжина дорівнює, принаймні, ширині черешка листка в місці їхнього прикріплення і якщо верхня виїмка за довжиною не менше половини довжини самої частки.

До 4+5+6+7+8 Ознаки листка. Лише сорти з розсіченими листками: Листок: кількість часток (4), за довжиною верхівкової частки (5), за шириною верхівкової частки (6), Листок: за довжиною (7), за шириною (8).

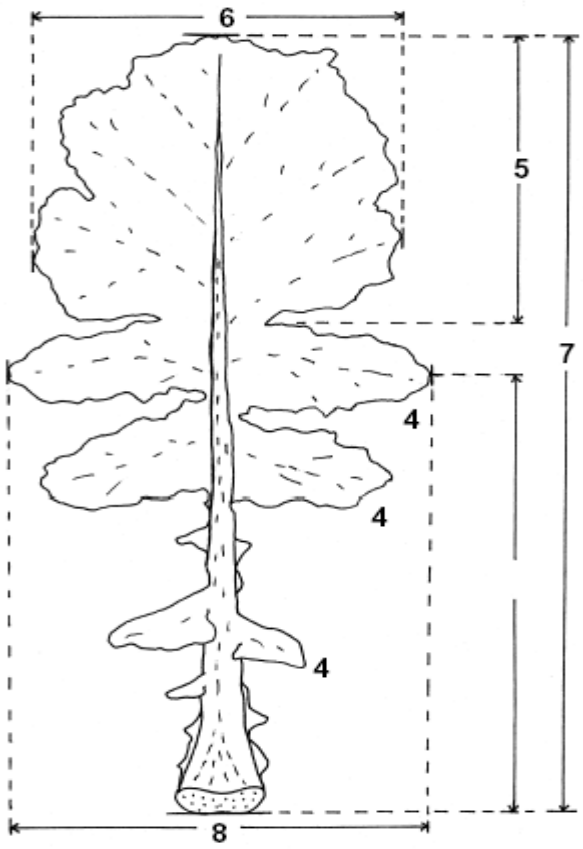

4. Листок: кількість часток (визначаються на одній стороні відносно центральної жилки, верхівкова частка до уваги не береться). Частка – листкова тканина менше 2-х см завдовжки, яка має вирізи з обох боків, що складають щонайменше половину відстані до центральної жилки.

5. Листок: довжина верхівкової частки.

6. Листок: ширина верхівкової частки.

7. Листок: за довжиною.

8. Листок: за шириною.

До 10. Черешок: положення.

1	2	3	4	5
Пряме	пряме або напівпряме	напівпряме	напівпряме або горизонтальне	горизонтальне

Положення слід оцінювати відносно уявної лінії, не беручи до уваги будь-які викривлення верхівки листка.

До 12. Коренеплід: забарвлення шкірки над поверхнею ґрунту.

Ознака характеризує переважаюче забарвлення шкірки всього плоду над поверхнею ґрунту. Дуже слабке виявлення антоціанового забарвлення не береться до уваги на зеленошкірих плодах.

До 14.1. Коренеплід. Лише сорти з бронзовим або зеленим забарвленням шкірки кореня: Коренеплід: інтенсивність антоціанового забарвлення шкірки над поверхнею ґрунту.

Вираження забарвлення шкірки кореня у брукви визначається простим обстеженням за трьома станами вираження: зелене, пурпурове або бронзове. За закритого описування деякі зеленошкірі сорти мають однорідно виражений слабкий антоціан і мають бути описані як бронзовошкірі сорти. Ця ознака визначається перед початком коркоутворення кореня.

До 16. Коренеплід: форма повздовжнього розрізу.

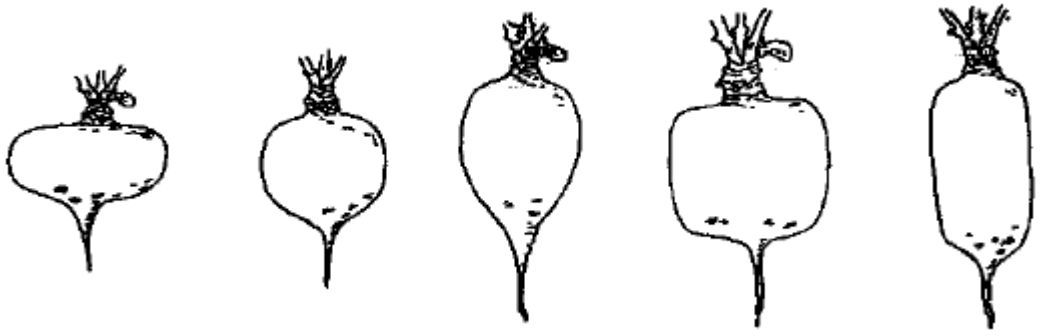

1	2	3	4	5
Поперечно-еліптична	округла	оберненояйцеподібна	квадратна	видовжена

До 19. Псевдостебло: за довжиною.

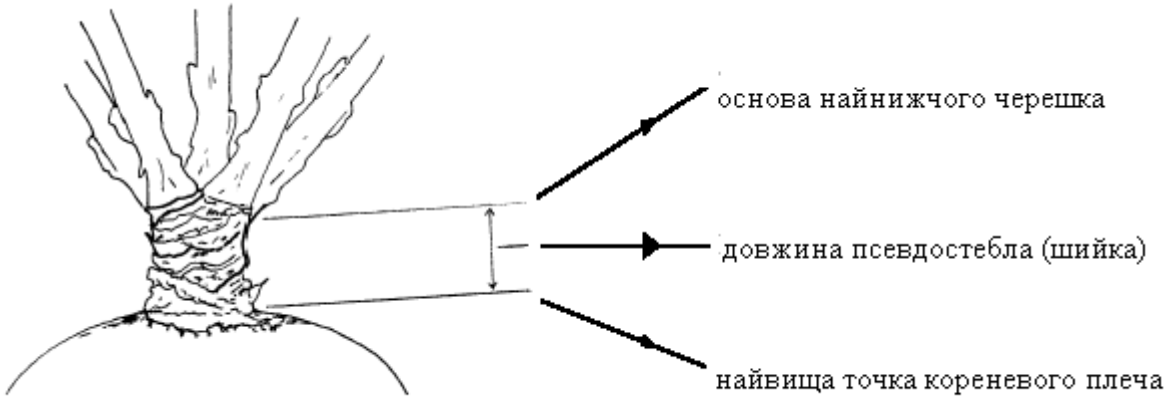

До 23. Квітка: утворення пилку.

Обстеження проводять на повністю розвинених квітках; постукуванням або струшуванням квітконіжки звільняють пилок, який, якщо наявний, потім обстежують на темному папері. Відсутність утворення пилку є свідченням чоловічої стерильності.

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Swede, Rutabaga (*Brassica napus* L. var. *napobrassica* (L.) Rchb.) (TG /89/6, UPOV) // Geneva. 2001-04-04 + 2009-04-01. – 22 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg058.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {4}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Brassica napus* L. var. *napobrassica* (L.) Rchb.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Бруква**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:
4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)
4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Перехреснозапильний сорт [ ]
(б) Інше [ ]
(зазначте деталі)
4.2.2 Інша інформація [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {4}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (3)	Листок: за типом 80–150 VG	цілісний	Niko, Mella	1 [ ]
		розсічений	Jaune à Collet Rouge, Magres	2 [ ]
5.2 (12)	Коренеплід: переважаюче забарвлення шкірки над поверхнею ґрунту	зелене	Jaune à Collet Verte, Melfort, Seefelder	1 [ ]
		бронзове	Harrietfield	2 [ ]
		червонувато-пурпурове	Angus, Jaune à Collet Rouge, Kenmore	3 [ ]
5.3 (13)	Коренеплід: антоціанове забарвлення шкірки над поверхнею ґрунту	відсутнє	Seefelder	1 [ ]
		наявне	Jaune à Collet Rouge, Ruta Otofte	9 [ ]
5.4.1 (14.1)	Лише сорти з бронзовим або зеленим забарвленням шкірки коренеплоду: Коренеплід: інтенсивність антоціанового забарвлення шкірки над поверхнею ґрунту	слабка	Melfort	3 [ ]
		помірна	Angus	5 [ ]
		сильна	Kenmore	7 [ ]
5.4.2 (14.2)	Лише сорти з червонувато пурпуровою шкіркою коренеплоду: Коренеплід: інтенсивність антоціанового забарвлення шкірки над поверхнею ґрунту	слабка	Champion	3 [ ]
		помірна	Doon Major	5 [ ]
		сильна	Ruby	7 [ ]
5.5 (16)	Коренеплід: форма повздовжнього розрізі	поперечно-еліптична	Acme, Seefelder	1 [ ]
		округла	Jaune à Collet Verte, Ruby	2 [ ]
		оберненояйцеподібна	Kenmore	3 [ ]
		квадратна	Doon Major	4 [ ]
		видовжена	Blanc Hors Terre	5 [ ]
5.6 (19)	Псевдостебло: за довжиною	коротке	Helena, Melfort	3 [ ]
		середнє	Ruta Otofte, Sator Otofte	5 [ ]
		довге	Vittoria	7 [ ]
5.7 (20)	Псевдостебло: антоціанове забарвлення між листковими рубцями	відсутнє або крапчасте	Melfort, Merrick, Seefelder	1 [ ]
		суцільне	Champion, Magres	2 [ ]
5.8 (21)	Коренеплід: забарвлення м’якоті	біле	Blanc Hors Terre, Merrick	1 [ ]
		жовте	Jaune à Collet Rouge, Magres	2 [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {4}	

Ознаки та ступені їхнього виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.9 (23)	Квітка: утворення пилку	відсутнє	Tweed	1 [ ]
		наявне	Magres	9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1. Стійкість до шкідників і хвороб

7.2. Основне використання:

- Сільськогосподарське/кормове
- Овочеве - У свіжому вигляді [ ]
  - Переробка [ ]
  - Інше (просимо надати деталі) [ ]

7.3. Вміст сухої речовини

- низький [ ]
- середній [ ]
- високий [ ]

7.4. Інша інформація

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {4} з {4}	

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.37 Код UPOV: MELIL_ALB

Методика

проведення експертизи сортів буркуну білого (*Melilotus albus* Medik.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Melilotus albus* Medik.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити:

– першого року – 0,75 кг; другого і, можливо, третього року – 0,25 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірів і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування.

Обстеженню підлягають щонайменше 1600 рослин. Під час обстеження на ділянках з окремими рослинами (A) оцінюють 60 рослин у 6 повтореннях, тобто ділянки з 10 рослинами на майданчиках 0,50 × 0,50 м. Кожне обстеження ділянок рядкового посіву (B) проводять на 3 рядках завдовжки 8 м, розділених на 2 повторення з міжряддям 0,50 м. Щільність посіву близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Використано документ COBORU, Slupia Wielka, 1994. Зміни і доповнення внесено: Пількевич А. В., Безручко О. І. к. с.-г. н., Нетяга О. В., н. с., УІЕСР, 2005.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 1600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявом ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються 13 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: габітус (ознака 1);

– Час початку цвітіння (ознака 4);

– Верхівковий листочок: за довжиною (ознака 10).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові ділянки.

7. Таблиця ознак буркуну білого

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Рослина: габітус 1 A MG	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
2. (+) QN	Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси) 1 B MG	дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	
3. QN	Листок: зелене забарвлення 1 A, B MG/VG	світле помірне темне	3 5 7	
4. (*) QN	Час початку цвітіння 2 A, B MS	ранній середній пізній	3 5 7	
5. (*) (+) QN	Час повного цвітіння A MS	ранній середній пізній	3 5 7	
6. QN	Період від початку до повного цвітіння (вираховується) A MS	короткий середній довгий	3 5 7	
7. QL	Стебло: антоціанове забарвлення 2 A, B, MG/VG	наявне відсутнє	1 9	
8. (*) (+) QN	Стебло: за довжиною 3 A MS	коротке середнє довге	3 5 7	
9. (+) QN	Стебло: за товщиною 3 A MS	тонке середнє товсте	3 5 7	
10. (*) (+) QN	Верхівковий листочок: за довжиною 3, A MS	короткий середній довгий	3 5 7	

1	2	3	4	5
11. (*) (+) QN	Верхівковий листочок: за шириною 3 A MS	вузький середній широкий	3 5 7	
12. (+) PQ	Верхівковий листочок: форма 3, A VS	видовжена яйцеподібна заокруглена	1 2 3	
13. PQ	Прилистки: за формою 3 A VS	ниткоподібні шилоподібні	1 2	
14. (+) QN	Суцвіття: за довжиною 3 A MS	коротке середнє довге	3 5 7	
15. QN	Рясність цвітіння 3 A, B VG/MG	дуже мала (обрідне) мала середня велика дуже велика	1 3 5 7 9	
16. PQ	Квітка: забарвлення 3 B VG	біле кремово-біле жовто-біле голубувато-біле зеленувато-біле	1 3 5 7 9	
17. PQ	Біб: забарвлення 4 A VG	бурувате темно-сіре	1 2	
18. PQ	Біб: за формою 4 A VS	оберненояйцеподібний нерівновидовжений	1 2	
19. QL	Біб: опушення 4 A VS	відсутнє наявне	1 9	
20. (+) PQ	Рослина: габітус 4 A MG	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
21. (+) QN	Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси) 4 B MG	дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	

1	2	3	4	5
22. QL	Тільки для дворічних сортів. Схильність до цвітіння в рік сівби 5 B VG	відсутня або дуже слабка від дуже слабкої до слабкої слабка від слабкої до середньої середня від середньої до сильної сильна від сильної до дуже сильної дуже сильна	1 2 3 4 5 6 7 8 9	
23. PQ	Насінина: забарвлення 6 B VS	світло-коричневе світло-зелене	1 2	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів буркуну білого

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Початок утворення суцвіть (три суцвіття на 10% рослин на ділянці А або на 1 п/м рядка утворено суцвіття на 10 рослинах на ділянці В)
2	Початок цвітіння: зацвіли щонайменше три суцвіття у 10% рослин на ділянці А або на 1 п/м рядка зацвіло 10 суцвіть на ділянці В
3	Через один-два тижні після повного цвітіння
4	Біля 6 тижнів після скошування (косіння за повного цвітіння)
5	Перед осіннім скошуванням
6	Стигле насіння

До 1 + 20. Рослина: габітус.

Визначають за кутом відхилення між поверхнею ґрунту і пагонами та листям рослин.

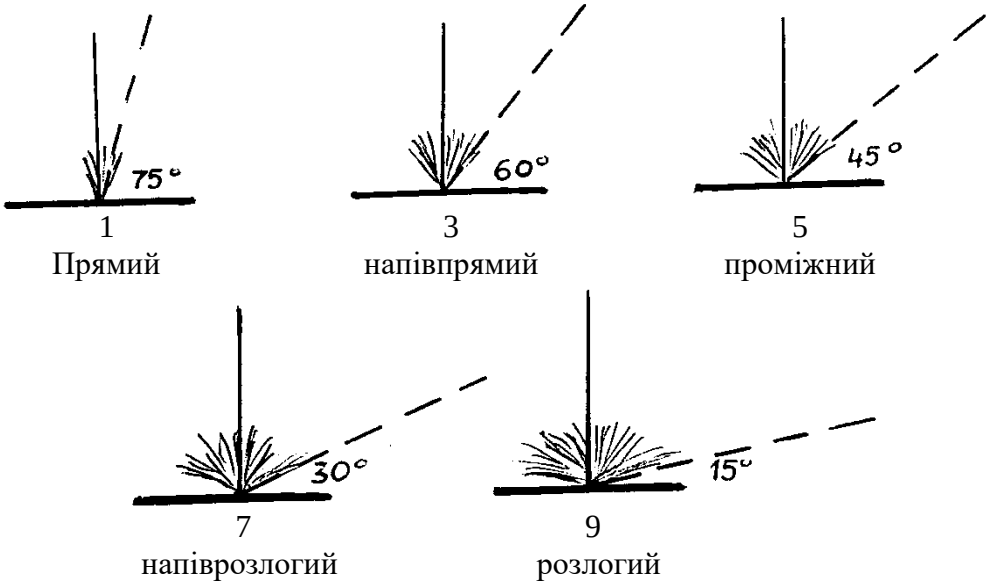

1 Прямий

3 напівпрямий

5 проміжний

7 напіврозлогий

9 розлогий

До 2 + 21. Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси).

Вимірюють у сантиметрах, як показано на малюнку. Коли ознака визначається на розрідженому посіві, належить виміряти кожну рослину. У разі опису ознаки на рядковому посіві, виконати три вимірювання у кожному рядку (9 вимірювань для кожної ділянки).

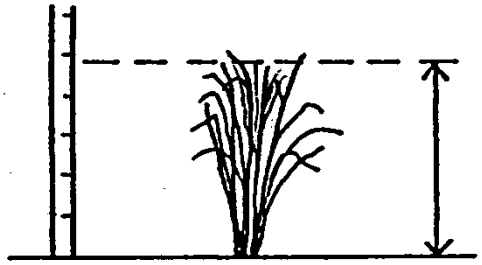

До 5. Час повного цвітіння, діб.

Поява перших квіток на головному стеблі у 80% рослин.

До 8. Стебло: за довжиною, см.

Вимірюють довжину найдовшого стебла на рослині від основи рослини до кінця суцвіття.

До 9. Стебло: за товщиною, мм.

Час вимірювання, як для ознаки 8. Вимірюють у найдовшого пагона біля третього міжвузля, рахуючи від верхівки.

До 10 + 11. Верхівковий листочок: за довжиною (10); за шириною (11), см.

34 листок від верхівки швидкорослого пагона, через 12 тижні після цвітіння.

До 12. Верхівковий листочок: форма.

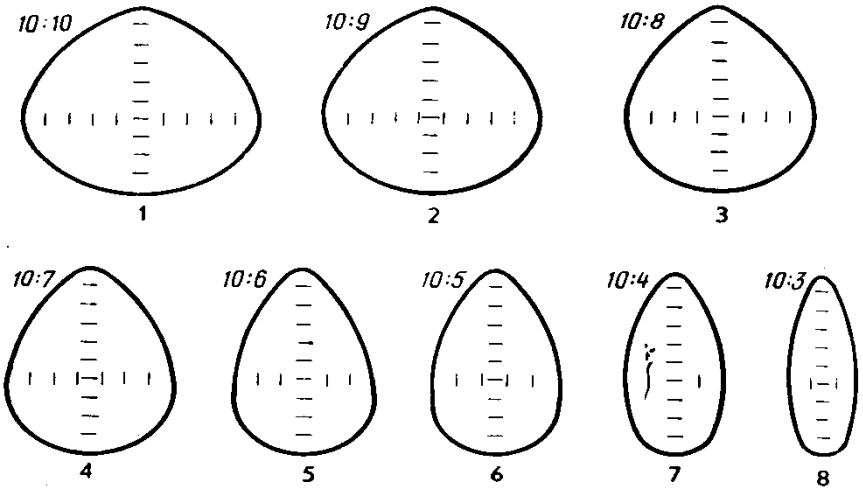

1, 2 – округлояйцеподібна; 3 – широкояйцеподібна; 4–6 – яйцеподібна;
7 – видовженояйцеподібна; 8 – вузькояйцеподібна
(цифрами вказано відношення довжини до ширини)

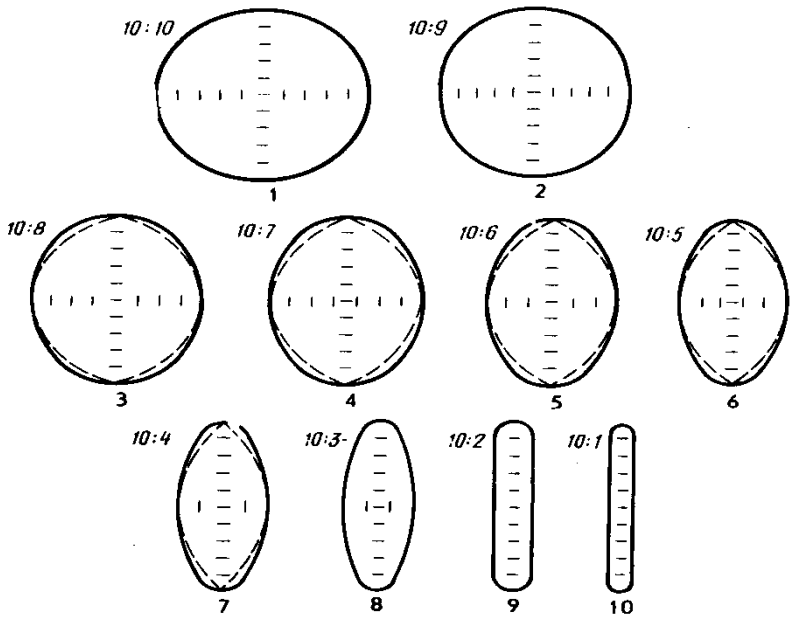

1, 2 – округла; 3–6 – еліптична; 7 – видовженоеліптична і широколанцетна; 8 – ланцетна; 9 – видовжена; 10 – видовженолінійна і лінійно-ланцетна (цифрами вказано відношення довжини до ширини)

До 14. Суцвіття: за довжиною, см.

Вимірюють на найдовшому стеблі рослини від найнижчого розгалуження суцвіття до його верхівки.

9. Література

1. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Melilotus albus* Medik) // Słupia Wielka, 1994. – 17 S.

2. Доброчаева Д. Н. Определитель высших растений Украины / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокусин. – К.: Наукова думка. 1987. – 612 с.

3. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – 546 с..

4. Григора І. М. Морфологія рослин / І. М. Григора, І. М. Верхогляд, С. Г. Шабарова та ін. – К.: Фітосоціоцентр, 2004. – 142 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Melilotus albus* Medik.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Буркун білий**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний

(i) популяційні [ ]

(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: габітус	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]
5.2 (4)	Час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (5)	Час повного цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (8)	Стебло: за довжиною	коротке середнє довге		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (10)	Верхівковий листочок: за довжиною	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або декількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 635.932 Код UPOV: MELIL_OFF

Методика

проведення експертизи сортів буркуну лікарського (*Melilotus officinalis* (L.) Pall.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Melilotus officinalis* (L.) Pall.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи.*** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування.

Обстеженню підлягають щонайменше 1600 рослин. Під час обстеження ділянок з окремими рослинами (A) оцінюють 60 рослин у 6 повтореннях, тобто ділянки з 10 рослинами на майданчиках 0,50 × 0,50 м. Кожне обстеження ділянок рядкового посіву (B) проводять на 3 рядках завдовжки 8 м, розділених на два повторення з міжряддям 0,50 м. Щільність посіву близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

Методику підготували: Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., завідувач відділу нових культур,
Стаднічук Н. О., к. б. н., Рахметова С. О., м. н. с. (НБС ім. М. М. Гришка);
Лещук Н. В., к. с.-г. н., УІЕСР, 2008.

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина пагонів);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 1600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються 13 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного

сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: за типом розвитку (ознака 1);

– Рослина: габітус (ознака 2);

– Верхівковий листочок: за довжиною (ознака 8);

– Верхівковий листочок: за шириною (ознака 9);

– Рослина: час початку цвітіння (ознака13).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові ділянки.

7. Таблиця ознак сортів буркуну лікарського

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) PQ	Рослина: за типом розвитку VG	однорічна дворічна	1 2	
2. (*) (+) PQ	Рослина: габітус 2 A VS	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
3. (+) QN	Рослина: за висотою 2 B MG	дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	
4. QL	Стебло: антоціанове забарвлення 2 B, VS	відсутнє наявне	1 9	
5. (+) QN	Стебло: за довжиною 2 A, MS	коротке середнє довге	3 5 7	
6. (+) QN	Стебло: за товщиною 2 A, MS	тонке середнє товсте	3 5 7	
7. QN	Листок: зелене забарвлення 1 B, VS	світле помірне темне	3 5 7	
8. (*) (+) QN	Верхівковий листочок: за довжиною 2 A, MS	короткий середній довгий	3 5 7	
9. (*) (+) QN	Верхівковий листочок: за шириною 2 A, MS	вузький середній широкий	3 5 7	
10. PQ	Верхівковий листочок: форма VS A,	видовжена яйцеподібна заокруглена	1 2 3	
11. PQ	Прилистки: за формою VS A, 2	ниткоподібні шилоподібні	1 2	
12. QN	Рослина: схильність до цвітіння в рік сівби 2 A, B MS	відсутня або дуже слабка слабка середня сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	

1	2	3	4	5
13. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння 2, A, B MS	ранній середній пізній	3 5 7	
14. (*) QN	Рослина: час повного цвітіння 2, B MS	ранній середній пізній	3 5 7	
15. (+) QN	Рослина: тривалість повного цвітіння 2, B MS	мала середня велика	3 5 7	
16. (+) QN	Суцвіття: за довжиною 2, A MS	коротке середнє довге	3 5 7	
17. (+) QN	Рослина: рясність цвітіння 2, A, B MG	обрідне помірне рясне	3 5 7	
18. QN	Квітка: інтенсивність жовтого забарвлення 2, A VS	слабка помірна сильна	3 5 7	
19. PQ	Біб: забарвлення 3, A VS	бурувате сіре темно-сіре	1 2 3	
20. PQ	Біб: форма 3, A VS	яйцеподібна оберненояйцеподібна видовжена	1 2 3	
21. QL	Біб: опушення 3, A VS	відсутнє наявне	1 9	
22. PQ	Насінина: забарвлення 3, B VS	світло-зелене світло-коричневе коричневе	1 2 3	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів буркуну лікарського

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку рослин
1	Стеблування
2	Цвітіння
3	Плодоношення

До 2. Рослина: габітус.

Визначається за кутом, утвореним між стеблами і поверхнею ґрунту.

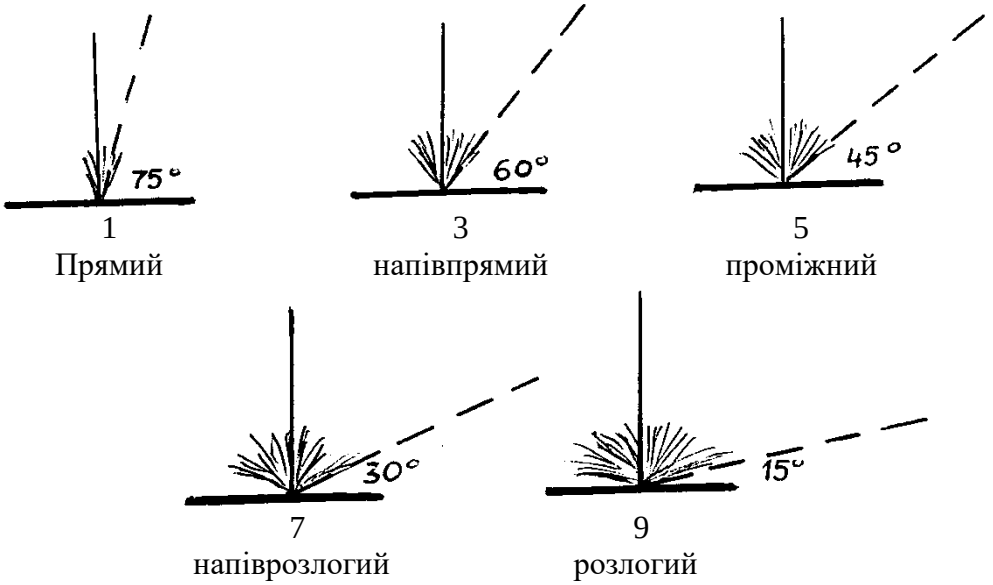

1 Прямий

3 напівпрямий

5 проміжний

7 напіврозлогий

9 розлогий

До 3. Рослина: за висотою, см.

Вимірюють, як показано на рисунку. У разі опису ознаки на рядковому посіві виконати три вимірювання у трьох рівновіддалених місцях кожного рядка. Знаходять середнє з усіх вимірювань.

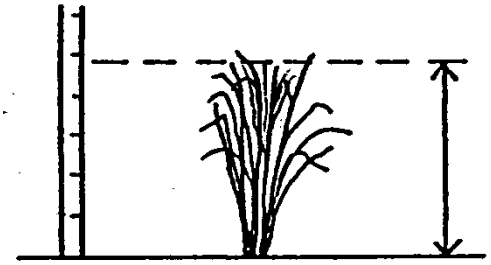

До 5. Стебло: за довжиною, см.

Вимірюють довжину найдовшого стебла від основи рослини до верхівки суцвіття.

До 6. Стебло: за товщиною, мм.

Вимірюють товщину найдовшого стебла біля третього міжвузля, рахуючи від верхівки пагона (через 1–2 тижні після цвітіння).

До 8 + 9. Верхівковий листочок: за довжиною (8), за шириною (9), см.

Час вимірювання, як для ознаки 6.

3–4 листок від верхівки швидкорослого пагона

До 13. Рослина: час початку цвітіння.

Поява перших квіток на головному стеблі в 75% рослин.

До 15. Рослина: тривалість повного цвітіння, діб.

Мала – до 20
середня – 20–45
велика – понад 45

До 16. Суцвіття: за довжиною, см.

Вимірюють на найдовшому стеблі рослини від найнижчого розгалуження суцвіття до його верхівки.

До 17. Рослина: рясність цвітіння.

3
Обрідне

5
помірне

7
рясне

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 188.
2. *Melilotus officinalis* (L.) Pall. / Плантариум – определитель растений on-line. – http://www.plantarium.ru
3. Гродзінский А. М. Лікарські рослини: Енциклопедичний довідник / відп. ред. А. М. Гродзінский. – К.: Видавництво «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, Український виробничо-комерційний центр «Олімп», 1992. – 544 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Melilotus officinalis* (L.) Pall.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Буркун лікарський**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)
4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках відноситься до відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: за типом розвитку	однорічна дворічна		1 [ ] 2 [ ]
5.2 (2)	Рослина: габітус	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]
5.3 (8)	Верхівковий листочок: за довжиною	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (9)	Верхівковий листочок: за шириною	вузький середній широкий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (13)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 635.11 Код UPOV: BETAA_VUL

Методика
проведення експертизи сортів буряку кормового (*Beta vulgaris* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Beta vulgaris* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності дослідження продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 200 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,30 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

Використано документ UPOV TG /150/3, 1994.

яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад,

довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 200 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 200 рослин або частин 200 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 200 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявом ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 200 рослин допускаються сім нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Клубочок: тип ростковості (ознака 1);
– Плоїдність (ознака 2).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів буряку кормового

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QL	Клубочок: тип ростковості 10–20 L	одноростковий	1	Krake
		багаторостковий	2	Capax
2. (*) (+) PQ	Плоїдність 10–20 L	диплоїд	2	Krake
		триплоїд	3	Hugin
		тетраплоїд	4	Rubra
		міксоплоїд	5	Polyfourra
3. (+) PQ	Гіпокотиль: забарвлення 10–20 VS	біле	1	Delicia
		зелене	2	Ketil
		жовте	3	
		оранжеве	4	
		рожеве	5	Vermon
		червоне	6	Ilbo
		червоно-пурпурове	7	Monofix
4. (+) QN	Листок: положення 25–40 VG	пряме	1	Trestel
		напівпряме	3	Tetra Rouge
		проміжне	5	Apollo
		напіврозлоге	7	
		розлоге	9	
5. (*) QN	Листок: за довжиною (черешок включно) 40–45 M/VG	дуже короткий	1	
		короткий	3	Delicia
		середній	5	Kyros
		довгий	7	Vermon
		дуже довгий	9	
6. QN	Листок: за шириною 40–45 M/VG	дуже вузький	1	
		вузький	3	Trestel
		середній	5	Ketil
		широкий	7	Apollo
		дуже широкий	9	
7. QN	Листкова пластинка: відношення довжина / ширина 40–45 M	дуже мале	1	
		мале	3	Trestel
		середнє	5	Ketil
		велике	7	Delicia
		дуже велике	9	
8. QL	Листкова пластинка: зелене забарвлення 40–45 VG	світле	3	Gaia
		помірне	5	Troya
		темне	7	Delicia

1	2	3	4	5
9. PQ	Листкова пластинка: забарвлення жилок 40–45 VG	біле	1	Monovigor
		зелене	2	Monorosa
		жовте	3	
		оранжеве	4	
		червоне	5	
10. PQ	Листкова пластинка: форма верхівки 40–45 VS	гостра	1	Trestel
		злегка округла	2	
		тупа	3	Kyros
11. QN	Черешок: за довжиною 40–45 M	дуже короткий	1	
		короткий	3	Monofix
		середній	5	Amigo
		довгий	7	Vermon
		дуже довгий	9	
12. PQ	Черешок: забарвлення основи 40–45 VG	білувато-зелене	1	Hugin
		від жовтого до оранжевого	2	Gaia
		червоне	3	Geante Rouge
13. (*) (+) PQ	Коренеплід: форма 50 VS	округла	1	
		яйцеподібна	3	Capac
		конічна	5	Trestel
		циліндрично-конічна	7	Monro
		циліндрична	9	Peramono
14. QN	Коренеплід: за довжиною 50 M/VG	дуже короткий	1	
		короткий	3	Krake
		середній	5	Hugin
		довгий	7	Monoval
		дуже довгий	9	
15. QN	Коренеплід: за шириною 50 M/VG	дуже вузький	1	
		вузький	3	Nestor
		середній	5	Kyros
		широкий	7	Vermon
		дуже широкий	9	
16. QN	Коренеплід: відношення довжина/ширина 50 M	дуже мале	1	
		мале	3	Trestel
		середнє	5	Monovigor
		велике	7	Monoval
		дуже велике	9	
17. QN	Коренеплід: заглиблення у ґрунт 50 M/VG	дуже мілке	1	
		мілке	3	Eckdorot
		середнє	5	Peroba
		глибоке	7	Trestel
		дуже глибоке	9	

1	2	3	4	5
18. PQ	Коренеплід: забарвлення шкірки над поверхнею ґрунту 50 VS	біле	1	
		зелене	2	Monoval
		жовте	3	Kyros
		оранжеве	4	Monovigor
		червоне	5	Monofix
		червоно-пурпурове	6	
19. (*) PQ	Коренеплід: забарвлення шкірки в ґрунті 50 VS	біле	1	Monoval
		від білого до жовтого	2	
		жовте	3	Kyros
		жовто-оранжеве	4	Monriac
		оранжеве	5	Monoborris
		оранжево-червоне	6	Monofix
		червоне	7	Peramono
		світло-рожеве	8	Trestel
		рожеве	9	Ilbo
		червоно-пурпурове	10	Tetrarouge
20. QN	Коренеплід: вміст сухої речовини 50 M	дуже низький	1	Capax
		низький	3	Peramono
		середній	5	Monoval
		високий	7	Amigo
		дуже високий	9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів буряку кормового

Оптимальні стадії розвитку рослин, у які рекомендовано проводити опис кожної ознаки, позначено номером у другій колонці Таблиці ознак:

01 – сухе насіння;

10–19 – паростки;

20–29 –утворення листків;

30–39 – змикання рядків;

40–50 – повний розвиток листків або коренів.

До 1. Клубочок: тип ростковості.

Ростковість визначають на 200 рослинах. До одноросткових відносять сорти, коли щонайменше 90% клубочків проростають одним паростком. До багаторосткових відносять сорти, коли щонайменше 90% клубочків проростають багатьма паростками.

До 2. Плоїдність.

Плоїдність оцінюють за цитологічного аналізу 200 рослин, як вказано нижче:

2 – диплоїд: не менше 85% рослин диплоїдних;

3 – триплоїд: не менше 75% рослин триплоїдних;

4 – тетраплоїд: не менше 85% рослин тетраплоїдних;

5 – міксоплоїд: суміш диплоїдних, триплоїдних і тетраплоїдних у відсотках, відмінних від вищезгаданих.

До 3. Гіпокотиль: забарвлення.

Забарвлення слід оцінювати щонайменше в 50 × 2 паростків у теплиці, коли рослини досягнуть близько 5 см заввишки. Якщо за обстеження виявляється вторинне забарвлення, слід в описі відзначити обидва кольори у відсотках. Сорти з двома кольорами не розглядаються як однорідні, ознаку не використовують для встановлення

відмінності.

До 4. Листок: положення.

Положення листка слід оцінювати візуально за кутом, утвореним між черешком і вертикальною віссю через корінь.

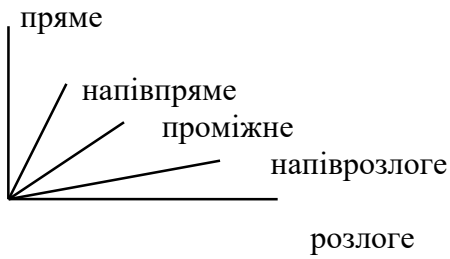

До 13. Коренеплід: форма.

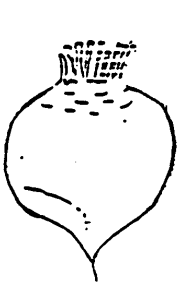

1
Округла

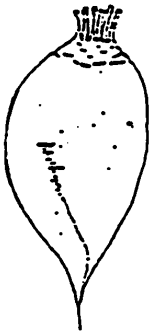

3
яйцеподібна

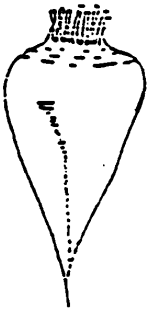

5
конічна

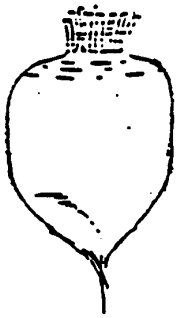

7
циліндрично-конічна

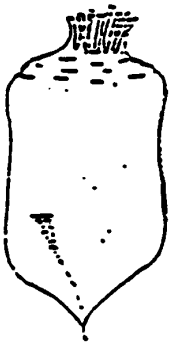

9
циліндрична

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Fodder Beet (Beta vulgaris L.) (TG /150/3, UPOV) // Geneva. 1994-11-04. – 18 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg150.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Beta vulgaris* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Буряк кормовий**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Клубочок: тип ростковості	одноростковий	Krake	1 [ ]
		багаторостковий	Capax	2 [ ]
5.2 (2)	Плоїдність	диплоїд	Krake	2 [ ]
		триплоїд	Hugin	3 [ ]
		тетраплоїд	Rubra	4 [ ]
		міксоплоїд	Polyfourra	5 [ ]
5.3 (19)	Коренеплід: забарвлення шкірки в ґрунті	біле	Monoval	1 [ ]
		від білого до жовтого		2 [ ]
		жовте	Kyros	3 [ ]
		жовто-оранжеве	Monriac	4 [ ]
		оранжеве	Monoborris	5 [ ]
		оранжево-червоне	Monofix	6 [ ]
		червоне	Peramono	7 [ ]
		світло-рожеве	Trestel	8 [ ]
		рожеве	Ilbo	9 [ ]
		червоно-пурпурове	Tetrarouge	10 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.88 Код UPOV: CORON_VAR

Методика

проведення експертизи сортів в'язелю барвистого (*Coronilla varia* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Coronilla varia* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 100 г.

2.3 Насіння повинно бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками, відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,30 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюється методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

Методику розроблено: Андрющенко А. В., к. б. н., Ткаченко В. М., к. с.-г. н., Мамайсур В. В. м. н. с., УІЕСР, 2009.

яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад,

довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 100 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 100 рослин або частин 100 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли не можливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці зі 100 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування сортів рекомендовано такі ознаки:

- Рослина: за висотою (ознака 1);
- Листок: форма (ознака 6);
- Листок: загострення верхівки (ознака 9);
- Суцвіття: форма (ознака 10);
- Біб: за довжиною (ознака 14);
- Рослина: час початку цвітіння (ознака 16).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів в'язелю барвистого

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 2	низька середня висока	3 5 7	
2. PQ	Рослина: габітус VG 2	прямий напіврозлогий розлогий	3 5 7	
3. QL	Стебло: опушення VS 1	відсутнє наявне	1 9	
4. (+) QL	Стебло: борозенка за довжиною VS 2	коротка середня довга	3 5 7	
5. QL	Стебло: порожнистість верхівкового міжвузля VS 2	відсутня наявна	1 9	
6. (*) (+) PQ	Листок: форма VS 1	непарноперista парноперista	1 2	
7. (+) QN	Листок: кількість листочків MS 2	мала середня велика	3 5 7	
8. PQ	Листочок: форма VS 2	овальна видовжена	1 2	
9. (*) QL	Листочок: загострення верхівки VS 2	відсутнє наявне	1 9	
10. (*) (+) PQ	Суцвіття: форма VS 2	головчаста зонтикоподібна	1 2	
11. (+) QN	Суцвіття: кількість квіток MS, 2	мала середня велика	3 5 7	
12. (+) QN	Квітка: віночок за довжиною MS, 2	короткий середній довгий	3 5 7	
13. (+) QN	Квітконіжка: за довжиною MS 2	коротка середня довга	3 5 7	

1	2	3	4	5
14. (*) (+) QN	Плід (біб): за довжиною MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
15. (*) (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS 3	мала середня велика	3 5 7	
16. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VG 1	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів в'язелю барвистого

Коди фаз розвитку рослин сорту,
в які рекомендовано проводити спостереження

Коди	Назви фаз розвитку
1	Початок цвітіння
2	Повне цвітіння
3	Повна стиглість насіння

До 1. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 30, середня – 30–60, висока – понад 60.

До 4. Стебло: борозенка за довжиною, частина стебла.

Визначення борозенки по довжині стебла (починаючи знизу стебла),
Коротка – до 1/2; середня – ½–2/3; довга – понад 2/3 стебла.

До 6. Листок: форма.

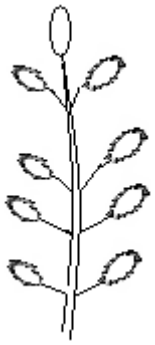

1
Непарноперista

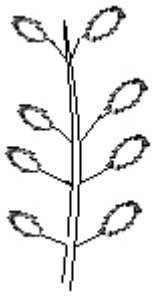

2
парноперista

До 7. Листок: кількість листочків, шт.

Мала – до 8; середня – 8–11; велика – понад 11.

До 10. Суцвіття: форма.

1
Головчаста

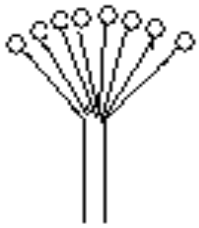

2
зонтикоподібна

До 11. Суцвіття: кількість квіток, шт.
Мала – до 15, середня – 15–20, велика – понад 20.

До 12. Квітка: віночок за довжиною, мм.
Короткий – до 7, середній – 7–12, довгий – понад 12.

До 13. Квітконіжка: за довжиною, мм.
Коротка – до 6, середня – 6–10, довга – понад 10.

До 14. Біб: за довжиною, см.
Короткий – до 4,5; середній – 4,5–7,0; довгий – понад 7,0.

До 15. Насіння: маса 1000 шт., г.
Мала – до 4, середня – 4–5, велика – понад 5.

До 16. Рослина: час початку цвітіння, місяць, декада.
Ранній – до І декади травня;
середній – Ш декада травня;
пізній – І декада червня.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр. 1999. – С. 199.

2. Сорные растения СССР. Руководство к определению сорных растений СССР. / Под ред. Б. А. Келлер. – Т. 3. – Л.: АН СССР, 1934. – 448 с.

3. Собко В. Г. Визначник рослин Київської області. / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К., 2004. – С. 193.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Coronilla varia* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**В'язіль барвистий**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках відноситься до відповідної ознаки в Методиках); просимо виділити найвідповідніший код.

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (6)	Листок: форма	непарнопериста парнопериста		1 [ ] 2 [ ]
5.3 (9)	Листок: загострення верхівки	відсутнє наявне		1 [ ] 9 [ ]
5.4 (10)	Суцвіття: форма	головчаста зонтикоподібна		1 [ ] 2 [ ]
5.5 (14)	Біб: за довжиною	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.6 (16)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: FALLO_SAC

Методика

проведення експертизи сортів гірчаку сахалінського (сахалінської гречки) (*Fallopia sachalinensis* F. Schmidt) (*Polygonum sachalinense* F. Schmidt) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Fallopia sachalinensis* F. Schmidt (*Polygonum sachalinense* F. Schmidt).

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 100 г.

2.3 Насінний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності дослідження продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 120 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,15 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлених ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявленої ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками зазначено в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н., Мамайсур В. В., м. н. с., УІЕСР, 2013.

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 120 рослин.

Усі вимірювання потрібно здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 120 рослин або частин 120 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 120 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів опису ознак першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 120 рослин допускаються п’ять нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:
– Рослина: за висотою (ознака 1);
– Лише сорти із галузистим стеблом. Стебло: місце галуження (ознака 4);
– Рослина: антоціанове забарвлення (ознака 7);
– Листок: форма (ознака 12);
– Суцвіття: за щільністю (ознака 22).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів гірчаку сахалінського (сахалінської гречки)

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MS, 3	низька середня висока	3 5 7	
2. (*) PQ	Рослина: габітус VS, 2	прямий напівпрямий	1 2	
3. (*) QL	Стебло: галуження VS, 2	відсутнє наявне	1 9	
4. (*) QL	Лише для сортів із галузистим стеблом. Стебло: місце галуження MS, 2	біля основи середня третина на верхівці	3 5 7	
5. QN	Лише для сортів із галузистим стеблом. Стебло: інтенсивність галуження MS, 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
6. PQ	Стебло: зелене забарвлення VS, 2	світле помірне темне	3 5 7	
7. (*) QL	Рослина: антоціанове забарвлення VS, 2	відсутнє наявне	1 9	
8. QL	Лише для сортів з антоціановим забарвленням. Стебло: місце розташування антоціанового забарвлення VS, 2	на стеблових вузлах під стебловими вузлами на міжвузлях на пагонах	1 2 3 4	
9. QN	Лише для сортів з антоціановим забарвленням. Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VS, 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
10. PQ	Стебло: за формою VS, 2	пряме зигзагоподібне	1 2	
11. PQ	Стебловий вузол: щільність паренхіми	нещільна помірна	3 5	

	VS, 2	щільна	7	

1	2	3	4	5
12. (*) PQ	Листок: форма VS, 2	яйцеподібна видовженояйцеподібна широкояйцеподібна	1 2 3	
13. PQ	Листок: форма основи VS, 2	серцеподібна короткоклиноподібна	1 2	
14. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS, 2	коротка середня довга	3 5 7	
15. (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS, 2	дуже вузька вузька середня широка дуже широка	1 3 5 7 9	
16. (+) QN	Листкова пластинка: відношення довжини до ширини MS, 2	дуже мале мале середнє велике дуже велике	1 3 5 7 9	
17. PQ	Листок: зелене забарвлення VS, 2	світле помірне темне	3 5 7	
18. QL	Листок: антоціанове забарвлення VS, 2	відсутнє наявне	1 9	
19. QL	Лише для сортів з антоціановим забарвленням. Листок: місце розташування антоціанового забарвлення VS, 2	на черешку на жилках між жилками	1 2 3	
20. (+) QN	Черешок: за довжиною MS, 2	короткий середній довгий	3 5 7	
21. PQ	Квітка: забарвлення пелюсток VS, 2	білувате білувато-кремове білувато-зеленувате зеленувате	1 2 3 4	
22. (*) QL	Суцвіття: за щільністю VS, 2	нещільне середньої щільності щільне	3 5 7	
23. (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VS, 1	ранній середній пізній	3 5 7	

1	2	3	4	5
24. (+) QN	Рослина: час достигання насіння VS, 3	ранній середній пізній	3 5 7	
25. QL	Насінина: блиск поверхні VS, 3	відсутній наявний	1 9	
26. QN	Насіння: маса 1000 шт. MS, 3	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів гірчаку сахалінського (сахалінської гречки)

Коди фаз розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз розвитку рослин
1	початок цвітіння
2	повне цвітіння
3	достигання насіння

Цвітіння гірчаку сахалінського (сахалінської гречки)

До 1. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 200, середня – 200–300, висока – понад 300.

До 14. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 10, середня – 10–20, довга – понад 20.

До 15. Листкова пластинка: за шириною, см.

Дуже вузька – до 5, вузька – 5–10, середня – 11–15, довга – 16–20, дуже довга – понад 20.

До 16. Листкова пластинка: відношення довжини до ширини, рази.

Дуже мале – менше 1, мале – 1:1; середнє – 1,0–1,5; велике – 1,5–2,0; дуже велике – понад 2,0.

До 20. Черешок: за довжиною, см.

Короткий – до 3, середній – 3–5, довгий – понад 5.

До 23. Рослина: час початку цвітіння, декада місяця.

Ранній – II-га декада серпня, середній – III-я декада серпня, пізній – I-ша декада вересня.

До 24. Рослина: час достигання насіння, декада місяця.

Ранній – II-га декада вересня, середній – III-я декада вересня, пізній – I-ша декада жовтня.

9. Література

1. Вульф Е. В. Мировые ресурсы полезных растений / Е. В. Вульф, О. Ф. Малеева. – Л.: Наука, 1969. – С. 142–144.

2. Григора І. М. Морфологія рослин / І. М. Григора, І. М. Верхогляд, С. Г. Шабарова та ін. – К.: Фітосоціоцентр, 2004. – 142 с.

3. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 96.

4. Чопик В. И. Дикорастущие полезные растения Украины / В. И. Чопик, Л. Г. Дудченко, А. Н. Краснова. – К.: Наукова думка, 1983. – С. 135–136.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Fallopia sachalinensis* F. Schmidt	
1.2 Загальноприйнята назва	**Гірчак сахалінський**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (4)	Лише для сортів із галузистим стеблом. Стебло: місце галуження	біля основи середня третина на верхівці		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (7)	Рослина: антоціанове забарвлення	відсутнє наявне		1 [ ] 9 [ ]
5.4 (12)	Листок: форма	видовженояйцеподібна яйцеподібна широкояйцеподібна		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.5 (22)	Суцвіття: за щільністю	нещільне середньої щільності щільне		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, яка може допомогти проведенню експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, представленої в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо навести деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо навести деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 На виявлення ознаки або кількох ознак сорту можуть впливати такі чинники, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусів чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.31/37; 635.65 Код UPOV: PISUM_SAT

Методика
проведення експертизи сортів гороху польового (пелюшки) (*Pisum arvense* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Pisum arvense* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 2 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності дослідження продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 200 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,05 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин

Методику розроблено: Чернуський В., Ворона Л., Ратошнюк В., Вишневська О., Ратошнюк І., к. с.-г. н., Кивенко О., Чернуська Т. (Інститут с.-г. Полісся), 2007.

рослин, на яких протягом вегетації здійснюються всі виміри кількісних ознак

(наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 200 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 200 рослин або частин 200 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 200 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, та коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявом ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці зі 200 рослин допускаються десять нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Тільки сорти з антоціановим забарвленням. Насінина: мармуровість насіннєвої

шкірки (ознака 3);

– Насінина: чорне забарвлення рубчика (шва) (ознака 5);

– Рослина антоціанове забарвлення (ознака 8);

– Прилисток: наявність форми «кролячі вуха» (ознака 27);

– Прилисток: плямистість (ознака 31);

– Біб: пергаментний шар (ознака 48).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів гороху польового (пелюшки)

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) PQ	Насінина: форма VS	куляста	1	Малиновка, L5974
		яйцеподібна	2	Конкардія
		циліндрична	3	Мушунг, P.S. Jermany
		ромбічна	4	М-87-261
		трикутна	5	NYB 101383
		неправильна	6	Eroica
2. (*) PQ	Насінина: забарвлення сім'ядолей VS	зелене	1	Bondi, P.S. Afganistan
		жовте	2	М-87-261, L-1713, NOR
3. (*) QL	Тільки сорти з антоціановим забарвленням. Насінина: мармуровість насіннєвої шкірки VS	відсутня	1	L5736, Morse
		наявна	9	WL5032 KLMH, Гібрид 1508, ПКС1
4. (*) QL	Тільки сорти з антоціановим забарвленням. Насінина: фіолетові або рожеві плями на насіннєвій шкірці VS	відсутні	1	Місцевий, P. Speciosum М-400, Nike
		невиразні	2	СЗМ85, Гібрид 1508
		інтенсивні	3	
5. (*) QL	Насінина: чорне забарвлення рубчика (шва) VS	відсутнє	1	Morse, Гібрид 1508
		наявне	9	P.S. Jermany
6. PQ	Тільки сорти з антоціановим забарвленням. Насінина: забарвлення шкірки VS	червонувато-коричневе	1	WL5032 KLMH, L5736
		коричневе	2	
		коричнево-зелене	3	Місцевий, Karmazinovyi
7. (+) QL	Насінина: ямкуватість сім'ядолей VS	відсутня	1	WL5032 KLMH, WL005 KLCV
		наявна	9	Hubabo, L-1713
8. (*) QL	Рослина: антоціанове забарвлення VS 28–40	відсутнє	1	Місцевий, Karmazinovyi
		наявне	9	NYB 101383, NYB 100896
9. (+) QN	Рослина: за висотою MS 200–210	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
10. QL	Стебло: фасціація VS 30–199	відсутня	1	Орпела
		наявна	9	Eroica

1	2	3	4	5
11. (+) QN	Стебло: за довжиною MS 230–240	дуже коротке	1	
		коротке	3	Eroica, HR-6, NYB100896
		середнє	5	Ахалкалакський, М-400
		довге	7	СЗМ85, Bunko
		дуже довге	9	Bondi, Polaris
12. QN	Стебло: кількість вузлів (перший фертильний вузол включно) VS 230–240	дуже мала	1	Bunko, P.S. India
		мала	3	Мцехетський, HR-6
		середня	5	Eroica, Южний
		велика	7	Fidelia, СЗМ 85
		дуже велика	9	Спартанець
13. QL	Тільки сорти з антоціановим забарвленням. Стебло: антоціанове забарвлення пазухи листка VS 200–230	відсутнє	1	Райняй
		наявне	9	Eroica, Спартанець
14. QL	Тільки сорти з антоціановим забарвленням. Стебло: тип антоціанового забарвлення пазухи листка VS 200–230	просте кільце	1	Eroica, Bondi
		подвійне кільце	2	Cometodo Rey
15. (*) PQ	Листок: забарвлення VS 30–40	жовто-зелене	1	Южний, Bace Acaca
		зелене	2	NYB 100896, Мцехетський
		блакитно-зелене	3	518-1 (Солох рудинси), Місцевий
16. (+) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення (за винятком жовто-зелених та блакитно-зелених сортів) VS 40–240	слабка	3	Ахалкалакський
		помірна	5	NYB 100896, Bondi
		сильна	7	Мцехетський, АДС-85
17. QL	Листок: сіруватий відтінок VS 40–240	відсутній	1	Мушунг, HR-6, VP-5
		наявний	9	WL5032 KLMH, L5736
18. (*) QL	Листок: вторинні листочки VS 40–240	відсутні	1	
		наявні	9	СЗМ 85, Спартанець

1	2	3	4	5
19. QL	Листок: восковий наліт на верхніх вторинних листочках VS 40–240	відсутній	1	СЗМ85, ПКС1
		наявний	9	Svaloss Chaotberbes, HR-6
20. QN	Вторинний листочок: за розміром MS 216–226	дуже малий	1	NYB 100896
		малий	3	HR-6, VP-5
		середній	5	Мцехетський
		великий	7	Ахалкалакський
		дуже великий	9	Усатий карлик, СЗМ85
21. QN	Вторинний листочок: за довжиною MS, 216–226	короткий	3	Lena Z-425
		середній	5	Ахалкалакський
		довгий	7	Helia
22. QN	Вторинний листочок: за шириною MS, 216–226	вузький	3	NYB 100896
		середній	5	Morse
		широкий	7	Bunko
23. QN	Вторинний листочок: відстань від найширшої частини до основи MS, 216–226	коротка	3	Bunko
		середня	5	Kapyziner
		довга	7	WL 0971 HLXD
24. (+) QL	Вторинний листочок: зубчастість VS, 30–240	відсутня	1	
		наявна	9	СЗМ85, ПКС1
25. (+) QN	Вторинний листочок: ступінь зубчастості VS 30–240	дуже слабкий	1	Спартанець
		слабкий	3	Орпела
		середній	5	ПКС1
		сильний	7	СЗМ85
		дуже сильний	9	
26. QL	Прилисток: тип розвитку VS 30–240	рудиментарний	1	
		добре розвинутий	2	89-Т-2
27. (*) (+) QL	Прилисток: форма «кролячі вуха» VS 30–240	відсутня	1	Місцевий
		наявна	9	Bunko
28. QL	Прилисток: восковий наліт на поверхні VS, 30–240	відсутній	1	Cometodo Rey
		наявний	9	HR-6
29. (+) QN	Прилисток: за довжиною MS 216–226	короткий	3	СЗМ85, 66
		середній	5	Ростовський
		довгий	7	HR-6
30. (+) QN	Прилисток: за шириною MS 216–226	вузький	3	HR-6
		середній	5	Ростовський
		широкий	7	Nike
31. (*) (+) QL	Прилисток: плямистість 20–240	відсутня	1	Р-2061
		наявна	9	VP-5, Місцевий

1	2	3	4	5
32. (+) QL	Прилисток: щільність плямистості VS 20–240	дуже нещільна	1	Bace Acaca
		нещільна	3	VP-5
		помірна	5	Райняй
		щільна	7	Місцевий
		дуже щільна	9	Ахалкалакський
33. (+) QN	Черешок: за довжиною (від пазухи до першого вусика) MS 20–240	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
34. (*) (+) QN	Рослина: час цвітіння MS 214	дуже ранній	1	Eroica
		ранній	3	Bondi
		середній	5	Cometodo Rey
		пізній	7	СЗМ85
		дуже пізній	9	Karmazinovyi
35. QN	Тільки нефасційовані сорти (немутовчасті). Рослина: максимальна кількість квіток на вузлі MS 216–226	одна	1	WL 1769, WL 0971
		дві	2	Місцевий, Малиновка
		три	3	Nike, Eroica
		більше чотирьох	4	Marma
36. (*) PQ	Тільки сорти з антоціановим забарвленням. Квітка: забарвлення крил (весел) VS 216–218	рожево-рум’яне	1	Bondi
		рожеве	2	VP-5, Cometodo Rey
		червонувато-пурпурове	3	Усатий карлик, Eroica, Bace Acaca
37. QN	Тільки сорти з червонувато-пурпуровими квітками. Квітка: інтенсивність забарвлення крил (весел) VS 216–218	слабка	3	Bace Acaca, 31
		помірна	5	Усатий карлик, Р-2061
		сильна	7	Eroica, P. Elatius
38. QN	Тільки сорти з червонувато-пурпуровими квітками. Квітка: інтенсивність забарвлення паруса VS 216–218	слабка	3	Habol’s Sehroterbse, P.S. Jrecu
		помірна	5	М-400, Р-2061
		сильна	7	Орпела, Спартанець
39. (+) PQ	Тільки сорти без антоціанового забарвлення. Квітка: забарвлення паруса VS 216–218	біле	1	
		від білого до кремового	2	Малиновка
		кремове	3	

1	2	3	4	5
40. (+) QN	Квітка: максимальна ширина паруса MS 216–218	мала	3	Karmazinovyi
		середня	5	HR-6
		велика	7	P.S. Jermany
41. (+) QN	Квітка: форма основи паруса VS 216–218	сильно піднята	1	Svaloss Chaotberbes
		піднята	2	HR-6
		рівна	3	Cometodo Rey
		зігнута	4	Bace Acaca
		сильно зігнута	5	NYB 100896
42. QL	Квітка: інтенсивність хвилястості паруса VS 216–218	відсутня або дуже слабка	1	NYB 100896
		слабка	3	Bondi
		помірна	5	Усатий карлик
		сильна	7	Cometodo Rey
		дуже сильна	9	Конкардія
43. QN	Квітка: чашолисток за шириною MS 216–226	вузький	3	Polaris
		середній	5	Livia
		широкий	7	Усатий карлик
44. PQ	Квітка: форма верхівки верхнього чашолистка (на другому квітучому вузлі) VS 212–240	з довгим вістрям	1	VP-5
		загострена	2	Северодвінська
		округла	3	HR-6
45. (+) QN	Квітконос: відстань від стебла до першої квітки MS 218–224	мала	3	Arvica
		середня	5	Ростовський
		велика	7	C3M85, Polaris
46. (*) QN	Біб: за довжиною MS 240	дуже короткий	1	P.S. Ethiopia
		короткий	3	Цигева Кирью, Місцевий
		середній	5	P.S. SSP Syriacum, Мцехетський
		довгий	7	Morse, P. Speciosum
		дуже довгий	9	Ростовський, Karyziner
47. (+) QN	Біб: за шириною MS 240	дуже вузький	1	P.S. Ethiopia, Цигева Кирью
		вузький	3	WL 1769 KLMPL, Maple M-87-261, Мцехетський
		середній	5	Morse, P. Speciosum
		широкий	7	Ростовський, Karyziner
		дуже широкий	9	
48. (*) (+) QL	Біб: пергаментний шар VS 240	відсутній	1	
		частково наявний	2	Nike, Morse
		наявний	3	Ornamenta, P.S. Jermany

1	2	3	4	5
49. (+) QN	Біб: ступінь вигину VS 240	відсутній або дуже слабкий	1	Morse, L5974
		слабкий	3	VP-5
		середній	5	P.S. Jrecu
		сильний	7	P.S. Ethiopia
		дуже сильний	9	Мцехетський
50. (+) QL	Біб: тип вигину VS 240	увігнутий	1	Arvica, Мцехетський
		опуклий	2	
51. (+) QL	Біб: форма верхівки VS 240	загострена	1	NYB 100896
		тупа	2	Bondi
52. (*) PQ	Біб: забарвлення VS 240	жовте	1	Nike
		зелене	2	NOR
53. (*) QN	Рослина: час достигання VS 320	дуже ранній	1	Мушик
		ранній	3	М-398
		середній	5	Eroica
		пізній	7	Fidelia
		дуже пізній	9	P.S. Jermany
54. (*) QN	Насіння: маса MS 320	дуже мала	1	Мцехетський
		мала	3	Северодвінська, Nike
		середня	5	Вегетативний жовтий, М-87-261
		велика	7	М-400
		дуже велика	9	Bondi, Eroica

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів гороху польового

Коди фаз росту й розвитку рослин гороху польового

Коди фаз	Назви фаз росту й розвитку	Етапи органогенезу
1	**2**	**3**
0	Сухе насіння	I
00	Проростання	
10	Ріст паростка	I
16	Молодий паросток з першим розвинутим лускатим листком	II
18	Молодий паросток з другим розвинутим лускатим листком	II–IV
20	Перша пара прилистків на третьому вузлі повністю відкрита	II–III
22	Прилистки на четвертому вузлі повністю відкриті	II–III
25	Прилистки на п’ятому вузлі повністю відкриті	III–IV
28	Прилистки на шостому вузлі повністю відкриті	III–IV
30	Вегетативний ріст	IV
31	Прилистки на сьомому вузлі повністю відкриті	IV
34	Прилистки на восьмому вузлі повністю відкриті	IV
40	Прилистки на десятому вузлі повністю відкриті	IV

1	2	3
X	Прилистки на n-вузлі повністю відкриті	IV
200	Репродуктивна стадія	V–IX
200	Поява першої квітки	V–VI
206	Розвиток першого квіткового пуп'янка, закритого прилистками	V–VI
208	Розвиток або подовження ніжки суцвіття	V–VI
210	Поява першого квіткового пуп'янка з прилистків	VI–VII
212	Поява паруса із чашечки	VII–VIII
214	Відкриття паруса та поява крил	VII–VIII
216	Слабке відкриття крил, помітно човник	VIII–IX
218	Парус звичайно повністю відкритий	VII–VIII
220	Парус починає в'янути по краях	VII–VIII
222	Парус і крила виявляють ознаки всихання	IX–X
224	Поява першого плескатого бобу	X–XII
226	Подовження плескатого бобу з чітко помітними зачатками насіння	XII
230	Потовщення насіннєвих зачатків і слабке потовщення стулок	XII
235	Зелене насіння заокруглилось і починає злегка твердіти; боби майже повністю набрякли або розвинулися	XII
240	Зелене насіння тверде, починає накопичуватися крохмаль, боби повністю розвинені	XII
250	Стебло і нижні листки жовтіють	XII
255	Насіння висихає і стає жовтувато-зеленим	XII
260	Нижні листки стають сухими по краях	XII
265	Насіння жовтувато-зелене; боби зморшкуваті, світло-зелені	XII
270	Нижні листки стають сухими	XII
275	Насіння жовтувато-біле, на дотик нагадує гуму; боби зморшкуваті і жовтувато-зелені	XII
280	Стебло всихає, стає жовтувато-зеленим	XII
285	Нижні боби жовтувато-коричневі, сухі	XII
290	Стебло стає жорстким, жовтувато-білим і легко ламається	XII
300	Нижні та середні вузли з сухими як папір листками; нижні боби сухі	XII
305	Усі вузли з сухим листям; нижні та середні боби сухі	XII
310	Усі вузли з сухим листям і бобами; насіння сухе, але не тверде	XII
320	Сухе тверде насіння	XII

Якщо не вказано інше, усі ознаки листків і бобів оцінюють перед стадією зеленого горошку. Усі спостереження виконують на сухому насінні, зібраному з ділянок.

До 1. Насінина: форма.
До 7. Насінина: ямкуватість сім'ядолей.

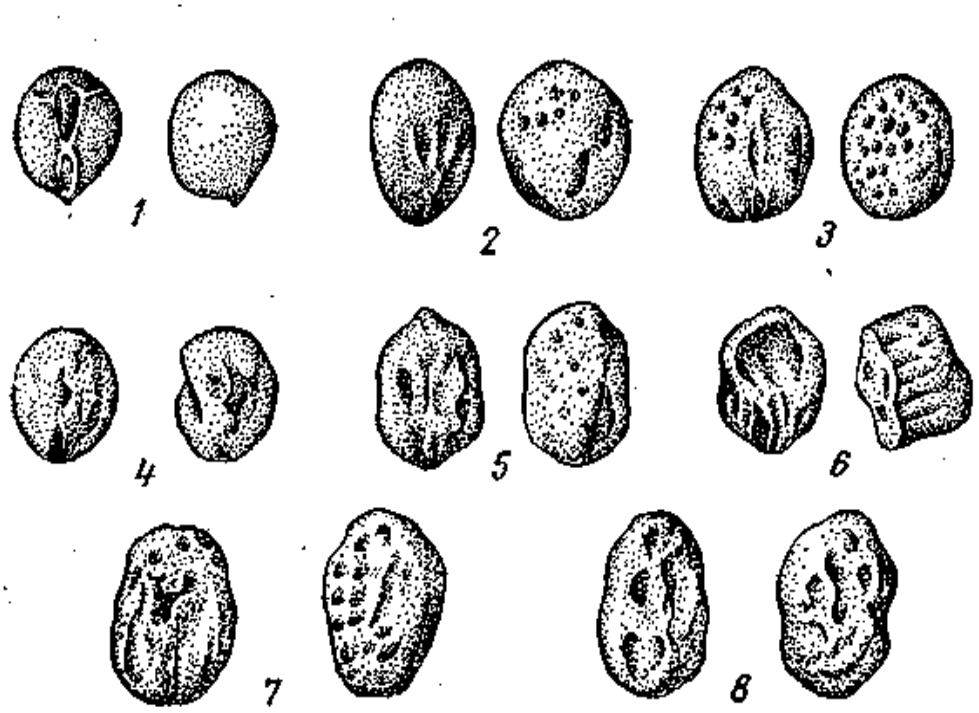

1 – куляста з гладкою поверхнею;
2, 3 – яйцеподібна та циліндрична із слабко хвилястою поверхнею;
4 – ромбічна з невеликими ямками;
5 – трикутна з крупними ямками (перехідна – до мозкової);
6 – неправильна (мозкова);
7 – неправильна (мозкова з мілкими ямками);
8 – неправильна (мозкова з великими ямками).

До 9. Рослина: за висотою.

Вимірюють, коли приблизно 30% рослин мають одну відкриту квітку.

До 11. Стебло: за довжиною.

Спостерігають на рослинах у стадії зеленої стиглості насінин. За вимірювання довжини стебла потрібно включати вузли з покривними листками (прилистками).

До 16. Листок: інтенсивність зеленого забарвлення (за винятком жовто-зелених та блакитно-зелених сортів).

На сортах з жовто- і блакитно-зеленими листками спостереження не виконують.

До 24, 25. Вторинний листочок: зубчастість; ступінь зубчастості.

Спостереження виконують на головному стеблі вище шостого вузла.

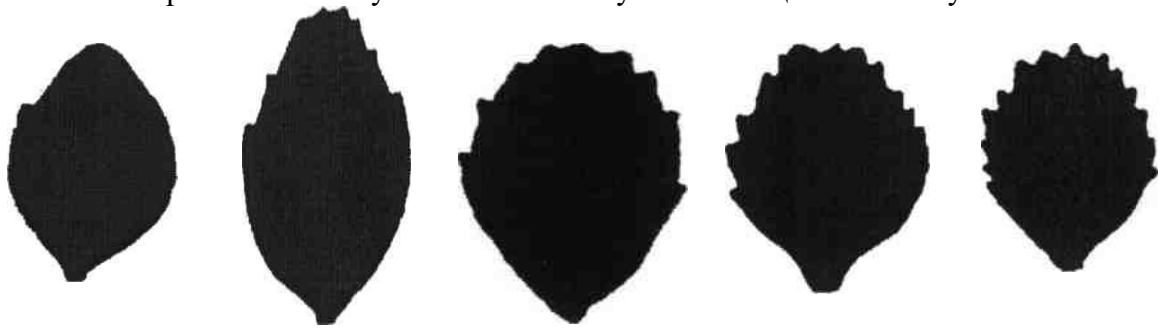

1	3	5	7	9
Дуже слабка	слабка	середня	сильна	дуже сильна

До 27. Прилисток: наявність форми «кролячі вуха».

1	9
Відсутня	наявна

Прилистки паралельні, злегка розходяться, із загостреними верхівками (9).

До 29, 30. Прилисток: за довжиною (29); за шириною (30).

Спостерігають на прилистках другого фертильного вузла, які відокремлюють від стебла і розрівнюють. Вимірюють максимальні ширину і довжину.

До 31, 32. Прилисток: плямистість (31); щільність плямистості (32).

Спостерігають на всій рослині, яка має не менше восьми вузлів. Листки на нижніх міжвузлях мають бути не в’ялими. Плямистість на нижніх вузлах у деяких сортів може бути невиразною.

1	3	5	7	9
Дуже мала	мала	помірна	велика	дуже велика

До 33. Черешок: за довжиною (від пазухи до першого вусика).

Спостерігають на сортах без вторинних листочків, на другому фертильному вузлі. Довжину вимірюють від пазухи до точки відгалуження першого вусика.

До 34. Рослина: час цвітіння.

Визначають, коли приблизно 30% рослин мають одну відкриту квітку.

До 39. Тільки сорти без антоціанового забарвлення. Квітка: забарвлення паруса.

Спостерігають на сортах без антоціану. Забарвлення паруса оцінюють на повністю відкритих та свіжих квітках.

До 40. Квітка: максимальна ширина паруса.

Парус відокремлюють від квітки і розправляють на твердій поверхні, вимірюють у найширшому місці.

До 41. Квітка: форма основи паруса.

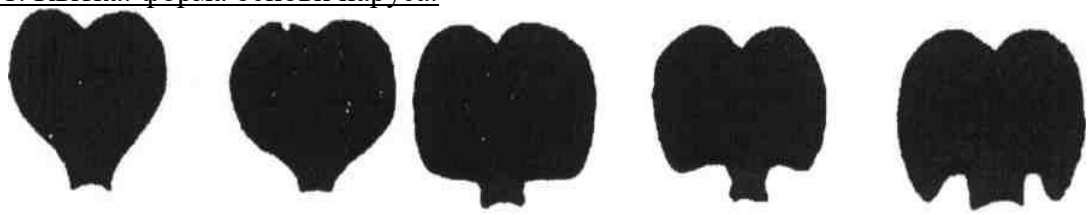

1	2	3	4	5
Сильно піднята	піднята	рівна	зігнута	сильно зігнута

Парус потрібно відокремити від квітки і розправити на твердій поверхні.

До 45. Квітконос: відстань від стебла до першої квітки.

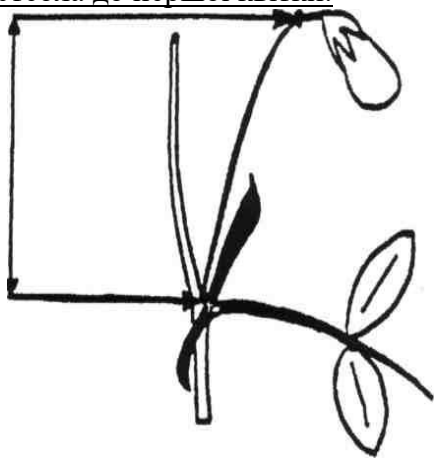

До 47. Біб: за шириною.

Вимірюють від шва до шва на 50 бобах у найширшому місці.

До 48. Біб: пергаментний шар.

1
Відсутній

9
наявний

Біб відкривають уздовж шва, не пошкоджуючи країв стулок. Поширення склеренхіми, яка створює пергаментний шар, можна виявити забарвленням флороглюцинолом у соляній кислоті або просвічуванням (краще всього денним світлом) на внутрішньому боці стулки.

Готують 5–10%-ий спиртовий розчин флороглюцинолу, який наносять на стулку боба, а потім додають концентровану кислоту. Пергаментний шар після цього набуває малиново-червоного кольору.

До 49, 50, 51. Біб: ступінь і тип вигину; форма верхівки.

Оцінюють на повністю розвинених зелених бобах.

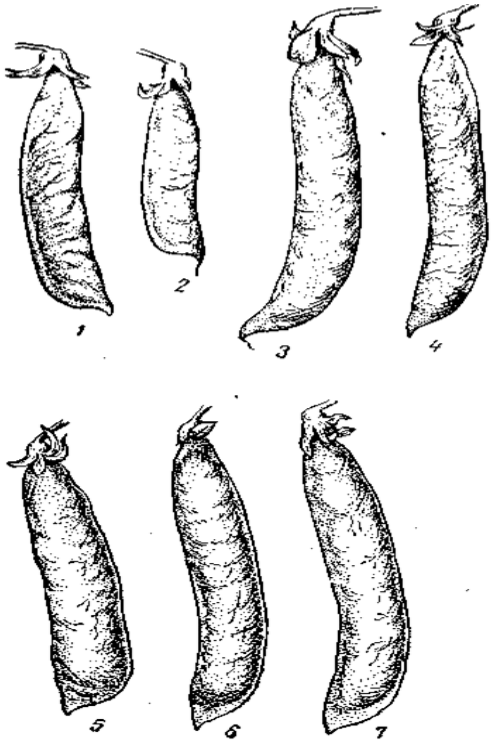

1, 2 – слабко увігнутий з тупою верхівкою;
3, 4 – слабко увігнутий із сильно загостреною верхівкою;
5 – прямий з тупою верхівкою;
6, 7 – увігнутий із слабко загостреною верхівкою.

До 54. Насіння: маса, г.

Визначають масу насіння як середнє з двох проб по 100 насінин. Нестигле та інфіковане насіння виключають. Під час оцінки насіння має бути сухим (вологість приблизно 10–15%).

9. Література

1. Жуковский П. М. Культурные растения и их сородичи. – Л.: Колос, 1964. – С. 330–334.
2. Физиология сельскохозяйственных растений. – М.: Московский государственный университет,1970. – Т. VI. – С. 12–27.
3. Гуляев Г. В. Частная селекция полевых культур. – М.: Колос, 1975. – С. 227–243.
4. Макашева Р. Х. Горох. – М:. Колос, 1973. – С. 219–305.
5. Методика проведення експертизи сортів на відмінність, однорідність та стабільність (ВОС) (технічні та зернобобові культури) / За ред. В. В. Волкодава. – К., 2000. – 123 с.
6. Яньков И. И. Исходный материал для селекции сортов гороха новых морфобиологических типов / И. И. Яньков, Р. К. Сердюк, Г. И. Прорешнева, Г. И. Проскурова // Сб. науч. трудов по прикладной ботанике, генетике и селекции: «Исходный материал, генетика, систематика и селекция зерновых бобовых культур». – Т. 135. – Л., 1990. – С. 59–67.
7. Фолконер Д. С. Введение в генетику количественных признаков. – М.: Агропромиздат, 1985.
8. Хангильдин В. Х. Селекция гороха на качество зерна и высокую продуктивность / В. Х. Хангильдин, В. В. Хангильдин // Мат. науч.-метод. совещания «Вопросы качества продукции зернобобовых культур». – Орел, 1970. – С. 13.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {4}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Pisum arvense* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Горох польовий**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {4}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (2)	Насінина: забарвлення сім'ядолей	зелене	Bondi, P.S. Afganistan	1 [ ]
		жовте	M-87-261, L-1713, NOR	2 [ ]
5.2 (3)	Тільки сорти з антоціановим забарвленням. Насінина: мармуровість насіннєвої шкірки	відсутня	L5736, Morse	1 [ ]
		наявна	WL5032 KLMH, Гібрид 1508, ПКС1	9 [ ]
5.3 (4)	Тільки сорти з антоціановим забарвленням. Насінина: фіолетові або рожеві плями на насіннєвій шкірці	відсутні	Місцевий, P. Speciosum M-400, Nike	1 [ ]
		невиразні	СЗМ85, Гібрид 1508	2 [ ]
		інтенсивні		3 [ ]
5.4 (5)	Насінина: чорне забарвлення рубчика (шва)	відсутнє	Morse, Гібрид 1508	1 [ ]
		наявне	P.S. Jermany	9 [ ]
5.5 (8)	Рослина: антоціанове забарвлення	відсутнє	Місцевий, Karmazinovyi	1 [ ]
		наявне	NYB 101383, NYB 100896	9 [ ]
5.6 (15)	Листок: забарвлення	жовто-зелене	Южний, Васе Асаса	1 [ ]
		зелене	NYB 100896, Мцехетський	2 [ ]
		блакитно-зелене	518-1 (Солох рудинси), Місцевий	3 [ ]
5.7 (18)	Листок: вторинні листочки	відсутні		1 [ ]
		наявні	СЗМ 85, Спартанець	9 [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА		Сторінка (3) з (4)		
Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.8 (26)	Прилисток: тип розвитку	рудиментарний		1 [ ]
		добре розвинутий	89-Т-2	2 [ ]
5.9 (27)	Прилисток: форма «кролячі вуха»	відсутня	Місцевий	1 [ ]
		наявна	Bunko	9 [ ]
5.10 (31)	Прилисток: плямистість	відсутня	Р-2061	1 [ ]
		наявна	VP-5, Місцевий	9 [ ]
5.11 (34)	Рослина: час цвітіння	дуже ранній	Eroica	1 [ ]
		ранній	Bondi	3 [ ]
		середній	Cometodo Rey	5 [ ]
		пізній	СЗМ85	7 [ ]
		дуже пізній	Karmazinovyi	9 [ ]
5.12 (36)	Тільки сорти з антоціановим забарвленням. Квітка: забарвлення крил (весел)	рожево-рум'яне	Bondi	1 [ ]
		рожеве	VP-5, Cometodo Rey	2 [ ]
		червонувато-пурпурове	Усатий карлик, Eroica, Bace Acaca	3 [ ]
5.13 (46)	Біб: за довжиною	дуже короткий	P.S. Ethiopia	1 [ ]
		короткий	Цигева Кирью, Місцевий	3 [ ]
		середній	P.S. SSP Syriacum, Мцехетський	5 [ ]
		довгий	Morse, P. Speciosum	7 [ ]
		дуже довгий	Ростовський, Kapyziner	9 [ ]
5.14 (48)	Біб: пергаментний шар	відсутній		1 [ ]
		частково наявний	Nike, Morse	2 [ ]
		наявний	Ornamenta, P.S. Jermany	3 [ ]
5.15 (52)	Біб: забарвлення	жовте	Nike	1 [ ]
		зелене	NOR	2 [ ]
5.16 (53)	Рослина: час достигання	дуже ранній	Мушик	1 [ ]
		ранній	М-398	3 [ ]
		середній	Eroica	5 [ ]
		пізній	Fidelia	7 [ ]
		дуже пізній	P.S. Jermany	9 [ ]
5.17 (54)	Насіння: маса	дуже мала	Мцехетський	1 [ ]
		мала	Северодвінська, Nike	3 [ ]
		середня	Вегетативний жовтий, М-87-261	5 [ ]
		велика	М-400	7 [ ]
		дуже велика	Bondi, Eroica	9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, з вашої точки зору, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка (4) з (4)	

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.37 Код UPOV: VICIA_VIL

Методика
проведення експертизи сортів горошку волохатого (*Vicia villosa* Roth)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Vicia villosa* Roth.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 200 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності дослідження продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 120 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,20 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н., Ткаченко В. М., к-т с.-г. н., УІЕСР, 2013.

яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад,

довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 120 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 120 рослин або частин 120 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 120 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 120 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Стебло: місце галуження (ознака 5);

– Листочок: за формою (ознака 8);
– Суцвіття: кількість квіток (ознака 12);
– Насінина: забарвлення (ознака 19).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів горошку волохатого

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) PQ	Рослина: габітус VS, 3	висхідний розлогий	1 2	
2. (*) (+) QN	Рослина: за довжиною MS, 3	коротка середня довга	3 5 7	
3. QL	Сіянець: антоціанове забарвлення біля основи стебла VS, 1	відсутнє наявне	1 9	
4. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VS, 2	відсутнє наявне	1 9	
5. (*) QL	Стебло: місце галуження VS, 3	біля основи по всій довжині	1 2	
6. (*) QN	Стебло: інтенсивність опушення VS, 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
7. (+) QN	Листок: кількість листочків MS, 3	мала середня велика	3 5 7	
8. (*) PQ	Листочок: за формою VS, 3	лінійний еліптичний	1 2	
9. QN	Листочок: за шириною MS, 3	вузький середній широкий	3 5 7	
10. (+) QN	Листочок: за розміром MS, 3	малий середній великий	3 5 7	
11. QN	Листочок: інтенсивність опушення нижнього боку VS, 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
12. (*) QN	Суцвіття: кількість квіток MS, 3	мала середня велика	3 5 7	
13. (+) QN	Квітка: за довжиною MS, 3	коротка середня довга	3 5 7	
14. QN	Квітка: інтенсивність блідо-лілового забарвлення VS, 3	слабка помірна сильна	3 5 7	

1	**2**	**3**	**4**	**5**
15. (*) QL	Рослина: тип розвитку	однорічний дворічний багаторічний	1 2 3	
16. (*) PQ	Біб: форма VS, 3	видовжено-ромбічна ромбічна	1 2	
17. (+) QN	Біб: за довжиною MS, 4	короткий середній довгий	3 5 7	
18. PQ	Насінина: форма VS, 5	куляста злегка сплющена	1 2	
19. (*) PQ	Насінина: забарвлення VS, 5	сіро-зелене темно-коричневе	1 2	
20. QL	Насінина: орнаментація VS, 5	відсутня наявна	1 9	
21. (+) QN	Насінина: діаметр MS, 5	малий середній великий	3 5 7	
22. (*) (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS, 5	мала середня велика	3 5 7	
23. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MS, 2	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів горошку волохатого

Загальний вигляд рослини горошку

Квітуча рослина

волохатого

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сходи
2	початок цвітіння
3	повне цвітіння
4	сформовані плоди
5	стигле насіння

До 2. Рослина: за довжиною, см.

Вимірюють від поверхні ґрунту до верхівки найрозвиненішого стебла. Полеглі рослини підіймають.

Коротка – до 70, середня – 70–150, довга – понад 150.

До 7. Листок: кількість листочків, шт.

Мала – до 10, середня – 10–16, велика – понад 16.

До 10. Листочок: за розміром.

Визначається добутком довжини на ширину.

До 13. Квітка: за довжиною, мм.

Коротка – до 15, середня – 15–20, довга – понад 20.

До 17. Біб: за довжиною, см.

Короткий – до 2, середній – 2–3, довгий – понад 3.

До 21. Насінина: діаметр, мм.

Малий – до 3, середній – 3–4, великий – понад 4.

До 22. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 6, середня – 6–9, велика – понад 9.

До 23. Рослина: час початку цвітіння, декада, місяць.

Ранній – до III декади червня, середній – III декада червня, пізній – I декада липня.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр,1999. – С. 203.

2. Собко В. Г. Визначник рослин Київської області / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К., 2004. – С. 194.

3. http://www.google.com.ua/ volokhatyi-vicia-villosa-routh.php.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Vicia villosa* Roth	
1.2 Загальноприйнята назва	**Горошок волохатий**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (5)	Стебло: місце галуження	біля основи по всій довжині		1 [ ] 2 [ ]
5.2 (8)	Листочок: за формою	лінійний еліптичний		1 [ ] 2 [ ]
5.3 (12)	Суцвіття: кількість квіток	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (19)	Насінина: забарвлення	сіро-зелене темно-коричневе		1 [ ] 2 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація
(використання сорту) (фотографія)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.35 Код UPOV: VICIA_PAN

Методика
проведення експертизи сортів горошку паннонського (*Vicia pannonica* Crantz) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики
Методика стосується всіх сортів виду *Vicia pannonica* Crantz.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння
2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи
3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності дослідження продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювання і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,15 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н., Мамайсур В. В., н. с., УІЕСР, 2011.

яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад,

довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 100 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 100 рослин або частин 100 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 100 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: габітус (ознака 2);

– Стебло: місце галуження (ознака 5);
– Листочок: форма (ознака 9);
– Насінина: переважаюча форма (ознака 16).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів горошку паннонського

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) QN	Рослина: за довжиною MS З	коротка середня довга	3 5 7	
2. (*) PQ	Рослина: габітус VS З	прямий напіврозлогий розлогий	1 2 3	
3. QL	Сіянець: антоціанове забарвлення біля основи стебла VS, З	відсутнє наявне	1 9	
4. QL	Стебло: антоціанове забарвлення в пазухах листків VS З	відсутнє наявне	1 9	
5. (*) QL	Стебло: місце галуження VS З	біля основи по всій довжині	1 2	
6. QN	Стебло: інтенсивність опушення VS З	слабка помірна сильна	3 5 7	
7. (+) QN	Листок: кількість листочків MS, З	мала середня велика	3 5 7	
8. (+) QN	Листочок: за довжиною MS З	короткий середній довгий	3 5 7	
9. (*) PQ	Листочок: форма VS З	ланцетна овальна оберненояйцеподібна	1 2 3	
10. (+) QN	Листочок: за розміром MS З	малий середній великий	3 5 7	
11. QL	Квітка: розміщення VS З	поодиноке в суцвітті	1 2	
12. (*) PQ	Квітка: забарвлення віночка VS, З	біле бурувате червонувате	1 2 3	
13. QN	Квітка: інтенсивність опушення паруса VS З	слабка помірна сильна	3 5 7	
14. (+)	Плід (біб): за довжиною MS	короткий середній	3 5	

QN	4	довгий	7	
1	**2**	**3**	**4**	**5**
15. QN	Плід: інтенсивність повстяного опушення VS 4	слабка помірна сильна	3 5 7	
16. (*) PQ	Насінина: переважаюча форма VS 4	округла овальна	1 2	
17. PQ	Насінина: забарвлення VS 4	коричневе чорне	1 2	
18. QL	Насінина: орнаментація забарвлення оболонки VS 4	відсутня наявна	1 9	
19. QN	Насінина: вираження орнаментації забарвлення оболонки VS 4	слабке середнє сильне	3 5 7	
20. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VG 2	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів горошку паннонського

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано проводити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Сходи
2	Початок цвітіння
3	Повне цвітіння
4	Стигле насіння

До 1. Рослина: за довжиною, см.

Коротка – до 40, середня – 40–80, довга – понад 80.

До 7. Листок: кількість листочків, шт.

Мала – до 10, середня – 10–16, велика – понад 16.

До 8. Листочок: за довжиною, см.

Короткий – до 15, середній – 15–20, довгий – понад 20.

До 10. Листочок: за розміром.

Визначається добутком довжини на ширину.

До 14. Плід (біб): за довжиною, мм.

Короткий – до 25, середній – 25–30, довгий – понад 30.

До 20. Рослина: час початку цвітіння, місяць.

Ранній – квітень, середній – травень, пізній – червень.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 201.

2. www.agroatlas.ru/ru/.../Vicia_pannonica/

3. www.plantarium.ru/page/view/.../40488.ht.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Vicia pannonica* Crantz	
1.2 Загальноприйнята назва	**Горошок паннонський**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (2)	Рослина: габітус	прямий напівсланкий розлогий		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.2 (5)	Стебло: місце галуження	біля основи по всій довжині		1 [ ] 2 [ ]
5.3 (9)	Листочок: форма	ланцетна овальна оберненояйцеподібна		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.4 (16)	Насінина: переважаюча форма	округла овальна		1 [ ] 2 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.35 Код UPOV: VICIA_SAT

Методика
проведення експертизи сортів горошку посівного (вики) (*Vicia sativa* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Vicia sativa* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних якостей.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності дослідження продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 200 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,15 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

Використано документ UPOV TG /32/6, 1988; TG /32/7, 2013.

яких протягом вегетації здійснюються всі виміри кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 200 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 200 рослин або частин 200 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 200 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявом ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Рекомендований розмір вибірки за визначення однорідності в Таблиці ознак позначають:

A: розмір вибірки 100 рослин/частин рослин

B: розмір вибірки 200 рослин

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці із 200 рослин допускаються п’ять нетипових; із 100 рослин або частин рослин допускаються три нетипові.

Для характеристики «A» оцінка однорідності може бути проведена у два етапи. На першому етапі досліджують 20 рослин/частин рослин, якщо не спостерігають нетипових, то сорт вважають однорідним. У випадку, якщо спостерігають більше трьох нетипових рослин, то сорт вважають неоднорідним. Якщо за спостереження виявлено 1–3 нетипових рослини, то проводять додаткове обстеження із 80 рослин або частин рослин.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Час початку цвітіння (ознака 5);

– Прилисток: антоціанове забарвлення залозок (ознака 10);

– Насінина: основне забарвлення насіннєвої оболонки (ознака 19);

– Насінина: коричнева орнаментація (ознака 20);

– Насінина: блакитно-чорна орнаментація (ознака 22);

– Насінина: забарвлення сім’ядолей (ознака 24).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів горошку посівного (вики)

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Сіянець: співвідношення довжини / ширини листочків другого справжнього листка VG/MS, B 12	дуже мале	1	
		мале	3	Ebena
		середнє	5	Candy
		велике	7	Prontivesa
		дуже велике	9	Aneto
2. QN	Сіянець: антоціанове забарвлення основи стебла VG, B 11–13	відсутнє	1	Cobra
		наявне	9	Armantes, Ebena
3. QN	Сіянець: інтенсивність антоціанового забарвлення основи стебла VS, 1	слабка	3	Mezquita, Presta, Tazza
		помірна	5	Armantes,Prussia,Violetta
		сильна	7	Septimane
4. QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листків VG, B 51–59	слабка	3	Acisreina
		помірна	5	Kwarta
		сильна	7	
5. (*) (+) QN	Час початку цвітіння MG, B	дуже ранній	1	Barbicos, Piedade
		ранній	3	Labari
		середній	5	Ina, Pepite, Rada
		пізній	7	Kwarta
		дуже пізній	9	Berninova, Jaga
6. (*) (+) QN	Стебло: опушення верхнього міжвузля VG, B 60–69	відсутнє	1	Septimane
		наявне	9	Prontivesa, Candy, Berninova, Caravelle
7. QN	Стебло: антоціанове забарвлення пазух листків VG, B 60–69	відсутнє або дуже слабке	1	Acisreina, Fama, Kwarta, Pepite
		слабке	3	Candy, Caravelle
		помірне	5	Castilla, Rada, Trafic
		сильне	7	Miranda, Nacre
		дуже сильне	9	
8. (*) (+) QN	Листок: форма верхівки листочків VG, B 60–69	загострена	1	
		округла	3	Bernina
		пряма	5	Graniada 81, Septimane, Aneto, Candy, Fama, Kwarta, Prontivesa
		увігнута	7	Nacre, Dylvana, Hanka,Violetta
		сильно увігнута	9	

1	2	3	4	5
9. (+) QN	Листок: листочок за шириною VG/MS, B 60–69	вузький	3	Prontivesa
		середній	5	Hanka, Libia, Pepite
		широкий	7	Acisreina
10. (*) QN	Прилисток: антоціанове забарвлення залозок VG, B 60–69	відсутнє або дуже слабке	1	Albaflor, Jade
		слабке	3	Alcaraz, Melissa, Prontivesa
		помірне	5	Aneto, Castilla
		сильне	7	Labari, Libia, Nacre
		дуже сильне	9	
11. (*) PQ	Квітка: забарвлення паруса VG, B 60–65	біле	1	Albaflor
		рожеве	2	
		світло-фіолетове	3	Miranda, Piedade
		помірно фіолетове	4	Labari, Nacre
		темно-фіолетове	5	Castilla, Prontivesa
12. (*) QN	Біб: опушення VG, B 71–79	відсутнє або дуже слабке	1	Amelia, Spinelle
		слабке	3	Alcaraz, Granit
		помірне	5	Barvicos, Miranda, Topaze
		сильне	7	Kwarta
		дуже сильне	9	Ina
13. QN	Біб: за довжиною (без дзьобика) VG/MS, B 71–79	короткий	3	Acisreina, Berninova
		середній	5	Ebena, Fama
		довгий	7	Miranda, Prontivesa
14. (+) QN	Біб: за шириною VG/MS, B 71–79	вузький	3	Acisreina
		середній	5	Ebena, Kwarta
		широкий	7	Labari, Prontivesa
15. QN	Біб: дзьобик за довжиною VG, B 71–79	короткий	3	Carole
		середній	5	Granit, Libia, Labari, Prontivesa
		довгий	7	Amelia, Candy
16. (+) QN	Біб: кількість насіннєвих зачатків MS, A 71–75	мала	3	Barvicos
		середня	5	Ina, Labari
		велика	7	Albina, Ebena
17. (*) (+) QN	Насіння: маса MG 89–99	дуже мала	1	Berninova, Carole
		мала	3	Ina
		середня	5	Aneto, Rada
		велика	7	Castilla
		дуже велика	9	Labari, Prontivesa
18. (+) QN	Насінина: форма VG, A 89–99	куляста	1	Aneto, Ina, Albina, Jaga
		овальна	2	Cobra, Lola, Sylphie
		прямокутна	3	Adicia 46A, Garonne, Puma

1	2	3	4	5
19. (*) (+) PQ	Насінина: основне забарвлення насіннєвої оболонки VG, A 89–99	білувате	1	Ina
		сіро-зелене	2	Acisreina, Ebena, Nacre
		сіро-коричневе	3	Candy
		коричневе	4	Kwarta
20. (*) (+) PQ	Насінина: коричнева орнаментація VG, A 89–99	відсутня	1	Albaflor, Albina, Fama, Ina
		цятками	2	Cumbre
		плямами	3	Candy, Pepite
		цятками і плямами	4	Labari, Prontivesa
21. (*) QN	Насінина: виявлення коричневої орнаментації VG, A 89–99	дуже слабке	1	
		слабке	3	Achileas
		середнє	5	Neska
		сильне	7	Acisreina, Prontivesa
		дуже сильне	9	
22. (*) (+) PQ	Насінина: блакитно-чорна орнаментація VG, A 89–99	відсутня	1	Albaflor, Albina, Fama, Ina, Kwarta, Nacre
		крапками	2	
		плямами	3	Ebena, Castilla, Prontivesa
		крапками і плямами	4	Acisreina, Pepite
23. (*) QN	Насінина: виявлення блакитно-чорної орнаментації VG, A 89–99	дуже слабке	1	
		слабке	3	Prontivesa
		середнє	5	Acisreina
		сильне	7	
		дуже сильне	9	Ebena
24. (*) QL	Насінина: забарвлення сім’ядолей VG, A 89–99	сірувато-коричневе	1	Acisreina, Castilla, Labari, Prontivesa
		оранжеве	2	Aneto, Ina, Kwarta

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів горошку посівного (вики)

8.1 ***Фенологічні фази росту горошку посівного адаптовано з BBCH гороху (Meier, U., 1997), у які слід проводити обстеження рослин***

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	**2**
Основна стадія росту 0: Проростання	
00	Суха насінина
01	Початок бубнявіння насінини
03	Завершення бубнявіння насінини
05	Вихід корінця з насінини
07	Розтріскування насіннєвої шкірки
08	Гіпокотиль видно над поверхнею ґрунту (гіпокотиль у стані «ключки»)
09	Поява гіпокотилю на поверхні ґрунту

1	2
Основна стадія росту 1: Розвиток листка	
10	Пара лускових листків видима
11	Перший справжній листок розгорнувся
12	Два листки розгорнулося
13	Три листки розгорнулося
1.	Безперервні етапи до …
19	Дев’ять і більше листків розгорнулося
Основна стадія росту 3: Видовження стебла (головний пагін)	
30	Початок видовження стебла
31	Перше видовжене міжвузля помітно
32	Два видовжених міжвузля помітно
33	Три видовжених міжвузля помітно
3.	Безперервні етапи до …
39	Дев’ять і більше видовжених міжвузлів помітно
Основна стадія росту 5: поява суцвіття	
51	Наявні перші квіткові пуп’янок помітно поміж листків
55	Перші окремі пуп’янки появились поміж листків, але все ще закриті
59	Видно перші пелюстки, квітки все ще закриті
Основна стадія росту 6: цвітіння	
60	Перші квітки відкриті (епізодично серед рослин)
61	Початок цвітіння: 10% квіток відкрито
62	20% квіток відкрито
63	30% квіток відкрито
64	40% квіток відкрито
65	повне цвітіння: 50% квіток відкрито
67	Зниження інтенсивності цвітіння
69	Кінець цвітіння
Основна стадія росту 7: розвиток плоду	
71	10% бобів досягли типової довжини
72	20% бобів досягли типової довжини
73	30% бобів досягли типової довжини
74	40% бобів досягли типової довжини
75	50% бобів досягли типової довжини
76	60% бобів досягли типової довжини
77	70% бобів досягли типової довжини
79	боби досягли типового розміру (зеленої стиглості), насінини повністю сформовані
Основна стадія росту 8: достигання плодів і насіння	
81	10% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
82	20% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
83	30% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
84	40% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
85	50% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде

1	2
86	60% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
87	70% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
88	80% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
89	Повне достигання: усі боби сухі та коричневі. Насіння сухе й тверде (сухе і стигле)
Основна стадія росту 9: старіння	
97	Рослини відмерлі та сухі
99	Збирання продукту

8.2 ***Пояснення до окремих ознак***

До 1. Сіянець: співвідношення довжини/ширини листочків (другого справжнього листка).

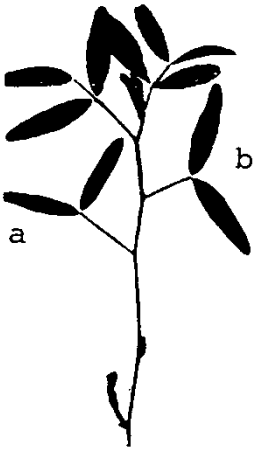

a – перший справжній листок
b – другий справжній листок

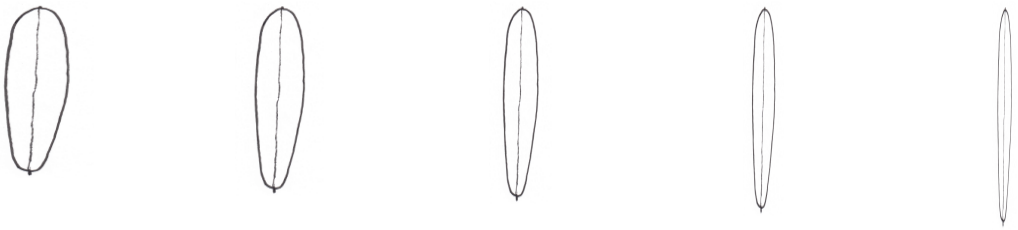

1	3	5	7	9
Дуже мале	мале	середнє	велике	дуже велике

До 5. Час початку цвітіння.

Початком цвітіння вважають час, коли 30% рослин мають принаймні одну відкриту квітку.

До 6. Стебло: опушення верхнього міжвузля.

Спостереження повинні бути зроблені на верхній третині рослини.

До 8. Листок: форма верхівки листочків.

3
Округла

5
пряма

7
увігнута

До 9. Листок: листочок за шириною.

Спостереження повинні бути зроблені на середній третині рослини.

До 14. Біб: за шириною.

Спостереження повинні проводитись на добре розвинених зелених бобах, ширина оцінюється від шва до шва на закритих бобах.

До 16. Біб: кількість насіннєвих зачатків.

Кількість насіннєвих зачатків найкраще обліковувати, коли боби пласкі. Спостереження повинні бути проведені до розвитку насіння.

До 17. Насіння: маса.

Маса насіння повинна вимірюватися щонайменше на двох зразках по 100 насінин. Недозрілі та заражені насінини вилучають.

До 18. Насінина: форма.

Насінини, що розташовані ближче до стебла або дистального кінця боба повинні бути виключені за визначення форми.

Спостереження виконують на насінинах, розкладених на пласкій поверхні. Насінини розміщують паралельно поверхні лінією між рубчиком і корінцем.

До 19. Насінина: основне забарвлення насіннєвої оболонки.

Забарвлення насінної оболонки може бути приховане за дуже сильно вираженої блакитно-чорної орнаментації (ознака 21).

До 20. Насінина: коричнева орнаментація.

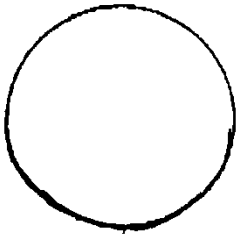

1
Відсутня

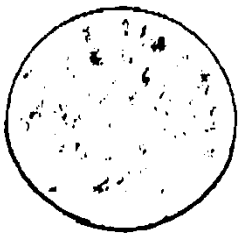

2
цятками

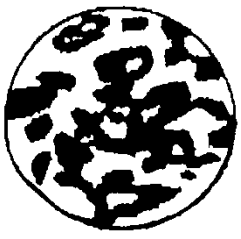

3
плямами

4
цятками і плямами

До 22. Насінина: блакитно-чорна орнаментація.

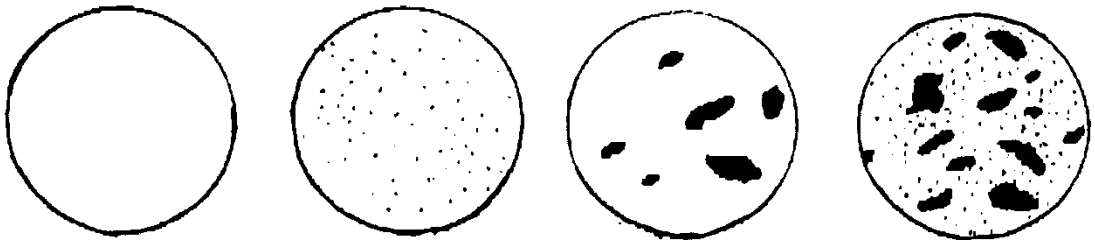

1	2	3	4
Відсутня	крапки	плями	крапки і плями

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Common Vetch (Vicia sativa L.) (TG /32/6, UPOV) // Geneva. 1988-10-21. – 23 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg032.pdf
2. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Common Vetch (Vicia sativa L.) (TG /32/7, UPOV) // Geneva. 2013-03-20. – 22 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg032.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Vicia sativa* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Горошок посівний**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту
4.1 Схема селекції
Сорти отримані в результаті:
4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)
(……) × (……..)
материнський сорт батьківський сорт
(b) частково відоме схрещування [ ]
(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))
(……) × (……..)
материнський сорт батьківський сорт
(c) невідоме схрещування [ ]
4.1.2 Мутації
(зазначте батьківський сорт) [ ]
4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)
4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]
(b) Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (5)	Час початку цвітіння	дуже ранній	Barbicos, Piedade	1 [ ]
		від дуже раннього до раннього		2 [ ]
		ранній	Labari	3 [ ]
		від раннього до середнього		4 [ ]
		середній	Ina, Pepite, Rada	5 [ ]
		від середнього до пізнього		6 [ ]
		пізній	Kwarta	7 [ ]
		від пізнього до дуже пізнього		8 [ ]
		дуже пізній	Berninova, Jaga	9 [ ]
5.2 (10)	Прилисток: антоціанове забарвлення залозок	відсутнє або дуже слабке	Albaflor, Jade	1 [ ]
		від дуже слабкого до слабкого		2 [ ]
		слабке	Alcaraz, Melissa, Prontivesa	3 [ ]
		від слабкого до помірного		4 [ ]
		помірне	Aneto, Castilla	5 [ ]
		від помірного до сильного		6 [ ]
		сильне	Labari, Libia, Nacre	7 [ ]
		від сильного до дуже сильного		8 [ ]
		дуже сильне		9 [ ]
5.3 (19)	Насінина: основне забарвлення насіннєвої оболонки	білувате	Ina	1 [ ]
		сіро-зелене	Acisreina, Ebena, Nacre	2 [ ]
		сіро-коричневе	Candy	3 [ ]
		коричневе	Kwarta	4 [ ]
5.4 (20)	Насінина: коричнева орнаментація	відсутня	Albaflor, Albina, Fama, Ina	1 [ ]
		цятками	Cumbre	2 [ ]
		плямами	Candy, Pepite	3 [ ]
		цятками і плямами	Labari, Prontivesa	4 [ ]
5.5 (22)	Насінина: блакитно-чорна орнаментація	відсутня	Albaflor, Albina, Fama, Ina, Kwarta, Nacre	1 [ ]
		крапками		2 [ ]
		плямами	Ebena, Castilla, Prontivesa	3 [ ]
		крапками і плямами	Acisreina, Pepite	4 [ ]
5.6 (24)	Насінина: забарвлення сім’ядолей	сірувато-коричневе	Acisreina, Castilla, Labari, Prontivesa	1 [ ]
		оранжеве	Aneto, Ina, Kwarta	2 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 635.964 Код UPOV: CYNOS_CRI

Методика
проведення експертизи сортів гребінника звичайного (*Cynosurus cristatus* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Cynosurus cristatus* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1,0 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 150 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,20 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюються всі виміри кількісних ознак (наприклад, довжина);

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К.М., к. б. н., УІЕСР, 2009.

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 150 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 150 рослин або частин 150 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 150 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявом ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 150 рослин допускаються шість нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Рослина: за висотою (ознака 1);

– Рослина: поява волоті (ознака 4);

– Суцвіття: співвідношення фертильних і стерильних колосків (ознака 7);
– Колосок фертильний: кількість квіток (ознака 12);
– Рослина: час початку цвітіння (ознака 15);
– Зернівка: за довжиною (ознака 17).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів гребінника звичайного

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 3	низька середня висока	3 5 7	
2. PQ	Рослина: габітус VS 3	прямий напівпрямий	1 2	
3. QN	Рослина: інтенсивність кущіння VS 1	слабка помірна сильна	3 5 7	
4. (*) (+) QN	Рослина: поява волоті VS 1	повільна помірна швидка	3 5 7	
5. QN	Суцвіття (колосоподібна волоть): за щільністю VS 3	нещільне середньої щільності щільне	3 5 7	
6. (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS 3	коротке середнє довге	3 5 7	
7. (*) (+) QN	Суцвіття: співвідношення фертильних і стерильних колосків MS 3	дуже мале мале середнє велике дуже велике	1 3 5 7 9	
8. QL	Генеративне стебло: виповненість міжвузля під суцвіттям	відсутня наявна	1 9	
9. QL	Листок: характер поверхні VS, 2	гладенький шерехатий	1 2	
10. (+) QN	Листок: за розміром MS 2	малий середній великий	3 5 7	
11. (+) QN	Колосок: за довжиною MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
12. (*) (+) QN	Колосок фертильний: кількість квіток MS 3	мала середня велика	3 5 7	
13. (+)	Колосок стерильний: кількість лусок	мала середня	3 5	

QN	MS, 3	велика	7	
1	**2**	**3**	**4**	**5**
14. (+) QN	Суцвіття: тривалість цвітіння колоска VS 3	мала середня велика	3 5 7	
15. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VS 2	ранній середній пізній	3 5 7	
16. QN	Рослина: час повного цвітіння VS 3	ранній середній пізній	3 5 7	
17. (*) (+) QN	Зернівка: за довжиною MS 4	коротка середня довга	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів гребінника звичайного

Коди фаз росту й розвитку рослин, в які слід проводити обстеження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Початок викидання волоті
2	Початок колосіння
3	Повне цвітіння
4	Стигле насіння

До 1. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 30, середня – 30–60, висока – понад 60.

До 4. Рослина: поява волоті.

Визначається кількістю діб від початку появи волоті до повного формування.

До 6. Суцвіття: за довжиною, см.

Коротке – до 3, середнє – 3–6, довге – понад 6.

До 7. Суцвіття: співвідношення фертильних і стерильних колосків.

Мале – 1:2, середнє – 1:1, велике – понад 1:1.

До 10. Листок: за розміром.

Визначається множенням довжини на ширину середнього типового листка.

До 11. Колосок: за довжиною.

Вимірюють усі колоски в середній третині волоті.

До 12. Колосок фертильний: кількість квіток, шт.

Мала – до 3, середня – 3–5, велика – понад 5.

До 13. Колосок стерильний: кількість лусок, шт.

Мала – до 8, середня – 8–18, велика – понад 18.

До 14. Суцвіття: тривалість цвітіння колоска, діб.

Облік ведеться на середній третині колоса.

Мала – 2–3, середня – 4–5, велика – понад 5.

До 15. Рослина: час початку цвітіння, місяць.

Визначається, коли зацвіло 15% рослин

Ранній – травень, середній – червень, пізній – липень.

До 17. Зернівка: за довжиною, мм.

Коротка – до 2, середня – 2–4, довга – понад 4.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 459.

2. Собко В. Г. Визначник рослин Київської області / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К., 2004. – С. 59.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Cynosurus cristatus* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Гребінник звичайний**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]
(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)
4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (4)	Рослина: поява волоті	повільна помірна швидка		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (7)	Суцвіття: співвідношення фертильних і стерильних колосків	дуже мале мале середнє велике дуже велике		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]
5.4 (12)	Колосок фертильний: кількість квіток	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (15)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.6 (17)	Зернівка: за довжиною	коротка середня довга		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів).

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: DCTLS_GLO

Методика

проведення експертизи сортів грястиці збірної (*Dactylis glomerata* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Dactylis glomerata* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування.

По кожному заявленому сорту щорічно закладають:

– ділянки з окремими рослинами (A). Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин на 10-ти метрових рядках, розділених на два або більше повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,25 м;

– рядкові ділянки (B). Щільність посіву – близько 160–200 рослин на 1 п/м.

За потреби може застосовуватись спеціальна експертиза.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Використано документ UPOV TG /31/8, 2002. Зміни і доповнення внесли: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б.н., Барбан О. Б. м.н.с. УІЕСР, 2010.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 1600–2000 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600–2000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600–2000 рослин допускаються чотири-п’ять нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Плоїдність (ознака 1);

– Рослина: час появи суцвіття (після яровизації) (ознака 5);

– Стебло: за довжиною найдовшого стебла, включаючи суцвіття (за повного розвитку) (ознака 7).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові ділянки;

C – спеціальна експертиза.

7. Таблиця ознак сортів грястиці збірної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QN C	Плоїдність L	диплоїд	2	Konrad
		тетраплоїд	4	Athos
2. QL VG B 1	Листок: за жорсткістю (вегетативний ріст без яровизації)	м’який	3	Medly
		помірної жорсткості	5	Athos
		жорсткий	7	Saborto
3. (+) QL MS/VG A/B 1	Рослина: тенденція до формування суцвіть (без яровизації)	відсутня або дуже слабка	1	
		слабка	3	Kid, Oberweihst
		середня	5	Porthos
		сильна	7	
		дуже сильна	9	
4. QN VG B, 1	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення (після яровизації)	слабка	3	Mobite
		помірна	5	Athos
		сильна	7	Lupré
5. (*) (+) QN MS/MG A/B 2–3	Рослина: час появи суцвіття (після яровизації)	дуже ранній	1	
		ранній	3	Floréal, Trérano
		середній	5	Lude
		пізній	7	Athos, Baraula
		дуже пізній	9	Mobite
6. (+) QN VS A 3	Рослина: габітус за появи суцвіття	прямий	1	Porthos
		напівпрямий	3	Abar, Medly
		проміжний	5	Cambria
		напіврозлогий	7	
		розлогий	9	
7. (*) QN MS A 3	Рослина: за довжиною найдовшого стебла, включаючи суцвіття (за повного розвитку)	коротка	3	Lucifer
		середня	5	Athos
		довга	7	Lude
8. (+) QN MS A 3	Стебло: за довжиною верхнього міжвузля (як для 7)	коротке	3	Porthos
		середнє	5	Athos
		довге	7	Lude

1	2	3	4	5
9. QN	Суцвіття: за довжиною (як для 7) MS A 3	коротке	3	Athos
		середнє	5	Lude
		довге	7	Porthos
10. (*) QN	Прапорцевий листок: за довжиною (як для 7) MS A 3	короткий	3	Lucifer
		середній	5	Saborto
		довгий	7	Porthos
11. (*) QN	Прапорцевий листок: за шириною (як для 10) MS A 3	вузький	3	
		середній	5	Athos, Baraula
		широкий	7	Saborto

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів грястиці збірної

Фази розвитку рослин, у які необхідно робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку рослин
1	Сформований кущ у рік сівби
2	Початок появи волоті
3	Сформовані суцвіття
4	Цвітіння

До 3. Рослина: тенденція до формування суцвіть (без яровизації).

По кожному сорту підраховують рослини, що мають не менше 3-х суцвіть. Оцінку в цілому по досліду проводять у фазі повного виявлення ознаки.

До 5. Рослина: час появи суцвіття (після яровизації).

А. Ділянки з окремими рослинами.

Реєструють час появи суцвіть на кожній рослині. Рослиною, що вступила у фазу викидання суцвіття, вважається така, у якої з піхви верхнього листка з'явилися верхівки трьох суцвіть. Ґрунтуючись на строках викидання суцвіть окремих рослин, обраховують середній показник для ділянки і загалом по сорту.

В. Рядкові ділянки.

За кожного спостереження відмічають такі фази:

1 – фаза потовщення піхви верхнього листка;

2 – видно верхівки суцвіть;

3 – поява 1/4 частини суцвіть;

4 – поява 1/2 частини суцвіть.

За фазу викидання суцвіть приймають дату, коли рослини перебувають у фазі 2. За потреби показники можна обчислити методом інтерполяції.

До 6. Рослина: габітус за появи суцвіття.

Габітус оцінюють візуально за кутом, утвореним листками і пагонами між уявною вертикальною віссю.

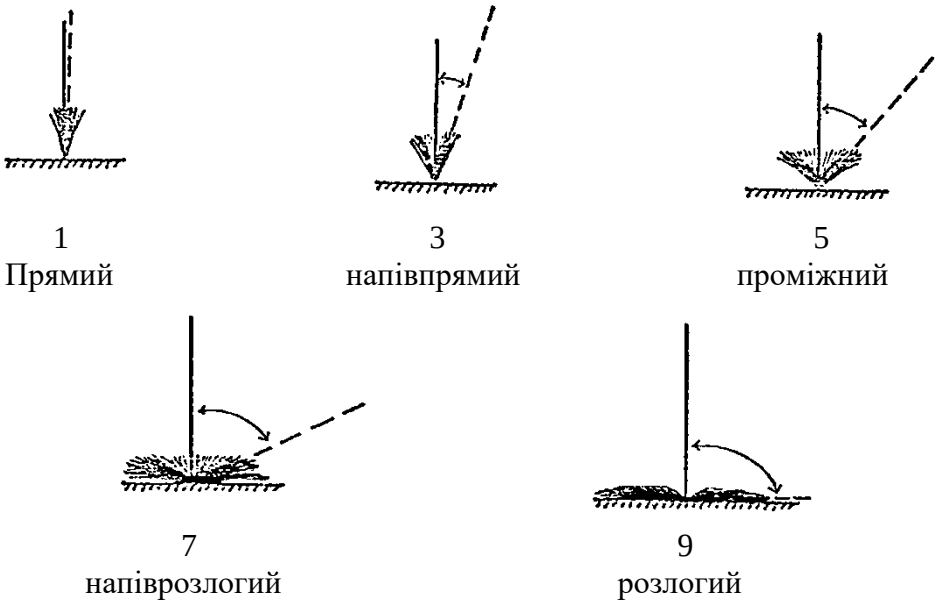

До 8. Стебло: за довжиною верхнього міжвузля (як для 7).

Довжина міжвузля визначається за повного розвитку рослини. Найдовше верхнє міжвузля кожної рослини визначається як відстань між верхнім вузлом та основою суцвіття.

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Cocksfoot (Dactylis glomerata L.) (TG /31/8, UPOV) // Geneva. 2002-04-1. – 15 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg031.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Dactylis glomerata* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Грястиця збірна**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: плоїдність	диплоїд	Konrad	2 [ ]
		тетраплоїд	Athos	4 [ ]
5.2 (5)	Рослина: час появи суцвіття (після яровизації)	дуже ранній		1 [ ]
		ранній	Floréal, Trérano	3 [ ]
		середній	Lude	5 [ ]
		пізній	Athos, Baraula	7 [ ]
		дуже пізній	Mobite	9 [ ]
5.3 (7)	Стебло: за довжиною найдовшого стебла, включаючи суцвіття (за повного розвитку)	коротке	Lucifer	3 [ ]
		середнє	Athos	5 [ ]
		довге	Lude	7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1. Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.3.39 Код UPOV: ELEUS_COR

Методика
проведення експертизи сортів елевсини коракан (*Eleusine coracana* (L.) Gaertn.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів елевсини коракан *Eleusine coracana* (L.) Gaertn.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння, волоті

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається рослинний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість рослинного матеріалу має становити 100 г і 25 волотей, кожна з яких запакована в окремий пакет.

2.3 Рослинний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Рослинний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Розмір ділянок планують такий, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків, не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 160 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,15 м на ділянках Б, В та Р.

Окрім того, на другий рік сіють ділянку з 25 рядків – кожен рядок насінням з однієї волоті, яке беруть із середньої частини волоті.

Методику підготували: Рахметов Д. Б. – д. с.-г. н., завідувач відділу
нових культур;
Стаднічук Н. О. – к.б.н., с.н.с.;
Рахметова С. О. – м.н.с. відділу нових культур
(Національний ботанічний сад ім. М. М. Гришка);
Блюм Я. Б. – академік НАН України, д.б.н., в.о. директора;
Ємець А. І. – д.б.н., зав. лаб. клітинної біології і біотехнології
(Інститут клітинної біології та генетичної інженерії НАН України), 2007.

Типи ділянок для елевсини коракан

Тип ділянки	Назва ділянки	Вид експертизи	Примітки
Б	Окремі рослини (розріджена сівба)	ВОС	закладають першого і другого років експертизи насінням заявника відповідно до року врожаю
В	Волотева 1	Однорідність Стабільність	закладають другого року експертизи насінням із 25 волотей, надісланих заявником
Р	Волотева 2	Однорідність	висівають на другий рік експертизи насіння з волотей, які відбирають з усіх нетипових рослин

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказується в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 160 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 160 рослин або частин 160 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 160 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли

неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці зі 160 рослин допускаються дев'ять нетипових; із 25 волотевих рядків – 2 рядки нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сортів. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано використовувати такі ознаки:

– Рослина: за висотою (ознака 1);
– Рослина: загальна кущистість (ознака 2);
– Рослина: найдовше стебло з волоттю за довжиною (ознака 4);
– Листок: за шириною листкової пластинки (ознака 8);
– Листок: за довжиною листкової пластинки (ознака 9);
– Рослина: час цвітіння (ознака 10);
– Суцвіття: за щільністю (ознака 12);
– Суцвіття: кількість на стеблі (ознака 13);
– Суцвіття: кількість колосів (ознака 15);
– Колос: кількість простих колосків (ознака16);
– Колос: кількість зернівок (ознака 18);
– Зернівка: маса 1000 шт. (ознака 21).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів елевсини коракан

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG/VG 6	низька середня висока	3 5 7	
2. (*) (+) QN	Рослина: загальна кущистість VS/MG 3	слабка середня сильна	3 5 7	
3. PQ	Рослина: форма куща VG 3	пряма проміжна напіврозлога	1 3 5	
4. (*) (+) QN	Рослина: найдовше стебло з волоттю за довжиною MG 5	коротке середнє довге	3 5 7	
5. QN	Стебло: за товщиною MG 5	тонке середнє товсте	3 5 7	
6. PQ	Стебло: форма біля основи MG 5	округла сплюснута стисла	1 2 3	
7. PQ	Листок: зелене забарвлення листкової пластинки VG, 5	світле помірне темне	3 5 7	
8. (*) (+) QN	Листок: за шириною листкової пластинки MS 5	вузький середній широкий	3 5 7	
9. (*) (+) QN	Листок: за довжиною листкової пластинки MS 5	короткий середній довгий	3 5 7	
10. (*) (+) QN	Рослина: час цвітіння VG 6	ранній середній пізній	3 5 7	
11. QL	Суцвіття: положення VG 6	пряме похиле поникле	1 3 5	
12. (*) (+) QN	Суцвіття: за щільністю MS 6	нещільне середнє щільне	3 5 7	

1	2	3	4	5
13. (*) (+) QN	Суцвіття: кількість на стеблі MS 6	мала середня велика	3 5 7	
14. (*) (+) QN	Суцвіття: за довжиною без шийки MS 6	коротке середнє довге	3 5 7	
15. (*) (+) QN	Суцвіття: кількість колосів MS 6	мала середня велика	3 5 7	
16. (*) (+) QN	Колос: кількість простих колосків VG 7	мала середня велика	3 5 7	
17. QL	Колоскова луска: антоціанове забарвлення VG 7	відсутнє наявне	1 9	
18. (*) (+) QN	Колос: кількість зернівок VG 8	мала середня велика	3 5 7	
19. (*) PQ	Зернівка: забарвлення VS 8	жовтувато-коричневе коричневе темно-коричневе	1 2 3	
20. PQ	Зернівка: форма VS 8	округла широкоокругла яйцеподібна	1 2 3	
21. (*) (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MG 8	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів елевсини коракан

Коди фаз росту й розвитку рослин

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Сходи
2	1–3 справжніх листків
3	Кущіння
4	Вихід у трубку
5	Колосіння
6	Цвітіння
7	Воскова стиглість
8	Повна стиглість

До 1. Рослина: за висотою, см.

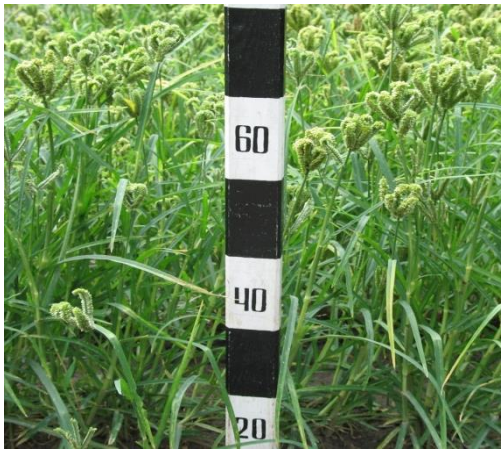

Низька – до 50, середня – 50–80, висока – понад 80.

До 2. Рослина: загальна кущистість, шт.

Слабка – до 3, середня – 3–6, сильна – понад 6.

До 4. Рослина: найдовше стебло з волоттю за довжиною, см.

Коротке – до 60, середнє – 60–90, довге – понад 90.

До 8. Листок: за шириною листкової пластинки, мм.

Вузький – до 8, середній – 8–12, широкий – понад 12.

До 9. Листок: за довжиною листкової пластинки, см.

Короткий – до 30, середній – 30–45, довгий – понад 45.

До 10. Рослина: час цвітіння, діб від сходів.

Ранній – до 45, середній – 45–60, пізній – понад 60.

До 12. Суцвіття: за щільністю, шт.

Нещільне – до 4, середнє – 4–7, щільне – понад 7.

3
Нещільне

5
середнє

7
щільне

До 13. Суцвіття: кількість на стеблі, шт.

Мала – 1, середня – 2, велика – понад 2.

До 14. Суцвіття: за довжиною без шийки, см.

Коротке – до 4,0; середнє – 4,0–6,5; довге – понад 6,5.

До 15. Суцвіття: кількість колосів у суцвітті, шт.

Мала – до 4, середня – 4–7, велика – понад 7.

До 16. Колос: кількість простих колосків, шт.

Мала – до 20, середня – 20–35, велика – понад 35.

До 18. Колос: кількість зернівок, шт.

Мала – до 165, середня – 165–220, велика – понад 220.

До 21. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 2,5; середня – 2,5–3,0; велика – понад 3,0.

9. Література

1. Бобылев В. С. Тропическое кормопроизводство. – М.: Колос, 1984. – 340 с.

2. Рожевиц Р. Ю. Злаки. – Л.: Сельхозиздат, 1937. – С. 421, 427, 426, 428.

3. Рослинництво // Лабораторно-практичні заняття / За ред. М. А. Бобро, С. П. Танчика Д. М. Алімова. – К.: Урожай, 2001. – С. 71–74.

4. Стадничук Н. А. Интродукция *Eleusine coracana* (L.) Gaertn. на уровне сорта в Лесостепи Украины // Мат. III междунар. науч. конф. «Биологическое разнообразие. Интродукция растений», Санкт-Петербург. – 2003. – С. 257–259.

5. Шмаль Н. А. Сорго. – Волгоград: Комитет по печати, 1994. – 448 с.

6. Щербаков В. Я. Зерновое сорго. – К.: Высшая школа, 1983. – 191 с.

7. Широкий унифицированный классификатор СЭВ и Международный классификатор СЭВ. – Ленинград, 1982.

8. Rakhmetov D.B., Baer G.Ya., Yemets A.I., Stadnichuk N.A., and Ya B.Blume Somaclonal Variability As a Source for Creation of New Varieties of Finger Millet (*Eleusine coracana* (L.) Gaertn.) Cytology and genetics Volume 41, Number 4. pp 204–208 Allerton Press. - July-August 2007.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Eleusine coracana* (L.) Gaertn.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Елевсина коракан**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)

(……) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))

(……) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Інше [ ]

4.2.2 Інше [ ]

(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (2)	Рослина: загальна кущистість	слабка середня сильна		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (4)	Рослина: найдовше стебло з волоттю за довжиною	коротке середнє довге		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (8)	Листок: за шириною листкової пластинки	вузький середній широкий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (9)	Листок: за довжиною листкової пластинки	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.6 (10)	Рослина: час цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.7 (12)	Суцвіття: за щільністю	нещільне середнє щільне		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.8 (13)	Суцвіття: кількість на стеблі	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.9 (15)	Суцвіття: кількість колосів	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.10 (16)	Колос: кількість простих колосків	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.11 (18)	Колос: кількість зернівок	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.12 (21)	Насіння: маса 1000 шт.	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, з вашої точки зору, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.37 Код UPOV: ONOBR_

Методика
проведення експертизи сортів еспарцету (*Onobrychis* Mill.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів роду *Onobrychis* Mill.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи.*** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення на ділянці A та 80 рослин, розділених на два повторення на ділянці B. Рекомендовані схеми розміщення рослин 0,45 × 0,30 і 0,45 × 0,10 м відповідно.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин, на

Використано методику COBORU, Slupia Wielka, 1994. Адаптовано УІЕСР, 2012.

яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина пагонів).

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин;

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 60 (80) рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 (80) рослин або частин 60 (80) рослин (висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 (80) рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для експертизи на відмінність.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 80 рослин допускаються чотири нетипові, з 60 рослин – три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком не типовості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано групувати сорти за такими ознаками:
– Рослина: тип розвитку (ознака 1);
– Рослина 2-го року життя: габітус (на початку бутонізації) (ознака 3);
– Рослина 2-го року життя: схильність до цвітіння (ознака 16);
– Час початку цвітіння (ознака 17);
– Квітка: забарвлення (ознака 20).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на A – ділянки з окремими рослинами;
B – рядкові ділянки.

7. Таблиця ознак сортів еспарцету

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) PQ	Рослина: тип розвитку VG 1.1–A	озимий ярий	1 2	
2. (*) (+) QN	Рослина 1-го року життя: габітус (на початку бутонізації) VG 1.3–A	прямий напівпрямий проміжний розлогий напіврозлогий	1 3 5 7 9	
3. (*) (+) QN	Рослина 2-го року життя: габітус (на початку бутонізації) VG 2.2–A	прямий напівпрямий проміжний розлогий напіврозлогий	1 3 5 7 9	
4. (*) (+) QN	Рослина: за висотою травостою MG 1.3–B	низька середня висока	3 5 7	
5. QN	Рослина: галуження VG 2.2–A	слабке помірне сильне	3 5 7	
6. (*) QL	Стебло: антоціанове забарвлення VG 2.2–A	відсутнє наявне	1 9	
7. QL	Стебло: опушення в середній частині VG 2.2–A	відсутнє наявне	1 9	
8. (*) (+) QN	Стебло: за довжиною MS 2.2–A	коротке середнє довге	3 5 7	
9. QN	Стебло: за товщиною MG 2.2–A	тонке середнє товсте	3 5 7	
10. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VG, 2.2–A, B	слабка помірна сильна	3 5 7	
11. QL	Листок: сіро-зелене забарвлення VS, 2.2–A, B	відсутнє наявне	1 9	
12. (*) (+) QN	Листок: за довжиною MS 2.2–A	короткий середній довгий	3 5 7	

1	2	3	4	5
13. (*) (+) QN	Листок: за шириною MS 2.2–A	вузький середній широкий	3 5 7	
14. (+) PQ	Листочок: за формою VG 2.2–A	еліптичний ланцетний	1 2	
15. (*) (+) QN	Рослина 1-го року життя: схильність до цвітіння VG 1.3–A, B	відсутня або дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	
16. (*) (+) QN	Рослина 2-го року життя: схильність до цвітіння VG 2.3–A, B	відсутня або дуже слабка слабка середня сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
17. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MS 2.2–A, B	ранній середній пізній	3 5 7	
18. (*) (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS 2.3–A	коротке середнє довге	3 5 7	
19. (+) PQ	Суцвіття: форма VG 2.3–A	яйцеподібна циліндрична веретеноподібна	1 2 3	
20. (*) PQ	Квітка: забарвлення VG 2.3–A	світло-рожеве рожеве темно-рожеве рожево-фіолетове	1 2 3 4	
21. (*) QL	Квітка: рівномірність забарвлення VS 2.3–A, B	нерівномірне рівномірне	1 2	
22. QN	Біб: розмір MG 2.5–A	малий середній великий	3 5 7	
23. QL	Біб: зубчики VG 2.5–A	відсутні наявні	1 9	
24. QL	Для сортів з наявними зубчиками. Біб: розміщення зубчиків VG 2.5–A	поодиноке суцільне	1 2	

1	2	3	4	5
25. (+) QN	Для сортів з наявними зубчиками. Біб: зубчики за довжиною MG, 2.5–A	короткі середні довгі	3 5 7	
26. PQ	Для сортів з наявними зубчиками: Біб: форма зубчиків VG, 2.5–A	гостра тупа округла	1 2 3	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів еспарцету

Коди фаз росту й розвитку рослин, в які рекомендовано робити обстеження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1-го року життя	
1.1	Розетка
1.2	Стеблування
1.3	Бутонізація
2-го року життя	
2.1	Відновлення вегетації
2.2	Початок цвітіння
2.3	Повне цвітіння
2.4	Утворення бобів
2.5	Повна стиглість насіння

До 2 і 3. Рослина 1-го (2-го) року життя: габітус (на початку бутонізації).

1
Прямий

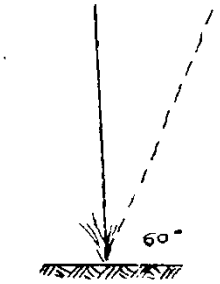

3
напівпрямий

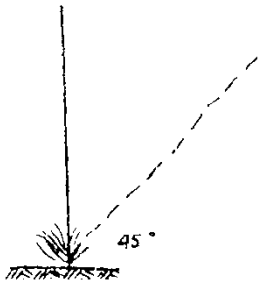

5
проміжний

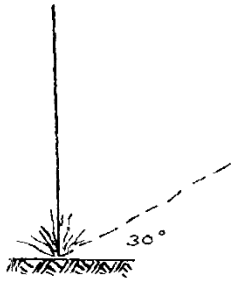

7
напіврозлогий

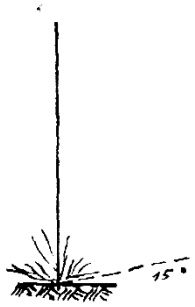

9
розлогий

До 4. Рослина: за висотою травостою, см.

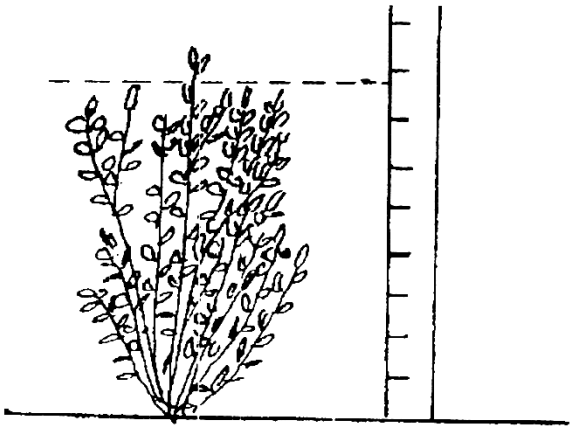

Вимірюють усі рослини, як показано на рисунку.

До 8. Стебло: за довжиною, см.

Вимірюють найдовший пагін на рослині від кореневої шийки до кінця суцвіття.

До 12, 13. Листок: за довжиною (12), см і шириною (13), мм.

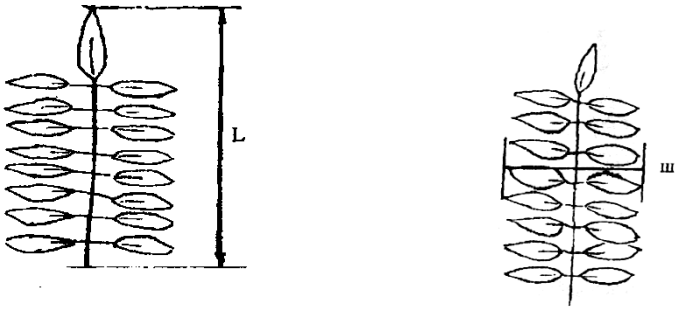

Вимірюють, як показано на рисунку, на третьому або четвертому листку нижче верхнього головного суцвіття найдовшого пагона.

До 14. Листочок: за формою.

1 Еліптичний

2 ланцетний

До 15 і 16. Рослина 1-го (2-го) року життя: схильність до цвітіння, %.

На ділянці підраховують рослини, які утворили суцвіття і рослини без суцвіть. Поділка коду у відсотках квітучих рослин:

до 10 – **1**	33–44 – **4**	69–79 – **7**
10–21 – **2**	45–56 – **5**	80–90 – **8**
22–32 – **3**	57–68 – **6**	понад 90 – **9**.

Схильність до цвітіння відсутня або дуже слабка – до 10, слабка – 10–32, середня – 33–68, сильна – 69–90, дуже сильна – понад 90.

До 18. Суцвіття: за довжиною, см.

Вимірюють довжину суцвіття (без квітконоса) на найдовшому пагоні рослини.

До 19. Суцвіття: форма.

1
Яйцеподібна

2
циліндрична

3
веретеноподібна

До 25. Для сортів з наявними зубчиками. Біб: зубчики за довжиною.

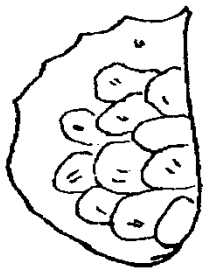

3
Короткі

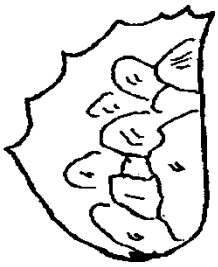

5
середні

7
довгі

9. Література

1. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Onobrychis viciifolia* Scop.) // Słupia Wielka, 1994. – 19 S.

2. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Onobrychis transcaucasica* Grossh.) // Słupia Wielka, 1994. – 20 S.

3. Сельскохозяйственный энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1989. – 656 с.

4. Гродзінский А. М. Лікарські рослини: Енциклопедичний довідник / відп. ред. А. М. Гродзінский. – К.: Видавництво «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, Український виробничо-комерційний центр «Олімп», 1992. – 544 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)
ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Onobrychis viciifolia* Scop. *Onobrychis transcaucasica* Grossh. *Onobrychis arenaria* (Kit) DC.	[ ] [ ] [ ]
1.2 Загальноприйнята назва	**Еспарцет виколистий** **Еспарцет закавказький** **Еспарцет піщаний**	[ ] [ ] [ ]
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(зазначте батьківські сорти)
(b) частково відоме схрещування [ ]
(зазначте відомий(і) сорт(и))
(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації [ ]
(зазначте батьківський сорт)
4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)
4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту [ ]
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]
(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]
(c) Гібрид [ ]
(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)
4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: тип розвитку	озимий ярий		1 [ ] 2 [ ]
5.2 (3)	Рослина 2-го року життя: габітус (на початку бутонізації)	прямий напівпрямий проміжний розлогий напіврозлогий		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]
5.3 (16)	Рослина 2-го року життя: схильність до цвітіння	відсутня або дуже слабка слабка середня сильна дуже сильна		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]
5.4 (17)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (20)	Квітка: забарвлення	світло-рожеве рожеве темно-рожеве рожево-фіолетове		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.21

Код UPOV: AGROP_PEC
AGROP_DES
AGROP_SIB
AGROP_IMB

Методика
проведення експертизи сортів житняку гребінчастого,
ж. пустельного, ж. сибірського, ж. черепичного
(*Agropyron pectinatum* (M.Bieb.) P.Beauv., *A. desertorum* (Fisch. ex Link) Schult.,
A. sibiricum (Willd.) P.Beauv., *A. imbricatum* Roem. et Schult.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів видів *Agropyron pectinatum* (M.Bieb.) P.Beauv., *A. desertorum* (Fisch. ex Link) Schult., *A. sibiricum* (Willd.) P.Beauv., *A. imbricatum* Roem. et Schult.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами і не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи***. Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, які забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Розміри ділянок планують таким чином, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 200 рослин, розділених на два повторення для ділянки A та 1000 рослин, розділених на два повторення для ділянки B. Рекомендовані схеми розміщення рослин 0,50 × 0,02 та 0,50 × 0,20 м відповідно.

Методику розроблено Свиридовим О. В. (ІЗПР НААН), 2005.

Строки закладання дослідів:

Ділянка (А): сівба окремих рослин до 30 квітня (Полісся, Лісостеп, Північний Степ), до 01серпня (Південний Степ);

Ділянка (В): посів рядковий до 15 травня (Полісся, Лісостеп, Північний Степ), до 01 серпня (Південний Степ).

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN) псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 1000 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 30 рослин або частин 30 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 200 або 1000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко відрізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно порівняти наступного року в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо, з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 200 рослин допускаються 15 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня

ймовірності 95%. У вибірці з 1000 рослин допускаються дев’ять нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано використовувати такі ознаки:

– Плоїдність (ознака 1);

– Рослина: найдовше стебло за довжиною (ознака 11);

– Рослина: час колосіння (ознака 20).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові ділянки.

L – лабораторні дослідження.

7. Таблиця ознак сортів житняку гребінчастого, пустельного, сибірського, черепичного

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Плоїдність L	диплоїд тетраплоїд	2 4	
2. (+) QN	Листок: зелене забарвлення VS B 3, 5	світле помірне темне	3 5 7	
3. (+) QL	Листок: восковий наліт VS B 3	відсутній наявний	1 9	
4. (+) QN	Листок: за шириною MS A 3	вузький середній широкий	3 5 7	
5. (+) QN	Листок: за довжиною MS A 3	короткий середній довгий	3 5 7	
6. (+) PQ	Рослина: габітус (1-го року життя) VS A, 3	прямий проміжний напіврозлогий	1 2 3	
7. (+) QN	Рослина: схильність до колосіння (1-го року життя) VS A, B 3	відсутня мала помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
8. (+) QN	Рослина: за природною висотою основної маси листя MG/VG A, B 5	дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	
9. (*) (+) PQ	Рослина: тип куща (2-го року життя) VS A 5	прямий проміжний напіврозлогий	1 2 3	
10. QN	Рослина: кущіння VS B 5	слабке помірне сильне	3 5 7	

1	2	3	4	5
11. (*) (+) QN	Рослина: найдовше стебло за довжиною MS B 6	коротке середнє довге	3 5 7	
12. QN	Стебло: верхнє міжвузля за довжиною MS B, 6	коротке середнє довге	3 5 7	
13. (*) (+) QN	Прапорцевий листок: за довжиною MS B, 6	короткий середній довгий	3 5 7	
14 (*) (+) QN	Прапорцевий листок: за шириною MS B, 6	вузький середній широкий	3 5 7	
15. (+) QN	Колос: за довжиною MS B 8	дуже короткий короткий середній довгий дуже довгий	1 3 5 7 9	
16. (+) QN	Колос: за шириною MS B 8	вузький середній широкий	3 5 7	
17. (+) QN	Колос: за щільністю MS B 8	нещільний помірної щільності щільний	3 5 7	
18. (*) (+) QL	Колос: форма VS B 8	ланцетна ланцетно-овальна яйцеподібна яйцеподібно-овальна яйцеподібновидовжена	1 3 5 7 9	
19. (*) QL	Колос: опушення VS B 8	відсутнє наявне	1 9	
20. (*) (+) QN	Рослина: час колосіння MG A 8	дуже ранній ранній середній пізній дуже пізній	1 3 5 7 9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів житняку гребінчастого, ж. пустельного, ж. сибірського, ж. черепичного

Коди фаз росту й розвитку рослин, в які рекомендовано робити обстеження

Коди	Назви фаз росту й розвитку рослин
1	Сухе насіння
2	Сходи
3	Кущіння
4	Відновлення вегетації навесні
5	Колосіння
6	Цвітіння
7	Молочна стиглість насіння
8	Повна стиглість насіння

До 1. Плоїдність.

Визначається один раз методом цитологічних досліджень проростаючих насінин підрахунком хромосом у клітинах кінчиків корінців. Обстежують на 30 рослинах:

– диплоїд (2n = 14) – у пробі щонайменше 85% диплоїдних рослин;

– тетраплоїд (2n = 28) – у пробі щонайменше 85% тетраплоїдних рослин.

До 2+3+4+5. Листок: зелене забарвлення, восковий наліт, за шириною, за довжиною.

Забарвлення, наявність воскового нальоту і розміри листка оцінюють на найдовшому листку рослини в рядкових посівах: на рослинах 1-го року життя спостереження проводять у фазі 3 (кущіння) восени, наприкінці вересня, а в 2-й рік життя – у фазі 5 (колосіння).

До 4. Листок: за шириною, мм.

Вузький – менше 3, середній – 3–5, широкий – понад 5.

До 6. Рослина: габітус (1-го року життя).

Тип куща оцінюють візуально за кутом, утвореним зовнішніми листками і уявною віссю рослин восени в рік сівби:

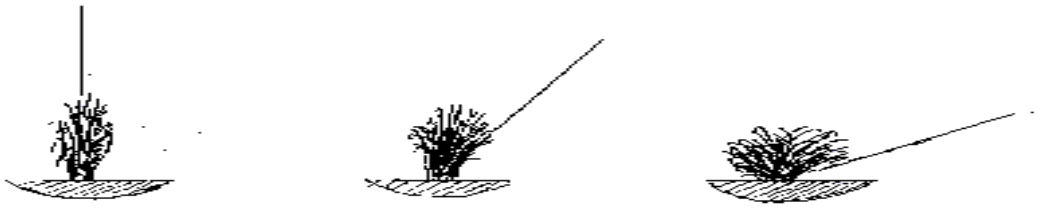

1 Прямий – 75–90°, 2 проміжний – 45–75°, 3 напіврозлогий – 15–45°.

До 7. Рослина: схильність до колосіння (1-го року життя).

Визначається у балах. На ділянці в підраховують кількість рослин, які виколосилися. Виражають у відсотках до загальної кількості рослин.

Таблиця відповідності балів відсоткам

Бали	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
Відсотки	До 10	11–20	21–30	31–40	41–50	51–60	61–	76–	Понад 90

							75	89	

До 8. Рослина: за природною висотою основної маси листя.

Вимірюють середню висоту основної маси листя (не витягувати їх). Вимірюють по 20 рослин у кожному повторенні.

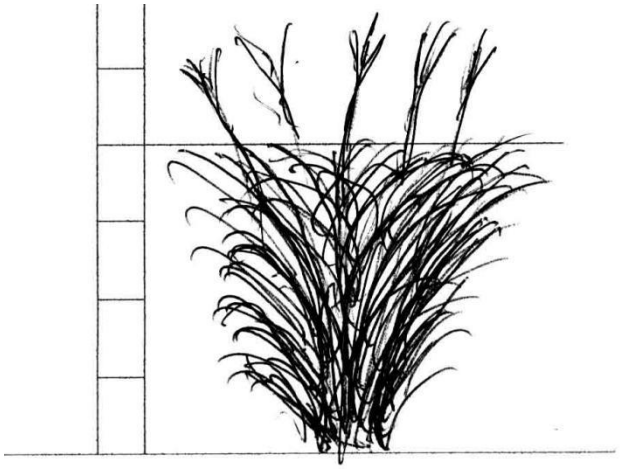

До 9. Рослина: тип куща (2-го року життя).

Визначають візуально на другий рік вегетації, за кутом, який утворено зовнішніми пагонами, листками відносно уявної осі рослини: – прямий – 90°; проміжний – 45–85°; напіврозлогий – 30–45°.

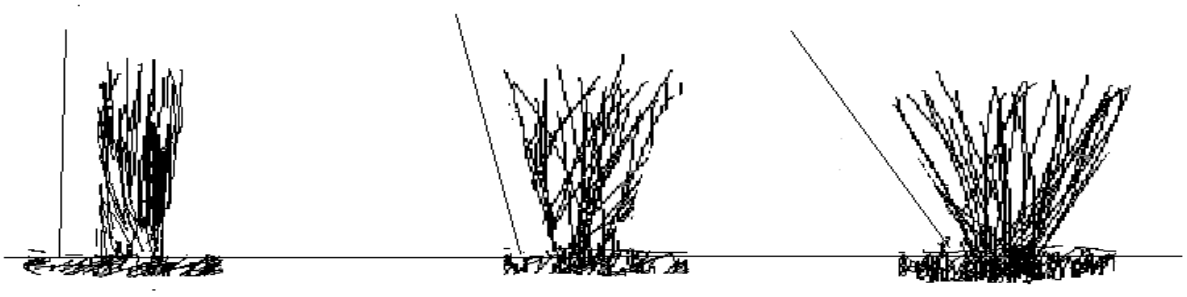

1 Прямий

2 проміжний

3 напіврозлогий

До 10. Рослина: кущіння, шт. стебел.

Слабке – 50–85; помірне – 86–130; сильне – 131 і більше.

До 11. Рослина: найдовше стебло за довжиною, см.

Коротке – 45–60, середнє – 61–80, довге – понад 80.

До 13 і 14. Прапорцевий листок: за довжиною (13), см і шириною (14), мм.

Вимірюють листок з найдовшого стебла. Довжину – вздовж листка, ширину – на відстані 1/3 від основи листка.

Прапорцевий листок: за шириною (на типовому стеблі; через два тижні після колосіння), мм:

вузький – до 3, середній – 3–5, широкий – понад 5.

Прапорцевий листок: за довжиною, см:

короткий – до 10, середній – 10–15, довгий – понад 15.

До 15. Колос: за довжиною, см.

Колос вимірюють на найдовшому стеблі рослини від найнижчого колоска до верхівки колоса. Оцінка в балах за довжиною колоса:

Дуже короткий – до 4,5; короткий – 4,5–6,0; середній – 6,1–7,0; довгий – 7,1–9,0; дуже довгий – понад 9,0.

До 16. Колос: за шириною, см.

Вимірюють колос на найдовшому стеблі рослини біля його основи.

Вузький – до 2,0; середній – 2,0–2,3; широкий – понад 2,3.

До 17. Колос: за щільністю.

Ознака похідна, визначається методом ділення кількості колосків на довжину колоса і означає кількість колосків в одному сантиметрі довжини колоса.

Нещільний – до 4, середньої щільності – 4–7, щільний – понад 7.

До 18. Колос: форма.

Ознака визначається на 15 добу після цвітіння.

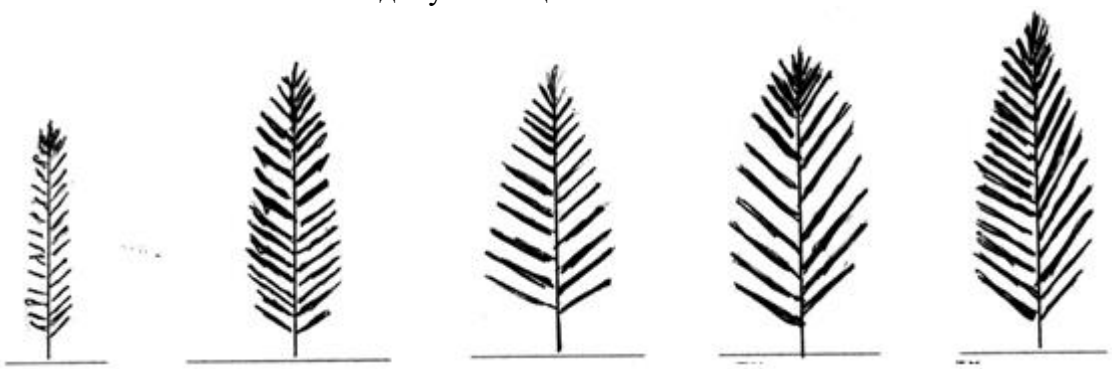

1	3	5	7	9
Ланцетна	ланцетно-овальна	яйцеподібна	яйцеподібно-овальна	яйцеподібно-видовжена

До 20. Рослина: час колосіння, діб.

На ділянках з поодиноким стоянням рослин визначаються ті, у яких з піхви прапорцевого листка з'явився колос. Рослина вважається у стадії колосіння, якщо на ній з'явилось щонайменше 3 колоси.

Ранній – 56–59, середній – 60–65, пізній – понад 65.

9. Література

1. Иванов А. И. Житняк // Каталог ВИР. – Л., 1981. – Вып. 229. – 55 с.
2. Лубенец П. А. Отличительные признаки многолетних бобовых и злаковых трав и апробация семенных посевов // Методические указания. – Л., 1978 – 70 с.
3. Методика проведення кваліфікаційної експертизи сортів технічних та кормових культур // Охорона прав на сорти рослин. – 2003. – №3. – 226 с.
4. Державний стандарт та посівні якості насіння зернових і зернобобових культур (ДСТУ 2240–93). – К.: Держстандарт України, 1993. – 74 с.
5. Sevcsrjvf M., Sramek H., Faberova I. Klasifikator Travy (Poaceae) Grasses // Praha. – 2002. – 34 c.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1.1 Ботанічна назва	*Agropyron pectinatum* (M.Bieb.) P.Beauv.	[ ]
1.1.2 Загальноприйнята назва	**Житняк гребінчастий**	
1.2.1 Ботанічна назва	*Agropyron desertorum* (Fisch. ex Link) Schult.	[ ]
1.2.2 Загальноприйнята назва	**Житняк пустельний**	
1.3.1 Ботанічна назва	*Agropyron sibiricum* (Willd.) P.Beauv.	[ ]
1.3.2 Загальноприйнята назва	**Житняк сибірський**	
1.4.1 Ботанічна назва	*Agropyron imbricatum* Roem. et Schult.	[ ]
1.4.2 Загальноприйнята назва	**Житняк черепичний**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(зазначте батьківські лінії)

(……) × (……..)

материнська лінія батьківська лінія

(b) частково відоме схрещування [ ]

(зазначте відомий(і) сорт(и))

(……) × (……..)

материнська лінія батьківська лінія

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації

(зазначте батьківський сорт) [ ]

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Плоїдність	диплоїд тетраплоїд		2 [ ] 4 [ ]
5.2 (11)	Рослина: найдовше стебло за довжиною	коротке середнє довге		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (20)	Рослина: час колосіння	дуже ранній ранній середній пізній дуже пізній		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)
7.3 Інша інформація
(використання сорту) (фотографія)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.14 Код UPOV: SECAL_MON

Методика
проведення експертизи сортів жита гірського (*Secale montanum* Guss.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики
Методика стосується всіх сортів виду *Secale montanum* Guss.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння
2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 2 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи
3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності дослідження продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 600 рослин, розділених на два повторення на рядкових ділянках B, B_1 та 60 рослин, розділених на два повторення на пунктирній ділянці A. Рекомендовані схеми розміщення рослин 0,20 × 0,02 м та 0,4 × 0,25 м відповідно.

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б.н., Ткаченко В. М., к.с.-г.н., Мамайсур В. В., м.н.с., УІЕСР, 2013.

3.5 ***Типи ділянок для жита гірського***

Тип ділянки	Назва ділянки	Вид експертизи	Примітки
B	рядкова	відмінність однорідність стабільність	закладають першого і другого років експертизи насінням заявника відповідно до року врожаю
B_1	рядкова	стабільність	закладають на другий рік експертизи насінням заявника першого року врожаю
A	пунктирна	відмінність однорідність	закладають першого і другого років експертизи насінням заявника відповідного року врожаю

3.6 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявленої ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками зазначено в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.7 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 600 (або 60) рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 20 рослин або частин 20 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 600 (або 60) рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів опису ознак першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною

кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти у польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 600 рослин допускаються шість нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Колеоптиль: антоціанове забарвлення (ознака 1);

– Піхва листка: восковий наліт (ознака 9);

– Колос: положення в просторі (ознака 10);

– Зернівка: забарвлення у фенолі (ознака 18);

– Рослина: тип розвитку (ознака 19).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів жита гірського

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QL	Колеоптиль: антоціанове забарвлення VS, 1	відсутнє наявне	1 9	
2. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 2	низька середня висока	3 5 7	
3. PQ	Рослина: габітус MG 2	прямий напівпрямий похилий	1 2 3	
4. (*) QL	Стебло: опушення під колосом VS, 2	відсутнє наявне	1 9	
5. (+) QN	Листок: за шириною MS 2	вузький середній широкий	3 5 7	
6. QL	Листок: жорсткість VS, 2	відсутня наявна	1 9	
7. QL	Листок: опушення VS, 2	відсутнє наявне	1 9	
8. PQ	Листок: за формою VS, 2	ланцетний лінійний	1 2	
9. (*) QN	Піхва листка: восковий наліт VS 2	відсутній слабкий помірний сильний	1 3 5 7	
10. (*) QN	Колос: положення в просторі VS 3	пряме напівпохиле похиле	1 2 3	
11. (+) QN	Колос: за довжиною MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
12. (*) QL	Колос: восковий наліт VS 2	відсутній наявний	1 9	
13. (*) QL	Колос: остюки VS 3	відсутні наявні	1 9	
14. (*) (+) QN	Колос: розщеплення верхівки VS 4	слабке помірне сильне	3 5 7	

1	2	3	4	5
15. (*) QN	Колос: час розщеплення верхівки VS, 3–4	до достигання під час достигання	1 2	
16. (*) QL	Зернівка: жовте забарвлення VS, 4	відсутнє наявне	1 9	
17. QN	Зернівка: характер поширення жовтого забарвлення VS, 4	локальне суцільне	1 2	
18. (*) QN	Зернівка: забарвлення у фенолі L	відсутнє слабке помірне сильне	1 3 5 7	
19. (*) PQ	Рослина: тип розвитку VG 1–3	озимий дворучка (альтернативний) ярий	1 2 3	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів жита гірського

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту,
в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку рослин
1	Сходи
2	Цвітіння
3	Формування зерна
4	Стигле зерно

До 2. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 80, середня – 80–105, висока – понад 105.

До 5. Листок: за шириною, мм.

Вузький – до 9, середній – 9–11, широкий – понад 11.

До 11. Колос: за довжиною, см.

Короткий – до 8, середній – 8–11, довгий – понад 11.

До 14. Колос: розщеплення верхівки, частина колоса.

Слабке – розщеплюється 1/4 колоса, помірне – до 1/3 колоса, сильне – понад 1/3 колоса.

9. Література

1. Зінченко О. І. Рослинництво / О. І. Зінченко, В. Н. Сапатенко, М. А.Білоножко. – К.: Аграрна освіта, 2001. – С. 317–321.

2. Secale montanum Guss. / Плантариум – определитель растений on-line. –

http://www.plantarium.ru

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Secale montanum* Guss.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Жито гірське**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Колеоптиль: антоціанове забарвлення	відсутнє наявне		1 [ ] 9 [ ]
5.2 (9)	Піхва листка: восковий наліт	відсутній слабкий помірний сильний		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (10)	Колос: положення в просторі	пряме напівпохиле похиле		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.4 (18)	Зернівка: забарвлення у фенолі	відсутнє слабке помірне сильне		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (19)	Рослина: тип розвитку	озимий дворучка (альтернативний) ярий		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, яка може допомогти проведенню експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, представленої в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо навести деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо навести деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 На виявлення ознаки або кількох ознак сорту можуть впливати такі чинники, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусів чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 635.61 Код UPOV: CITRU_COL

Методика

проведення експертизи сортів кавуна кормового (*Citrullus colocynthoides* Pang.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Citrullus colocynthoides* Pang.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,1 кг або 400 шт.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 70 рослин розділених на два чи більше повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 1,40 × 1,40 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

Методику розроблено: Кривицький К. М., к. б. н., Мамайсур В. В, н. с. УІЕСР, 2011.

Використано документ UPOV TG /142/4, 2004.

яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 70 рослин.

MG: разове вимірювання 70 рослин або частин 70 рослин (наприклад, довжина);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 70 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 70 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:
– Плоїдність (ознака 1);
– Плід: маса (ознака 19);
– Плід: форма повздовжнього розрізу (ознака 20);
– Плід: основне забарвлення шкірки (ознака 21);
– Плід: смуги (ознака 28);
– Плід: смуги за шириною (ознака 31);
– Плід: основне забарвлення м’якоті (ознака 34).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

(a–c) – пояснення до Таблиці ознак у розділі 8.

7. Таблиця ознак сортів кавуна кормового

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QN	Плоїдність L	диплоїд триплоїд	2 3	
2. (+) PQ	Сім'ядолі: форма VG	вузькоеліптична округла широкоеліптична	1 2 3	
3. (+) QN	Сім'ядолі: за розміром MS/VG	малі середні великі	3 5 7	
4. PQ	Сім'ядолі: інтенсивність зеленого забарвлення VG	слабка помірна сильна	3 5 7	
5. QL	Сім'ядолі: наявність плям VG	відсутні наявні	1 9	
6. QN	Рослина: міжвузля за довжиною MS	короткі середні довгі	3 5 7	
7. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною (на повністю розвиненому 3-му листку) MS/VG, (a)	коротка середня довга	3 5 7	
8. (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS/VG (a)	вузька середня широка	3 5 7	
9. QN	Листкова пластинка: відношення довжина/ширина MS, (a)	мале середнє велике	3 5 7	
10. PQ	Листкова пластинка: забарвлення VG, (a)	жовто-зелене зелене сіро-зелене	1 2 3	
11. PQ	Листкова пластинка: інтенсивність забарвлення VG (a)	слабка помірна сильна	3 5 7	
12. (*) (+) QN	Листкова пластинка: ступінь розсіченості VG, (a)	слабкий помірний сильний	3 5 7	

1	2	3	4	5
13. (+) QN	Листкова пластинка: розсіченість за глибиною (листок з центральної третини рослини вище першої квітки) VG, (a)	мілка середня глибока	3 5 7	
14. QN	Листкова пластинка: пухирчатість VG, (a)	слабка помірна сильна	3 5 7	
15. (*) QN	Листкова пластинка: мармуровість VG (a)	відсутня або дуже слабка слабка помірна сильна	1 3 5 7	
16. (+) QN	Черешок: за довжиною MS/VG	короткий середній довгий	3 5 7	
17. QN	Зав’язь: за розміром (під час цвітіння) VG	мала середня велика	3 5 7	
18. QN	Зав’язь: опушення VG	слабке помірне сильне	3 5 7	
19. (*) (+) QN	Плід: маса MS (b)	дуже мала мала середня велика дуже велика	1 3 5 7 9	
20. (*) PQ	Плід: форма повздовжнього розрізу VG (b)	широкоеліптична еліптична циліндрична	1 2 3	
21. (*) PQ	Плід: основне забарвлення шкірки VG (b)	жовтувате світло-зелене зелене темно-зелене	1 2 3 4	
22. (+) QN	Плід: розмір сліду прикріплення плодоніжки VG (b)	малий середній великий	3 5 7	
23. (+) QN	Плід: увігнутість основи VG (b)	слабка помірна сильна	3 5 7	
24. (*) (+) PQ	Плід: форма апікальної частини VG (b)	плеската заокруглена конусоподібна	1 2 3	

1	2	3	4	5
25. (+) QN	Плід: заглиблення верхівки VG, (b)	мілке середнє глибоке	3 5 7	
26. (+) QN	Плід: розмір рубчика маточки VG, (b)	малий середній великий	3 5 7	
27. (*) QL	Плід: поширення борозенок VG (b)	відсутні на базальній частині на апікальній частині по всьому плоду	1 2 3 4	
28. (*) QL	Плід: смуги VG (b)	відсутні наявні	1 9	
29. QL	Плід: характер смуг VG	розсіяні чітко визначені	1 2	
30. (*) PQ	Плід: інтенсивність забарвлення смуг VG (b)	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
31 (*) QN	Плід: смуги за шириною VG (b)	дуже вузькі вузькі середні широкі дуже широкі	1 3 5 7 9	
32. QN	Плід: інтенсивність мармуровості VG (b)	відсутня або дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
33. (*) (+) QN	Плід: товщина зовнішнього шару оплодня MS/VG (b)	тонкий середній товстий дуже товстий	3 5 7 9	
34. (*) PQ	Плід: основне забарвлення м’якоті VS (b)	біле жовте жовто-зелене зеленувате	1 2 3 4	
35. (+) QN	Плід: твердість м’якоті MS (b)	м’яка помірна тверда	3 5 7	
36. QN	Плід: кількість сім’янок VG (b)	дуже мала мала середня велика	1 3 5 7	

1	2	3	4	5
37. (*) (+) QN	Насінина: за довжиною MS/VG (c)	дуже коротка коротка середня довга дуже довга	1 3 5 7 9	
38. (*) PQ	Насінина: основне забарвлення оболонки VG (c)	біле кремове зелене червоне червоно-коричневе коричневе чорне	1 2 3 4 5 6 7	
39. QL	Насінина: вторинне забарвлення оболонки VG, (c)	відсутнє наявне	1 9	
40 QL	Насінина: плями біля рубця VG, (c)	відсутні наявні	1 9	
41. QN	Рослина: час початку цвітіння жіночих квіток (у 50% рослин не менше однієї жіночої квітки) VG	ранній середній пізній	3 5 7	
42. QN	Рослина: час початку достигання плодів (у 50% рослин не менше одного стиглого плоду) VG	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів кавуна кормового

Ознаки обстежують за таким ключем у другій колонці Таблиці ознак, що зазначені нижче:

(a) Листкова пластинка: обстежують повністю розвинені листки.

(b) Плід: якщо не вказано інше, обстежують перші добре розвинені стиглі плоди.

(c) Насінина: обстежують насіння, вилучене із цілком розвиненого стиглого плоду.

До 2. Сім'ядолі: форма.

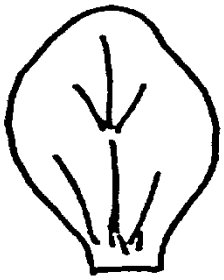

1
Вузькоеліптична

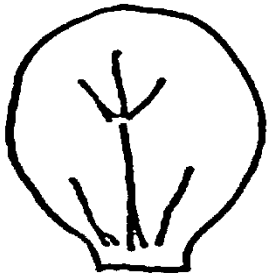

2
округла

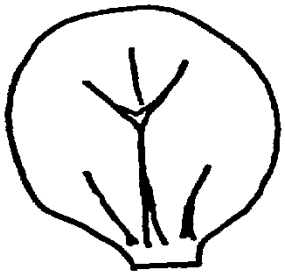

3
широкоеліптична

До 3. Сім’ядолі: за розміром, см.

Вимірюють повністю розвинені сім’ядолі. Якщо сім’ядолі різні за розміром, вимірюють більшу від основи до верхівки.

Малі – 1, середні – 1–2, великі – понад 2.

До 7. Листкова пластинка: за довжиною (на повністю розвиненому 3-му листку), см.

Коротка – до 10, середня – 10–18, довга – понад 18.

До 12. Листок: ступінь розсіченості.

Розсіченість обстежується на цілком розвиненому третьому листку основного стебла.

3 Слабка

5 помірна

7 сильна

До 13. Листкова пластинка: розсіченість за глибиною (листок з центральної третини рослини вище першої квітки).

Глибину розсіченості обстежують на цілком розвиненому третьому листку основного стебла вище першої квітки.

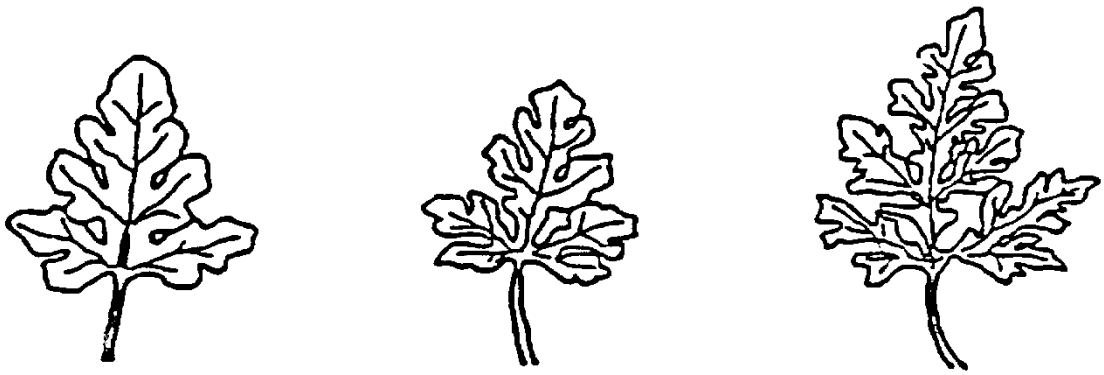

3 Мілка

5 середня

7 глибока

До 16. Черешок: за довжиною, см.

Короткий – до 5, середній – 5–8, довгий – понад 8.

До 19. Плід: маса, кг.

Дуже мала – до 5; мала – 5–10; середня – 10,1–15; велика – 15,1–20; дуже велика – понад 20.

До 22. Плід: розмір сліду прикріплення плодоніжки.

До 23. Плід: увігнутість основи.

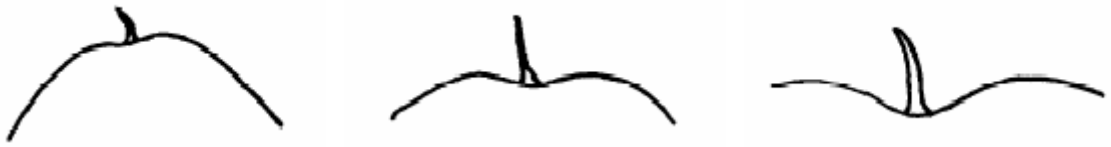

3	5	7
Слабка	помірна	сильна

До 25. Плід: заглиблення верхівки.

3	5	7
Мілке	середнє	глибоке

До 26. Плід: розмір рубчика маточки, мм.

Малий – до 5, середній – 5–10, великий – понад 10.

До 24 + 33 + 35. Плід: форма апікальної частини (24), товщина зовнішнього шару оплодня (33), твердість м’якоті (35), см.

Тонкий – до 1,0, середній – 1,0–1,5; товстий – 1,6–2,0; дуже товстий – понад 2,0.

Твердість м’якоті вимірюють твердометром (тестером), головка якого в діаметрі 9 мм, діапазон вимірювання від 10 г/см^2 до 2000 г/см^2.

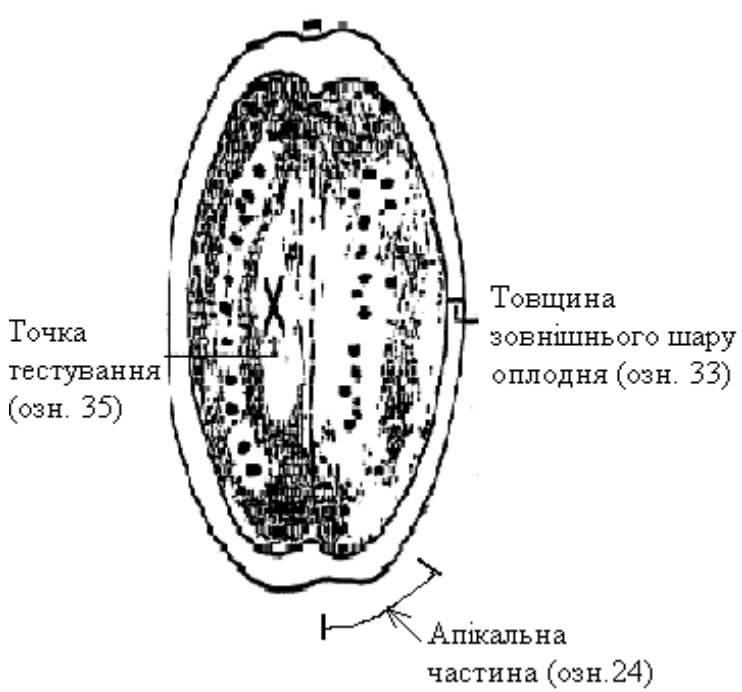

До 37. Насінина: за довжиною, мм.

Дуже коротка – до 5, коротка – 5–10, середня – 11–15, довга – 16–20, дуже довга – понад 20.

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Watermelon (*Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. et Nakai) (TG /142/4, UPOV) // Geneva. 2004-03-31. – 34 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg142.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Citrullus colocynthoides* Pang.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Кавун кормовий**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Плоїдність	диплоїд триплоїд		2 [ ] 3 [ ]
5.2 (19)	Плід: маса	дуже мала мала середня велика дуже велика		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]
5.3 (20)	Плід: форма повздовжнього розрізу	широкоеліптична еліптична циліндрична		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.4 (21)	Плід: основне забарвлення шкірки	жовтувате світло-зелене зелене темно-зелене		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]
5.5 (28)	Плід: смуги	відсутні наявні		1 [ ] 9 [ ]
5.6 (31)	Плід: смуги за шириною	дуже вузькі вузькі середні широкі дуже широкі		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]
5.7 (34)	Плід: основне забарвлення м’якоті	біле жовте жовто-зелене зеленувате		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена у розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633. 39 Код UPOV: PHALR_ CAN

Методика

проведення експертизи сортів канаркової трави справжньої (*Phalaris canariensis* L.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Phalaris canariensis* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити для першого року – 0,5 кг; для другого і, можливо, третього року – 0,2 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Обстеженню підлягають щонайменше 1600 рослин.

Під час обстеження ділянок з окремими рослинами (A) оцінюють 60 рослин у 6 повтореннях, тобто ділянки з 10 рослинами на майданчиках 0,50 × 0,50 м. Кожне обстеження ділянок рядкового посіву (B) проводять на 3 рядках завдовжки 8 м, розділених на 2 повторення з міжряддям 0,50 м. Щільність посіву близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Морфологічний опис ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Використано документ COBORU, SlupiaWielka, 1995. Зміни і доповнення внесено: Пількевич А. В., Безручко О. І ., к-ти с.-г. н., Нетяга О. В., н. с., УІЕСР, 2005.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 1600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, та коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

*4.1****Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються чотири нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: найдовше стебло за довжиною (ознака 5);

– Час появи суцвіття (ознака 14).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові ділянки.

7. Таблиця ознак сортів канаркової трави справжньої

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) QN	Рослина: габітус MS 3; A	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
2. (+) QN	Рослина: за справжньою висотою (висота основної зеленої маси) MG/VG 1; A, B	низька середня висока	3 5 7	
3. QN	Рослина: за справжньою висотою MG/VG 3; A, B	низька середня висока	3 5 7	
4. QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листка VS 2; A, B	слабка помірна сильна	3 5 7	
5. (*) (+) QN	Рослина: найдовше стебло за довжиною MS 5; A	коротке середнє довге	3 5 7	
6. QN	Стебло: верхнє міжвузля за довжиною MS 5; A	від короткого до середнього середнє від середнього до довгого	4 5 6	
7. QL	Стебло: волоски під суцвіттям VS 5; A, B	відсутні наявні	1 9	
8. (*) (+) QN	Прапорцевий листок: за довжиною MS 4; A	короткий середній довгий	3 5 7	
9. (*) (+) QN	Прапорцевий листок: за шириною MS 4; A	вузький середній широкий	3 5 7	
10. (+) QN	Прапорцевий листок: розмір MS 4; A	малий середній великий	3 5 7	
11. (+) PQ	Прапорцевий листок: форма 4; A VS	видовжена середня розширена	3 5 7	

1	2	3	4	5
12. QN	Суцвіття (колосовидна волоть): за довжиною MG 5; A	коротке середнє довге	3 5 7	
13. (+) QN	Суцвіття: за щільністю VS 5; A, B	нещільне помірне щільне	3 5 7	
14. (*) (+) QN	Час появи суцвіття MS 3; A, B	ранній середній пізній	3 5 7	
15. QN	Поява суцвіття MS 3; A	повільна помірна швидка	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів канаркової трави справжньої

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Весною, через 4 тижні після сходів
2	Перед появою суцвіття
3	Початок появи суцвіття: у 10% рослин на ділянці А на трьох стеблах суцвіття висувається з піхви прапорцевого листка
4	Протягом 2 тижнів від початку появи суцвіття
5	Суцвіття цілком сформовані

До 1. Рослина: габітус.

Ознаку визначають за кутом відхилення між поверхнею ґрунту і пагонами та листками рослини.

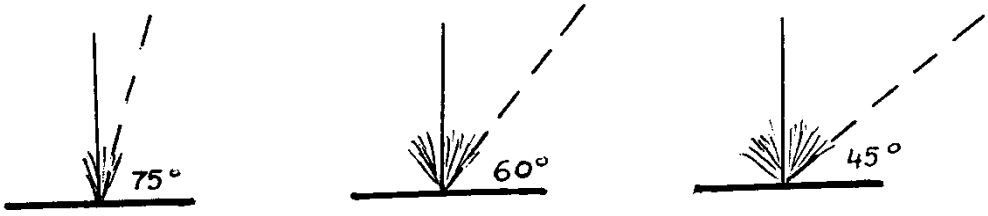

1 Прямий — 3 напівпрямий — 5 проміжний

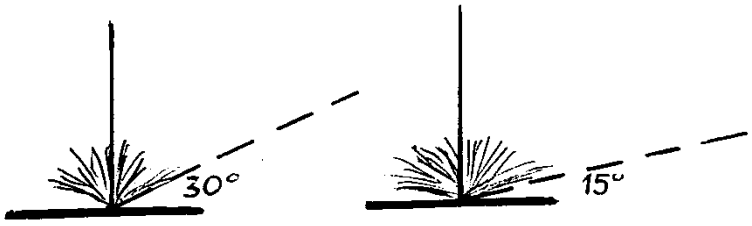

7 напіврозлогий — 9 розлогий

До 2 + 3. Рослина: за справжньою висотою (висота основної зеленої маси).

Вимірюють у сантиметрах як показано на рисунку. Коли ознаку вимірюють на ділянці розрідженого посіву, потрібно виміряти кожну рослину. У разі опису ознаки на рядковому посіві, виконати три вимірювання у кожному рядку (9 вимірювань для кожної ділянки).

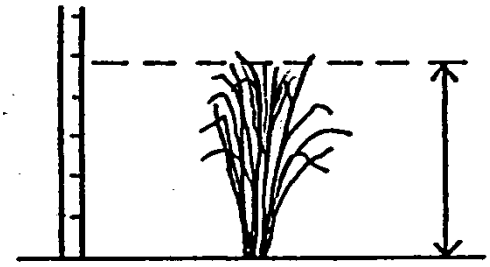

До 5. Стебло: найдовше стебло за довжиною, см.

Вимірюють найдовше стебло від основи рослини до кінця суцвіття.

До 8 + 9. Прапорцевий листок: за довжиною (8); за шириною (9).

Для вимірювань вибрати листок з найдовшого стебла. Ширину вимірюють найширшому місці на 1/3 відстані від основи листка.

До 10. Прапорцевий листок: розмір.

Ознака похідна, обчислена множенням довжини листка на його ширину.

До 11. Прапорцевий листок: форма.

Ознака похідна, обчислена шляхом ділення довжини листка на його ширину.

До 13. Суцвіття : за щільністю.

Ознака похідна, визначена шляхом ділення довжини суцвіття на кількість колосків.

До 14. Час появи суцвіття.

На пунктирному посіві належить раз на два дні полічити рослини, що досягли належної стадії: суцвіття вийшли з піхви прапорцевого листка (див. рисунок) і на рослині видно щонайменше три таких стебла.

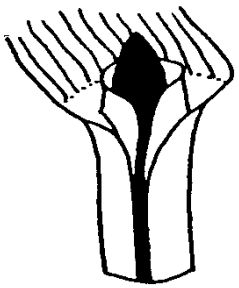

9. Література

1. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Phalaris canariensis* L.) // Słupia Wielka, 1995. – 17 S.
2. Определитель высших растений Украины. / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин – 2-е изд. стереот. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – 449 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Phalaris canariensis* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Канаркова трава справжня**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках відноситься до відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (5)	Рослина: найдовше стебло за довжиною	коротке середнє довге		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (14)	Час появи суцвіття	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так»
(випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: BRASS_SUB

Методика
проведення експертизи сортів капусти кормової (*Brassica subspontanea* Lizg.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів *Brassica subspontanea* Lizg.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 100 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 70 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,70 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Морфологічний опис ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказується в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин

Методику підготували: Рахметов Д. Б., доктор с.-г. н., зав. відділом нових культур, Рахметова С. О., м.н.с., Стаднічук Н. О., с.н.с. відділу нових культур НБС ім. М. М. Гришка, Кривицький К. М., к.б.н., Лещук Н. В., к. с.-г. н., УІЕСР, 2008.

рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 70 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 70 рослин або частин 70 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 20 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 70 рослин або частин 70 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли не можливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 70 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Стебло: форма (ознака 5);

– Рослина: за висотою (ознака 6);

– Рослина: висота прикріплення нижнього листка (ознака 7);

– Рослина: щільність розташування листків на стеблі (ознака 9);

– Листок: відношення довжина / ширина (ознака 19);

– Листкова пластинка: форма верхівки (ознака 20);

– Черешок: за довжиною (ознака 23).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів капусти кормової

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. QL	Паросток: антоціанове забарвлення VS, 1	відсутнє	1	
		наявне	9	
2. PQ	Паросток: забарвлення сім'ядолей VG 1	жовто-зелене	1	
		світло-зелене	2	
		темно-зелене	3	
		синьо-зелене	4	
		сизо-зелене	5	
		фіолетово-зелене	6	
3. QN	Сім'ядольний листок: виїмка верхівки за глибиною VS 1	відсутня або дуже мілка	1	
		мілка	3	
		середня	5	
		глибока	7	
4. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VS, 3	відсутнє	1	
		наявне	9	
5. (*) (+) PQ	Стебло: форма VS 3	конусоподібна	1	
		веретеноподібна	2	
		оберненоконусоподібна	3	
		циліндрична	4	
6. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MS 3	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
7. (*) (+) QN	Рослина: висота прикріплення нижнього листка MS, 3	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
8. (+) QN	Рослина: діаметр MS 3	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
9. (*) (+) QN	Рослина: щільність розташування листків на стеблі MS, 3	нещільна	3	
		середньої щільності	5	
		щільна	7	
10. QL	Рослина: положення листків у просторі VS, 3	висхідне	1	
		горизонтальне	2	
		обвисле	3	
11. PQ	Листок: форма листкової пластинки VS 3	широколанцетна	1	
		ліроподібна	2	
		яйцевидновидовжена	3	

1	2	3	4	5
12. QL	Листок: антоціанове забарвлення VS, З	відсутнє	1	
		наявне	9	
13. QN	Листок: інтенсивність антоціанового забарвлення VS, З	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
14. QL	Листок: восковий наліт VS З	відсутній	1	
		наявний	9	
15. QN	Листок: інтенсивність воскового нальоту VS З	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
16. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення пластинки VS, З	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
17. (+) QN	Листок: за довжиною листкової пластинки MS З	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
18. (+) QN	Листок: за шириною листкової пластинки MS З	вузький	3	
		середній	5	
		широкий	7	
19. (*) QN	Листок: відношення довжина / ширина MS З	мале	3	
		середнє	5	
		велике	7	
20. (*) (+) PQ	Листкова пластинка: форма верхівки VS З	гостра	1	
		тупа	2	
		заокруглена	3	
		виїмчаста (зрізана)	4	
21. QN	Листок: пухирчатість VS З	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
22. QN	Листкова пластинка: хвилястість краю VS З	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
23. (*) (+) QN	Черешок: за довжиною MS З	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
24. QL	Черешок: антоціанове забарвлення біля основи VS З	відсутнє	1	
		наявне	9	

1	2	3	4	5
25. PQ	Листок: форма поперечного перерізу (у найширшому місці) VS 3	рівна	1	
		опукла	2	
		увігнута	3	
26. QL	Тенденція до формування суцвіття у рік сівби VG	відсутня	1	
		наявна	9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів капусти кормової

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Сходи
2	Розетка з 4–6 справжніх листків
3	Утворення стеблоплоду

До 5. Стебло: форма.

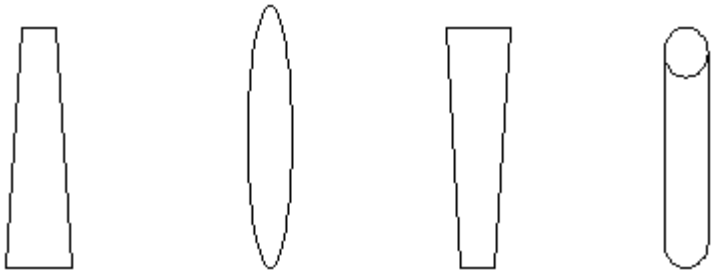

1 Конусоподібна; 2 веретеноподібна; 3 обернено-конусоподібна; 4 циліндрична

До 6. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 70, середня – 70–130, висока – понад 130.

До 7. Рослина: висота прикріплення нижнього листка, см.

Низька – до 40, середня – 40–70, висока – понад 70.

До 8. Рослина: діаметр, см.

Малий – до 40, середній – 40–60, великий – понад 60.

До 9. Рослина: щільність розташування листків на стеблі, см.

Вимірюють відстань між черешками листків у середній частині стебла з листками.
Нещільна – до 7, середньої щільності 7–15, щільна – понад 15.

До 17. Листок: за довжиною листкової пластинки, см.

Короткий – до 25, середній – 25–40, довгий – понад 40.

До 18. Листок: за шириною листкової пластинки, см.

Вузький – до 15, середній – 15–25, широкий – понад 25.

До 20. Листкова пластинка: форма верхівки.

1	2	3	4
Гостра	тупа	заокруглена	виїмчаста (зрізана)

До 23. Черешок: за довжиною.

Відношення до листкової пластинки.

Короткий – до 1/3, середній – 1/7–1/3, довгий – понад 1/7.

9. Література

1. Медведев П. Ф., Сметанников А. И. Кормовые растения Европейской части СССР: Справочник. – Л.: Колос. Ленингр. отд-ние, 1981. – 336 с.

2. Неринг К., Люддекке Ф. Полевые кормовые культуры. – Пер.с нем. И. М. Симчикина. Предисловие. к. с.-х. н. И. П. Мининой. – М.: «Колос», 1974. – 528 с.

3. Рослинництво // Лабораторно-практичні заняття / За ред. М. А. Бобро, С. П. Танчика, Д. М. Алімова. – К.: Урожай, 2001. – С. 71–74.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється зявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Brassica subspontanea* Lizg.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Капуста кормова**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках відноситься до відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (5)	Стебло: форма	конусоподібна		1 [ ]
		веретеноподібна		2 [ ]
		оберненоконусоподібна		3 [ ]
		циліндрична		4 [ ]
5.2 (6)	Рослина: за висотою	низька		3 [ ]
		середня		5 [ ]
		висока		7 [ ]
5.3 (7)	Рослина: висота прикріплення нижнього листка	низька		3 [ ]
		середня		5 [ ]
		висока		7 [ ]
5.4 (9)	Рослина: щільність розташування листків на стеблі	нещільна		3 [ ]
		середньої щільності		5 [ ]
		щільна		7 [ ]
5.5 (19)	Листок: відношення довжина / ширина	мале		3 [ ]
		середнє		5 [ ]
		велике		7 [ ]
5.6 (20)	Листкова пластинка: форма верхівки	гостра		1 [ ]
		тупа		2 [ ]
		заокруглена		3 [ ]
		виїмчаста (зрізана)		4 [ ]
5.7 (23)	Черешок: за довжиною	короткий		3 [ ]
		середній		5 [ ]
		довгий		7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена у розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 635.34 Код UPOV: BRASS_ CAM

Методика

проведення експертизи сортів капусти польової (*Brassica campestris* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Brassica campestris* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення.

3.5 ***Метод дослідження.*** Морфологічний опис ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

Методику розроблено фахівцями Інституту олійних культур НААН
Рожкованом В. В., Комаровою І. Б., 2006.

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Рослина: за висотою (ознака 5);
– Розетковий листок: форма краю пластинки (ознака 11);
– Група стиглості (ознака 23);
– Насінина: вміст олії (ознака 25);
– Насінина: вміст глюкозинолатів (ознака 26);
– Насінина: вміст ерукової кислоти (ознака 27).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів капусти польової

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. QN	Сім'ядоля: інтенсивність зеленого забарвлення VS, 1	слабка помірна сильна	3 5 7	
2. QN	Сім'ядоля: виїмка за глибиною VS, 1	мілка середня глибока	3 5 7	
3. PQ	Рослина: форма розетки VS 4	компактна напіврозлога розлога	3 5 7	
4. PQ	Рослина: габітус розетки VS, 4	прямий напівпрямий розлогий	3 5 7	
5. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MS 4	дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	
6. PQ	Стебло: забарвлення VS 4	блідо-зелене зелене темно-зелене фіолетово-зелене	1 2 3 4	
7. QN	Стебло: опушення VS 4	відсутнє або дуже слабке слабке помірне сильне	1 3 5 7	
8. (+) QN	Стебло: кількість гілок першого порядку MS 4	дуже мала мала середня кількість велика дуже велика	1 3 5 7 9	
9. (+) QN	Рослина: кількість стручків на центральній гілці MS 5	дуже мала мала середня кількість велика дуже велика	1 3 5 7 9	
10. PQ	Розетковий листок: забарвлення VS 4	біло-зелене жовто-зелене блідо-зелене зелене темно-зелене фіолетово-зелене фіолетове	1 2 3 4 5 6 7	

1	2	3	4	5
11. (*) (+) PQ	Розетковий листок: форма краю пластинки VS 4	цілокрая городчаста зубчаста двічізубчаста	1 2 3 4	
12. QN	Розетковий листок: опушення VS 4	відсутнє або дуже слабке слабке середнє сильне	 1 3 5 7	
13. (+) PQ	Листок стебловий: форма VS 4	округла оберненояйцеподібна овальна яйцеподібна гітаровидна ланцетна	1 2 3 4 5 6	
14. PQ	Листок стебловий: забарвлення VS 4	біло-зелене зелене фіолетово-зелене фіолетове	1 2 3 4	
15. QN	Листок стебловий: опушення VS, 4	відсутнє або слабке середнє сильне	3 5 7	
16. PQ	Квітка: забарвлення пелюсток VS, 4	блідо-жовте жовте темно-жовте	1 2 3	
17. PQ	Пелюстка: форма VS 4	округла еліптична вузько-еліптична	1 2 3	
18. PQ	Плід (стручок): забарвлення VS 5	світло-зелене жовто-зелене блідо-зелене зелене темно-зелене фіолетово-зелене	1 2 3 4 5 6	
19. (+) QL	Плід: поверхня стулок VS 5	гладенька помірно горбкувата сильно горбкувата	3 5 7	
20. QN	Плід: носик за довжиною MS 5	короткий середній довгий	3 5 7	
21. (+) QL	Плід: розташування відносно стебла MS, 5	висхідне горизонтальне поникле	3 5 7	
22. PQ	Насіння: забарвлення VS 6	жовте червоно-коричневе коричневе блідо-сіре чорне	1 2 3 4 5	

1	2	3	4	5
23. (*) QN	Група стиглості VG 6	ранньостигла середньостигла пізньостигла	3 5 7	
24. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS 6	мала середня велика	3 5 7	
25. (*) (+) QN	Насінина: вміст олії L 6	дуже низький низький середній високий дуже високий	1 3 5 7 9	
26. (*) (+) QN	Насінина: вміст глюкозинолатів L 6	дуже низький низький середній високий дуже високий	1 3 5 7 9	
27. (*) (+) QN	Насінина: вміст ерукової кислоти L 6	відсутній або дуже низький низький середній високий дуже високий	1 3 5 7 9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів капусти польової

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	проростання
2	розвиток листків
3	подовження стебла
4	цвітіння
5	утворення плодів
6	достигання насіння

До 5. Рослина: за висотою, см.

Дуже низька – до 50, низька – 51–70, середня – 71–100, висока – 101–130, дуже висока – понад 130.

До 8. Стебло: кількість гілок першого порядку, шт.

Дуже мала – менше 5, мала – 5–6, середня кількість – 7–8, велика – 9–10, дуже велика – понад 10.

До 9. Рослина: кількість стручків на центральній гілці, шт.

Дуже мала – до 20, мала 21–30, середня кількість – 31–40, велика – 41–50, дуже велика – понад 50.

До 11. Розетковий листок: форма краю листкової пластинки.

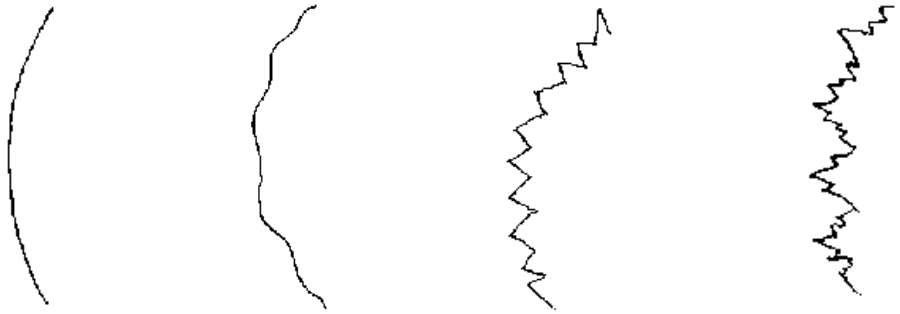

1	2	3	4
Цілокрая	городчаста	зубчаста	двічізубчаста

До 13. Листок стебловий: форма.

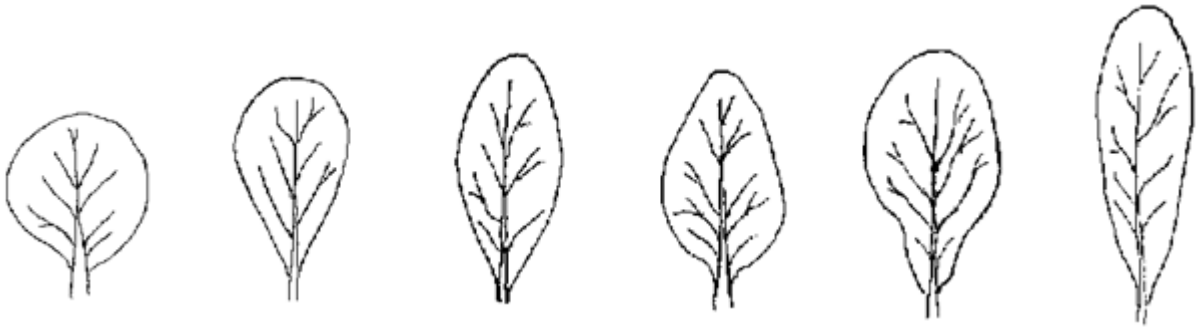

1	2	3	4	5	6
Округла	обернено-яйцеподібна	овальна	яйцеподібна	гітароподібна	ланцетна

До 19. Плід: поверхня стулок.

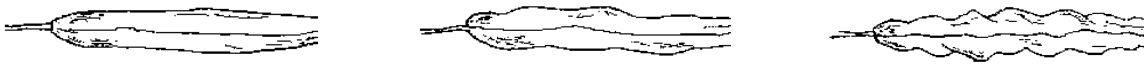

3	5	7
Гладенька	помірно горбкувата	сильно горбкувата

До 21. Плід: розташування відносно стебла.

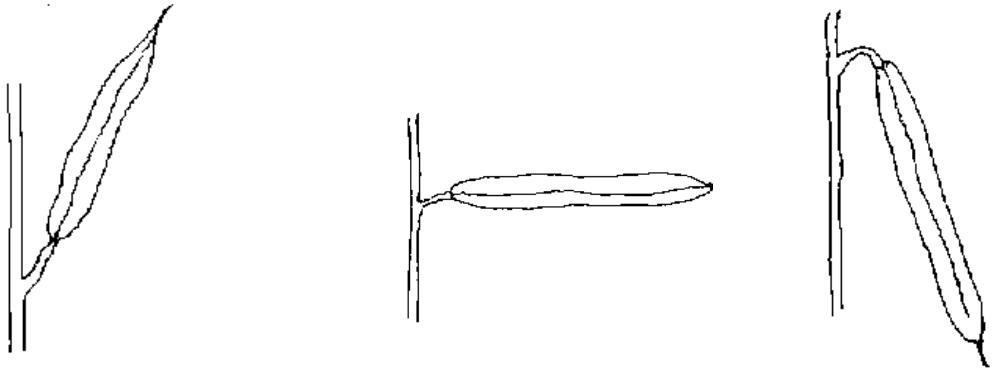

3	5	7
Висхідне	горизонтальне	поникле

До 24. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 1,5; середня – 1,5–2,0; велика – понад 2,0.

До 25. Насінина: вміст олії, %.

Дуже низький – до 35,0; низький – 35,0–40,0; середній – 40,1–45,0; високий – 45,1–50,0; дуже високий – понад 50,0.

До 26. Насінина: вміст глюкозинолатів, мкмоль/г.

Дуже низький – до 10, низький – 11–20, середній – 21–30, високий – 31–40, дуже високий – понад 40.

До 27. Насінина: вміст ерукової кислоти, %.

Відсутній або дуже низький – менше 5, середній – 5–10, високий – 11–20, дуже високий – понад 20.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин – 2-е изд. стереот. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – 111 с.

2. Григора І. М. Морфологія рослин / І. М. Григора, І. М. Верхогляд, С. Г. Шабарова та ін. – К.: Фітосоціоцентр, 2004. – 142 с

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Brassica campestris* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Капуста польова**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]
(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]
(c) Гібрид [ ]
(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)
4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (5)	Рослина: за висотою	дуже низька		1 [ ]
		низька		3 [ ]
		середня		5 [ ]
		висока		7 [ ]
		дуже висока		9 [ ]
5.2 (11)	Розетковий листок: форма краю листкової пластинки	цілокрая		1 [ ]
		городчаста		2 [ ]
		зубчаста		3 [ ]
		двічізубчаста		4 [ ]
5.3 (23)	Група стиглості	ранньостигла		3 [ ]
		середньостигла		5 [ ]
		пізньостигла		7 [ ]
5.4 (25)	Насінина: вміст олії	дуже низький		1 [ ]
		низький		3 [ ]
		середній		5 [ ]
		високий		7 [ ]
		дуже високий		9 [ ]
5.5 (26)	Насінина: вміст глюкозинолатів	дуже низький		1 [ ]
		низький		3 [ ]
		середній		5 [ ]
		високий		7 [ ]
		дуже високий		9 [ ]
5.6 (27)	Насінина: вміст ерукової кислоти	відсутня або дуже низький		1 [ ]
		низький		3 [ ]
		середній		5 [ ]
		високий		7 [ ]
		дуже високий		9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}		
Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослин тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.3.39 Код UPOV: KITAI_VIT

Методика

проведення експертизи сортів китайбелії виноградолистої
(*Kitaibelia vitifolia* Willd.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Kitaibelia vitifolia* Willd. родини *Malvaceae*.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 100 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї. Обстеження проводять у другий і наступні роки життя, за винятком ознак 1, 2, 20.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 50 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,75 × 0,35 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків

Методику розроблено: Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., професор, зав. відділу нових культур НБС ім. М. М. Гришка,
Шевчук О. М., д. б. н., зав. відділу мобілізації рослинних ресурсів Донецького БС,
Воскобойник Т. Ю., м. н. с. відділу відділу мобілізації рослинних ресурсів Донецького БС,
Лещук Н. В., к. с.-г. н., зав. відділу наукової координації та розробки методик, УІЕСР.

залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки

проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 50 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 50 рослин або частин 50 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 25 рослин або частин 25 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 50 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 25 рослин або частин 25 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 95% за рівня ймовірності 3%. У вибірці з 50 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: за висотою (у кінці вегетації) (ознака 2);

– Листкова пластинка: форма (ознака 17);

– Листкова пластинка: форма краю (ознака 18);

– Рослина: час початку цвітіння (ознака 22).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів китайбелії виноградолистої

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. QN	Сім'ядолі: інтенсивність зеленого забарвлення VS 1	слабка помірна сильна	3 5 7	
2. (*) (+) QN	Рослина: за висотою (у кінці вегетації) MG 6	низька середня висока	3 5 7	
3. QN	Рослина: габітус VG 5	прямий напівпрямий розлогий	1 2 3	
4. (+) QN	Рослина: кількість бічних пагонів MG 4	мала середня велика	3 5 7	
5. (*) QL	Стебло: опушення VS 3	відсутнє наявне	1 9	
6. (*) QN	Стебло: ступінь опушення VS 3	слабкий середній сильний	3 5 7	
7. (*) (+) QN	Стебло: діаметр MS 6	малий середній великий	3 5 7	
8. (*) (+) PQ	Стебло: форма поперечного перерізу VS 6	округла овальна багатогранна	1 2 3	
9. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VG 3	відсутнє наявне	1 9	
10. QN	Лише для сортів з антоціановим забарвленням стебла. Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VS 3	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
11. (*) (+) QN	Стебло: кількість міжвузлів MG 5	мала середня велика	3 5 7	

1	2	3	4	5
12. QL	Стебло: ступінь здерев'яніння (у кінці вегетації) VS, 6	слабкий середній сильний	3 5 7	
13. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VS 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
14. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 3	коротка середня довга	3 5 7	
15. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 3	вузька середня широка	3 5 7	
16. QN	Листкова пластинка: відношення ширина / довжина MS 3	мале середнє велике	3 5 7	
17. (*) (+) PQ	Листкова пластинка: форма VS 3	3-лопатева 5-лопатева 7-лопатева серцеподібна	1 2 3 4	
18. (*) (+) PQ	Листкова пластинка: форма краю VS 3	крупнопилчаста подвійнопилчаста подвійногородчаста гострогородчаста тупогородчаста	1 2 3 4 5	
19. (*) (+) QN	Черешок: за довжиною MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
20. (*) OL	Рослина: здатність до утворення суцвіть у перший рік життя VG	відсутня наявна	1 9	
21. (+) QN	Рослина: інтенсивність утворення генеративних пагонів MG 4	слабка середня сильна	3 5 7	
22. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VS 4	ранній середній пізній	3 5 7	
23. (*) PQ	Рослина: форма суцвіття VS	компактна розгалужена	1 2	

	4			
1	**2**	**3**	**4**	**5**
24. (*) PQ	Квітка: забарвлення пелюстки VS 4	сірувато-біле біле	1 2	
25. (+) QN	Квітка: діаметр MS 4	малий середній великий	3 5 7	
26. (+) QN	Суцвіття: кількість коробочок у кільці MS 4	мала середня велика	3 5 7	
27. (*) (+) QN	Рослина: тривалість періоду вегетації MG 6	мала середня велика	3 5 7	
28. QN	Насінина: інтенсивність коричневого забарвлення VG 6	слабка помірна сильна	3 5 7	
29. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS 6	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів китайбелії виноградолистої

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано проводити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сходи або весняне відростання
2	стеблування
3	бутонізація
4	цвітіння
5	плодоношення
6	достигання насіння

До 2. Рослина: за висотою (у кінці вегетації), см.

Ознаку визначають у перший рік життя.

Низька – до 50, середня – 50–100, висока – понад 100.

До 4. Рослина: кількість бічних пагонів, шт.

Мала – до 5, середня – 5–10, велика – понад 10.

До 7. Стебло: діаметр, мм.

Малий – до 10, середній – 10–20, великий – понад 20.

До 8. Стебло: форма поперечного перерізу.

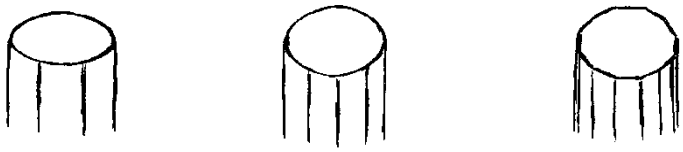

1 Округла | 2 овальна | 3 багатогранна

До 11. Стебло: кількість міжвузлів, шт.

Мала – до 14, середня – 14–25, велика – понад 25.

До 14. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 8, середня – 8–16, довга – понад 16.

До 15. Листкова пластинка: за шириною, см.

Вузька – до 10, середня – 10–16, широка – понад 16.

До 17. Листкова пластинка: форма.

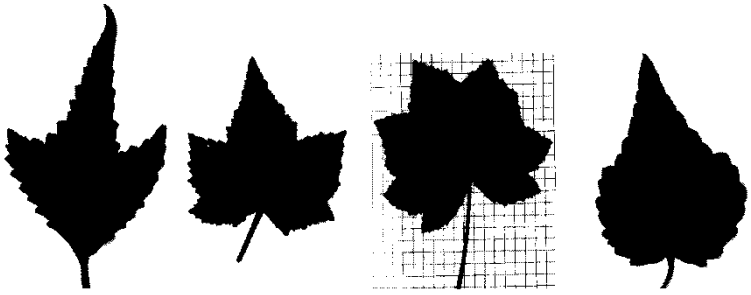

1 3-лопатева | 2 5-лопатева | 3 7-лопатева | 4 серцеподібна

До 18. Листкова пластинка: форма краю.

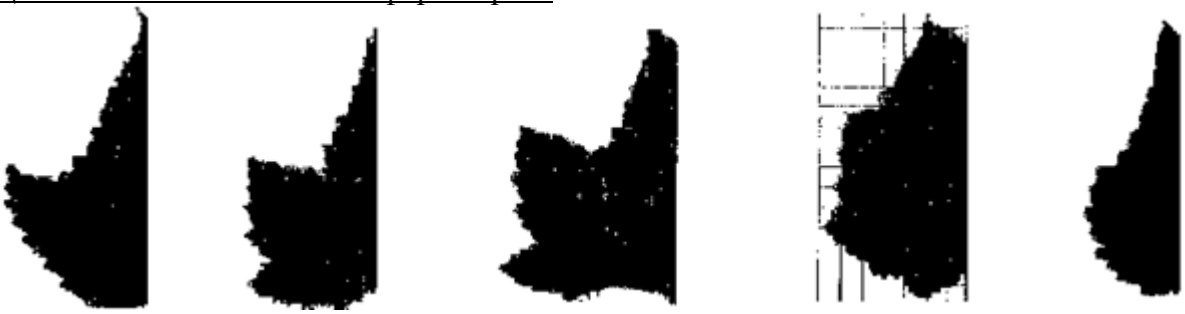

1 Крупно-пилчаста | 2 подвійно-пилчаста | 3 подвійно-городчаста | 4 гостро-городчаста | 5 тупо-городчаста

До 19. Черешок: за довжиною, см.

Короткий – до 8, середній – 8–16, довгий – понад 16.

До 21. Рослина: інтенсивність утворення генеративних пагонів.

Слабка – до 4, середня – 4–8, сильна – понад 8.

До 22. Рослина: час початку цвітіння, діб.

Ранній – до 80, середній – 80–110, пізній – понад 110.

До 25. Квітка: діаметр, мм.

Малий –до 20, середній – 20-30, великий – понад 30.

До 26. Суцвіття: кількість коробочок у кільці, шт.

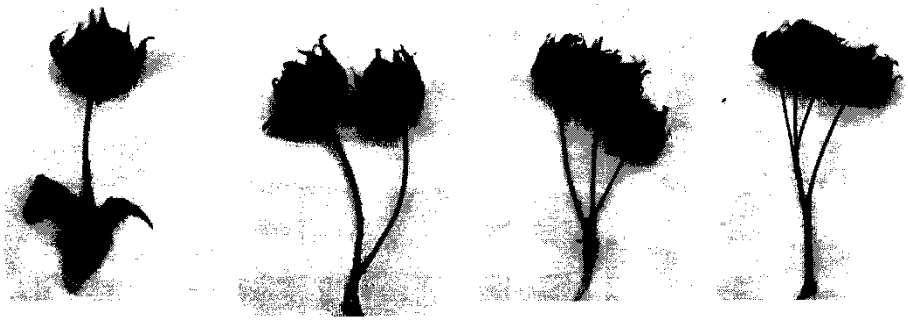

3	5	7
Мала	середня	велика
(до 2)	(2–3)	(понад 3)

До 29. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 3,0; середня – 3,0–3,5; велика – понад 3,5.

9. Література

1. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта (с основами статистической обработки результатов исследований) / Б. А. Доспехов. – М.: Колос, 1979. – 416 с.
2. Кормовые растения для улучшения низкопродуктивных естественных угодий юго-востока Украины: Справочник / Л. Р. Азарх, А. З. Глухов, Е. Н. Кондратюк и др. – Донецк, 1991. – 205 с.
3. Методы фенологических наблюдений при ботанических исследованиях. – М.-Л.: Наука, 1966. – С. 5–71.
4. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 93.
5. Рахметов Д. Б. Кормовые мальвы в агрофитоценозах Лесостепи Украины: интродукция, биология, сорта, возделывание – К.: Фитосоциоцентр, 2000. – 288 с.
6. Серебряков Г. И. Морфология вегетативних органов высших растений. – М.: Сов. наука, 1952. – 367 с.
7. Федоров А. А. Атлас по описательной морфологии высших растений: Лист / А. А. Федоров, М. З. Кирпичников, З. Т. Артюшенко. – М.–Л.: Наука, 1956. – 304 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Kitaibelia vitifolia* Willd.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Китайбелія виноградолиста**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (2)	Рослина: за висотою (у кінці вегетації)	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (17)	Листкова пластинка: форма	3-лопатева 5-лопатева 7-лопатева серцеподібна		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]
5.3 (18)	Листкова пластинка: форма краю	крупнопилчаста подвійнопилчаста подвійногородчаста гострогородчаста тупогородчаста		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ] 5 [ ]
5.4 (22)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: GALEG _OFF

Методика
проведення експертизи сортів козлятника лікарського (*Galega officinalis* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується сортів виду *Galega officinalis* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хвороба, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків, не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 50 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,50 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Морфологічний опис ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ).

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

Методику підготували: Рахметов Д .Б., д. с.-г. н., Стаднічук Н. О., к. б. н., Рахметова С. О., м. н. с. (НБС ім. М. М. Гришка); Кривицький К. М., к. б. н. (УІЕСР), 2008.

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 50 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 50 рослин або частин 50 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 50 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли не можливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці із 50 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини маркують стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано використовувати для групування такі ознаки:

– Рослина: за висотою (ознака 7);

– Рослина: кількість генеративних пагонів (ознака 8);

– Квітка: забарвлення (ознака 16).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди включаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів козлятника лікарського

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. QL	Рослина: здатність утворення пагонів (стебел) на базальній частині головного кореня VS, 1.2	відсутня наявна	1 9	
2. (+) QN	Рослина: кількість пагонів (стебел) на базальній частині головного кореня MS, 1.2	мала середня велика	3 5 7	
3. QL	Рослина: здатність утворення генеративних пагонів першого року життя VS, 2	відсутня наявна	1 9	
4. QL	Рослина: здатність утворення бічних пагонів І-го порядку на центральному пагоні (стеблі) VS, 3.2	відсутня наявна	1 9	
5. (*) (+) QN	Рослина: кількість бічних пагонів І-го порядку на центральному пагоні (стеблі) MS, 3.2	мала середня велика	3 5 7	
6. QL	Рослина: здатність утворення бічних пагонів ІІ-го порядку першого року життя VS, 3	відсутня наявна	1 9	
7. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MS 4.2	низька середня висока	3 5 7	
8. (*) (+) QN	Рослина: кількість генеративних пагонів MS 4.2	мала середня велика	3 5 7	
9. (*) (+) QN	Рослина: середня кількість міжвузлів на стебло MS 4.2	мала середня велика	3 5 7	
10. (*) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VS 4.2	слабка помірна сильна	3 5 7	

1	2	3	4	5
11. (+) QN	Листок: за довжиною MS 4.2	короткий середній довгий	3 5 7	
12. (+) QN	Листок: за шириною MS 4.2	вузький середній широкий	3 5 7	
13. (+) QN	Листок: кількість листочків MS, 4.2	мала середня велика	3 5 7	
14. PQ	Листок: форма VS 4.2	вузькояйцеподібна яйцеподібна лінійно-ланцетна ланцетна округло-ланцетна округла	1 2 3 4 5 6	
15. (*) (+) QN	Суцвіття головної осі: за довжиною MS 5.2	коротке середнє довге	1 2 3	
16. (*) PQ	Квітка: забарвлення VS 5.2	біле блідо-рожеве рожеве блідо-блакитне	1 2 3 4	
17. (*) (+) QN	Боби: кількість на головній осі MS 6.2	мала середня велика	3 5 7	
18. PQ	Насінина: забарвлення VS 7.2	оливкове світло-жовте світло-коричневе коричневе	1 2 3 4	
19. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS 7.2	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак козлятника лікарського

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку рослин
1-ий рік життя	
1	сходи
2	1–2-й листок
3	галуження (4–5-й листок)
4	бутонізація
5	цвітіння

1	2
6	плодоношення
7	достигання насіння
2-ий та наступні роки життя	
1.2	весняне відростання
3.2	галуження
4.2	бутонізація
5.2	цвітіння
6.2	плодоношення
7.2	достигання насіння

До 2. Рослина: кількість пагонів (стебел) на базальній частині головного кореня, шт.

3

Мала – до 3

5

середня – 3–5

7

велика – понад 5.

До 5. Рослина: кількість бічних пагонів І-го порядку на центральному пагоні (стеблі), шт.

Мала – до 2, середня – 2–4, велика – понад 4.

До 7. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 60, середня – 60–120, висока – понад– 120.

До 8. Рослина: кількість генеративних пагонів, шт.

Мала – до 5, середня – 5–8, велика – понад 8.

До 9. Рослина: середня кількість міжвузлів на стебло, шт.

Мала – до 6, середня – 6–8, велика – понад 8.

До 11. Листок: за довжиною, см.

Короткий – до 15, середній – 15–25, довгий – понад 25.

До 12. Листок: за шириною, см.

Вузький – до 6, середній – 6–9, широкий – понад 9.

До 13. Листок: кількість листочків, шт.

Мала – до 10, середня – 10–14, велика – понад 14.

До 15. Суцвіття головної осі: за довжиною, см.
Коротке – до 15, середнє – 15–22, довге – понад 22.

До 17. Боби: кількість на головній осі, шт.
Мала – до 14, середня – 14–25, велика – понад 25.

До 19. Насіння: маса 1000 шт., г.
Мала – до 5,5; середня – 5,5–7,5; велика – понад 7,5.

9. Література

1. Вульф Е. В., Малеева, О. Ф. Мировые ресурсы полезных растений. – Л.: Наука, 1969. – 266 с.

2. Ілюстративний довідник з морфології квіткових рослин. Навчально-методичний посібник / С. М. Зіман, С. Л. Мосякін, О. В. Булах та ін. – Ужгород: Медіум, 2004. – 156 с.

3. Каталог сортів рослин, створених у Національному ботанічному саду ім. М. М. Гришка НАН України / Т. М. Черевченко, Д. Б. Рахметов, Н. В. Чувікіна та ін. – К.: Нора-прінт, 2004. – 32 с.

4. Рахметов Д. Б., Стаднічук Н. О., Корабльова О. А. Нові кормові, пряно-смакові та овочеві інтродуценти в Лісостепу і Поліссі України. – К.: Фітосоціоцентр, 2004. – С. 46–88.

5. Стадничук Н. А. Особенности морфогенеза Galega officinalis L. первого года жизни // Тр. IV Междунар. симпоз. «Новые и нетрадиционные растения и перспективы их использования». – М.: Изд-во Рос. ун-та дружбы народов, 2001. – С. 326–327.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Galega officinalis* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Козлятник лікарський**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (7)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (8)	Рослина: кількість генеративних пагонів	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (16)	Квітка: забарвлення	біле блідо-рожеве рожеве блідо-блакитне		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]

6. Подібні сорти та відмінності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: GALEG_ ORI

Методика
проведення експертизи сортів козлятника східного (*Galega orientalis* Lam.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується сортів виду *Galega orientalis* Lam.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизу сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 50 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,50 м

*3.*5 ***Метод дослідження.*** Морфологічний опис ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказується в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин

Методику підготували: Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., Стаднічук Н. О., к. б. н., Рахметова С. О., м. н. с. (НБС ім. М. М. Гришка); Кривицький К. М., к. б. н. (УІЕСР), 2008.

рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак

(наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 50 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 50 рослин або частин 50 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 50 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявом ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 50 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: за висотою першого року життя (ознака 4);
– Листок: за довжиною (ознака 11);
– Квітка: забарвлення (ознака 19);
– Біб: за довжиною (ознака 21).

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів козлятника східного

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони.
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Рослина: кількість бічних пагонів І-го порядку <u>першого року життя</u> VS 3	мала середня велика	3 5 7	
2. QL	Рослина: здатність до утворення бічних пагонів ІІ-го порядку <u>першого року життя</u> VS 3	відсутня наявна	1 9	
3. QN	Рослина: габітус VS 3	прямий розлогий	1 2	
4. (*) (+) QN	Рослина: за висотою <u>першого року життя</u> VS 4	низька середня висока	3 5 7	
5. QL	Рослина: загальна кущистість VS 3	слабка середня сильна	3 5 7	
6. QL	Рослина: антоціанове забарвлення стебел VS, 3	відсутнє наявне	1 9	
7. (*) (+) QN	Рослина: кількість міжвузлів VS 3	мала середня велика	3 5 7	
8. (*) QL	Рослина: опушеність VS 3.2	відсутня наявна	1 9	
9. (*) PQ	Листок: тип розчленування листкової пластинки VS 3.2	двійчастий трійчастий непарнопірчастий парнопірчастий	1 2 3 4	
10. (*) (+) QN	Листок: за шириною MS 3.2	вузький середній широкий	3 5 7	
11. (*) (+) QN	Листок: за довжиною MS 3.2	короткий середній довгий	3 5 7	

1	2	3	4	5
12. (*) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VS, 3.2	слабка помірна сильна	3 5 7	
13. (+) QN	Листок пірчастий: кількість листочків VS 3.2	мала середня велика	3 5 7	
14. (+) PQ	Листочок: форма VS 3.2	вузькояйцеподібна яйцеподібна широкояйцеподібна округла	1 2 3 4	
15. (*) QN	Листок: за довжиною MS 3.2	короткий середній довгий	3 5 7	
16. QL	Суцвіття головної осі: тип VS, 4.2	складна китиця проста китиця	1 2	
17. (+) QN	Складна китиця: кількість простих китиць VS 4.2	дві три чотири п’ять	1 2 3 4	
18. (+) QN	Суцвіття головної осі: за довжиною VS 4.2	коротке середнє довге	3 5 7	
19. (*) PQ	Квітка: забарвлення VS 4.2	біле блідо-рожеве рожеве бузкове блідо-бузкове світло-синє синє	1 2 3 4 5 6 7	
20. (+) QN	Боби: кількість на головній осі MS, 6.2	мала середня велика	3 5 7	
21. (*) (+) QN	Біб: за довжиною MS 6.2	короткий середній довгий	3 5 7	
22. PQ	Насінина: забарвлення VS 6.2	оливкове світло-жовте світло-коричневе	1 2 3	
23. (*) PQ	Насінина: форма VS 6.2	ниркоподібна ниркоподібна із зазубленням біля рубчика	1 2	
24. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. VS 6.2	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів козлятника східного

Коди фаз росту й розвитку рослин, в які слід проводити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1-ий рік життя	
1	сходи
2	1–2-й листок
3	галуження (4–5-й листок)
	Окремі форми
4	бутонізація
5	цвітіння
6	плодоношення
2-ий та наступні роки життя	
1.2	весняне відростання
2.2	галуження
3.2	бутонізація
4.2	цвітіння
5.2	плодоношення
6.2	достигання насіння

До 1. Рослина: кількість бічних пагонів І-го порядку першого року життя, шт.
Мала – 1, середня – 2–3, велика – понад 3.

До 4. Рослина: за висотою першого року життя, см.
Низька – до 30, середня – 30–50, висока – понад 50.

До 7. Рослина: кількість міжвузлів, шт.
Мала – до 3, середня – 3–5, велика – понад 5.

До 10. Листок: за шириною, см.
Вузький – до 4, середній – 4,0–5,5; широкий – понад 5,5.

До 11. Листок: за довжиною, см.
Короткий – до 5, середній – 5–8, довгий – понад 8.

До 13. Листок пірчастий: кількість листочків, шт.
Мала – до 8, середня – 8–14, велика – понад 14.

До 14. Листочок: форма.

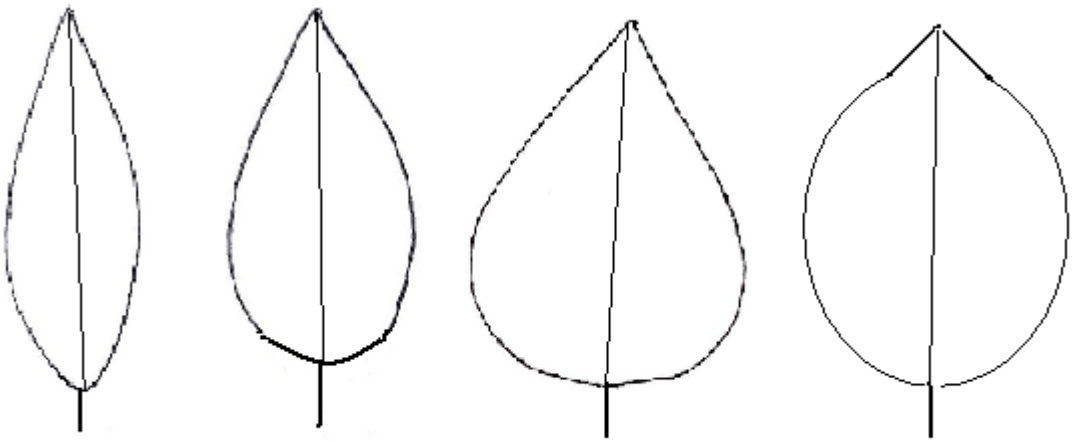

1	2	3	4
Вузькояйцеподібна	яйцеподібна	широкояйцеподібна	округла

До 17. Складна китиця: кількість простих китиць.

1	2	3	4
Дві	три	чотири	п’ять

До 18. Суцвіття головної осі: за довжиною, см.

Коротке – до 20, середнє – 20–35, довге – понад 35.

До 20. Боби: кількість на головній осі, шт.

Мала – до 35, середня – 35–50, велика – понад 50.

До 21. Біб: за довжиною, см.

Короткий – до 2,5; середній – 2,5–4,0; довгий – понад 4,1.

До 24. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 6,5; середня – 6,5–7,5; велика – понад 7,5.

9. Література

1. Абрамов О. О. Особливості онтогенеза козлятника східного в зв'язку з інтродукцією в Лісостепу України / О. О. Абрамов, Н. О. Стаднічук // Наукові записки. Серія: біологія. – Тернопіль: Тернопільський педуніверситет ім. В. Гнатюка, 1999. – № 3 (6). – С. 3–9.

2. Ілюстративний довідник з морфології квіткових рослин. Навчально-методичний посібник / С. М. Зіман, С. Л. Мосякін, О. В. Булах та ін. – Ужгород: Медіум, 2004. – 156 с.

3. Стадничук Н. А. Перспективы селекции Galega orientalis Lam. В условиях Лесостепи Украины // I Междунар. симпоз. «Новые и нетрадиционные растения и перспективы их использования». – М., Пущино: РАН, 1995. – С. 347–375.

4. Стадничук Н. А. Особенности морфогенеза *Galega officinalis* L. первого года жизни // Тр. IV Междунар. симпоз. «Новые и нетрадиционные растения и перспективы их использования». – М.: Изд-во Рос. ун-та дружбы народов, 2001. – С. 326–327.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Galega orientalis* Lam.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Козлятник східний**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (4)	Рослина : за висотою <u>першого року життя</u>	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (11)	Листок: за довжиною	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (18)	Суцвіття головної осі: за довжиною	коротке середнє довге		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (19)	Квітка: забарвлення	біле блідо-рожеве рожеве бузкове блідо-бузкове світло-синє синє		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ] 5 [ ] 6 [ ] 7 [ ]
5.5 (21)	Біб: за довжиною	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною.

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.32 Код UPOV: TRIFO_INC

Методика

проведення експертизи сортів конюшини багряної (інкарнатної)
(*Trifolium incarnatum* L.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів *Trifoliumin incarnatum* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити: першого року 0,75 кг; другого і, можливо, третього року 0,25 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних якостей.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Обстеженню підлягають щонайменше 1600 рослин, розміщених на 10-ти метрових рядкових ділянках.

Під час обстеження ділянок з окремими рослинами (A) оцінюють 60 рослин у 6 повтореннях, тобто ділянки з 10 рослинами на майданчиках 0,50 × 0,50 м. Кожне обстеження ділянок рядкового посіву (B) проводять на 3 рядках завдовжки 8 м, розділених на 2 повторення з міжряддям 0,50 м. Щільність посіву близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Використано документ COBORU, SlupiaWielka, 1994. Зміни і доповнення внесено: Пількевич А. В., Безручко О. І. к. с.-г. н., Нетяга О. В. н. с., УІЕСР, 2005.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 1600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються 13 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Час початку цвітіння (ознака 4);

– Стебло: за довжиною (ознака 9);

– Суцвіття: забарвлення квіток (ознака 15).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів конюшини багряної (інкарнатної)

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) PQ	Рослина: габітус VS A 1	прямий напівпрямий розлогий напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
2. (*) (+) QN	Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси) MG/ VG A, B 1	дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	
3. (*) QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листків VG B, 1	слабка помірна сильна	3 5 7	
4. (*) QN	Час початку цвітіння MS A, 2	ранній середній пізній	3 5 7	
5. (*) (+) QN	Час повного цвітіння MS A, B 3	ранній середній пізній	3 5 7	
6. QN	Період від початку до повного цвітіння MS A	короткий середній тривалий	3 5 7	
7. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VS B, 2	відсутнє наявне	1 9	
8. QN	Стебло: опушення VS B, 2	слабке помірне сильне	3 5 7	
9. (*) (+) QN	Стебло: за довжиною MS A, 3	коротке середнє довге	3 5 7	
10. (+) QN	Стебло: за товщиною MS A, 3	тонке середнє товсте	3 5 7	
11. QN	Листок: опушення VS B, 3	слабке помірне сильне	3 5 7	
12. (*) (+) QN	Листок: середній листочок за довжиною MS A, 3	короткий середній довгий	3 5 7	

1	2	3	4	5
13. (*) (+) QN	Листок: середній листочок за шириною MS A, 3	вузький середній широкий	3 5 7	
14. (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS A, 3	коротке середнє довге	3 5 7	
15. (*) PQ	Суцвіття: забарвлення квіток VS B, 3	червоне світло-пурпурове пурпурове	1 2 3	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів конюшини багряної (інкарнатної)

Коди фаз розвитку рослин сорту, в які слід робити спостереження

Коди	Назви фаз розвитку рослин
1	Початок утворення квіткових пагонів; видно три розвинені суцвіття у 10% рослин на ділянці або 1 п/м рядка розвинені суцвіття на 10 пагонах.
2	Початок цвітіння; відкрито щонайменше три суцвіття у 10% рослин на ділянці або на 1 п/м рядка зацвіло 10 суцвіть.
3	Один–два тижні від дати початку цвітіння (повне цвітіння).

Загальний вигляд *Trifolium incarnatum* L.

До 1. Рослина: габітус.

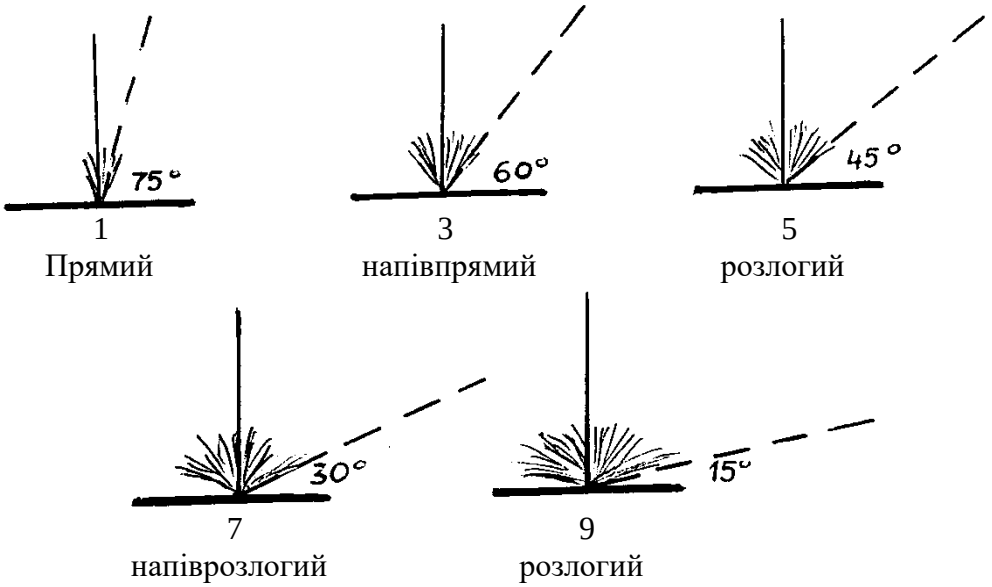

1 Прямий | 3 напівпрямий | 5 розлогий

7 напіврозлогий | 9 розлогий

До 2. Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси), см.

Вимірюють найвище стебло від основи рослини включно з суцвіттям через 1–2 тижні після середньої дати цвітіння (коли зацвіло близько 50% рослин).

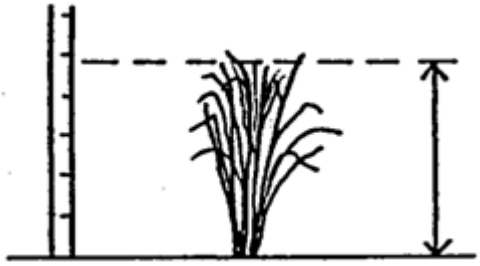

До 5. Час повного цвітіння.

Час повного цвітіння настає, коли зацвіло щонайменше по три головки на 80% рослин.

До 9. Стебло: за довжиною, см.

Вимірюють найдовше стебло на рослині від основи до верхівки суцвіття.

До 10. Стебло: за товщиною, мм.

Вимірюють біля третього міжвузля найдовшого стебла. Рахують міжвузля від верхівки стебла.

До 12+13. Листок: середній листочок за довжиною, см; за шириною, мм.

Вимірюють середній (центральний) листочок верхнього нормально розвиненого листка під останнім (верхівковим) суцвіттям.

До 14. Суцвіття: за довжиною, см.

Коротке – до 3, середнє – 3–5, довге – понад 5.

9. Література

1. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Trifolium incarnatum* L.) // Słupia Wielka, 1994. – 17 S.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Trifolium incarnatum* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Конюшина багряна**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)

(…….) × (……..) [ ]

материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))

(…….) × (……..) [ ]

материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації

(зазначте батьківський сорт) [ ]

4.1.3 Виявлено та поліпшено

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто) [ ]

4.1.4 Інше

(зазначте деталі) [ ]

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Інше [ ]

(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (4)	Час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (9)	Стебло: за довжиною	коротке середнє довге		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (15)	Суцвіття: забарвлення квіток	червоне світло-пурпурове пурпурове		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.32 Код UPOV: TRFOL_ REP

Методика

проведення експертизи сортів конюшини білої (повзучої) (*Trifolium repens* L.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів *Trifolium repens* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано літерами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування.

Обстеженню підлягають щонайменше 2000 рослин, розміщених на 10-ти метрових рядкових ділянках.

Ділянки з окремими рослинами (*A*): під час кожного обстеження оцінюють 60 рослин у 3, 4, 5 або 6 повтореннях, тобто ділянки з 20, 15, 12 чи 10 рослинами.

Рядкові ділянки (*B*): кожне обстеження проводять на 10-ти метрових рядках у двох повтореннях відповідно по 5 метрів. Щільність посіву близько 200 рослин на 1 п/м.

За умови проведення обстежень на обох типах ділянок існує вірогідність, що отримані результати будуть різнитись. Таким чином, ці різні обстеження не можуть бути взаємозамінними за ВОС-тесту.

Використано документ UPOV TG /38/7, 2003.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин*** Експертизі підлягає щонайменше 2000 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 2000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 2000 рослин допускаються 15 нетипових.

Для оцінки однорідності окремих рослин на ділянці А приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Рослина: частота рослин з білими мітками листків (ознака 5);

– Листок: розмір центрального листочка (ознака 16).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

A – ділянки з окремими рослинами

B – рядкові ділянки

C – спеціальна експертиза

7. Таблиця ознак сортів конюшини білої (повзучої)

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) QN	Рослина: тенденція до формування суцвіть у рік сівби перед яровизацією A–VS	відсутня або дуже слабка	1	Barbian
		слабка	3	Aran
		помірна	5	Milkanova
		сильна	7	Lune de Mai
		дуже сильна	9	Tivoli
2. (+) QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення A–VS B–VG	слабка	3	Avoca
		помірна	5	Milkanova
		сильна	7	Brindisi
3. (+) QN	Рослина: залистяність A–VS B–VG	мала	3	Makuri
		помірна	5	Barblanca
		велика	7	Grasslands Tahora
4. (+) QN	Рослина: кількість рослин з ціанідом глюкозиду C	відсутні або дуже мала	1	Pertina
		мала	3	Barbian, Муравка
		середня	5	Grasslands Tahora
		велика	7	Avoca
		дуже велика	9	Grasslands Pitau
5. (*) (+) QN	Рослина: частота білих міток листка A–VS B–VG	відсутні або дуже низька	1	SteinacherWeißklee
		низька	3	Муравка
		середня	5	Asterix
		висока	7	
		дуже висока	9	Haifa
6. (*) (+) QN	Рослина: час цвітіння A–MS B–MG	дуже ранній	1	Haifa
		ранній	3	Chieftain
		середній	5	Grasslands Huia
		пізній	7	Tivoli
		дуже пізній	9	Regal
7. QN	Рослина: за висотою A–MS B–MG, (a)	низька	3	Kent Wild White
		середня	5	Pertina
		висока	7	Milkanova
8. QN	Рослина: за шириною A–MS (a)	вузька	3	Asterix
		середня	5	Regal
		широка	7	Aran
9. QN	Рослина: габітус A–VS B –VG, (a)	напівпрямий	3	
		проміжний	5	Makuri
		напіврозлогий	7	GrasslandsTahora
10. (+) QN	Стебло: міжвузля столона за довжиною A–MS (b)	короткі	3	GrasslandsTahora
		середні	5	Aran
		довгі	7	Barblanca

1	2	3	4	5
11. (+) QN	Стебло: столон за товщиною A–MS (b)	дуже тонкий	1	Kent Wild White
		тонкий	3	Barbian
		середній	5	Grasslands Huia
		товстий	7	Kersey
		дуже товстий	9	Aran
12. (+) QN	Листок: черешок за довжиною A–MS (b)	короткий	3	Asterix
		середній	5	GrasslandsHuia
		довгий	7	Chieftain
13. (+) QN	Листок: черешок за товщиною A–MS (b)	дуже тонкий	1	Kent Wild White
		тонкий	3	Barbian
		середній	5	Avoca
		товстий	7	Milkanova
		дуже товстий	9	Regal
14. (*) (+) QN	Листок: центральний листочок за довжиною A–MS (b)	дуже короткий	1	Kent Wild White
		короткий	3	Barbian
		середній	5	Avoca
		довгий	7	Grasslands Pitau
		дуже довгий	9	Aran
15. (*) (+) QN	Листок: центральний листочок за шириною (як для 14) A–MS (b)	дуже вузький	1	Kent Wild White
		вузький	3	Barbian
		середній	5	Grasslands Huia
		широкий	7	GrasslandsPitau
		дуже широкий	9	Aran
16. (*) (+) QN	Листок: розмір центрального листочка A–MS (b)	дуже малий	1	Kent Wild White
		малий	3	Rivendel
		середній	5	Pertina
		великий	7	Grasslands Pitau
		дуже великий	9	Aran
17. (*) (+) QN	Листок: відношення довжина/ширина центрального листочка A–MS	мале	3	Donna
		середнє	5	Barbian
		велике	7	Rivendel
18. (+) QN	Суцвіття: квітконіжка за довжиною A–MS	коротка	3	Kent Wild White
		середня	5	Grasslands Huia
		довга	7	Aran
19. (+) QN	Суцвіття: квітконіжка за товщиною A–MS	тонка	3	Grasslands Demand
		середня	5	Grasslands Pitau
		товста	7	Aran
20. (+) QN	Рослина: кількість суцвіть A–VS	мала	3	Regal
		середня	5	Avoca
		велика	7	Milkanova
21. (+) QN	Суцвіття: діаметр A–VS	малий	3	GrasslandsDemand
		середній	5	Beaumont
		великий	7	Crusader

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів конюшини білої (повзучої)

Ознаки, які містять такі позначки в другому стовпчику Таблиці ознак, слід визначати, як вказано нижче:

(a) Обстеження проводять на рослинах під час цвітіння (таким вважають час, коли зацвіли 50% рослин);

(b) Стебло і листок: обстеження стебла і листка проводять після цвітіння всіх рослин кожного сорту в повторенні і не пізніше, ніж за 1–2 тижні після цвітіння. Найдовший здоровий столон відбирають з кожної рослини для обстеження (вимірювання).

До 1. Тенденція до формування суцвіть у рік сівби перед яровизацією.

Обстеження проводять перед періодом яровизації. Підраховують і фіксують кількість квіткових голівок, що утворюються на кожній рослині.

До 2. Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення.

Обстежують під час вегетації, оглядаючи загалом забарвлення рослин сорту.

До 3. Рослина: залистяність.

Обстежують під час повного розвитку листків на рослинах підрахунком загальної кількості листків.

До 4. Рослина: частка рослин з ціанідом глюкозиду (HCN).

Підготовка пікро-натрієвого паперу (лакмусового, індикаторного).

1,0 г пікринової кислоти розчинити в 100 мл дистильованої води. (Тепло є обов'язковим).

10 г карбонату натрію розчинити в 100 мл дистильованої води.

Коли розчин пікринової кислоти охолоне, додають розчин карбонату натрію, змішують і зберігають у герметично закоркованій пляшці.

Смуги фільтрувального паперу (ватман №1) занурюють у цей розчин і зберігають сухим в ексикаторі.

Методика:

1. Здорові листки (бажано складені) відбирають з кожної з 60 рослин і поміщають у пробірку (по одному трійчастому листку на пробірку).

2. Пробірки закорковують і ставлять у морозильну камеру за температури мінус18ºС щонайменше на дві години.

3. Після заморожування смуги індика торного паперу розміщують упоперек отвору пробірки і закривають кришкою. Цьогодостатньо для утримання паперу на місці.

4. Покласти всередину водяної бані за температури 50ºС на 2 години (у темряві).

5. Якщо HCN наявний, забарвлення паперу змінюється з жовтого на червоне. Кольорову реакцію реєструють як відсутність/наявність червоного кольору для кожної з 60 рослин.

До 5. Рослина: частота білих міток листка.

Обстежують перед цвітінням оглядом і підрахунком рослин з певним виявленням білих міток загалом. Наявність будь-якого типу білих міток або повна відсутність міток фіксується.

До 6. Рослина: час цвітіння.

Обстежують щонайменше двічі на тиждень.

(a) На ділянках з окремими рослинами час цвітіння для всіх рослин сорту визначають, коли цвіте 50% рослин, тобто, коли рослина має три суцвіття характерного

забарвлення.

(b) На рядкових ділянках час цвітіння всіх рослин визначається, коли цвіте приблизно 80% рослин сорту.

До 10 + 11. Стебло: міжвузля столона за довжиною (10); столон за товщиною (11).

Довжина міжвузлів столону вимірюється між третім і четвертим вузлом, рахуючи від верхівки росту.

Товщина (діаметр) столона вимірюється посередині між третім і четвертим вузлом, рахуючи від верхівки росту рослини.

До 12 + 13. Листок: черешок за довжиною (12); черешок за товщиною (13).

Для вимірювання відбирається черешок третього розвинутого листка, що рахується від верхівки росту столону.

Довжину черешка вимірюють від основи центрального листочка до столона.

Товщину черешка вимірюють у найширшому місці.

До 14 + 15. Листок: центральний листочок за довжиною (14); за шириною (15).

Для вимірювання довжини і ширини відбирається центральний листочок третього листка від верхівки росту столона.

До 16. Листок: розмір центрального листочка.

Обчислюється визначенням добутку: довжина листочка × ширина листочка.

До 17. Листок: відношення довжина/ширина центрального листочка.

Визначають розрахунком: довжина листочка (14) / ширина листочка (15).

До 18 + 19. Суцвіття: квітконіжка за довжиною (18); квітконіжка за товщиною (19).

Для вимірювання довжини і товщини квітконіжки відбирають сформоване суцвіття з центральної частини рослини. Довжину квітконіжки вимірюють від основи суцвіття до столону. Товщина квітконіжки – посередині між основою суцвіття і столоном.

До 20. Рослина: кількість суцвіть.

Кількість суцвіть на рослині підраховують на кожній з 60 рослин сорту, які цілком сформовані, переважно через 30 діб після дати початку цвітіння.

До 21. Суцвіття: діаметр.

Час вимірювання, як для ознаки 20. Розмір суцвіть на рослині визначають на кожній з 60 рослин сорту, у балах 1–9 (за 9-ти баловою шкалою) на рослині загалом.

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of White Clover (*Trifolium repens* L.) (TG /38/7, UPOV) // Geneva. 2003-04-09. – 22 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg038.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Trifolium repens* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Конюшина біла (повзуча)**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]

(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний

(i) популяційні [ ]

(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]

(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (5)	Рослина: частота білих міток листка	відсутні або дуже низька	SteinacherWeißklee	1 [ ]
		низька	Муравка	3 [ ]
		середня	Asterix	5 [ ]
		висока		7 [ ]
		дуже висока	Haifa	9 [ ]
5.2 (6)	Рослина: час цвітіння	дуже ранній	Haifa	1 [ ]
		ранній	Chieftain	3 [ ]
		середній	Grasslands Huia	5 [ ]
		пізній	Tivoli	7 [ ]
		дуже пізній	Regal	9 [ ]
5.3 (14)	Листок: центральний листочок за довжиною	дуже короткий	Kent Wild White	1 [ ]
		короткий	Barbian	3 [ ]
		середній	Avoca	5 [ ]
		довгий	Grasslands Pitau	7 [ ]
		дуже довгий	Aran	9 [ ]
5.4 (15)	Листок: центральний листочок за шириною	дуже вузький	Kent Wild White	1 [ ]
		вузький	Barbian	3 [ ]
		середній	Grasslands Huia	5 [ ]
		широкий	GrasslandsPitau	7 [ ]
		дуже широкий	Aran	9 [ ]
5.5. (16)	Листок: розмір центрального листочка	дуже малий	Kent Wild White	1 [ ]
		малий	Rivendel	3 [ ]
		середній	Pertina	5 [ ]
		великий	Grasslands Pitau	7 [ ]
		дуже великий	Aran	9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.32 Код UPOV: TRFOL_APE

Методика

проведення експертизи сортів конюшини відкритозівої
(*Trifolium apertum* Bobr.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів *Trifolium apertum* Bobr.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насінний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,05 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***Метод дослідження.*** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,45 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад,

---

Методику розроблено: Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., Рахметова С. О., м. н. с. відділу нових культур, НБС ім. М. М. Гришка; Криклива С. Д., к. б. н., доц. каф. фармацевт. Вінницького НМУ ім. М. І. Пирогова; Бугайов В. Д., к. с.-г. н., заст. директора з наук. роботи Інституту кормів НААН, 2008.

довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для експертизи на відмінність.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються чотири нетипові.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють в межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:
– Рослина: габітус (ознака 1);
– Рослина: за висотою (ознака 2);
– Рослина: кількість продуктивних пагонів (ознака 3);
– Стебло: кількість міжвузлів (ознака 5);
– Рослина: час цвітіння від початку весняного відростання (ознака 12);
– Суцвіття: кількість на рослині (ознака 16).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів конюшини відкритозівої

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QN	Рослина: габітус VS 3	прямий напіврозлогий розлогий	3 5 7	
2. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MS 5	низька середня висока	3 5 7	
3. (*) (+) QN	Рослина: кількість продуктивних пагонів MS 3	мала середня велика	3 5 7	
4. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VS 2	відсутнє наявне	1 9	
5. (*) (+) QN	Стебло: кількість міжвузлів MS 2	мала середня велика	3 5 7	
6. QL	Листок: опушення VG 2	відсутнє наявне	1 9	
7. (*) (+) QN	Листок: середній листочок за довжиною MS 2	короткий середній довгий	3 5 7	
8. (*) (+) QN	Листок: середній листочок за шириною MS 2	вузький середній широкий	3 5 7	
9. (*) (+) QN	Листок: черешок за довжиною MS 2	короткий середній довгий	3 5 7	
10. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VS 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
11. PQ	Листок: форма середнього листочка VS 2	яйцеподібна оберненояйцеподібна еліптична ромбічна	1 2 3 4	
12. (*) (+) QN	Рослина: час цвітіння <u>від початку весняного відростання</u> VS, 4	ранній середній пізній	3 5 7	

1	2	3	4	5
13. QL	Рослина: дружність цвітіння VG 4	не дружне помірно дружне дружне	3 5 7	
14. (+) PQ	Суцвіття: форма VS 4	округла видовжено-овальна циліндрична	1 2 3	
15. QN	Суцвіття: за довжиною MS 4	коротке середнє довге	3 5 7	
16. (*) (+) QN	Суцвіття: кількість на рослині MS 4	мала середня велика	3 5 7	
17. (*) PQ	Суцвіття: забарвлення VS 4	світло-рожеве біло-сіре світло-коричневе	1 2 3	
18. PQ	Насінина: забарвлення оболонки VS 5	жовте світло-коричневе коричневе	1 2 3	
19. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS 5	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів конюшини відкритозівої

Фази росту й розвитку рослин, у які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
Вегетація другого року життя	
1	Відростання
2	Стеблування
3	Бутонізація
4	Цвітіння
5	Достигання насіння

До 2. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 75, середня – 75–110, висока – понад 110.

До 3. Рослина: кількість продуктивних пагонів, шт.

Мала – до 8, середня – 8–20, велика – понад 20.

До 5. Стебло: кількість міжвузлів, шт.

Мала – до 7, середня – 7–15, велика – понад 15.

До 7 Листок: середній листочок за довжиною, мм.

Короткий – до 15, середній – 15–29, довгий – понад 29.

До 8. Листок: середній листочок за шириною мм.

Вузький – до 7, середній 7–10, широкий – понад 10.

До 9. Листок: черешок за довжиною, см.

Короткий – до 2,0; середній – 2,0–5,0; довгий – понад 5,0.

До 12. Рослина: час цвітіння від початку весняного відростання, діб.

Ранній – до 79, середній – 79–110, пізній – понад 110.

До 14. Суцвіття: форма.

1 Округла | 2 видовжено-овальна | 3 циліндрична

До 16. Суцвіття: кількість на рослині, шт.

Мала – до 50, середня – 50–99, велика – понад 99.

До 19. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 1,5; середня – 1,6–2,4; велика – понад 2,4.

9. Література

1. Бобров Е. Г. Новые для культуры виды клеверов. / Е. Г. Бобров. – М.–Л.: Изд-во АН СССР, 1950. – С. 42–55.

2. Бугайов В. Д., Щербина Л. П., Прокопенко Л. С. Інтродукція і селекція конюшини олександрійської / Матер. конф. «Інтродукція харчових і кормових рослин» / В. Д. Бугайов, Л. П. Щербина, Л. С. Прокопенко. – К.: Наукова думка, 1994. – С. 70.

3. Зиман С. М., Мосякін С. Л., Буллах О. В. Ілюстративний довідник з морфології квіткових рослин / С. М. Зиман, С. Л Мосякін, О. В. Буллах. [та ін.]. – Ужгород, 2004. – 155 с.

4. Криклива С. Д. Морфобіологічні особливості однорічних видів роду *Trifolium* L. в зв'язку з введенням в культуру в Центральній частині правобережного Лісостепу України. Дис. … канд. біол. наук 03.00.05. – НБС ім. М. М. Гришка НАН України. – 2004. – 156 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Trifolium apertum* Bobr.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Конюшина відкритозіва**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний

(i) популяційні [ ]

(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: габітус	прямий напіврозлогий розлогий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (2)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (3)	Рослина: кількість продуктивних пагонів	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (5)	Стебло: кількість міжвузлів	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (12)	Рослина: час цвітіння від початку весняного відростання	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.6 (16)	Суцвіття: кількість на рослині	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, з Вашої точки зору, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи відомо Вам, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів).

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.32 Код UPOV: TRFOL_HYB

Методика

проведення експертизи сортів конюшини гібридної (*Trifolium hybridum* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів *Trifolium hybridum* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити: першого року – 0,5 кг; другого і, можливо, третього року – 0,2 кг. Разом з гібридом надсилають батьківські компоненти щонайменше 0,2 кг кожного.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Польові дослідження для всіх категорій сортів (гібридів F1, ліній, вільнозапилених сортів), на які набуваються права, мають тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли. За необхідності експертизу продовжують на третій.

З метою оцінки однорідності та стабільності гібридів першого покоління F1 разом з гібридом, заявленим для набуття прав, мають бути надані батьківські компоненти: для простого гібрида – дві вихідні лінії, трилінійного гібрида – простий гібрид та три лінії, подвійного гібрида – два простих гібриди та чотири лінії, які є складовими простих гібридів.

Якщо гібрид, який подається для набуття прав, містить у своєму складі зареєстровану лінію (успішно пройшла експертизу на відмінність, однорідність та стабільність і має офіційний морфологічний опис) – польові дослідження вищезазначеної лінії тривають один незалежний цикл.

У випадку якщо лінія входить як батьківський компонент до складу декількох гібридів одного заявника, її польові дослідження з визначення ознак, наведених у пункті 7 даної методики здійснюють один раз.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

Використано документ COBORU, SlupiaWielka, 1994.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірів і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Обстеженню підлягають щонайменше 1600 рослин.

Під час обстеження ділянки з окремими рослинами (A) оцінюють 60 рослин у 6 повтореннях, тобто ділянки з 10 рослинами на майданчиках 0,50 × 0,50 м. Кожне обстеження рядкового посіву (B) проводять на 3 рядках завдовжки 8 м, розділених на 2 повторення з міжряддям 0,50 м. Щільність посіву близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюються всі виміри кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 1600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня

ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються 13 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Плоїдність (ознака 1);

– Час початку цвітіння (ознака 6).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на: A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові ділянки;

C – спеціальна експертиза;

7. Таблиця ознак сортів конюшини гібридної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QN	Плоїдність L 0.0	диплоїд тетраплоїд	2 4	
2. QL	Рослина: схильність до цвітіння першого року життя MG/VG A, B 1.1	відсутня або дуже слабка від дуже слабкої до слабкої слабка від слабкої до середньої середня від середньої до сильної сильна від сильної до дуже сильної дуже сильна	1 2 3 4 5 6 7 8 9	
3. QN	Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси) MG/VG A, B, 2.2	низька середня висока	3 5 7	
4. (*) QN	Рослина: габітус VS A, 2.3	напівпрямий проміжний напіврозлогий	3 5 7	
5. PQ	Рослина: забарвлення VS A, 2.3	світло-зелене жовто-зелене зелене темно-зелене	1 2 3 4	
6. (*) QN	Час початку цвітіння MG/VG A, B, 2.4	ранній середній пізній	3 5 7	
7. (*) QN	Час повного цвітіння MG/VG A, B, 2.5	ранній середній пізній	3 5 7	
8. QN	Період від початку до повного цвітіння VG A, 2.5	короткий середній довгий	3 5 7	
9. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VS 2.4	відсутнє наявне	1 9	
10. (*) QN	Стебло: за довжиною MS A, 2.5	коротке середнє довге	3 5 7	

1	2	3	4	5
11. QN	Стебло: за товщиною MS A, 2.5	тонке середнє товсте	3 5 7	
12. QN	Стебло: кількість міжвузлів MS A, 2.5	від малої до середньої середня від середньої до великої	4 5 6	
13. QL	Стебло: волоски VS A, 2.5	відсутні наявні	1 9	
14. (*) QN	Листок: середній листочок за довжиною MS A, 2.5	короткий середній довгий	3 5 7	
15. (*) QN	Листок: середній листочок за шириною MS 2.5	вузький середній широкий	3 5 7	
16. QN	Суцвіття: розмір MS A, 2.5	малий середній великий	3 5 7	
17. QL	Суцвіття: за щільністю VS A, 2.5	нещільне помірної щільності щільне	3 5 7	
18. (*) PQ	Суцвіття: забарвлення квіток VS/VG A, B, 2.5	біле біло-жовте рожеве	3 5 7	
19. QN	Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси) MG/VG A, B, 2.6	низька середня висока	3 5 7	
20. QN	Рослина: кількість, що мають ціанід–глюкозиди L 1.1	відсутні або дуже мала мала середня велика дуже велика	1 3 5 7 9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів конюшини гібридної

Коди фаз, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку рослин
0.0	На посівному матеріалі від заявника
1	***У рік сівби***
1.1	Безпосередньо перед осіннім скошуванням
2	***У наступному році***
2.1	Відновлення весняної вегетації
2.2	30 діб після відновлення весняної вегетації найранішого сорту
2.3	Початок утворення квіткових пагонів; видно три сформовані суцвіття у 10% рослин на ділянці (А) або на 1 п/м рядка сформовано суцвіття на 10 пагонах.
2.4	Початок цвітіння; відкриті три суцвіття у 10% рослин на ділянці (А) або на 1 п/м рядка зацвіло 10 суцвіть (В)
2.5	Один–два тижні після дати початку цвітіння
2.6	Біля 30 діб після скошування (скошують після повного цвітіння)

9. Література.

1. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Trifolium hybridum* L.). – Słupia Wielka, 1994. – 14 S.

2. Определитель высших растений Украины. / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин. – 2-е изд. стереот. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – 189 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Trifolium hybridum* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Конюшина гібридна**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Плоїдність	диплоїд тетраплоїд		2 [ ] 4 [ ]
5.2 (6)	Час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація
(використання сорту) (фотографія)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.32 Код UPOV: TRIFO_PRA

Методика

проведення експертизи сортів конюшини лучної (червоної) (*Trifolium pratense* L.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів *Trifolium pratense* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1,0 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на три повторення, для ділянок із окремими рослинами (A) і 3000 рослин (щільність посіву близько 450 рослин на 1 п/м.), розділених на два повторення, для ділянок рядкового посіву (B). Рекомендовані схемі розміщення рослин 0,70 × 0,35 для ділянок розрідженого посіву і 0,70 × 0,005 – для рядкового посіву

3.5 ***Метод дослідження.*** Морфологічний опис ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

Використано документ UPOV TG /5/7, 2001. Доповнення і зміни внесли: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н., Мамайсур В. В., м. н. с., УІЕСР, 2010.

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюються всі виміри кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин на ділянках з окремими рослинами і не менше 3000 рослин у випадку рядкових ділянок.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60/3000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60/1500 рослин або частин 60/1500 рослин.

Мінливість всередині сорту не може переважати вже відому сортову мінливість.

Усі обстеження листка проводяться в період 1–2 тижнів після дати повного цвітіння на центральному листочку трійчастого листка верхівки основного стебла.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 3000 рослин допускаються 22 нетипові.

Для оцінки однорідності окремих рослин на ділянці А приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого

циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано ознаку:

– Плоїдність (ознака 2).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на: A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові ділянки;

C – спеціальні ділянки.

7. Таблиця ознак сортів конюшини лучної (червоної)

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. PQ	Насінина: забарвлення шкірки C	жовте	1	Marino
		фіолетове	2	
		різнокольорове	3	Renova
2. (*) (+) QN	Плоїдність C	диплоїд	2	Renova
		тетраплоїд	4	Titus
3. (+) QN	Сім'ядолі: за довжиною MS–C	короткі	3	Wiro
		середні	5	Marino, Temara
		довгі	7	Maneta, Maro
4. (+) QN	Сім'ядолі: за шириною MS–C	вузькі	3	Wiro
		середні	5	Marino, Temara
		широкі	7	Maneta, Maro
5. (*) (+) QN	Рослина: за висотою у рік сівби VG–B	низька	3	
		середня	5	Marino
		висока	7	Formica
6. (*) (+) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення у рік сівби VG–B	слабка	3	
		помірна	5	Rotra
		сильна	7	Tedi
7. (+) QN	Рослина: габітус восени у рік сівби VS–A	прямий	1	
		напівпрямий	3	
		проміжний	5	Barfiola, Rotra
		напіврозлогий	7	
		розлогий	9	Lipiero, Wiro
8. QL	Рослина: тенденція до цвітіння у рік сівби VG–B	слабка	3	Kora
		помірна	5	Sara, Vivi
		сильна	7	Barfiola
9. (*) QN	Рослина: за висотою навесні VG–B	низька	3	Wiro
		середня	5	Silva
		висока	7	Tedi
10. (*) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення весною VG–B	слабка	3	
		помірна	5	Wiro
		сильна	7	Lucrum
11. (*) (+) QN	Рослина: час цвітіння MS–A	дуже ранній	1	Lipiero, Wiro
		ранній	3	Formica, Renova
		середній	5	Barfiola, Marino
		пізній	7	Lucrum, Markus
		дуже пізній	9	Björn, Kora

1	2	3	4	5
12. (*) (+) QN	Стебло: за довжиною MS–A	дуже коротке	1	Wiro
		коротке	3	Renova
		середнє	5	Tempus
		довге	7	Markus
		дуже довге	9	
13. (+) QN	Стебло: за товщиною MS–A	тонке	3	
		середнє	5	Noe
		товсте	7	
14. (*) (+) QN	Стебло: кількість міжвузлів MS–A	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	Titus
15. (*) (+) QL	Стебло: щільність опушення VS–A	дуже нещільна	1	
		нещільна	3	Lucrum
		помірна	5	
		щільна	7	
		дуже щільна	9	
16. (*) (+) PQ	Листок: форма центрального листочка VS–A	видовжена	1	
		овальна	2	Tempus
		округла	3	
17. (*) QN	Листок: центральний листочок за довжиною MS–A	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
18. (*) QN	Листок: центральний листочок за шириною MS–A	вузький	3	Wiro
		середній	5	Merviot
		широкий	7	Rotra
19. (*) (+) QN	Листок: частота наявності білих міток VS–A	відсутня або дуже низька	1	
		низька	3	
		середня	5	Lucrum
		висока	7	Temara
		дуже висока	9	
20. (+) QN	Рослина: за природною висотою за другого укосу VG–B	низька	3	Lipiero
		середня	5	Markus
		висока	7	Formica

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів конюшини лучної (червоної)

До 2. Рослина: плоїдність.

Плоїдність визначають щонайменше у 100 сіянців.

До 3 + 4. Сім’ядолі: за довжиною (3); за шириною (4).

Обстеження проводять на 12–14 добу після сівби в теплицях, коли перший листок повністю сформований. Якщо дві сім’ядолі різні за розміром, то вимірюють більшу.

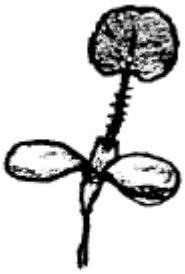

До 5 + 6. Рослина: за висотою у рік сівби (5); Листок: інтенсивність зеленого забарвлення у рік сівби.

Обстеження проводять на 4–5-й тиждень після уповільнення приросту.

До 7. Рослина: габітус восени у рік сівби.

Візуальну оцінку проводять за визначенням кута, який утворюють зовнішні пагони і горизонтальна вісь.

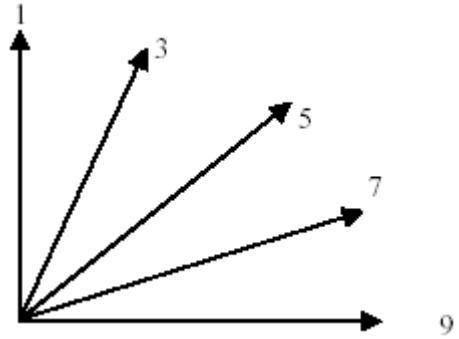

1 – прямий
3 – напівпрямий
5 – проміжний
7 – напіврозлогий
9 – розлогий

До 11. Рослина: час цвітіння.

Обстежують, коли зацвітають три головки на кожній рослині.

До 12 + 13 + 14. Стебло: за довжиною (12); за товщиною (13); кількістюміжвузлів (14).

Найдовше стебло обстежують включно з головкою через 1–2 тижні після дати повного цвітіння. Товщину вимірюють на 2–4 см вище вузла кущіння.

До 15. Стебло: щільність опушення.

Щільність опушення визначають на 3-му міжвузлі за повного розкриття квіток суцвіття на пагоні, за яким вимірювали довжину стебла.

До 16. Листок: форма центрального листочка.

1	2	3
Видовжена	овальна	округла

До 19. Листок: частота наявності білих міток.

Обстежують на верхній третині рослини на початку цвітіння.

До 20. Рослина: за природною висотою за другого укосу.

Обстежують через 4–6 тижнів після літнього укосу.

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Red Clover (*Trifolium pratense* L.) (TG /5/7, UPOV) // Geneva. 2001-04-04. – 19 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg005.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Trifolium pratense* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Конюшина лучна**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (2)	Плоїдність	диплоїд	Renova	2 [ ]
		тетраплоїд	Titus	4 [ ]
5.2 (11)	Рослина: час цвітіння	дуже ранній	Lipiero, Wiro	1 [ ]
		ранній	Formica, Renova	3 [ ]
		середній	Barfiola, Marino	5 [ ]
		пізній	Lucrum, Markus	7 [ ]
		дуже пізній	Björn, Kora	9 [ ]
5.3 (12)	Стебло: за довжиною	дуже коротке	Wiro	1 [ ]
		коротке	Renova	3 [ ]
		середнє	Tempus	5 [ ]
		довге		7 [ ]
		дуже довге	Markus	9 [ ]
5.4 (17)	Листок: центральний листочок за довжиною	короткий		3 [ ]
		середній		5 [ ]
		довгий		7 [ ]
5.5 (18)	Листок: центральний листочок за шириною	вузький	Wiro	3 [ ]
		середній	Merviot	5 [ ]
		широкий	Rotra	7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9.Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.32 Код UPOV: TRFOL_ALE

Методика

проведення експертизи сортів конюшини олександрійської (*Trifolium alexandrinum* L.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів *Trifolium alexandrinum* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,2 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи.*** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 30 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,45 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

Методику підготували: Лещук Н. В., к. с.-г. н., УІЕСР; Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., завідувач відділу нових культур, Рахметова С. О., м. н. с., НБС ім. М. М. Гришка; Криклива С. Д., к. б. н, доц. каф. фарм. Вінницького Національного медичного університету ім. М. І. Пирогова; Бугайов В. Д., к. с.-г. н., заст. директора з наук. роботи Інституту кормів УААН, 2008. Використано док. UPOV TG /38/6, 1985.

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина пагонів);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 30 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 30 рослин або частин 30 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 15 рослин або частин 15 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 30 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 15 рослин або частин 15 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для експертизи на відмінність.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 30 рослин нетипових допускаються дві нетипові.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Стебло: за довжиною (ознака 5);
– Листок: черешок за довжиною(ознака 13);
– Рослина: час початку цвітіння (ознака 16);
– Суцвіття: форма (ознака 18);
– Насіння: маса 1000 шт. (ознака 24).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів конюшини олександрійської

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QN	Рослина: габітус VS 4	прямий напіврозлогий розлогий	3 5 7	
2. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VS 3	відсутнє наявне	1 9	
3. (*) QL	Стебло: опушення VS 3	відсутнє наявне	1 9	
4. QN	Стебло: ступінь опушення VS 3	слабкий помірний сильний	3 5 7	
5. (*) (+) QN	Стебло: за довжиною MS 6	коротке середнє довге	3 5 7	
6. QN	Стебло: за товщиною MS 3	тонке середнє товсте	3 5 7	
7. (+) QN	Стебло: кількість міжвузлів MS 3	мала середня велика	3 5 7	
8. QL	Листок: опушення VS 3	відсутнє наявне	1 9	
9. QN	Листок: ступінь опушення VS 3	слабкий помірний сильний	3 5 7	
10. (+) QN	Листок: середній листочок за довжиною MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
11. (+) QN	Листок: середній листочок за шириною MS 3	вузький середній широкий	3 5 7	
12. QN	Листок: частота розташування білих міток MG 3	відсутня або дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	

1	2	3	4	5
13. (*) (+) QN	Листок: черешок за довжиною MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
14. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VS 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
15. (*) PQ	Листок: форма середнього листочка VS 3	яйцеподібна оберненояйцеподібна еліптична ромбоподібна	1 2 3	
16. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MG 5	ранній середній пізній	3 5 7	
17. QL	Рослина: дружність цвітіння MG 5	не дружне середнє дружне	3 5 7	
18. (*) (+) PQ	Суцвіття: форма VS 5	округла видовженоовальна циліндрична	1 2 3	
19. (*) PQ	Суцвіття: забарвлення VS 5	біле біло-сірувате світло-коричневе	1 2 3	
20. (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS 5	коротке середнє довге	3 5 7	
21. (+) QN	Суцвіття: діаметр MS 5	малий середній великий	3 5 7	
22. (+) QN	Суцвіття: кількість на рослині MS 5	мала середня велика	3 5 7	
23. PQ	Насінина: забарвлення оболонки VS 7	жовте багатобарвне фіолетове	1 2 3	
24. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS 7	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів конюшини олександрійської

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які рекомендовано робити обстеження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сходи
2	розетка
3	стеблування
4	бутонізація
5	цвітіння
6	плодоношення
7	стигле насіння

До 5. Стебло: за довжиною, см.

Коротке – до 85, середнє – 85–120, довге – понад 120.

До 7. Стебло: кількість міжвузлів, шт.

Мала – до 8, середня – 8–15, велика – понад 15.

До 10. Листок: середній листочок за довжиною, мм.

Короткий – до 15, середній – 15–25, довгий – понад 25.

До11. Листок: середній листочок за шириною, мм.

Вузький – до 5, середній – 5–10, широкий – понад 10.

До 13. Листок: черешок за довжиною, мм.

Короткий – до 10, середній – 10–50, довгий – понад 50.

До 16. Рослина: час початку цвітіння, діб.

Ранній – до 75, середній – 75–90, пізній – понад 90.

До 18. Суцвіття: форма.

1 Округла

2 видовженоовальна

3 циліндрична

До 20. Суцвіття: за довжиною, мм.

Коротке – до 20, середнє – 20–30, довге – понад 30.

До 21. Суцвіття: діаметр, мм.

Малий – до 9, середній – 9–17, великий – понад 17.

До 22. Суцвіття: кількість на рослині, шт.

Мала – до 30, середня – 30–50, велика – понад 50.

До 24. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 2,5; середня – 2,5–3,0; велика – понад 3,0.

9. Література

1. Бобров Е. Г. Новые для культуры виды клеверов. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1950. – С. 42–55.

2. Бугайов В. Д. Інтродукція і селекція конюшини олександрійської / В. Д. Бугайов, Л. П. Щербина, Л. С. Прокопенко // Матер. конф. «Інтродукція харчових і кормових рослин». – К.: Наукова думка, 1994. – С. 70.

3. Зиман С. М. Ілюстративний довідник з морфології квіткових рослин / С. М. Зиман, С. Л. Мосякін, О. В. Буллах та ін. – Ужгород, 2004. – 155 с.

4. Криклива С. Д. Морфобіологічні особливості однорічних видів роду *Trifolium* L. в зв'язку з введенням в культуру в Центральній частині правобережного Лісостепу України. Дис. … канд. біол. наук 03.00.05. – НБС ім. М. М. Гришка НАН України. – 2004. – 156 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Trifolium alexandrinum* L**.**	
1.2 Загальноприйнята назва	**Конюшина олександрійська**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (5)	Стебло: за довжиною	коротке середнє довге		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (13)	Листок: черешок за довжиною	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (16)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (18)	Суцвіття: форма	округла видовжено овальна циліндричне		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.5 (24)	Насіння: маса 1000 шт.	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, з вашої точки зору, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, якщо рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали „так"

(випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.32 Код UPOV: TRFOL _RES

Методика

проведення експертизи сортів конюшини перевернутої (*Trifolium resupinatum* L.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Trifolium resupinatum* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити: першого року – 0,5 кг; другого і, можливо, третього року – 0,2 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних якостей.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Обстеженню підлягають щонайменше 1600 рослин.

Під час обстеження ділянок з окремими рослинами (A) оцінюють 60 рослин у 6 повтореннях, тобто ділянки з 10 рослинами на майданчиках 0,50 × 0,50 м. Кожне обстеження ділянок рядкового посіву (B) проводять на 3 рядках завдовжки 8 м, розділених на 2 повторення з міжряддям 0,50 м. Щільність посіву близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено у першій колонці Таблиці ознак.

Використано документ COBORU, SlupiaWielka, 1994. Зміни і доповнення внесено: Пількевич А. В., Безручко О. І., к. с.-г. н., Нетяга О. В., н. с., УІЕСР, 2005.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 1600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються 13 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано ознаки:

– Рослина: габітус (ознака 2);

– Час повного цвітіння (ознака 6).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на: A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові ділянки;

C – спеціальна експертиза.

7. Таблиця ознак сортів конюшини перевернутої

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QN	Рослина: плоїдність L	диплоїд тетраплоїд	2 4	
2. (*) (+) QN	Рослина: габітус VS A 1	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
3. (*) (+) QN	Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси) MG/VG A,B, 1	дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	
4. (*) QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листків VS A, 1	слабка помірна сильна	3 5 7	
5. (*) (+) QN	Час початку цвітіння MG/VG A,B 2	ранній середній пізній	3 5 7	
6. (*) (+) QN	Час повного цвітіння MG/VG A,B 3	ранній середній пізній	3 5 7	
7. QN	Період від початку до повного цвітіння MG/VG A,B	короткий середній тривалий	3 5 7	
8. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VS 2	відсутнє наявне	1 9	
9. (+) QN	Стебло: кількість міжвузлів MS, A, 3	мала середня велика	3 5 7	
10. (*) (+) QN	Стебло: за довжиною MS A 3	коротке середнє довге	3 5 7	
11. (+) QN	Стебло: за товщиною MS A, 3	тонке середнє товсте	3 5 7	

1	2	3	4	5
12. (+) QN	Рослина: щільність опушення VS A 3	відсутнє або дуже нещільна нещільна помірної щільності щільна дуже щільна	 1 3 5 7 9	
13. (*) (+) QN	Листок: середній листочок за довжиною MS A, 3	короткий середній довгий	3 5 7	
14. (*) (+) QN	Листок: середній листочок за шириною MS A, 3	вузький середній широкий	3 5 7	
15. QN	Листочок: частота розташування білих міток MS/VS A, B 3	відсутні або дуже низька низька середня висока дуже висока	 1 3 5 7 9	
16. QN	Суцвіття: розмір MS A, 3	малий середній великий	3 5 7	
17. PQ	Суцвіття: забарвлення квіток VS/VG A,B, 3	світло-рожеве рожеве темно-рожеве рожево-фіолетове	1 2 3 4	
18. QN	Суцвіття: рясність цвітіння VS, A, 3	слабка середня сильна	3 5 7	
19. PQ	Суцвіття: форма VS A, 3	округла еліптична	1 2	
20. (+) PQ	Рослина: габітус VS A, 4	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
21. QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листків VS A, 4	слабка помірна сильна	3 5 7	

1	2	3	4	5
22. PQ	Насінина: забарвлення VS A, 4	яскраво-рожеве жовте оранжеве світло-коричневе коричневе темно-коричневе світло-фіолетове фіолетове темно-фіолетове (майже чорне)	1 2 3 4 5 6 7 8 9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів конюшини перевернутої

Коди фаз розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Початок утворення квіткових пагонів: видно три сформованих суцвіття у 10% рослин на ділянці А або на 1 п/м рядка сформованих суцвіть на 10 рядках ділянки В
2	Початок цвітіння: відкриті щонайменше три суцвіття у 10% рослин на ділянці А або на 1 п/м рядка ділянки В зацвіло 10 суцвіть
3	Через один-два тижні після початку цвітіння (повне цвітіння)
4	Час повної стиглості

До 2. Рослина: габітус.

Визначається за кутом відхилення між поверхнею ґрунту і пагонами та листками рослин.

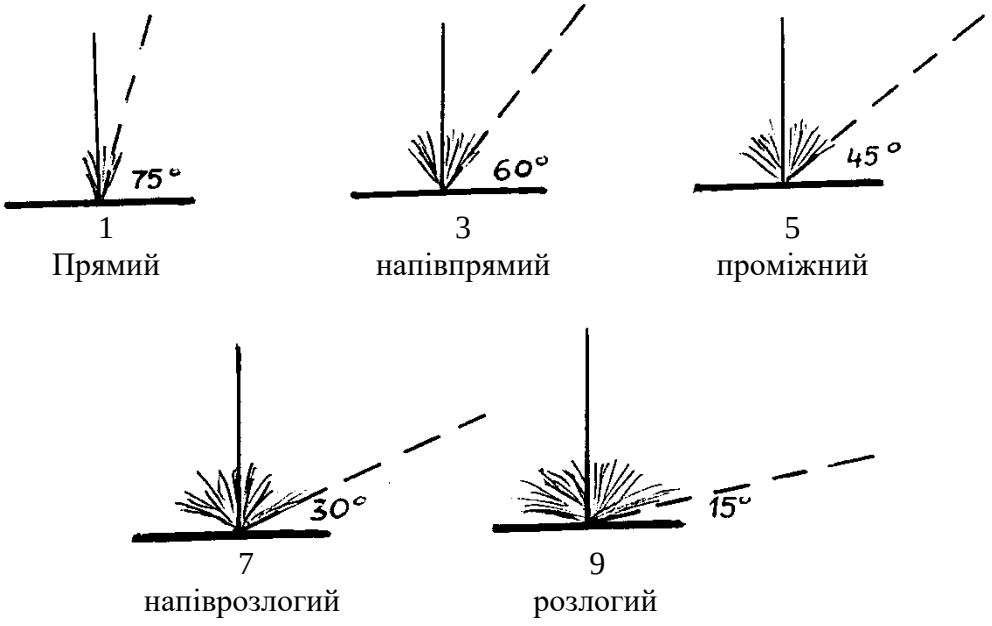

1 Прямий — 3 напівпрямий — 5 проміжний

7 напіврозлогий — 9 розлогий

До 3. Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси).

Вимірюють у сантиметрах, як показано на рисунку. Коли ознака визначається на розрідженому посіві, необхідно вимірювати кожну рослину. У разі опису ознаки на рядковому посіві, виконують три вимірювання у кожному рядку (9 вимірювань для кожної ділянки).

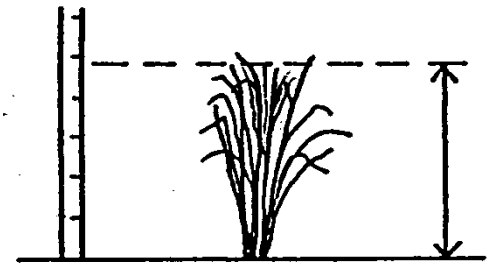

Вимірюють найвище стебло від основи рослини включно з суцвіттям через 1–2 тижні після середньої дати цвітіння (коли зацвіло близько 50% рослин).

До 5. Час початку цвітіння.

Облік розпочинають, коли зацвітає три головки на рослині. Обліки проводять раз на дві доби.

До 6. Час повного цвітіння.

Час повного цвітіння настає, коли зацвіло щонайменше по три головки на 80% рослин.

До 9. Стебло: кількість міжвузлів.

Враховують найнижче міжвузля завдовжки щонайменше 0,5 см.

До 10. Стебло: за довжиною.

Вимірюють у см найдовше стебло на рослині від основи до верхівки суцвіття.

До 11. Стебло: за товщиною.

Вимірюють біля третього міжвузля найдовшого стебла, на якому визначали ознаку 10, рахуючи від верхівки стебла.

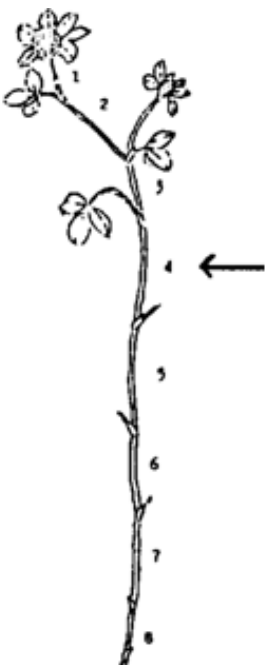

До 12. Щільність опушення.

Щільність опушення визначають на 4-му міжвузлі за повного розкриття квітки на пагоні, за яким вимірювали довжину стебла.

До 13 + 14. Листок: середній листочок за довжиною (13) і середній листочок за шириною (14).

Середній (центральний) листочок верхнього нормально розвиненого листка під останнім (верхівковим) суцвіттям.

9. Література

1. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Trifolium resupinatum* L.). – Słupia Wielka, 1994. – 17 S.

2. Определитель высших растений Украины. / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин. – 2-е изд. стереот. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – 189 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Trifolium resupinatum* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Конюшина перевернута**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)

(……) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))

(……) × (……..) [ ]

материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Інше [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: плоїдність	диплоїд тетраплоїд		2 [ ] 4 [ ]
5.2 (2)	Рослина:габітус	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]
5.3 (6)	Час повного цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]
(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]
(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]
(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.29 Код UPOV: FESTL_

Методика

проведення експертизи сортів костриці-райграсових гібридів
(×*Festulolium* Aschers. et Graebn.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх костриці-райграсових гібридів ×*Festulolium* Aschers. et Graebn.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1,5 кг. Разом з гібридом надаються батьківські компоненти, щонайменше 0,1 кг насіння кожного.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Польові дослідження для всіх категорій сортів (гібридів F1, ліній, вільнозапилених сортів), на які набуваються права, мають тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли. За необхідності експертизу продовжують на третій.

З метою оцінки однорідності та стабільності гібридів першого покоління F1 разом з гібридом, заявленим для набуття прав, мають бути надані батьківські компоненти: для простого гібрида – дві вихідні лінії, трилінійного гібрида – простий гібрид та три лінії, подвійного гібрида – два простих гібриди та чотири лінії, які є складовими простих гібридів.

Якщо гібрид, який подається для набуття прав, містить у своєму складі зареєстровану лінію (успішно пройшла експертизу на відмінність, однорідність та стабільність і має офіційний морфологічний опис) – польові дослідження вищезазначеної лінії тривають один незалежний цикл.

У випадку якщо лінія входить як батьківський компонент до складу декількох гібридів одного заявника, її польові дослідження з визначення ознак, наведених у пункті 7 даної методики здійснюють один раз.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

Використано документ UPOV TG /243/1, 2008.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження на ділянках із окремими рослинами (A) має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення. Крім того експертиза на рядкових ділянках (B) має включати 8-ми метрові рядки, поділені на два повторення, зі щільністю посіву 200 рослин на п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 60 окремих рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються 13 нетипових.

Для оцінки однорідності окремих рослин на приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Рослина: плоїдність (ознака 1);

– Рослина: час виявлення суцвіття (ознака 8);

– Рослина: найдовше стебло, включно із суцвіттям за довжиною (за повного розвитку) (ознака 12).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на: A – посів окремих рослин;

B – рядкові ділянки;

C – спеціальна експертиза.

7. Таблиця ознак кострице-райграсових гібридів

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QL	Рослина: плоїдність C	диплоїд	2	Matrix
		тетраплоїд	4	Paulita, Perun,Prior
		гексаплоїд	6	Felina
2. (+) QN	Рослина: габітус без яровизації VS–A VG–B 20–29 (a)	напівпрямий	3	
		проміжний	5	Lofa, Paulita
		напіврозлогий	7	Sulino
3. (+) QN	Листок: за довжиною VG–B 20–29	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
4. (+) QN	Листок: за шириною VG–B 20–29	вузький	3	Lesana
		середній	5	Prior
		широкий	7	Felopa
5. (+) QN	Рослина: за шириною після яровизації MS–A VS–A, 30	вузька	3	Prior
		середня	5	Sulino
		широка	7	Perun
6. QN	Рослина: габітус після яровизації VS–A VG–B 30–39, (a)	напівпрямий	3	Paulita
		проміжний	5	Lofa
		напіврозлогий	7	Prior
7. QN	Рослина: за висотою після яровизації VG–B, 30–39	низька	3	Prior
		середня	5	Perun
		висока	7	
8. (*) (+) QN	Рослина: час виявлення суцвіття MS–A MG–B	ранній	3	Sulino
		середній	5	Prior
		пізній	7	
9. (+) QN	Рослина: за природною висотою за появи суцвіття MS–A (b)	низька	3	Prior
		середня	5	Perun
		висока	7	Felina
10. (*) (+) QN	Прапорцевий листок: за довжиною MS–A (b)	короткий	3	Prior
		середній	5	Sulino
		довгий	7	Perun
11. (*) (+) QN	Прапорцевий листок: за шириною MS–A (b)	вузький	3	Prior
		середній	5	Lofa
		широкий	7	

1	2	3	4	5
12. (*) (+) QN	Рослина: найдовше стебло, включно із суцвіттям за довжиною (за повного розвитку) MS–A, (c) 60–68	коротке	3	Prior
		середнє	5	Sulino
		довге	7	Felina
13. (+) QN	Рослина: верхнє міжвузля за довжиною MS–A, (c) 60–68	коротке	3	
		середнє	5	
		довге	7	
14. (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS–A, (c) 60–68	коротке	3	
		середнє	5	Prior
		довге	7	Perun

8. Пояснення до Таблиці ознак костриче-райграсових гібридів

8.1 ***Пояснення до деяких ознак***

Ознаки за таким ключем, розташованим у другій колонці Таблиці ознак, слід обстежувати як зазначено нижче:

(a) Обстеження габітусу (ознаки 2 і 6) слід робити візуально за загальним положенням листків. Кут між уявною віссю і основним розташуванням листків. Ознаку 2 реєструють протягом вегетації.

3
Напівпрямий

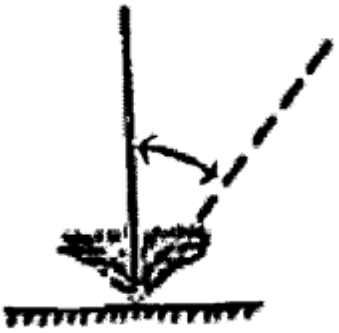

5
проміжний

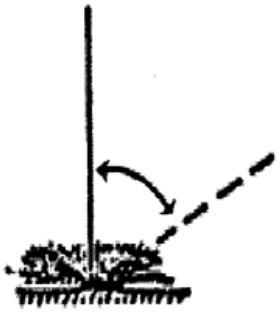

7
напіврозлогий

(b) Реєструють кожну окрему рослину під час виявлення суцвіття, так само і для ознаки 8.

(c) Вимірювання ознак 12–14 слід виконувати на найдовшому стеблі.

8.2 ***Пояснення до окремих ознак***

До 1. Рослина: плоїдність.

Плоїдність рослин визначають стандартними гістологічними методами.

До 3. Листок: за довжиною.

До 4. Листок: за шириною.

Довжину і ширину листка визначають у вегетативній стадії.

До 5. Рослина: за шириною після яровизації.

Припускаючи неправильну форму рослин (наприклад, ефект під дією вітру), ширину рослин визначають у двох вимірюваннях (MS–A) або у двох візуальних спостереженнях (VS–A) за двома взаємно перпендикулярними діаметрами і використовують середній показник з двох визначень.

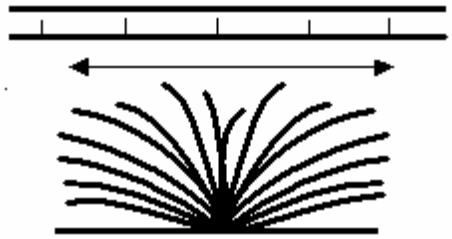

До 8. Рослина: час виявлення суцвіття.

Обстеження здійснюють на ділянках окремих рослин і рядкових ділянках принаймні двічі на тиждень.

Ділянки з окремими рослинами

Відзначають дату виявлення суцвіть обстеженням кожної окремої рослини, коли з'являються три верхівки суцвіття з піхви прапорцевого листка (стадія DC 50). Дату виявлення суцвіть для рослин сорту встановлюють, виходячи з дати виявлення суцвіть окремих рослин і середньої дати для ділянки.

Рядкові ділянки

Час виявлення суцвіть визначають у середньому по ділянці у стадії DC 54. Цю дату, за потреби, знаходять методом інтерполяції. Кожне обстеження ділянки виконують за виявленням ознаки у такі стадії:

(1) DC 50 Щойно виявились перші колоски
(2) DC 52 Виявилось 25% суцвіть (від усіх стебел)
(3) DC 54 Виявилось 50% суцвіть (від усіх стебел)
(4) DC 56 Виявилось 75% суцвіть (від усіх стебел)

До 9. Рослина: за природною висотою за появи суцвіття.

Визначають вимірюванням середньої висоти листя у центральній частині рослини.

До 10. Прапорцевий листок: за довжиною.

Вимірюють від язичка (лігули) до кінчика листка на найвищому стеблі.

До 11. Прапорцевий листок: за шириною.

Вимірюють на відстані 1/3 від основи до кінчика листка на найвищому стеблі.

До 12. Рослина: найдовше стебло, включно із суцвіттям за довжиною (за повного розвитку).

Вимірюють найдовше стебло на рослині від основи до верхівки суцвіття.

До 13. Рослина: верхнє міжвузля за довжиною.
До 14. Суцвіття: за довжиною.

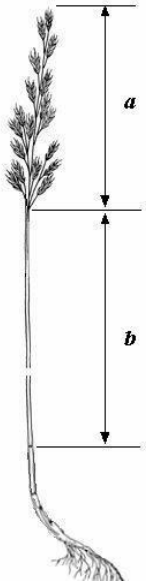

Вимірюють від верхнього вузла до основи волоті.

Ознака 13: (b) – частина стебла вище верхнього вузла до початку суцвіття найвищого міжвузля.

Ознака 14: (a) – довжина суцвіття (найвищого стебла).

8.3 Стадії росту трав виражають подвійним кодом, подібним до стадій росту злакових рослин (Zadoks, etal., 1974).

Подвійні коди узгоджені з BBCH-code (Meier, 1997).

	Сходи (один паросток)
DC 10	Перший листок пройшов через колеоптиль
DC 15	П’ятий листок розвернувся
DC 19	Дев’ять або більше листків розвернулись
	Кущіння
DC 20	Лише головний паросток (початок кущення)
DC 23	Головний паросток і 3 пагона
DC 25	Головний паросток і 5 пагонів
DC 29	Головний паросток і 9 пагонів
	Подовження стебла
DC 30	Псевдостебло пряме (формуються листкові пластинки)
DC 31	Виявлено перший вузол (на ранніх стеблах усіх рослин)
DC 35	Виявлено п’ять вузлів (на 50% усіх рослин)
DC 39	Щойно виявлено язичок і вушка на прапорцевому листку (перед виходом у трубку)
	Трубкування
DC 41	Виявлення прапорцевого листка (слабке потовщення суцвіття, рання стадія трубкування)
DC 45	Потовщення піхов (пізня стадія трубкування)

DC 47	Перша листкова пластинка розкрилась
DC 49	Видно перші остюки (лише у остистих форм)
	Поява суцвіть (переважно не синхронна)
DC 50	Перший колосок суцвіття ледь помітно
DC 52	25% суцвіть з’явилося (на усіх стеблах)
DC 54	50% суцвіть з’явилося (на усіх стеблах)
DC 56	75% суцвіть з’явилося (на усіх стеблах)
DC 58	Поява суцвіть закінчилася
	Цвітіння (переважно не синхронне)
DC 60	Початок цвітіння
DC 64	Зацвіло 50% рослин
DC 68	Повне цвітіння

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Festulolium (×*Festulolium* Aschers. et Graebn.) (TG /243/1, UPOV) // Geneva. 2008-04-09. – 21 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg243.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	×*Festulolium* Aschers. et Graebn.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Костриці-райграсові гібриди**	
2 Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: плоїдність	диплоїд	Matrix	2 [ ]
		тетраплоїд	Paulita, Perun, Prior	4 [ ]
		гексаплоїд	Felina	6 [ ]
5.2 (8)	Рослина: час виявлення суцвіття	ранній	Sulino	3 [ ]
		середній	Prior	5 [ ]
		пізній		7 [ ]
5.3 (12)	Рослина: найдовше стебло, включно із суцвіттям за довжиною (за повного розвитку)	коротке	Prior	3 [ ]
		середнє	Sulino	5 [ ]
		довге	Felina	7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Напрям використання

(a) на корм [ ]

(b) для озеленення [ ]

(c) інший [ ]

(вкажіть деталі)

7.4 Тип

Кострицевого типу [ ] райграсового типу [ ]

Будь ласка, опишіть суцвіття типу та/або вкажіть іншу ідентифікуючу ознаку(ки):

7.5 Інша інформація

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: FESTU_BEC

Методика

проведення експертизи сортів костриці Беккера (*Festuca beckeri* (Hack.) Trautv.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Festuca beckeri* (Hack.) Trautv.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння.

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1,0 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 1600-2000 рослин.

Ділянки з окремими рослинами (А). Кожне дослідження має включати 60 рослин, розділених на два чи більше повторень.

Рядкові ділянки (В). Кожне дослідження має бути на ділянках довжиною 10 метрів, розділених на два чи більше повторень. Щільність посіву має бути 160–200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н.,
Ткаченко В. М., к. с.-г. н., УІЕСР, 2013.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин на ділянках з окремими рослинами і 2000 рослин на рядкових ділянках.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600–2000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600–2000 рослин допускаються 13–15 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: плоїдність (ознака 1);

– Рослина: за висотою (ознака 2);

– Піхва: обгортання стебла (ознака11);

– Колосок: забарвлення (ознака 15).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на: A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові посіви;

L – лабораторні дослідження.

7. Таблиця ознак сортів костриці Беккера

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QN	Рослина: плоїдність L	диплоїд тетраплоїд	2 4	
2. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG/VG A, B 2	низька середня висока	3 5 7	
3. QL	Рослина: сизуватий відтінок забарвлення VS/VG A, B, 2	відсутній наявний	1 9	
4. PQ	Стебло: забарвлення VS/VG A, B, 2	сіро-зелене темно-зелене	1 2	
5. QL	Стебло: характер поверхні VS A, 2	гладенький шерехатий	1 2	
6. QL	Стебло: опушення VS A, 2	відсутнє наявне	1 9	
7. QL	Стебло: опушення під волоттю VS A, 2	відсутнє наявне	1 9	
8. (*) PQ	Листок: форма поперечного перерізу VS A, 2	округла округло-сплюснута	1 2	
9. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS A, 2	коротка середня довга	3 5 7	
10. (*) QL	Листкова пластинка: характер поверхні VS, A, 2	гладенький шерехатий	1 2	
11. (*) (+) QN	Піхва: обгортання стебла VS A, 2	часткове середнє повне	3 5 7	
12. QL	Волоть: за щільністю VS/VG A, B, 2	нещільна помірної щільності щільна	3 5 7	
13. (*) (+)	Волоть: за довжиною MS A, 2	коротка середня довга	3 5 7	

QN				
1	**2**	**3**	**4**	**5**
14. (+) QN	Колосок: за довжиною MS A, 2	короткий середній довгий	3 5 7	
15. (*) PQ	Колосок: забарвлення VS/VG A, B 2	сіро-зелене зелене бурувате фіолетове	1 2 3 4	
16. (+) QN	Квітка: розмір MS A, 2	малий середній великий	3 5 7	
17. (+) QN	Квіткові луски нижні: за довжиною MS A, 2	короткі середні довгі	3 5 7	
18. (*) QL	Зернівка: жовте забарвлення VS, 4	відсутнє наявне	1 9	
19. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MG/VG A, B 1	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів костриці Беккера

Фази росту й розвитку рослин, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	початок цвітіння
2	повне цвітіння
3	сформоване насіння
4	стигле насіння

Загальний вигляд рослини

До 2. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 40; середня – 40–55; висока – понад 55.

До 9. Листкова пластинка:за довжиною, см.

Коротка – до 6; середня – 6–12; довга – понад 12.

До 11. Піхва: обгортання стебла.

Часткове – 1/3; середнє – до 2/3, повне – понад 2/3.

До13. Волоть: за довжиною, см.

Коротка – до 8; середня – 8–14; довга – понад 14.

До 14. Колосок: за довжиною, мм.

Короткий – до 5; середній – 5–6; довгий – понад 6.

До 16. Квітка: розмір, мм.

Малий – до 8; середній – 8–10; великий – понад 10.

До 17. Квіткові луски нижні: за довжиною, мм.

Короткі – до 2,5; середні – 2,5–3,5; довгі – понад 3,5.

До 19. Рослина: час початку цвітіння, декада, місяць.

Ранній – II декада травня, середній – III декада травня; пізній – I декада червня.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин. – 2-е изд. стереот. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 453–454.

2. Собко В. Г. Визначник рослин Київської області / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К., 2004. – С. 62.

3. Вульф Е. В. Мировые ресурсы полезных растений / Е. В. Вульф, О. Ф. Малеева. – Л.: Наука, 1969. – С. 87.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Festuca beckeri* (Hack) Trautv.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Костриця Беккера**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:
4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(зазначте батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(зазначте відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито і як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]
(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]
(c) Гібрид [ ]
(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: плоїдність	диплоїд тетраплоїд		2 [ ] 4 [ ]
5.2 (2)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (11)	Піхва: обгортання стебла	часткове середнє повне		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4. (15)	Колосок: забарвлення	сіро-зелене зелене бурувате фіолетове		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: FESTU_GIG

Методика

проведення експертизи сортів костриці велетенської
(*Festuca gigantea* (L.) Vill.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів *Festuca gigantea* (L.) Vill.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

*2.2*Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи***. Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи.*** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків, не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 2000 рослин

Ділянки з окремими рослинами (A). Кожне дослідження має включати 60 рослин, розділених на три чи більше повторень.

Рядкові ділянки (B). Кожне дослідження має бути на ділянках довжиною 10 метрів, розділених на два чи більше повторень. Щільність посіву має бути 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ).

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

Методику розроблено: Кохан Т. П., с. н. с., к. б. н., Донецький ботанічний сад НАН України, 2011.

MG: разове вимірювання групи рослин або частини рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин на ділянках з окремими рослинами і 2000 рослин на рядкових ділянках.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 2000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 2000 рослин допускаються 15 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність.

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не

варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано використовувати такі ознаки:

– Рослина: плоїдність (ознака 1);

– Листок: за товщиною (ознака 2);

– Листок: інтенсивність зеленого забарвлення (ознака 3);

– Рослина: габітус куща в рослин першого року життя (ознака 4);

– Стебло: довжина соломини від верхнього вузла до суцвіття (ознака 12);

– Прапорцевий листок: за шириною (ознака 13).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами роекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на: A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові посіви;

L – лабораторні дослідження.

7. Таблиця ознак костриці велетенської

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QN	Рослина: плоїдність L	диплоїд тетраплоїд гексаплоїд октоплоїд декаплоїд міксоплоїд	2 4 6 8 10 11	
2. (*) QN	Листок: за товщиною MS A, 3	тонкий середній товстий	3 5 7	
3. (*) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VS/VG A, B 3	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
4. (*) (+) QN	Рослина: габітус куща в рослин першого року життя VS A, 5	прямий напівпрямий напіврозлогий розлогий	1 3 5 7	
5. (*) QN	Рослина: за висотою на початку вегетації MG/VG A, B, 5	низька середня висока	1 3 5	
6. (*) QN	Рослина: за висотою наприкінці вегетації MG/VG A, B, 8	низька середня висока	1 3 5	
7. (*) (+) QN	Рослина: тенденція до утворення суцвіть першого року сівби VS A, 5	слабка помірна сильна	1 3 5	
8. (*) (+) QN	Рослина: час утворення суцвіть на другому році життя MG A, 5	дуже ранній ранній середній пізній	1 3 5 7	
9. (+) QN	Рослина: габітус за появи суцвіть VS A, 5	прямий напівпрямий напіврозлогий розлогий	1 3 5 7	
10. (*) QN	Рослина: генеративні пагони за довжиною MG A, 5	дуже короткі короткі середні довгі дуже довгі	1 3 5 7 9	

1	2	3	4	5
11. (*) (+) QN	Стебло: за довжиною MS A, 6	дуже коротке коротке середнє довге дуже довге	1 3 5 7 9	
12. (*) (+) QN	Стебло: довжина соломини від верхнього вузла до суцвіття MS A, 6	коротка середня довга	3 5 7	
13. (*) (+) QN	Прапорцевий листок: за шириною MS A, 6	вузький середній широкий	3 5 7	
14. (+) QN	Прапорцевий листок: за довжиною (під час появи суцвіття) MS A, 6	короткий середній довгий	3 5 7	
15. (*) (+) QN	Суцвіття (складний колос): за довжиною MS A, 8	коротке середнє довге	3 5 7	
16. (+) QN	Суцвіття: кількість простих колосків у колосі MS A, 8	мала середня велика	3 5 7	
17. QN	Суцвіття: за щільністю VS A, 8	нещільне помірне щільне	3 7 5	
18. QN	Суцвіття: антоціанове забарвлення лусок VS A, 8	відсутнє або дуже слабке слабке помірне сильне дуже сильне	1 3 5 7 9	

8. Пояснення до Таблиці ознак та методи проведення обліків

Коди фаз росту й розвитку рослин, в які рекомендовано робити обстеження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сухе насіння
2	сходи
3	кущіння
4	поновлення вегетації навесні
5	колосіння
6	цвітіння
7	молочна стиглість
8	повна стиглість

До 4 + 9. Рослина: габітус куща в рослин першого року життя (4); габітус за появи суцвіть (9).

Оцінюють візуально за кутом, утвореним між уявною вертикальною віссю і пагонами з листками та суцвіттями.

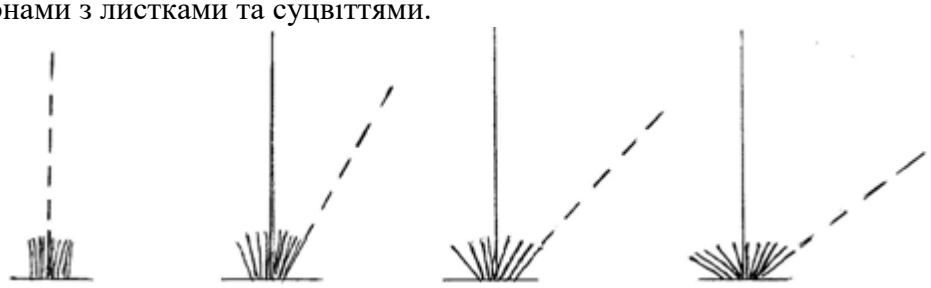

1 Прямий | 3 напівпрямий | 5 напіврозлогий | 7 розлогий

До 7. Рослина: тенденція до утворення суцвіть першого року сівби.

Рослинами, що формують суцвіття, вважаються такі, на яких з'явилося щонайменше три суцвіття. Оцінюють один раз, коли сорти виявляють цю ознаку (близько 4-х тижнів після початку вегетації).

До 8. Рослина: час утворення суцвіття на другому році життя.

Реєструють час появи колосків на кожній рослині. Рослиною, що вступила у цю фазу, вважають таку, у якої з'явилися верхівки трьох колосків з листкової піхви прапорцевого листка. За строками появи колосків на окремих рослинах обчислюють середню дату для ділянки і загалом по сорту.

До 11. Стебло: за довжиною, см.

Коротке – 55–74, середнє – 75–90, довге – 91–100.

До 12. Стебло: довжина соломини від верхнього вузла до суцвіття, см.

Вимірюють від верхнього міжвузля до першої гілочки складного колоса.

Коротке – 40–58, середнє – 59–70, довге 71–90, дуже довге – понад 90.

До 13. Прапорцевий листок: за шириною, см.

Вузький – 0,1–0,3; середній – 0,4–0,7; широкий – 0,8–1,0.

До 14. Прапорцевий листок: за довжиною (під час виявлення суцвіття), см.

Короткий – 6–10, середній – 11–15, довгий – 16–20.

До 15. Суцвіття (складний колос): за довжиною, см.

Враховують суцвіття за повної його появи.

Коротке – 4–9, середнє – 10–14, довге – 15–20.

До 16. Суцвіття: кількість простих колосків у колосі, шт.

Мала – 1–2, середня – 3–5, велика – понад 5.

9. Література

1. Інструкція з використання документу UPOVTGP/7/1 щодо складання методик на ВОС-тест. – К., 2005. – 42 с.

2. Кондратюк Е. Н. Луганский государственный заповедник. Растительный мир / Е. Н. Кондратюк, Р. И. Бурда, Т. Т. Чуприна, М. Т. Хомяков; отв. ред. В. П. Тарабрин. – К.: Наукова думка, 1988. – 188 с.

3. Охорона прав на сорти рослин (Офіційний бюлетень). – К.: Алефа, 2003. – Вип. 2. – Ч. 3. – 241 с.

4. Пономарев А. Н. Суточная ритміка опыления и видообразование у злаков / А. Н. Пономарев, М. Б. Русакова. – Ботан. ж-л. – 1968. – Т. 53. – № 10. – С. 1371–1383.

5. Прокудин Ю. М. Деякі підсумки комплексного вивчення мінливості ознак у дикорослих злаків. – Український ботан. ж-л. – К., 1970. – Т. XXVIII. – №1. – С. 36–40.

6. Прокудин Ю. М. Злаки Украины. – К.: Наукова думка, 1977. – С. 278–280.

7. Сельсскохозяйственная энциклопедия. – Изд. третье, перераб. – М.: Гос. изд-во с.-х. лит., 1955. – Т. 4. – С. 556–558.

8. Тверетинова В. В. Полиморфизмы узколистных овсяниц (*Festuca*L.) Украины и некоторые вопросы их микроэволюции // Тезисы докладов делегатского съезда Всесоюзного ботанического общества. – К.: Академия Наук СССР, Академия Наук УССР, 1973. – С. 155–156.

9. Черепанов С. К. Сосудистые растения России и сопредельных государств (в пределах бывшего СССР). Русское издание. – С-Пб.: Мир и семья, 1995. – 992 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Festuca gigantea* (L.) Vill.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Костриця велетенська**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту
4.1 Схема селекції
Сорти отримані в результаті:
4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)
(……) × (……..)
материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]
(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))
(……) × (……..) [ ]
материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]
4.1.2 Мутації [ ]
(зазначте батьківський сорт)
4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)
4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)
4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: плоїдність	диплоїд тетраплоїд гексаплоїд октоплоїд декаплоїд міксоплоїд		2 [ ] 4 [ ] 6 [ ] 8 [ ] 10 [ ] 11 [ ]
5.2 (2)	Листок: за товщиною	тонкий середній товстий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (3)	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]
5.4 (4)	Рослина: габітус куща в рослин першого року життя	прямий напівпрямий напіврозлогий розлогий		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (12)	Стебло: довжина соломини від верхнього вузла до суцвіття	коротка середня довга		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.6 (13)	Прапорцевий листок: за шириною	вузький середній широкий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі).

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: FESTU_PRA
FESTU_ARU

Методика
проведення експертизи сортів костриці лучної, к. очеретяної (*Festuca pratensis* Huds., *F. arundinacea* Schreb.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів видів *Festuca pratensis* Huds. і *Festuca arundinacea* Schreb.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних якостей.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3. ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування.

Ділянки з окремими рослинами (A). Кожне дослідження має включати 60 рослин, розділених на три чи більше повторень.

Рядкові ділянки (B). Кожне дослідження має бути не менше 10 метрів, розділених на два чи більше повторень. Щільність посіву приблизно 160–200 рослин на 1 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип

Використано документ UPOV TG /39/8, 2002.

виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин на ділянках з окремими рослинами і не менше 1600–2000 рослин у випадку рядкових ділянок.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600–2000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600–2000 рослин допускаються 13–15 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого

циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Плоїдність (ознака 1);

– Листок: інтенсивність зеленого забарвлення протягом вегетаційного періоду (ознака 4) (лише для костриці очеретяної);

– Рослина: час викидання суцвіття (після яровизації) (ознака 8);

– Рослина: найдовше стебло із суцвіттям включно за довжиною (за повного формування) (ознака 11) (лише для костриці очеретяної).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак;

Спостереження ведуться на: A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові ділянки;

C – спеціальна експертиза.

F.p. = *Festuca pratensis* Huds.

F.a. = *Festuca arundinacea* Schreb.

7. Таблиця ознак сортів костриці лучної, к. очеретяної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Плоїдність C	диплоїд	2	Cosmos 11 (F.p.)
		тетраплоїд	4	
		гексаплоїд	6	Ibis (F.a.)
		октоплоїд	8	
		декаплоїд	10	Kasba (F.a.)
		міксоплоїд	11	Lunibella (F.a.)
2. (*) (+) QL	Лише для *F. p.* Рослина: габітус (як для 3) VS, A	напівпрямий	3	
		проміжний	5	Comtessa (F.p.)
		напівсланкий	7	Cosmos 11 (F.p.)
3. QL	Лише для *F. a.* Листки: за фактурою (як для 2) VG, B	дуже ніжні	1	Daniella (F.a.)
		ніжні	3	Gronado (F.a.)
		помірні	5	Pastelle (F.a.)
		грубі	7	Ibis (F.a.)
4. (*) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення протягом вегетаційного періоду VG B	дуже слабка	1	
		слабка	3	Kasba (F.a.)
		помірна	5	Sopline(F.a.), Belimo Bundy (F.p.)
		сильна	7	Borneo (F.a.), Stella (F.p.)
		дуже сильна	9	Coronado (F.a.)
5. (+) QN	Лише для *F. p.* Рослина: за довжиною (наприкінці вегетаційного періоду до яровизації) MS, A	коротка	3	
		середня	5	Bundy (F.p.)
		довга	7	Preval(F.p.)
6. (+) QL	Рослина: тенденція до формування суцвіття (без яровизації) MS/VG A B	відсутня або дуже слабка	1	Ibis (F.a.), Cosmos 11 (F.p.)
		слабка	3	Elfina (F.a.), Comtessa (F.p.)
		помірна	5	Asterix (F.a.), Bundy (F.p.)
		сильна	7	Leprechaun (F.a.)
		дуже сильна	9	
7. QN	Рослина: за природною висотою після яровизації (близько 4 тижнів після початку вегетації) MG B	низька	3	
		середня	5	Belimo (F.p.)
		висока	7	Merifest(F.p.)

1	2	3	4	5
8. (*) (+) QN	Рослина: час утворення суцвіття (після яровизації) MS MG A B	дуже ранній	1	Gardian (F.a.)
		ранній	3	Ibis (F.a.), Salfat(F.p.)
		середній	5	Villageoise, (F.a.), Cosmos 11 (F.p.)
		пізній	7	Barcel (F.a.), Bundy (F.p.)
		дуже пізній	9	Bariane (F.a.)
9. (+) PQ	Рослина: габітус з появою суцвіття VS A	напівпрямий	3	Leprechaun (F.a.), Cosmos 11 (F.p.)
		проміжний	5	Bundy (F.p.)
		напівсланкий	7	
10. QN	Рослина: за природною висотою з появою суцвіття MS A	низька	3	Eldorado (F.a.), Bundy (F.p.)
		середня	5	Adventure (F.a.), Cosmos 11 (F.p.)
		висока	7	Ibis (F.a.), Preval (F.p.)
11. (*) QN	Рослина: найдовше стебло із суцвіттям включно за довжиною (за повного формування) MS A	коротке	3	Bonaparte (F.a.), Bundy (F.p.)
		середнє	5	Aventure (F.a.), Comtessa (F.p.)
		довге	7	Ibis (F.a.), Senu (F.p.)
12. (*) QN	Прапорцевий листок: за шириною (той же прапорцевий листок, який використовується для 13) MS	вузький	3	Bonaparte (F.a.)
		середній	5	Villageoise (F.a.), Bundy (F.p.)
		широкий	7	Lunibelle (F.a.), Cosmos 11 (F.p.)
13. QN	Суцвіття: за довжиною (як для 11) MS A	коротке	3	Murray (F.a.), Dufa (F.p.)
		середнє	5	Ibis (F.a.), Senu (F.p.)
		довге	7	Kasba (F.a.)
14. (*) QN	Прапорцевий листок: за довжиною на типовому стеблі (як для 11) MS A	дуже короткий	1	
		короткий	3	Bonaparte (F.a.), Dufa (F.p.)
		середній	5	Villageoise (F.a.), Comtessa (F.p.)
		довгий	7	Ibis (F.a.)
		дуже довгий	9	Lunibelle (F.a.)

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів костриці лучної, к. очеретяної

До 1. Плоїдність.

Міксоплоїд: гібрид між гексаплоїдом і декаплоїдом з варіюванням кількості хромосом.

До 2 + 9. Лише для *F.p.*: Рослина: габітус (як для 3) (2); габітус з появою суцвіття (9).

Габітус визначають візуально за кутом, утвореним між листками і пагонами з уявною вертикальною віссю.

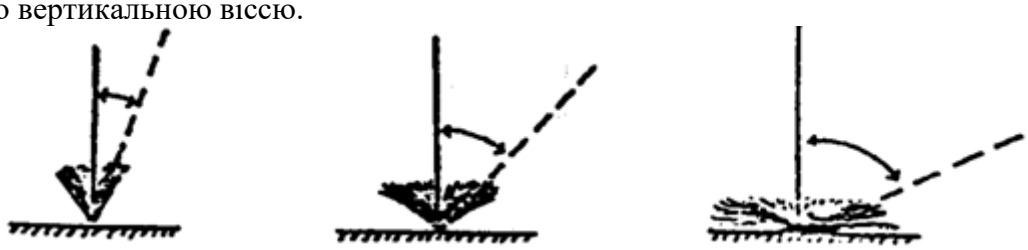

3	5	7
Напівпрямий	проміжний	напівсланкий

До 5. Лише для *F.p.*: Рослина: за довжиною (наприкінці вегетаційного періоду до яровизації).

Середню довжину найдовших листків повинні вимірювати у вертикальному положенні рослин.

До 6. Рослина: тенденція до формування суцвіття (без яровизації).

Рослинами, що цвітуть, вважаються ті, на яких з'явилося принаймні три суцвіття. Оцінюється один раз, коли сорти цілком виявляють цю ознаку.

До 8. Рослина: час утворення суцвіття (після яровизації).

А. Ділянки з окремими рослинами

Реєструють час появи суцвіть на кожній рослині. Рослиною, що вступила у фазу появи суцвіття, вважають таку, в якої з'явилися верхівки трьох суцвіть з листкової піхви прапорцевого листка. Ґрунтуючись на строках появи суцвіть окремих рослин обчислюють середній показник для ділянки і в цілому по сорту.

В. Рядкові ділянки

За кожного спостереження в середньому по ділянці відмічають такі фази:

1 – фаза потовщення піхви верхнього листка;

2 – видно верхівки суцвіть;

3 – поява 1/4 частини суцвіть;

4 – поява 1/2 частини суцвіть.

За фазу викидання суцвіть приймають дату, коли рослини перебувають у фазі 2. За потреби показники можна обрахувати методом інтерполяції.

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Meadow Fescue (*Festuca pratensis* Huds.), Tall Fescue (*Festuca arundinacea* Schreb.*)* (TG /39/8, UPOV) // Geneva. 2002-04-17. – 27 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg018.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Festuca pratensis* Huds.	[ ]
1.2 Загальноприйнята назва	**Костриця лучна**	
	Festuca arundinacea Schreb.	[ ]
1.2 Загальноприйнята назва	**Костриця очеретяна**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)

(……) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))

(……) × (……..) [ ]

материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]
(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]
(c) Гібрид [ ]
(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Плоїдність	диплоїд	Cosmos 11 (F.p.)	2 [ ]
		тетраплоїд		4 [ ]
		гексаплоїд	Ibis (F.a.)	6 [ ]
		октоплоїд		8 [ ]
		декаплоїд	Kasba (F.a.)	10 [ ]
		міксоплоїд	Lunibella (F.a.)	11 [ ]
5.2 (4)	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення протягом вегетаційного періоду	дуже слабка		1 [ ]
		слабка	Kasba (F.a.)	3 [ ]
		помірна	Sopline(F.a.), Belimo Bundy (F.p.)	5 [ ]
		сильна	Borneo (F.a.), Stella (F.p.)	7 [ ]
		дуже сильна	Coronado (F.a.)	9 [ ]
5.3 (8)	Рослина: час утворення суцвіття (після яровизації)	дуже ранній	Gardian (F.a.)	1 [ ]
		ранній	Ibis (F.a.), Salfat(F.p.)	3 [ ]
		середній	Villageoise, (F.a.), Cosmos 11 (F.p.)	5 [ ]
		пізній	Barcel (F.a.), Bundy (F.p.)	7 [ ]
		дуже пізній	Bariane (F.a.)	9 [ ]
5.4 (11)	Рослина: найдовше стебло із суцвіттям включно за довжиною (за повного формування)	коротке	Bonaparte (F.a.), Bundy (F.p.)	3 [ ]
		середнє	Aventure (F.a.), Comtessa (F.p.)	5 [ ]
		довге	Ibis (F.a.), Senu (F.p.)	7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляється нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: FESTU_REG

Методика

проведення експертизи сортів костриці Регеля (східної) (*Festuca regeliana* Pavl.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів *Festuca regeliana* Pavl. (*F. orientalis* (Hack.) V. Kreczet Bobr.).

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи***. Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин на ділянках з окремими рослинами і 2000 рослин на рядкових ділянках.

Ділянки з окремими рослинами. Кожне дослідження має включати 60 рослин, розділених на три чи більше повторень.

Рядкові ділянки. Кожне дослідження має бути на ділянках довжиною 10 метрів, розділених на два чи більше повторень. Щільність посіву має бути 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Морфологічний опис ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні QN, псевдоякісні PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Методику розроблено: Кохан Т. П., Шевчук О. М., Донецький ботанічний сад НАН України, 2006.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказується в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частини рослин (наприклад, висота рослин);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частини рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак рослин (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин на ділянках з окремими рослинами і 2000 рослин на рядкових ділянках.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 2000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх Описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 2000 рослин допускаються 15 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого

циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: плоїдність (ознака 1);

– Рослина: габітус (першого року життя) (ознака 2);

– Стебло генеративне: за довжиною (ознака 7);

– Листок: інтенсивність зеленого забарвлення (ознака 8);

– Прапорцевий листок: за довжиною (на типовому стеблі) (ознака 10).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові ділянки.

7. Таблиця ознак сортів костриці Регеля (східної)

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QN	Рослина: плоїдність L	диплоїд тетраплоїд гексаплоїд октоплоїд декаплоїд міксоплоїд	2 4 6 8 10 11	
2. (*) (+) QN	Рослина: габітус (першого року життя) VS A, 3	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
3. (*) (+) QN	Рослина: висота за появи суцвіття MG/VG A, B, 5	низька середня висока	3 5 7	
4. (*) (+) QN	Рослина: висота наприкінці вегетації MG/VG A, B, 8	низька середня висока	3 5 7	
5. (*) QN	Рослина: генеративні пагони за висотою MG A 5	дуже низькі низькі середні високі дуже високі	1 3 5 7 9	
6. (*) (+) QN	Рослина: найдовше стебло за довжиною MS A 6	дуже коротке коротке середнє довге дуже довге	1 3 5 7 9	
7. (*) (+) QN	Стебло генеративне: за довжиною MS A, 5	коротке середнє довге дуже довге	3 5 7 9	
8. (*) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VS/VG A, B 3	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
9. (*) (+) QN	Прапорцевий листок: за шириною (на типовому стеблі) MS A 5	вузький середній широкий	3 5 7	

1	2	3	4	5
10. (*) (+) QN	Прапорцевий листок: за довжиною (на типовому стеблі) MS A, 5	короткий середній довгий	3 5 7	
11. (*) (+) QN	Суцвіття (волоть): за довжиною MS A, 8	коротке середнє довге	3 5 7	
12. (+) QN	Суцвіття: кількість колосків MS A, 8	мала середня велика	3 5 7	
13. (*) (+) QN	Рослина: тенденція до утворення суцвіть у рік сівби VS/VG A, B, 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
14. (*) (+) QN	Рослина: час утворення суцвіть (на другий рік життя) MG/VG A, B, 5	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів костриці Регеля (східної)

Фази росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сухе насіння
2	сходи
3	кущіння
4	поновлення вегетації навесні
5	викидання волоті
6	цвітіння
7	молочна стиглість
8	повна стиглість

До 2. Рослина: габітус (першого року життя).

Оцінюється восени візуально за кутом, утвореним між листками і пагонами з уявною середньою віссю.

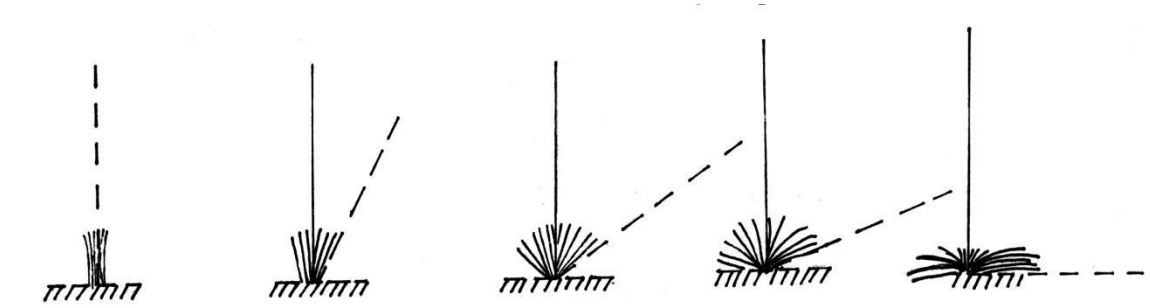

1	3	5	7	9
Прямий	напівпрямий	проміжний	напіврозлогий	розлогий

До 3. Рослина: висота за появи суцвіття, см.

Низька – 35–49; середня – 50–69; висока – 70–100.

До 4. Рослина: за висотою наприкінці вегетації, см.

Низька – 35–49; середня – 50–69; висока – 70–100.

До 6. Рослина: найдовше стебло за довжиною, см.

Ознака визначається за повного його розвитку.

Коротке – 55–74; середнє – 75–90; довге – 91–100.

До 7. Стебло генеративне: за довжиною, см.

Ознака визначається під час викидання суцвіття.

Вимірюють від верхнього міжвузля до колоса, см.

Коротке – 40–58; середнє – 59–70; довге 71–90; дуже довге – > 90.

До 9. Прапорцевий листок: за шириною (на типовому стеблі), мм.

Ознака визначається під час викидання суцвіття.

Вузький – 1–3, середній – 4–7, широкий – 8–10.

До 10. Прапорцевий листок: за довжиною (на типовому стеблі), см.

Ознака визначається під час викидання суцвіття.

Короткий – 6–10, середній – 11–15, довгий – 16–20.

До 11. Суцвіття (волоть): за довжиною, см.

Враховують суцвіття за повного його виявлення.

Коротке – 4–9, середнє – 10–14, довге – 15–20.

До 12. Суцвіття: кількість колосків, шт.

Мала – 1–2; середня – 3–5; велика більше 5.

До 13. Рослина: тенденція до утворення суцвіть у рік сівби.

Такими рослинами вважаються ті, на яких з’явилося щонайменше три суцвіття. Оцінюється один раз, коли сорти виявляють цю ознаку (близько 4-х тижнів після початку вегетації).

До 14. Рослина: час утворення суцвіть (на другий рік життя).

Реєструють час появи колосків на кожній рослині. Рослиною, що вступила у фазу викидання волоті, вважають таку, у якої з'явилися верхівки трьох колосків з піхви прапорцевого листка. На основі строків появи колосків у окремих рослин обчислюють середній показник для ділянки і в цілому для сорту.

9. Література

1. Інструкція з використання документу UPOVTGP/7/1 щодо складання методик на ВОС-тест. – К., 2005. – 42 с.

2. Охорона прав на сорти рослин (Офіційний бюлетень). – К.: Алефа, 2003. – Вип. 2. – Ч. 3. – 241 с.

3. Прокудин Ю. М. Злаки Украины. – К.: Наукова думка, 1977. – С. 278–280.

4. Сельскохозяйственная энциклопедия (Издание третье, переработанное). – М.: Гос. издат. сельхоз. лит-ры, 1955. – Т. 4. – С. 556–558.

5. Черепанов С. К. Сосудистые растения России и сопредельных государств (в пределах бывшего СССР). Русское издание. – СПб.: Мир и семья, 1995. – 992 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Festuca regeliana* Pavl.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Костриця Регеля**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5.Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: плоїдність	диплоїд		2 [ ]
		тетраплоїд		4 [ ]
		гексаплоїд		6 [ ]
		октоплоїд		8 [ ]
		декаплоїд		10 [ ]
		міксоплоїд		12 [ ]
5.2 (2)	Рослина: габітус (першого року життя)	прямий		1 [ ]
		напівпрямий		3 [ ]
		проміжний		5 [ ]
		напіврозлогий		7 [ ]
		розлогий		9 [ ]
5.3 (7)	Стебло генеративне: за довжиною	коротке		3 [ ]
		середнє		5 [ ]
		довге		7 [ ]
5.4 (8)	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення	дуже слабка		1 [ ]
		слабка		3 [ ]
		помірна		5 [ ]
		сильна		7 [ ]
		дуже сильна		9 [ ]
5.5 (10)	Прапорцевий листок: за довжиною (на типовому стеблі)	короткий		3 [ ]
		середній		5 [ ]
		довгий		7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39

Коди UPOV: FESTU_RUB
FESTU_OVI
FESTU_FIL
FESTU_BRE
FESTU_HET
FESTU_PSO

FESTU_RUB_FAL
FESTU_RUP
FESTU_VAL

МЕТОДИКА
проведення експертизи сортів видів Костриці червоної (*Festuca rubra* L.), Костриці овечої (*Festuca ovina* L.), Костриці тонколистої (*Festuca filiformis* Pourr.), Костриці шорстколистої (*Festuca brevipila* R. Tracey), Костриці різнолистої (*Festuca heterophylla* Lam.), Костриці несправжньоовечої (*Festuca pseudovina* Hack. ex Wiesb.), Костриці червоної мінливої (*Festuca rubra* var. *commutata* Gaudin.), Костриці борознистої (*Festuca rupicola* Heuff.), Костриці валіської (*Festuca valesiaca* Schleinch. ex Gaudin.) на відмінність, однорідність і стабільність групи кормових та коренеплідних на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів видів Костриці червоної (*Festuca rubra* L.), Костриці овечої (*Festuca ovina* L.), Костриці тонколистої (*Festuca filiformis* Pourr), Костриці шорстколистої (*Festuca brevipila* R. Tracey), Костриці різнолистої (*Festuca heterophylla* Lam.), Костриці несправжньоовечої (*Festuca pseudovina* Hack. ex Wiesb.), Костриці червоної мінливої (*Festuca rubra var. commutata* Gaudin.), Костриці борознистої (*Festuca rupicola* Heuff.), Костриці валіської (*Festuca valesiaca* Schleinch. ex Gaudin.) та їх різновидностей.

---

* Використано документ UPOV TG /67/5, 2006. Зміни і доповнення внесені: Андрющенко А. В., канд. біол. наук, Кривицький К. М., канд. біол. наук, Веселовська О. Б., мол. наук. співр. УІЕСР, 2010. Бугайов В. Д., канд. с.-г. наук, Ін-т кормів та сільського господарства Поділля НААН, Костенко Н. П., канд. с.-г. наук, УІЕСР, Рахметов Д. Б., д-р с.-г. наук, Національний ботсад ім. М .М. Гришка НАН України, 2018.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

1) Компетентний орган визначає: скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2) Мінімальна кількість насіння на один пункт дослідження закладу експертизи має становити 1,2 кг.

3) Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативним документів щодо посівних і сортових характеристик.

4) Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

1) Тривалість експертизи. Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій цикл.

2) Місце експертизи. Експертизу проводять у двох пунктах дослідження закладу експертизи (основному та додатковому).

3) Умови для проведення експертизи. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст, розвиток рослин і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

4) План експертизи. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування.

По кожному заявленому сорту закладають:

– ділянки з окремими рослинами. Кожне дослідження повинне включати 60 рослин, розділених на два чи більше повторень;

– рядкові ділянки. Кожне дослідження повинне бути на ділянках довжиною 8 метрів, розділених на два чи більше повторень. Щільність посіву повинна бути приблизно 200 рослин на 1 погонний метр.

5) Метод дослідження. Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG – разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS – вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюються всі виміри кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG – візуальна разова оцінка групи рослин;

VS – візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

6) Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин на ділянках з окремими рослинами і не менше 1600 рослин у випадку рядкових ділянок.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG – разове вимірювання 60 (або 1600) рослин або частин 60 (або 1600) рослин (наприклад, висота);

MS – окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG – візуальна разова оцінка 60 або 1600 рослин;

VS – візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного

опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

1) Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

2) Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності сорту на рядковій ділянці суцільного посіву приймається популяційний стандарт 0,5 % за рівня ймовірності 95 %. У вибірці з 1600 рослин допускаються 13 нетипових.

Для оцінки однорідності сорту на ділянці з окремими рослинами приймається популяційний стандарт 2 % за рівня ймовірності 95 %. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

3) Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– рослина – плоїдність (ознака 1);

– рослина – формування кореневища (ознака 9);

– рослина – час появи волоті (ознака 10).

1) Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Приклади сортів за видами позначені таким чином:

(Fo): *Festuca ovina*

(Fr): *Festuca rubra.*

Спостереження ведуться на:

A – ділянках з окремими рослинами

B – рядкових ділянках

C – у спеціальній експертизі (за потреби).

7. Таблиця ознак сортів видів Костриці червоної, Костриці овечої,

Костриці тонколистої, Костриці шорстколистої, Костриці різнолистої, Костриці несправжньоовечої, Костриці червоної мінливої, Костриці борознистої, Костриці валіської

Назва ознаки		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
1	2	3	4	5
1. (*) (+) QN	Рослина: плоїдність 10–29 C	диплоїд	2	Barok (*Fo*)
		тетраплоїд	4	
		гексаплоїд	6	Biljart, (*Fo*), Darwin (*Fr*)
		октоплоїд	8	Cindy (*Fr*)
2. QN	Піхва листка: інтенсивність антоціанового забарвлення 23–25 VG–A	відсутня або дуже слабка	1	Olivia (*Fr*)
		слабка	3	Barreppo (*Fo*), Cindy, Mocassin (*Fr*)
		помірна	5	Frida (*Fr*)
		сильна	7	N.F.G. Theodor Roemer (*Fr*), Symphony (*Fr*)
		дуже сильна	9	Gardez (*Fr*)
3. QN	Рослина: за природною висотою 29 VS–A/VG–B (a)	дуже низька	1	Blues (*Fo*), Clio (*Fo*)
		низька	3	Cindy(*Fr*), Ментор (*Fo*)
		середня	5	Barcrown (*Fr*)
		висока	7	Lirosy (*Fr*)
		дуже висока	9	Bargeret (*Fr*)
4. (+) QN	Рослина: габітус 29 VS–A/VG–B (a)	прямий	1	
		напівпрямий	3	Jupiter (*Fr*)
		проміжний	5	Barcrown, Trophy (*Fr*)
		напіврозлогий	7	Cindy (*Fr*), Pintor(*Fo*)

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
		розлогий	9	
5. (+) QN	Листок: за довжиною 29 VS–A/VG–B (a)	дуже короткий	1	
		короткий	3	Count *(Fr)*, Pintor (*Fo*)
		середній	5	Casanova*(Fr)*, Medal (*Fo*)
		довгий	7	Cindy (*Fr*)
		дуже довгий	9	Gondolin (*Fr*)
6. QN	Лише для сортів костриці червоної: Листок: за шириною 29 VS–A/VG–B (a)	дуже вузький	1	
		вузький	3	Frida (*Fr*)
		середній	5	Casanova (*Fr*)
		широкий	7	N.F.G. Theodor Roemer (*Fr*)
		дуже широкий	9	
7. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення 29 VS–A/VG–B (a)	дуже слабка	1	
		слабка	3	Calliope (*Fr*)
		помірна	5	Barcrown, Cindy (*Fr*), Quatro (*Fo*)
		сильна	7	Diego, Manoir (*Fr*), Medal (*Fo*)
		дуже сильна	9	Darwin (*Fr*), Hardtop (*Fo*), Tarnat (*Fr*)
8. QL	Листок: сизий наліт 29, VG–B (a)	відсутній	1	Trophy (*Fr*)
		наявний	9	Merlin (*Fr*)
9. (*) (+)	Рослина: формування кореневища	відсутнє або слабке	1	Trophy (*Fr*)
		середнє	2	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
QN	29–31 VS–A (a)	потужне	3	Barpusta (*Fr*)
10. (*) (+) QN	Рослина: час появи волоті 50–54 MS–A/MG–B	дуже ранній	1	
		ранній	3	Biljart (*Fo*), Darwin (*Fr*)
		середній	5	Clio (*Fo*), Trophy (*Fr*)
		пізній	7	Frida, Mocassin (*Fr*)
		дуже пізній	9	Kiruna, Silk (*Fr*)
11. QN	Рослина: за природною висотою під час появи волоті (прапорцевий листок не враховують) 54–58 MS–A/MG–B	низька	3	Trophy (*Fr*)
		середня	5	Mocassin (*Fr*)
		висока	7	Barpusta,N.F.G., Theodor Roemer (*Fr*)
12. (*) (+) QN	Прапорцевий листок: за довжиною 52–56 MS–A	дуже короткий	1	Melord (*Fo*)
		короткий	3	Barreppo (*Fo*), Dawson (*Fr*)
		середній	5	Cindy, Darwin, Kiruna (*Fr*)
		довгий	7	Barpusta, Gondolin (*Fr*)
		дуже довгий	9	
13. (*) (+) QN	Тільки для сортів костриці червоної Прапорцевий листок: за	вузький	3	Frida (*Fr*)
		середній	5	Cindy, Koket (*Fr*)
		широкий	7	Barpusta, Condor (*Fr*)

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	шириною 52–56, MS–A			
14. (*) QN	Тільки для сортів костриці червоної Прапорцевий листок: відношення довжина / ширина 52–56 MS–A	мале	3	Symphony (*Fr*)
		середнє	5	Barcrown (*Fr*)
		велике	7	Kiruna (*Fr*)
15. (*) (+) QN	Рослина: найдовше стебло за довжиною, включаючи волоть 60–68 MS–A	дуже коротке	1	Liramon (*Fo*)
		коротке	3	Livina (*Fo*), Waldorf (*Fr*)
		середнє	5	Spartan (*Fo*), Trophy (*Fr*)
		довге	7	Casanova (*Fr*)
		дуже довге	9	Gondolin (*Fr*)
16. (*) (+) QN	Рослина: верхнє міжвузля за довжиною 60–68 MS–A	дуже коротке	1	
		коротке	3	Manoir (*Fr*)
		середнє	5	Barcrown, Frida (*Fr*)
		довге	7	Casanova (*Fr*)
		дуже довге	9	
17. (*) (+) QN	Волоть: за довжиною 60–68 MS–A	дуже коротка	1	Lifair (*Fr*), Quatro (*Fo*)
		коротка	3	Biljart, Pintor (*Fo*)
		середня	5	Cindy (Fr), Kiruna (Fr)
		довга	7	Gondolin (*Fr*)
		дуже довга	9	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
18. QN	Волоть: інтенсивність антоціанового забарвлення 60–68 VG–B	відсутня або слабка	1	
		слабка	3	Cindy (*Fr*), Crystal (*Fo*)
		помірна	5	Diego (*Fr*), Spartan (*Fo*)
		сильна	7	Medal (*Fo.*), N.F.G., Theodor Roemer (*Fr*)
		дуже сильна	9	Polaris (*Fr*)

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів видів Костриці червоної, Костриці овечої, Костриці тонколистої, Костриці шорстколистої, Костриці різнолистої, Костриці несправжньоовечої, Костриці червоної мінливої, Костриці борознистої, Костриці валіської

(a) – оптимальний період проведення обстеження цих характеристик є в DC 29, що зазвичай припадає на перший рік росту перед яровизацією. Розвиток кореневищ може обстежуватись до початку подовження стебла (DC 31).

1) Фази росту і розвитку для трав

Усі ознаки реєструють у відповідний час на визначених рослинах. Фази росту і розвитку злакових трав визначають за допомогою подвійних кодів (DC), подібних до стадій росту зернових рослин (Zadoks, etal., 1974). Ці коди узгоджені з ВВСН-кодами (Meier, 1997).

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	2
Фази проростання (Паростки: один паросток)	
DC 10	Перший листок виходить із колеоптиля
DC 15	П’ять розгорнутих листків
1	2

DC 19	Дев’ять розгорнутих листків або більше
Кущіння	
DC 20	Лише основний паросток (початок кущіння)
DC 23	Головний паросток і 3 пагони
DC 25	Головний паросток і 5 пагонів
DC 29	Головний паросток і 9 чи більше пагонів
Ріст стебла	
DC 30	Псевдостебло пряме (формуються листкові пластинки)
DC 31	Поява першого вузла (раннє видовження всіх стебел)
DC 35	Поява п’яти вузлів (50 % стебел сформовано)
DC 39	Поява язичка / вушка на прапорцевому листку (фаза напередодні утворення піхви)
Формування піхви листка	
DC 41	Поява прапорцевого листка (слабке потовщення суцвіття, рання стадія трубкування)
DC 45	Потовщення піхви (пізня стадія трубкування)
DC 47	Розкриття прапорцевого листка
DC 49	Поява перших остюків (лише в остистих форм)
Поява суцвіття (здебільшого не синхронно)	
DC 50	Видимі верхівки трьох колосків волоті
DC 52	Поява 25 % волотей (на всіх стеблах)
DC 54	Поява 50 % волотей (на всіх стеблах)
DC 56	Поява 75 % волотей (на всіх стеблах)
DC 58	Повне формування волоті
Цвітіння (здебільшого не синхронно)	
DC 60	Початок цвітіння
DC 64	Повне цвітіння (зацвіло 50 % рослин)
DC 68	Завершення цвітіння

2) Пояснення до окремих ознак

До 1. Рослина: плоїдність

Плоїдність рослини визначають стандартними цитологічними методами.

До 4. Рослина: габітус

Обстежують візуально як положення листків на рослині, так і її загальний вигляд. Використовується величина кута відхилення від уявної вертикальної лінії.

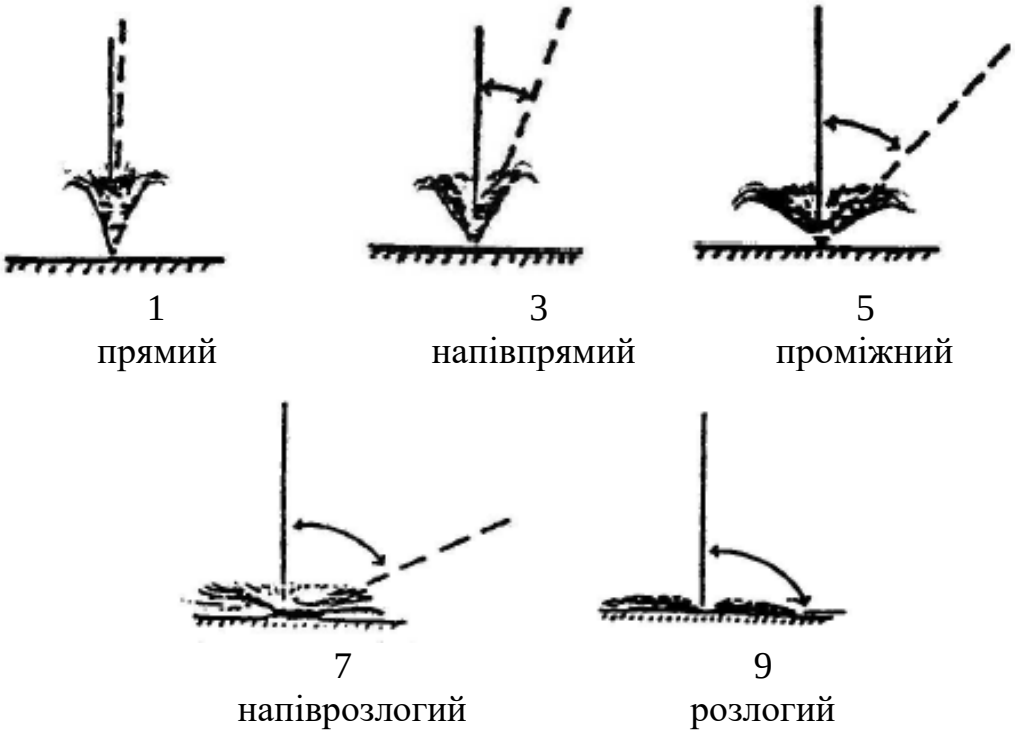

1 прямий

3 напівпрямий

5 проміжний

7 напіврозлогий

9 розлогий

До 5. Листок: за довжиною

Загальна довжина листка включає довжину листкової пластинки і довжину піхви.

До 9. Рослина: формування кореневища

Кореневища обстежують у нижній частині стебла. Відсутніми або слабко розвиненими є кореневища, які не розвинені взагалі або зачатки їх можна обстежити озброєним оком. Середній розвиток, коли можна виявити кілька коротких кореневищ. Потужний розвиток, коли можна виявити багато довгих кореневищ.

До 10. Рослина: час появи волоті

Спостерігають щонайменше двічі на тиждень, за потреби частіше.

А – Ділянки з окремими рослинами.

Реєструють час появи волоті на кожній рослині. Рослиною, що вступила у фазу появи волоті, вважається така, у якої із піхви верхнього листка з'явилися верхівки трьох колосків суцвіття (відповідає подвійному коду DC 50). Спостерігаючи за строками викидання суцвіть окремих рослин, обчислюють середній показник для ділянки і по сорту.

В – Рядкові ділянки.

Часом появи волоті вважають дату, за якої середня кількість рослин з ділянки досягає фази DC 54. За потреби, ця дата визначається методом інтерполяції.

За кожного спостереження відмічають такі фази:

DC 50 – помітні верхівки трьох колосків суцвіття;

DC 52 – поява ¼ волоті (на всіх стеблах);

DC 54 – поява ½ волоті (на всіх стеблах);

DC 56 – поява ¾ волоті (на всіх стеблах);

DC 58 – повне формування волоті.

До 12 + 13. Прапорцевий листок: за довжиною (12). Тільки для сортів костриці червоної. Прапорцевий листок: за шириною (13)

Прапорцевий листок – перший листок нижче суцвіття.

Час: у період двох-трьох тижнів після викидання волоті (DC 52–56).

Вимірюють один той самий листок.

Довжину вимірюють з точністю до 1 мм, від верхівки листкової пластинки до листкової піхви.

Ширину вимірюють з точністю до 0,5 мм, у найширшому місці листкової пластинки.

До 15. Рослина: найдовше стебло за довжиною (включаючи волоть)

Довжину найдовшого стебла (включаючи волоть) вимірюють від рівня ґрунту.

До 16 + 17. Рослина: верхнє міжвузля за довжиною (16). Волоть: за довжиною (17)

b = частина стебла вище верхнього вузла до початку волоті – верхнє міжвузля.

a = довжина волоті (на найдовшому стеблі).

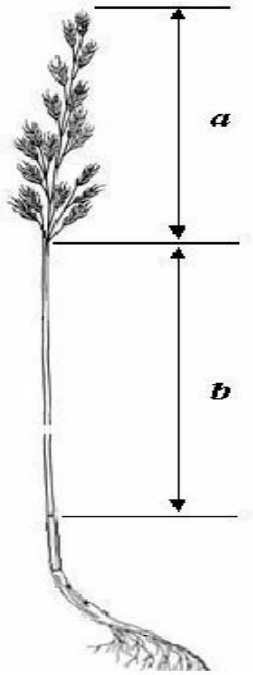

9. Використана література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Red Fescue, Sheep's Fescue, Hair Fescue, Reliant Hard Fescue, Shade Fescue, Pseudovina (*Festuca rubra* L., *Festuca ovina* L., *Festuca filiformis* Pourr., *Festuca brevipila* R. Tracey, *Festuca heterophylla* Lam., *Festuca pseudovina* Hack. ex Wiesb.) (TG /67/5, UPOV) Geneva, 2006 04–05. 25 P. URL : www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg067.pdf.

10. Технічна анкета

Номер заявки

(не заповнюється заявником)
Annex to Application
(not to be filled in by the applicant)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА СОРТУ
TECHNICAL QUESTIONNAIRE VARIETY

Щодо гібридних сортів, які є об'єктом заявки, батьківські компоненти надаються для експертизи згідно з методикою проведення кваліфікаційної експертизи сортів рослин на відмінність, однорідність і стабільність, крім Технічної анкети, що заповнюється на гібридний сорт.

Технічна анкета заповнюється на кожен батьківський компонент.

In the case of hybrid varieties which are the subject of an application for plant breeders' rights, and where the parent lines are to be submitted as a part of the examination of the hybrid variety, this Technical Questionnaire should be completed for each of the parent lines, in addition to being completed for the hybrid variety.

1.Предмет Технічної анкети
1. Subject of the Technical Questionnaire

1.1. Ботанічний таксон (вид) (латинською мовою) 1.1 Botanical name species (in Latin Language)	*Festuca rubra* L.	[ ]
	Festuca ovina L.	[ ]
	Festuca filiformis Pourr.	[ ]
	Festuca brevipila R. Tracey	[ ]
	Festuca heterophylla Lam.	[ ]
	Festuca pseudovina Hack. ex Wiesb.	[ ]
	Festuca rubra var. commutata Gaudin.	[ ]
	Festuca rupicola Heuff.	[ ]
	Festuca valesiaca Schleinch. ex Gaudin.	[ ]
1.2. Ботанічний таксон (вид) (українською мовою) 1.2 Botanical name species (in Ukrainian Language)	Костриця червона	[ ]
	Костриця овеча	[ ]
	Костриця тонколиста	[ ]
	Костриця шорстколиста	[ ]
	Костриця різнолиста	[ ]
	Костриця несправжньоовеча	[ ]
	Костриця червона мінлива	[ ]
	Костриця борозниста	[ ]
	Костриця валіська	[ ]

2. Заявник(и)
2. Applicant(s)

Прізвище, ім'я, по батькові (найменування)
Name (denomination)

____

Автор(и)
Autor(s) ____

3. Назва сорту
3. Variety denomination ____

4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту
4. Information on the breeding scheme and propagation of the variety

4.1. Схема селекції
4.1. Breeding scheme

Сорт, одержаний в результаті:
Variety resulting from:

4.1.1. схрещування
crossing

а) контрольоване схрещування ..... ☐
a) controlled cross

(точно вказати батьківські сорти) _____
(please state parent varieties)

б) частково відоме схрещування ..... ☐
b) partially known cross

(вказати відомий батьківський сорт(и)) _____
(please state known parent variety(ies))

в) невідоме схрещування ..... ☐
v) unknown cross

4.1.2. мутація ..... ☐
mutation

(визначити батьківський сорт) (please state parent variety) _____

4.1.3. виявлення та поліпшення ..... ☐
discovery and development

(точно визначити, де і коли виявлено та як поліпшено) _____
(please state where and when discovered and how developed)

4.1.4. інше ..... ☐
other

(надати деталі) _____
(please provide details)

4.2. Метод розмноження сорту:
method of propagating the variety

4.2.1. сорти, що розмножуються насінням
seed-propagated varieties

а) самозапилення ..... ☐
a) self-pollination

б) перехресне запилення
b) cross-pollination

популяція ..... ☐
population

синтетичний сорт ..... ☐
synthetic variety

в) гібрид ..... ☐
c) hybrid

Щодо гібридних сортів схема розмноження гібрида має бути представлена на окремому аркуші і містити детальну інформацію про всі батьківські компоненти, що потрібні для розмноження гібрида:
In the case of hybrid varieties the production scheme for the hybrid should be provided on a separate sheet. This should provide details of all the parent lines required for propagating the hybrid e.g.

Простий гібрид ♀ × ♂ Трьохлінійний гібрид ♀ × ♂ → (♀ × ♂) × ♂ і має визначати, зокрема:
Single Hybrid Three-Way Hybrid and should identify in particular:

а) будь-які чоловічі стерильні лінії
a) any male sterile lines

б) систему підтримки чоловічих стерильних ліній
b) maintenance system of male sterile lines.

г) інші ..... ☐
d) other

(надати детальну інформацію) _____
(please provide details)

4.2.2. сорти, що розмножуються вегетативно:
vegetative propagation

а) живці ..... ☐
a) cuttings

б) розмноження *in vitro* ..... ☐
b) *in vitro* propagation

в) інші (установлений метод) ..... ☐
c) other (state method) ____

4.2.3. інші ..... ☐
other

(надати детальну інформацію) ____
(please provide details)

5. Ознаки сорту
Variety characteristis

Назва ознаки Variety denomination		Ступінь проявлення Manifestation	Сорт-еталон Example variety	Код Code
5.1 (1)	Рослина: плоїдність Plant: ploidy	диплоїд diploid	Barok (*Fo*)	2 ☐
		тетраплоїд tetraploid		4 ☐
		гексаплоїд hexaploid	Biljart, (*Fo*), Darwin (*Fr*)	6 ☐
		октоплоїд octoploid	Cindy (*Fr*)	8 ☐
5.2 (9)	Рослина: формування кореневища Plant: development of rhizomes	відсутнє або слабке absent or weak	Trophy (*Fr*)	1 ☐
		середнє medium		2 ☐
		потужне strong	Barpusta (*Fr*)	3 ☐
5.3 (10)	Рослина: час виявлення волоті Plant: time of panicle emergence	дуже ранній very early		1 ☐
		ранній early	Biljart (*Fo*), Darwin (*Fr*)	3 ☐
		середній medium	Clio (*Fo*), Trophy (*Fr*)	5 ☐
		пізній late	Frida, Mocassin (*Fr*)	7 ☐
		дуже пізній very late	Kiruna, Silk (*Fr*)	9 ☐

6. Подібні сорти та відмінності між ними
6. Similar varieties and differences from these varietiecs

Цю таблицю та рядок коментарів використовувати для надання інформації про те, як об'єкт заявки відрізняється від сорту (сортів), який (які) з вашої точки зору є найбільш подібними. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести експертизу на відмінність більш ефективним методом

Please use the following table and box for comments to provide information on how your candidate variety differs from the variety (or varieties) which, to the best of your knowledge, is (or are) most similar. This information may help the examination authority to conduct its examination of distinctness in a more efficient way

Назва(и) сорту(ів) подібного(их) до сорту-кандидата Denomination(s) of variety(ies) similar to your candidate variety	Ознака(и), за якою (якими) сорт-кандидат відрізняється від подібних сортів Characteristic(s) in which your candidate variety differs from the similar variety(ies)	Прояв ознак(и) подібних(ого) сортів(у) Describe the expression of the characteristic(s) for the similar variety(ies)	Прояв ознак(и) сорту-кандидата Describe the expression of the characteristic(s) for your candidate variety
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

Коментарі
Comments ____

7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
Additional information which may help in the examination of the variety

7.1. Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти відрізнити сорт, крім інформації, що надана в розділах 5 та 6?
In addition to the information provided in sections 5 and 6, are there any additional characteristics which may help to distinguish the variety?

Так ☐ Ні ☐
Yes No

(якщо так, описати ці ознаки)
(if yes, please provide details) ____

7.2. Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?
Are there any special conditions for growing the variety or conducting the examination?

Так ☐ Ні ☐
Yes No

(якщо так, описати ці умови)
(if yes, please provide details) ____

7.3. Інша інформація (широке використання)
Other information Main use

____	____

(надати детальну інформацію)
(please provide details)
____

8. Дозвіл на використання
Autorization for release

а) чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?
a) Does the variety require prior authorization for release under legislation concerning the protection of the environment, human and animal health?

Так ☐ Ні ☐
Yes No

б) чи було одержано такий дозвіл?
b) Has such authorization been obtained?

Так ☐ Ні ☐
Yes No

Якщо відповідь на підпункт «б» є позитивною, просимо надати копію дозволу

If the answer to «b» is yes, please attach a copy of the authorization

9. Інформація щодо використання ГМО при створенні сорту
Information on use of GMOs for creating a variety

а) чи був генетичний матеріал змінений за допомогою штучних прийомів перенесення генів, які не відбуваються у природних умовах?
a) Has the genetic material been altered by artificial means of transfeering genes that do not occur in natural conditions?

Так ☐ Ні ☐
Yes No

б) чи потребує сорт державної реєстрації ГМО згідно із законодавством?
b) Does a variety need to have GMO state registration in accordance with the law?

Так ☐ Ні ☐
Yes No

Якщо відповідь на пункт «б» є позитивною, просимо надати науково обґрунтовану оцінку ризику.
If the answer to «b» is yes, please attach a copy of the authorization

_____

10. Інформація щодо посадкового матеріалу, що має проходити експертизу чи поданий на експертизу
Information on plant material to be examined or submitted for examination

10.1. Прояв ознаки або декількох ознак сорту може перебувати під впливом таких факторів, як шкідники чи хвороба, хімічна обробка (наприклад, ростові речовини або пестициди), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку дерева тощо.
The expression of a characteristic or several characteristics of a variety may be affected by factors, such as pests and disease, chemical treatment (e.g. growth retardants or pesticides), effects of tissue culture, different rootstocks, scions taken from different growth phases of a tree, etc

Так ☐ Ні ☐
Yes No

Зазначити такі ознаки, фактор впливу та прояв
The expression of a characteristic or several characteristics of a variety may be affected by factors, such as pests and disease, chemical treatment (e.g. growth retardants or pesticides), effects of tissue culture, different rootstocks, scions taken from different growth phases of a tree, etc.

_____

10.2. Посадковий матеріал об'єкта заявки не має зазнавати будь-якої обробки, що може вплинути на прояв ознак сорту, поки Компетентний орган дозволить або запропонує зробити це. Якщо посадковий матеріал зазнав такої обробки, про неї має бути надана повна інформація. Вказати, наскільки вам відомо, що посадковий матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:
The plant material should not have undergone any treatment which would affect the expression of the characteristics of the variety, unless the competent authorities allow or request such treatment. If the plant material has undergone such treatment, full details of the treatment must be given. In this respect, please indicate below, to the best of your knowledge, if the plant material to be examined has been subjected to:

а) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма)..... Так ☐ Ні ☐
a) Microorganisms (e.g. virus, bacteria, phytoplasma) Yes No

б) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди)..... Так ☐ Ні ☐
b) Chemical treatment (e.g. growth retardant, pesticide) Yes No

в) культури тканини..... Так ☐ Ні ☐
c) Tissue culture Yes No

г) інших факторів..... Так ☐ Ні ☐
g) Other factors Yes No

Надати детальну інформацію щодо пунктів, де вказано "так"
Please provide details for where you have indicated "yes"

_____

10.3. Чи був посадковий матеріал об'єкта заявки, призначений для експертизи, перевіреним на наявність вірусу або інших патогенів?
Has the plant material to be examined been tested for the presence of virus or other pathogens?

Так ☐
Yes

(просимо надати деталі)
(please provide details as specified by the Authority) _____

Ні ☐
No

Інформація, наведена в цій анкеті, є достовірною
I hereby declare that, to the best of my knowledge, the information provided in this form is correct

Ініціали та прізвище уповноваженої особи
Applicant's name _____

Підпис
Signature

Дата
Date _____-_____-_____

УДК 633.39 Код UPOV: PSATH_

Методика

проведення експертизи сортів ламкоколосника (*Psathyrostachys* Nevski)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів роду *Psathyrostachys* Nevski.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,1 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірів і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,45 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

Методику розроблено: А. В. Андрющенко, К. М. Кривицький, к-ти б. н., В. В. Мамайсур, м. н. с.,
УІЕСР, 2011.

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин/частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 100 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 100 рослин або частин 100 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (19), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці зі 100 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: за висотою (ознака 1);

– Листок прикореневий: вигин пластинки (ознака 8);
– Листки прикореневі: кількість (ознака 11);
– Рослина: час початку цвітіння (ознака 20).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів ламкоколосника

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MS 3	дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	
2. QL	Стебло: опушення верхнього міжвузля VS, 3	відсутнє наявне	1 9	
3. QL	Стебло: поверхня верхнього міжвузля VS 3	гладенька шерехата волосиста	1 2 3	
4. PQ	Листок прикореневий: форма VS 2	ланцетна лінійна	1 2	
5. (+) QN	Листок прикореневий: за довжиною MS 2	дуже короткий короткий середній довгий дуже довгий	1 3 5 7 9	
6. (+) QN	Листок прикореневий: за шириною MS 2	вузький середній широкий	3 5 7	
7. QL	Листок прикореневий: положення країв VS 2	загорнуті складені вздовж	1 2	
8. (*) QL	Листок прикореневий: вигин пластинки VS 2	відсутній наявний	1 9	
9. QN	Листок прикореневий: шерехатість поверхні VS 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
10. QN	Листок прикореневий: жорсткість VS 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
11. (*) (+) QN	Листки прикореневі: кількість MS 2	дуже мала мала середня велика дуже велика	1 3 5 7 9	

1	2	3	4	5
12. (+) QN	Колос: за довжиною MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
13. (+) QN	Колос: кількість колосків MS 3	мала середня велика	3 5 7	
14. QL	Колос: поверхня стрижня VS 3	гладенька шерехата волосиста	1 2 3	
15. QN	Колосок: кількість квіток MS 3	одна багато	1 2	
16. QL	Колоскові луски: поверхня VS 3	шерехата коротковолосиста	1 2	
17. PQ	Колоскові луски: форма VS 3	плівчаста шилоподібна	1 2	
18. PQ	Колоскова нижня луска: форма верхівки VS 3	загострена остиста	1 2	
19. QL	Квіткова нижня луска: поверхня VS 3	шерехата жорстковолосиста	1 2	
20. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MG 2	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів ламкоколосника

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	колосіння
2	початок цвітіння
3	повне цвітіння

До 1. Рослина: за висотою, см.

Дуже низька – до 20, низька – 20–30, середня – 30–60, висока – 60–90, дуже висока – понад 90.

До 5. Листок прикореневий: за довжиною, см.

Дуже короткий – до 3, короткий – 3–10, середній – 10–20, довгий – 20–30, дуже довгий – понад 30.

До 6. Листок прикореневий: за шириною, мм.

Вузький – до 2, середній – 2–4, широкий – понад 4.

До 11. Листки прикореневі: кількість, шт.

Дуже мала – до 5, мала – 6–10, середня – 11–20, велика – 21–30, дуже велика – понад 30.

До 12. Колос: за довжиною, см.

Короткий – до 5, середній – 5–10, довгий – понад 10.

До 13. Колос: кількість колосків, шт.

Мала – до 5, середня – 5–10, велика – понад 10.

До 20. Рослина: час початку цвітіння, місяць.

Ранній – травень, середній – червень, пізній – липень.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 438.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Psathyrostachys* Nevski	
1.2 Загальноприйнята назва	**Ламкоколосник**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: за висотою	дуже низька низька середня висока дуже висока		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]
5.2 (8)	Листок прикореневий: вигин пластинки	відсутній наявний		1 [ ] 9 [ ]
5.3 (11)	Листки прикореневі: кількість	дуже мала мала середня велика дуже велика		1 [ ] 3[ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]
5.4 (20)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: ALOPE_PRA
ALOPE_AEQ

Методика
проведення експертизи сортів лисохвосту (китнику) лучного і рівного (*Alopecurus pratensis* L., *A. aequalis* Sobol.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Alopecurus pratensis* L., *A. aequalis* Sobol.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Обстеженню підлягають щонайменше 1600 рослин.

Під час обстеження ділянок із окремими рослинами (A) оцінюють 60 рослин у 6 повтореннях, тобто ділянки з 10 рослинами на майданчиках 0,50 × 0,50 м.

Кожне обстеження ділянок рядкового посіву (B) проводять на 3 рядках завдовжки 8 м, розділених на два повторення з міжряддям 0,50 м. Щільність посіву близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Використано документ COBORU, Slupia Wielka, 1995. Зміни і доповнення внесено: Пількевич А. В., Безручко О. І., к. с.-г. н., Нетяга О. В., н. с., УІЕСР, 2005.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин/частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 1600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 або 1600 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються чотири нетипові.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Стебло: за довжиною найдовшого стебла (ознака 11);

– Час колосіння (ознака 18).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на:

A – ділянки з окремими рослинами

B – рядкові ділянки

7. Таблиця ознак сортів лисохвосту (китнику) лучного і рівного

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) QN	Рослина: габітус VG A 1.1	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
2. (+) QN	Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси) MG/VG A, B, 1.1	низька середня висока	3 5 7	
3. QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листка VG A, 1.1	слабка помірна сильна	3 5 7	
4. QL	Рослина: сіро-зелене забарвлення листка VG A, 1.1	відсутнє наявне	1 9	
5. (+) QL	Рослина: схильність до колосіння MS A, 1.1	відсутня або дуже слабка від дуже слабкої до слабкої слабка від слабкої до середньої середня від середньої до сильної сильна від сильної до дуже сильної дуже сильна	1 2 3 4 5 6 7 8 9	
6. (+) QN	Рослина: габітус VG A, 2.1	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
7. (+) QN	Рослина: габітус VG A, 2.3	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
8. QN	Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси) MG/VG A, B, 2.1	низька середня висока	3 5 7	

1	2	3	4	5
9. QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листка VG A, 2.2	слабка помірна сильна	3 5 7	
10. QL	Рослина: сіро-зелене забарвлення листка VG A, 2.2	відсутнє наявне	1 9	
11. (*) (+) QN	Рослина: за довжиною найдовшого стебла MS A, 2.3	коротка середня довга	3 5 7	
12. QN	Стебло: довжина верхнього міжвузля MS A, 2.3	від короткого до середнього середнє від середнього до довгого	4 5 6	
13. (*) QN	Прапорцевий листок: за довжиною MS A, 2.3	короткий середній довгий	3 5 7	
14. (*) QN	Прапорцевий листок: за шириною MS A, 2.3	вузький середній широкий	3 5 7	
15. (+) QN	Прапорцевий листок: розмір MS A, 2.3	малий середній великий	3 5 7	
16. PQ	Прапорцевий листок: форма MS A, 2.3	видовжена середня розширена	3 5 7	
17. QN	Суцвіття: за довжиною MS A, 2.3	коротке середнє довге	3 5 7	
18. (*) (+) QN	Час колосіння MS A 2.3	ранній середній пізній	3 5 7	
19. QN	Динаміка колосіння MS/VG A, B, 2.3	повільна помірна швидка	3 5 7	
20. (+) QN	Рослина: схильність до колосіння після скошування MS A 2.6	відсутня або дуже слабка від дуже слабкої до слабкої слабка від слабкої до середньої	1 2 3 4	

1	2	3	4	5
		середня від середньої до великої велика від великої до дуже великої дуже велика	5 6 7 8 9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів лисохвосту (китнику) лучного і рівного

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку рослин
1	***У рік сівби***
1.1	безпосередньо перед осіннім колосінням
2	***Наступного року***
2.1	весною через 4 тижні після початку вегетації найранішого сорту
2.2	перед колосінням
2.3	початок колосіння: у 10% рослин на ділянці (А) на трьох стеблах суцвіття висувається з піхви прапорцевий листок
2.6	за відростання отави, через 7 тижнів після скошування

До 1 + 6 + 7. Рослина: габітус.

Визначається за кутом відхилення між поверхнею ґрунту і пагонами та листям рослин.

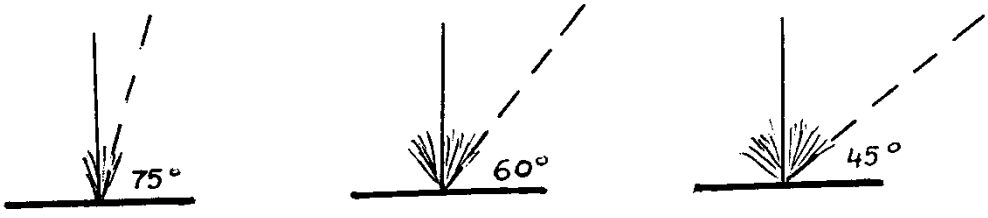

1 Прямий

3 напівпрямий

5 проміжний

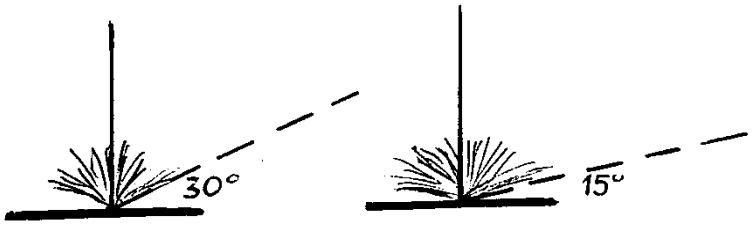

7 напіврозлогий

9 розлогий

До 2. Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси), см.

Вимірюють, як показано на рисунку. Коли ознака вимірюється на ділянках із окремими рослинами, належить вимірювати кожну рослину. У разі опису ознаки на

рядковому посіві, виконати три вимірювання у кожному рядку (9 вимірювань для кожної ділянки).

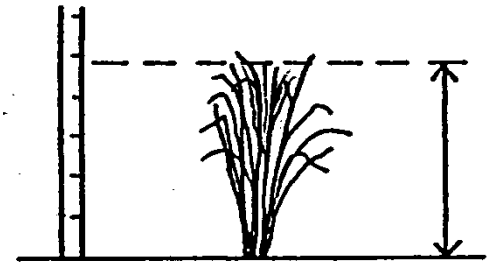

До 5 + 20. Рослина: схильність до колосіння (5), схильність до колосіння після скошування (20).

На ділянках із окремими рослинами полічити рослини, котрі виколосились (категорія 1) і рослини, що не виколосились (категорія 2).

Ціна балу шкали у відсотках рослин у стадії колосіння:

до 10% – 1
10–22% – 2
23–32% – 3
33–44% – 4
45–56% – 5
57–68% – 6
69–79% – 7
80–90% – 8
понад 90 – 9

До 11. Рослина: за довжиною найдовшого стебла, см.

Вимірюють найдовше стебло на рослині від основи рослини до кінця суцвіття.

До 15. Прапорцевий листок: розмір.

Ознака похідна, обчислюється множенням довжини листка на його ширину.

До 18. Час колосіння.

На ділянках із окремими рослинами раз на два дні полічити рослини, що досягли належної стадії: суцвіття вийшли з піхви прапорцевого листка (див. рисунок) і на рослині видно щонайменше три таких стебла.

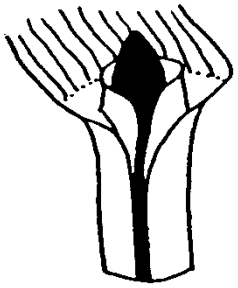

9. Література

1. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Alopecurus pratensis* L., *Alopecurus aequalis* Sobol.). – Słupia Wielka, 1995. – 143 S.

2. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 450–451.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1.1 Ботанічна назва	*Alopecurus pratensis* L.	[ ]
1.1. 2 Загальноприйнята назва	**Лисохвіст лучний**	
1.2.1 Ботанічна назва	*Alopecurus aequalis* Sobol.	[ ]
1.2.2 Загальноприйнята назва	**Лисохвіст рівний**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]

(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням [ ]

(a) Самозапильний

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (11)	Рослина: за довжиною найдовшого стебла	коротка середня довга		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (18)	Час колосіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)
7.3 Інша інформація
(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання
(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?
Так [ ] Ні [ ]
(b) Чи було одержано такий дозвіл?
Так [ ] Ні [ ]
Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]
(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]
(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]
(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.367 Код UPOV: LUPIN_PER

Методика

проведення експертизи сортів люпину багаторічного (*Lupinus perennis* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Lupinus perennis* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 120 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,25 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлених ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявленої ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками зазначено в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н., Ткаченко В. М., к. с.-г. н., Мамайсур В. В., м. н. с., УІЕСР, 2013.

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин/частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 120 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 120 рослин або частин 120 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 120 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 120 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко

варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: за висотою (ознака 1);

– Стебло: антоціанове забарвлення (ознака 3);

– Пелюстка: інтенсивність синього забарвлення (ознака 11);

– Рослина: час початку цвітіння (ознака 18).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів люпину багаторічного

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG, 2	дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	
2. PQ	Рослина: габітус MG, 2	прямий напіврозлогий розлогий	1 2 3	
3. (*) QL	Стебло: антоціанове забарвлення VS, 2	відсутнє наявне	1 9	
4. QN	Листок: кількість листочків MS, 2	мала середня велика	3 5 7	
5. QN	Листок: інтенсивність опушення нижнього боку VS, 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
6. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення верхнього боку VS, 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
7. (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS, 2	коротке середнє довге	3 5 7	
8. QN	Суцвіття: щільність розміщення квіток MS, 2	нещільна середня щільна	3 5 7	
9. QL	Квітка: забарвлення човника VS, 2	одноколірне строкате	1 2	
10. QL	Квітка: забарвлення паруса	одноколірне строкате	1 2	
11. (*) QN	Пелюстка: інтенсивність синього забарвлення VS, 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
12. (+) QN	Біб: за довжиною MS, 4	короткий середній довгий	3 5 7	
13. (+) QN	Біб: кількість насінин MS, 4	мала середня велика	3 5 7	

1	2	3	4	5
14. (*) QN	Насінина: інтенсивність сірого забарвлення шкірки VS, 5	слабка помірна сильна	3 5 7	
15. (*) PQ	Насінина: форма VS, 5	овальна овальнониркоподібна	1 2	
16. QL	Насінина: сплющеність VS 5	слабка помірна сильна	3 5 7	
17. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS, 5	мала середня велика	3 5 7	
18. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MS, 1	ранній середній пізній	3 5 7	
19. (+) QN	Рослина: кількість скошувань за вегетацію MS, 1–2	мала середня велика	1 2 3	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів люпину багаторічного

Коди фаз розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз розвитку
1	початок цвітіння
2	повне цвітіння
3	плодоношення
4	стиглі плоди
5	стигле насіння

Загальний вигляд рослини

До 1. Рослина: за висотою, см.

Дуже низька – до 50, низька – 50–70, середня – 70–90, висока – 90–120, дуже висока – понад 120.

До 7. Суцвіття: за довжиною, см.

Коротке – до 40, середнє – 40–60, довге – понад 60.

До 12. Біб: за довжиною, см.

Короткий – до 4, середній – 4–6, довгий – понад 6.

До 13. Біб: кількість насінин, шт.

Мала – до 6, середня – 6–9, велика – понад 9.

До 17. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 20, середня – 20–25, велика – понад 25.

До 18. Рослина: час початку цвітіння, декада місяця.

Ранній – ІІІ-я декада травня, середній – ІІ-га декада червня, пізній – І-ша декада липня.

До 19. Рослина: кількість скошувань за вегетацію, разів.

Мала – 1, середня – 2, велика – 3.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 180.

2. Собко В. Г., Мордатенко Л. П. Визначник рослин Київської області / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К., 2004. – С. 186.

3. Українська сільськогосподарська енциклопедія. – К.: УРЕ, 1971. – Т. 2. – С. 268–269.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Lupinus perennis* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Люпин багаторічний**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]
(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)
4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: за висотою	дуже низька низька середня висока дуже висока		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]
5.2 (3)	Стебло: антоціанове забарвлення	відсутнє наявне		1 [ ] 9 [ ]
5.3 (11)	Пелюстка: інтенсивність синього забарвлення	слабка помірна сильна		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (18)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, яка може допомогти проведенню експертизи сорту
7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, представленої в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо навести деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо навести деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 На виявлення ознаки або кількох ознак сорту можуть впливати такі чинники, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусів чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.367 Код UPOV: LUPIN_ALB
LUPIN_ANG
LUPIN_LUT

Методика

проведення експертизи сортів люпину білого, вузьколистого, жовтого (*Lupinus albus* L., *L. angustifolius* L., *L. luteus* L.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів видів *Lupinus albus* L., *L. angustifolius* L., *L. luteus* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 2,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 200 рослин розділених на два чи більше повторень. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,15 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Використано документ UPOV TG /66/4, 2004. Зміни і доповнення внесені: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н., Веселовська О. Б., м. н. с., УІЕСР, 2010.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюються всі виміри кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин/частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 200 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 200 рослин або частин 200 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 200 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

C: спеціальні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявом ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 200 рослин допускаються п’ять нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Насамперед колекцію варто розподілити за видами:

– Lal – *Lupinus albus;*

– Lan – *L. angustifolius;*

– Llu – *L. luteus.*

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Насінина: гірка речовина (ознака 1);

– Квітка: забарвлення крил (ознака 9);

– Рослина: тип росту (ознака 11).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів люпину (білого, вузьколистого, жовтого)

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) (*) QL	Насінина: гірка речовина C VG	відсутня	1	Nelly (Lal), Bordako (Lan), Borselfa (Llu)
		наявна	9	Feli (Lal), Azuro (Lan), Trebisa (Llu)
2. (+) QN	Рослина: за висотою у вегетативній стадії VG	низька	3	
		середня	5	Minori (Lal), Azuro (Lan), Borselfa (Llu)
		висока	7	Evita (Lal)
3. (*) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення до фази бутонізації VG	слабка	3	Rubine (Lan)
		помірна	5	Nelly (Lal), Bordako (Lan), Juno (Llu)
		сильна	7	Sonet (Lan)
4. (*) QN	Стебло: антоціанове забарвлення до фази бутонізації VG	відсутнє або дуже слабке	1	Minori (Lal), Bolivio (Lan)
		слабке	3	Juno (Llu)
		помірне	5	Nelly (Lal), Boltensia (Lan)
		сильне	7	Sonet (Lan)
5. (*) (+) QN	Час цвітіння VS/VG	ранній	3	Nelly (Lal), Markiz (Llu)
		середній	5	Bordako (Lan), Juno (Llu)
		пізній	7	Boruta (Lan), Bornal (Llu)
6. (*) QN	Рослина: за висотою у фазі початку цвітіння MG	низька	3	
		середня	5	Nelly (Lal), Bolivio (Lan), Juno (Llu)
		висока	7	Rubine (Lan)
7. (*) (+) QN	Центральний листок: за довжиною MS	короткий	3	Bolivio (Lan)
		середній	5	Minori (Lal), Bordako (Lan), Juno (Llu)
		довгий	7	Nelly (Lal), Sonet (Lan), Teo (Llu)
8. (+) QN	Центральний листок: за шириною MS	вузький	3	Bolivio (Lan)
		середній	5	Minori (Lal), Borweta (Lan), Juno (Llu)
		широкий	7	Nelly (Lal), Markiz (Llu)
9. (*) (+) PQ	Квітка: забарвлення крил VG	біле	1	Minori (Lal)
		синювато-біле	2	Nelly (Lal)
		синє	3	Azuro (Lan)
		фіолетове	4	Bordako (Lan)
		рожеве	5	Rubine (Lan)

1	2	3	4	5
		світло-жовте	6	Teo (Llu)
		темно-жовте	7	Juno (Llu)
10. (*) (+) QL	Квітка: забарвлення кінчика човника VG	жовте	1	Minori (Lal), Bordako (Lan)
		синьо-чорне	2	Nelly (Lal), Azuro (Lan), Juno (Llu)
11. (*) (+) QL	Рослина: тип росту VG	детермінантний	1	Borweta (Lan), Borselfa (Llu)
		індетермінантний	2	Nelly (Lal), Azuro (Lan), Juno (Llu)
12. (+) QN	Біб: час настання зеленої стиглості VG	ранній	3	Borweta (Lan)
		середній	5	Bardo (Lal), Bora (Lan), Borena (Llu)
		пізній	7	Nelly (Lal), Azuro (Lan)
13. (+) QN	Рослина: за висотою прикріплення першого суцвіття, за зеленої стиглості (від поверхні ґрунту до першого суцвіття) MG	дуже низька	1	Borweta (Lan)
		низька	3	Nelly (Lal), Borselfa (Llu)
		середня	5	Boruta (Lan), Borsaja (Llu)
		висока	7	Bordako (Lan), Bornal (Llu)
14. (*) (+) QN	Рослина: за висотою у зеленій стиглості MG	низька	3	Bardo (Lal), Borweta (Lan), Borselfa (Llu)
		середня	5	Nelly (Lal), Rubine (Lan), Borsaja (Llu)
		висока	7	Bordako (Lan), Trebisa (Llu)
15. (+) QN	Біб: за довжиною MS	короткий	3	Borweta (Lan)
		середній	5	Minori (Lal), Borlana (Lan), Juno (Llu)
		довгий	7	Nelly (Lal), Bolivio (Lan)
16. (+) QN	Час достигання VG	ранній	3	Bardo (Lal), Borweta (Lan)
		середній	5	Nelly (Lal), Bora (Lan), Borena (Llu)
		пізній	7	Azuro (Lan)
17. (*) (+) QL	Насінина: орнаментація VS (a)	відсутня	1	Nelly (Lal), Bordako (Lan), Teo (Llu)
		наявна	9	Azuro (Lan), Juno (Llu)
18. (+) PQ	Насінина: забарвлення орнаментації VS (a)	бежеве	1	Borlu (Lan)
		коричневе	2	Bolivio (Lan)
		сіре	3	
		чорне	4	Juno (Llu)
		багатоколірне	5	Azuro (Lan)

1	2	3	4	5
19. (+) QL	Насінина: розподіл орнаментації VS (a)	суцільна	1	Azuro (Lan)
		суцільна за винятком брови	2	Borena (Llu)
		дорсальна	3	Markiz (Llu)
		вентральна	4	
		тільки брова	5	
20. (+) QN	<u>За винятком сортів з бровою:</u> Насінина: щільність орнаментації VS (a)	нещільна	3	Boruta (Lan)
		помірна	5	Bolivio (Lan), Juno (Llu)
		щільна	7	Sonet (Lan), Borena (Llu)
		дуже щільна	9	Rubine (Lan), Trebisa (Llu)
21. QN	Насіння: маса 100 шт. MG (a)	мала	3	Bardo (Lal), Borweta (Lan)
		середня	5	Nelly (Lal), Bordako (Lan), Juno (Llu)
		велика	7	Bolivio (Lan)
		дуже велика	9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів люпину (білого, вузьколистого, жовтого)

8.1 ***Пояснення, що охоплюють кілька ознак***

(a) – зерно: усі спостереження на зерні здійснюють на зрілих бобах.

8.2 ***Пояснення до окремих ознак***

<u>До 1. Насінина: гірка речовина.</u>

Гірку речовину визначають у насінні, надісланому на експертизу. Аналіз обмежується якісною перевіркою гіркого насіння в пробі. Допустима неоднорідність: 1 зерно на 100 шт. Використовують метод розрізаних зерен за Зенгбушем (V. Sengbusch (1942), Івановим і Смирновою (Ivanov and Smirnova (1932) і Егебрехтом (Eggebrecht (1949) для *Lupinus albus, L. angustifolius* та *L. luteus*. Зерна сухі або ті, що набубнявіли, розрізають упоперек. Половинки зерен на ситі занурюють на 10 сек у розчин йоду, а потім 5 сек промивають водою. Поверхня гірких зерен змінює забарвлення на коричневе, а зерна з низьким вмістом алкалоїдів залишаються жовтими.

Для приготування йодного розчину 14 г йодату калію розчиняють в невеликій кількості води, додають 10 г йоду і доливають водою до 100 $см^3$. Розчин залишають на тиждень до моменту використання. Цей основний розчин зберігають в коричневих бутлях, перед використанням розводять 1:3 – 1:5.

<u>До 2. Рослина: за висотою у вегетативній стадії.</u>

Спостерігають до появи бутонів на ранніх сортах. Вимірюють від поверхні ґрунту до верхівки суцвіття.

<u>До 5. Час цвітіння.</u>

Рослина вважається такою, що почала цвісти, коли на головному пагоні розкрились три квітки. Якщо спостереження зроблені на окремих рослинах, то розраховується середня дата для ділянки. Якщо спостерігається група рослин, то дату цвітіння відзначають, коли починають розкриватися пуп’янки на основному пагоні приблизно на 50% рослин на ділянці.

До 7 + 8. Центральний листок: за довжиною (7), за шириною (8).

Усі спостереження на листку мають бути зроблені під час повного цвітіння.

Індетермінантний тип: на центральному листочку листка трохи нижче верхньої гілки плодоносної квітки.

Детермінантний тип: на центральному листочку верхнього листка головного пагона.

До 9 + 10. Квітка: забарвлення крил (9) і забарвлення кінчика човника (10).

Усі спостереження на квітці мають бути зроблені під час повного цвітіння. Спостерігають усередині суцвіття на квітках під час розтріскування пиляків.

До 11. Рослина: тип росту.

Детермінантний:

Ярий тип: бічні гілки розвиваються на основі головного стебла. Довжина бічних гілок менша, ніж довжина головного стебла. На всіх гілках розвиваються квітки і боби з піхвових бруньок.

Озимий тип: бічні гілки розвиваються з піхвових бруньок найвищого головного стебла з подальшим розгалуженням первинних гілок. Первинні бічні гілки піднімаються вище, ніж головне стебло і т.д. Після утворення гілок 2–3-го порядків й усіх квіткових бруньок вегетативний ріст зупиняється.

Індетермінантний: бічні гілки розвиваються на головному стеблі з подальшим галуженням. Вторинні бічні гілки ростуть вище, ніж первинні. Квітки розвиваються в компактних суцвіттях на верхівці гілок. Вираження однакове у весняного і зимового типу.

До 12 + 13 + 14. Біб: час настання зеленої стиглості (12); Рослина: за висотою прикріплення першого суцвіття за зеленої стиглості (13); Рослина: за висотою у зеленій стиглості (14).

За зеленої стиглості, насіння в бобах головного пагона повністю сформоване і може бути із зубцем у вигляді кігтика.

До 15. Біб: за довжиною.

Усі обстеження мають бути зроблені на бобах у зеленій стиглості, у середній третині головного суцвіття.

До 16. Час достигання.

Час повної стиглості настає тоді, коли на зернах у бобах основного пагона не

залишається сліду від натискання нігтем.

До 17 + 18. Насінина: орнаментація (17) і забарвлення орнаментації (18).

Орнаментація – чітко виражені крапки (плямочки) на поверхні насінини. Оцінюють за повної стиглості зерна.

До 19. Насінина: розподіл орнаментації.

1
Суцільна

2
суцільна за винятком брови

3
дорсальна

4
вентральна

5
лише з бровою

До 20. За винятком сортів з бровою: Насінина: щільність орнаментації.

3
нещільна

5
помірна

7
щільна

9
дуже щільна

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of White Lupin, Blue Lupin, Yellow Lupin (*Lupinus albus* L., *Lupinus angustifolius* L., *Lupinus luteus* L.) (TG /66/4, UPOV) // Geneva. 2004-03-31. – 25 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg066.pd

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1.1 Ботанічна назва	*Lupinus albus* L.	[ ]
1.2.1 Загальноприйнята назва	**Люпин білий**	
1.2.1 Ботанічна назва	*Lupinus angustifolius* L.	[ ]
1.2.2 Загальноприйнята назва	**Люпин вузьколистий**	
1.3.1 Ботанічна назва	*Lupinus luteus* L.	[ ]
1.3.2 Загальноприйнята назва	**Люпин жовтий**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]

(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.3 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний [ ]

(i) популяційні [ ]

(ii) синтетичні сорти [ ]

(d) Інше

(зазначте деталі) [ ]

4.2.2 Інше

(зазначте деталі) [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Насінина: гірка речовина	відсутня	Nelly (Lal), Bordako (Lan), Borselfa (Llu)	1 [ ]
		наявна	Feli (Lal), Azuro (Lan), Trebisa (Llu)	9 [ ]
5.2 (4)	Стебло: антоціанове забарвлення до фази бутонізації	відсутнє або дуже слабке	Minori (Lal), Bolivio (Lan)	1 [ ]
		слабке	Juno (Llu)	3 [ ]
		помірне	Nelly (Lal), Boltensia (Lan)	5 [ ]
		сильне	Sonet (Lan)	7 [ ]
5.3 (5)	Час цвітіння (посилаються на дату цвітіння сорту в порівнянні з двома загальновідомими сортами)	ранній	Nelly (Lal), Markiz (Llu)	3 [ ]
		середній	Bordako (Lan), Juno (Llu)	5 [ ]
		пізній	Boruta (Lan), Bornal (Llu)	7 [ ]
5.4 (9)	Квітка: забарвлення крил	біле	Minori (Lal)	1 [ ]
		синювато-біле	Nelly (Lal)	2 [ ]
		синє	Azuro (Lan)	3 [ ]
		фіолетове	Bordako (Lan)	4 [ ]
		рожеве	Rubine (Lan)	5 [ ]
		світло-жовте	Teo (Llu)	6 [ ]
		темно-жовте	Juno (Llu)	7 [ ]
5.5 (11)	Рослина: тип росту	детермінантний	Borweta (Lan), Borselfa (Llu)	1 [ ]
		індетермінантний	Nelly (Lal), Azuro (Lan), Juno (Llu)	2 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Особливі умови для проведення експертизи сорту

7.2.1 Група

Ярий тип……[ ]

Озимий тип……...[ ]

7.2.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

6.2.3. Якщо «так», просимо надати деталі

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.31 Код UPOV: MEDIC_

Методика
проведення експертизи сортів люцерни (*Medicago* L.)
(за винятком *Medicago sativa* L., *Medicago* × *varia* Martyn) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів роду *Medicago* L за винятком *Medicago sativa* L., *Medicago* × *varia* Martyn.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння на експертизу сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 500 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, достатнє і виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження на ділянках із окремими рослинами має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення (ділянка А). Рядкові ділянки В: довжина ділянки 10 м, розділених на два повторення. Щільність посіву – близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Використано документ UPOV TG /228/1, 2006.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказується в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота рослин);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин;

L: лабораторні дослідження.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 2000 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин, залежно від типу сортів:

MG: разове вимірювання 60 (або 2000) рослин або частин 60 (або 2000) рослин (наприклад, висота рослин);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 (або 2000) рослин

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 2000 рослин допускаються 15 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі,

залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Листочок: наявність позначок (ознака 1);

– Листочок: тип позначок на верхньому боці (ознака 2);

– Час цвітіння (ознака 6);

– Листочок: опушення верхнього боку (ознака 16);

– Листочок: опушення нижнього боку (ознака 18);

– Біб: форма (ознака 29);

– За винятком сортів з бобами серпоподібної форми: Біб: структура країв мутовки (ознака 33).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на A – ділянки з окремими рослинами;
B – рядкові ділянки.

(a) – (e) – пояснення до Таблиці ознак у розділі 8.

Сорти-еталони видів слід розрізняти наступним чином:
(M.f.): *Medicago falcata*
(M.l.): *Medicago littoralis*
(M.p.): *Medicago polymorpha*
(M.s.): *Medicago scutellata*
(M.to.): *Medicago tornata*
(M.tr.): *Medicago truncatula*

7. Таблиця ознак сортів люцерни

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QL	Листочок: наявність позначок VG–A (a)	відсутні з обох боків	1	Serena (M.p.), Toreador (M.l.), Tornafield (M.to.)
		наявні лише на верхньому боці	2	Jester (M.tr.), Kelson (M.s.), Santiago (M.p.)
		наявні лише на нижньому боці	3	Cyprus (M.tr.)
		наявні з обох боків	4	Bokveld (M.p.), Herald (M.l.), Mogul (M.tr.), Rivoli (M.to.)
2. (*) (+) PQ	Листочок: тип позначок на верхньому боці VG–A (a)	вицвілі плями	1	Parabinga (M.tr.)
		чіткі плями	2	Herald (M.to.), Jester (M.tr.), Polyanna (M.p.)
		нерівномірні плями	3	
		крапки	4	Bokveld (M.p.), Borung (M.tr.)
		серпоподібні плями	5	Santiag o (M.p.)
3. (*) (+) PQ	Листочок: положення позначок на верхньому боці VG–A (a)	біля основи	1	Polyanna (M.p.)
		в напрямку основи	2	Santiago (M.p.)
		в центрі	3	Herald (M.l.), Sephi (M.tr.)
		в напрямку верхівки	4	Parabinga (M.tr.)
		на верхівці	5	
		по всій поверхні	6	Bokveld (M.p.), Borung (M.tr.)
4. QN	Лише для сортів з нерівномірними або крапчастими плямами (див. оз. 2): Листочок: кількість позначок на верхньому боці VG–A (a)	мала	3	Bokveld (M.p.), Paraggio (M.tr.)
		середня	5	Borung (M.tr.)
		велика	7	
5. QN	Лише для сортів з позначками на нижньому боці (див. оз. 1): Листочок: кількість позначок на нижньому боці VG–A (a)	мала	3	Rivoli (M.to.), Sephi (M.tr.)
		середня	5	Parabinga (M.tr.)
		велика	7	Bokveld (M.p.), Borung (M.tr.)

1	2	3	4	5
6. (*) (+) QN	Час цвітіння MG–B/MS–A	дуже ранній	1	Caliph (M.tr.), Serena (M.p.)
		ранній	3	Borung (M.tr.), Santiago (M.p.), Toreador (M.l.)
		середній	5	Cavalier (M.p.), Rivoli (M.to.)
		пізній	7	Circle Valley (M.p.), Jemalong (M.tr.)
		дуже пізній	9	
7. QN	Рослина: за довжиною найдовшого стебла MS–A (b)	коротка	3	Harbinger (M.l.), Jester (M.tr.), Scimitar (M.p.)
		середня	5	Borung (M.tr.), Circle Valley (M.p.)
		довга	7	Cavalier (M.p.), Paraggio (M.tr.), Tornafield (M.to.)
8. QN	Рослина: міжвузля за довжиною MS–A (b)	коротке	3	Harbinger (M.l.), Santiago (M.p.), Sephi (M.tr.)
		середнє	5	Parabinga (M.tr.), Rivoli (M.to.)
		довге	7	Paraggio (M.tr.), Tornafield (M.to.)
9. QN	Паросток: опушення MG–A (b)	відсутнє або нещільне	1	Paraggio (M.tr.), Santiago (M.p.)
		нещільне	3	Jester (M.tr.)
		помірне	5	Parabinga (M.tr.)
		щільне	7	Sephi (M.tr.)
10. QN	Листочок: за довжиною MS–A (c)	дуже короткий	1	Herald (M.l.), Sephi (M.tr.)
		короткий	3	Jemalong (M.tr.), Santiago (M.p.), Toreador (M.l.)
		середній	5	Cavalier (M.p.), Cyprus (M.tr.), Kelson (M.s.)
		довгий	7	Paraggio (M.tr.)
		дуже довгий	9	Jester (M.tr.), Tornafield (M.to.)
11. QN	Листочок: за шириною MS–A (c)	дуже вузький	1	Sephi (M.tr.), Toreador (M.l.)
		вузький	3	Jemalong (M.tr.), Rivoli (M.to.), Santiago (M.p.)
		середній	5	Cavalier (M.p.), Cyprus (M.tr.),

1	2	3	4	5
		широкий	7	Kelson (M.s.) Jester (M.tr.)
		дуже широкий	9	Mogul (M.tr.), Tornafield (M.to.)
12. QN	Листочок: відношення довжина/ширина MS–A (c)	мале	3	Mogul (M.tr.), Tornafield (M.to.)
		середнє	5	Cyprus (M.tr.), Cavalier (M.p.)
		велике	7	Jester (M.tr.), Rivoli (M.to.), Toreador (M.l.)
13. (+) PQ	Листочок: форма основи VG–A (c)	вузькозагострена	1	Harbinger (M.l.), Paraggio (M.tr.)
		широкозагострена	2	Cavalier (M.p.), Mogul (M.tr.)
		тупа	3	Pavlovskaya 7 (M.f.)
14. (+) PQ	Листочок: форма верхівки VG–A (c)	загострена	1	Tornafield (M.to.)
		тупа	2	Herald (M.l.)
		округла	3	Borung (M.tr.), Pavlovskaya 7 (M.f.), Polyanna (M.p.)
		усічена	4	
		оберненосерцеподібна	5	Scimitar (M.p.)
15. QN	Листочок: зазубленість краю VG–A (c)	відсутня або дуже мала	1	Pavlovskaya 7 (M.f.), Scimitar (M.p.)
		мала	3	Cavalier (M.p.)
		середня	5	Sephi (M.tr.)
		велика	7	Herald (M.l.), Kelson (M.s.), Parabinga (M.tr.), Rivoli (M.to.)
16. (*) QL	Листочок: опушення <u>верхнього</u> боку VG–A (c)	відсутнє	1	Circle Valley (M.p.), Pavlovskaya 7 (M.f.), Rivoli (M.to.)
		наявне	9	Harbinger (M.l.), Kelson (M.s.), Mogul (M.tr.)
17. QN	Листочок: щільність опушення <u>верхнього</u> боку VG–A (c)	нещільне	3	Kelson (M.s.)
		помірне	5	Paraggio (M.tr.)
		щільне	7	Caliph (M.tr.)
18. (*) QL	Листочок: опушення <u>нижнього</u> боку VG–A (c)	відсутнє	1	Circle Valley (M.p.), Pavlovskaya 7 (M.f.)
		наявне	9	Harbinger (M.l.), Kelson (M.s.), Mogul (M.tr.), Rivoli (M.to.)

1	2	3	4	5
19. QN	Листочок: щільність опушення нижнього боку VG–A, (c)	нещільна	3	Kelson (M.s.), Rivoli (M.to.)
		помірна	5	Paraggio (M.tr.)
		щільна	7	Caliph (M.tr.)
20. QN	Черешок: за довжиною MS–A (c)	короткий	3	Borung (M.tr.), Circle Valley (M.p.), Herald (M.l.), Kelson (M.s.), Rivoli (M.to.)
		середній	5	Paraggio (M.tr.)
		довгий	7	Tornafield (M.to.)
21. QN	Черешок: за товщиною VG–A (c)	тонкий	3	Herald (M.l.), Pavlovskaya 7 (M.f.)
		середній	5	Paraggio (M.tr.), Kelson (M.s.), Santiago (M.p.)
		товстий	7	Cavalier (M.p.), Mogul (M.tr.)
22. QN	Прилисток: розмір VG–A (b)	малий	3	Harbinger (M.l.), Serena (M.p.)
		середній	5	Paraggio (M.tr.), Polyanna (M.p.)
		великий	7	Bokveld (M.p.), Kelson (M.s.)
23. QN	Прилисток: зубчики за довжиною VG–A (b)	короткі	3	Kelson (M.s.)
		середні	5	Paraggio (M.tr.), Serena (M.p.)
		довгі	7	Jester (M.tr.), Santiago (M.p.)
24. QN	Суцвіття: переважна кількість квіток VG–A (d)	дві	1	Sephi (M.tr.)
		три	2	Parabinga (M.tr.), Santiago (M.p.)
		чотири	3	Harbinger (M.l.), Scimitar (M.p.)
		п’ять	4	Toreador (M.l.)
		шість або більше	5	Pavlovskaya 7 (M.f), Rivoli (M.to.)
25. QN	Квітка: інтенсивність жовтого забарвлення пелюстки VG–A (d)	слабка	3	
		помірна	5	Mogul (M.tr.), Santiago (M.p.)
		сильна	7	Rivoli (M.to.)
26. (+) QL	Квітка: позначки на чашечці VG–A (d)	відсутні	1	Borung (M.tr.), Kelson (M.s.), Santiago (M.p.)
		наявні	9	Bokveld (M.p.), Rivoli (M.to.)

1	2	3	4	5
27. (+) QN	Час фізіологічного достигання бобів MG–B/MS–A	ранній	3	Caliph (M.tr.), Santiago (M.p.)
		середній	5	Cavalier (M.p.), Paraggio (M.tr.), Toreador (M.l.)
		пізній	7	Herald (M.l.), Jester (M.tr.)
28. QN	Біб: за довжиною MS–A (e)	короткий	3	Borung (M.tr.), Circle Valley (M.p.), Harbinger (M.l.), Tornafield (M.to.)
		середній	5	Caliph (M.tr.), Scimitar (M.p.), Toreador (M.l.)
		довгий	7	Cavalier (M.p.), Herald (M.l.), Jemalong (M.tr.), Rivoli (M.to.)
29. (*) (+) PQ	Біб: форма VG–A (e)	дископодібна	1	Toreador (M.l.), Tornafield (M.to.)
		сферична	2	Herald (M.l.), Kelson (M.s.), Rivoli (M.to.), Sephi (M.tr.)
		яйцеподібна	3	Cyprus (M.tr.), Harbinger (M.l.)
		циліндрична	4	Paraggio (M.tr.)
		серпоподібна	5	Pavlovskaya 7 (M.f.)
30. QN	За винятком сортів з бобами серпоподібної форми: Біб: щільність завитків VG–A (e)	нещільна	3	Circle Valley (M.p.), Jester (M.tr.), Toreador (M.l.)
		помірна	5	Herald (M.l.), Santiago (M.p.), Tornafield (M.to.)
		щільна	7	Harbinger (M.l.), Paraggio (M.tr.), Rivoli (M.to.), Scimitar (M.p.)
31. (+) QL	За винятком сортів з бобами серпоподібної форми: Біб: напрям завитків VG–A (e)	проти годинникової стрілки	1	Cavalier (M.p.), Jemalong (M.tr.), Kelson (M.s.), Tornafield (M.to.)
		за годинниковою стрілкою	2	Cyprus (M.tr.), Herald (M.l.), Rivoli (M.to.)

1	2	3	4	5
32. (+) PQ	За винятком сортів з бобами серпоподібної форми: Біб: кількість завитків VG–A (e)	менше трьох	1	Tornafield (M.to.)
		від трьох до п’яти	2	Cavalier (M.p.), Harbinger (M.l.), Paraggio (M.tr.)
		понад п’ять	3	Jemalong (M.tr.), Kelson (M.s.), Rivoli (M.to.)
33. (*) (+) QL	За винятком сортів з бобами серпоподібної форми: Біб: характер краю стулок (характер краю завитка) VG–A (e)	гладенький	1	Kelson (M.s.), Toreador (M.l.), Tornafield (M.to.)
		горбкуватий	2	Herald (M.l.)
		шипуватий	3	Harbinger (M.l.), Paraggio (M.tr.)
34. QN	Лише для сортів з шипуватим краєм стулок боба: Біб: шипи за довжиною VG–A (e)	короткі	3	Herald (M.l.), Paraggio (M.tr.)
		середні	5	Jester (M.tr.)
		довгі	7	Sephi (M.tr.)
35. (+) QN	Лише для сортів з шипуватим краєм стулок боба: Біб: положення шипів VG–A (e)	пряме	1	
		нахилене	2	Paraggio (M.tr.)
		притиснуте	3	Herald (M.l.), Sephi (M.tr.)
36. (+) QL	Лише для сортів з шипуватим краєм стулок боба: Біб: наявність верхівкового гачка на шипах VG–A (e)	відсутній	1	Herald (M.l.), Paraggio (M.tr.)
		наявний	9	
37. QN	Насіння: маса 1000 шт. MG	мала	3	Bokveld (M.p.), Caliph (M.tr.)
		середня	5	Polyanna (M.p.), Sephi (M.tr.)
		велика	7	Paraggio (M.tr.), Santiago (M.p.)

8. Пояснення до таблиці ознак сортів люцерни

8.1 ***Пояснення, що охоплюють декілька ознак***

Ознаки обстежують за таким ключем у другій колонці Таблиці ознак, що зазначені нижче:

(a) Обстеження позначок листка проводять на третьому листку від точки росту в час початку цвітіння (10% рослин з щонайменше однією квіткою) найбільш раннього сорту в експертизі. Більшість позначок схильні до вигорання (знебарвлення) після

цвітіння з підвищенням температури.

(b) Обстеження проводять під час цвітіння на середній третині найдовшого стебла.

(c) Якщо не вказано інше, то обстеження листочка і черешка проводять на центральному листочку повністю розвиненого листка в середній третині найдовшого стебла під час цвітіння (коли 50% рослин мають щонайменше три відкриті квітки).

(d) Обстеження квітки проводять під час цвітіння.

(e) Обстеження боба проводять на повністю стиглих біологічно старих рослинах.

8.2 ***Пояснення до окремих ознак***

До 2. Листочок: тип позначок на верхньому боці.

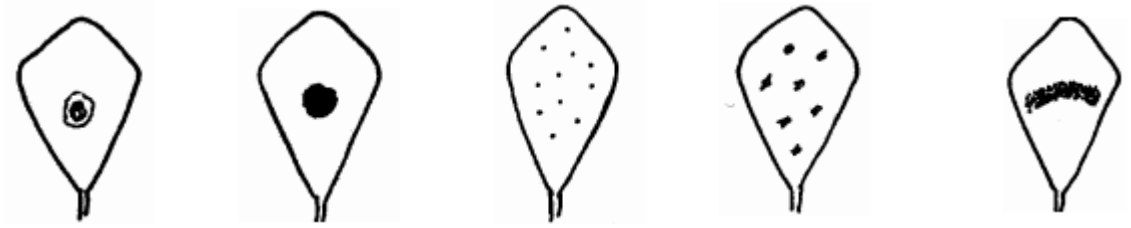

1	2	3	4	5
Вицвілі плями	чіткі плями	нерівномірні плями	крапки	серпоподібні плями

До 6. Час цвітіння.

MG/B: оцінюють час цвітіння рядкових ділянок. Рядкові ділянки вважають такими, що зацвіли, коли 50% рослин мають щонайменше три відкриті квітки. За результатами рядкової ділянки отримують результати за кожним сортом.

MS/A: оцінюють час цвітіння кожної окремої рослини. Рослини з ділянок розрідженого посіву вважають такими, що зацвіли, коли є щонайменше три відкриті квітки. За результатами ділянок розрідженого посіву отримують результати за кожним сортом.

До 13. Листочок: форма основи.

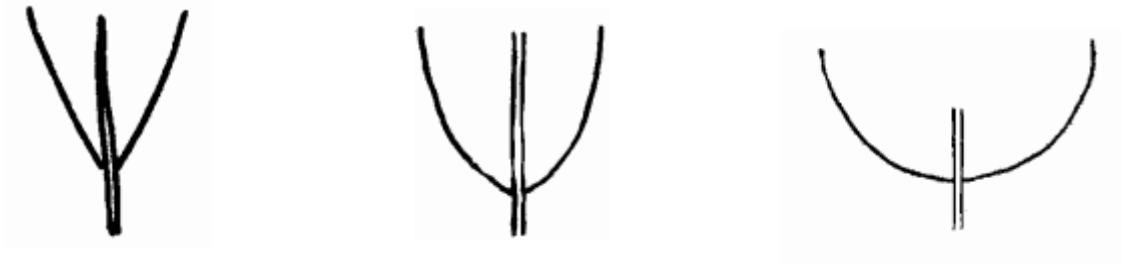

1	2	3
Вузькозагострена	широкозагострена	тупа

До 14. Листочок: форма верхівки.

1	2	3	4	5
Загострена	тупа	округла	усічена	обернено-серцеподібна

До 26. Квітка: позначки на чашечці.

1
Відсутні

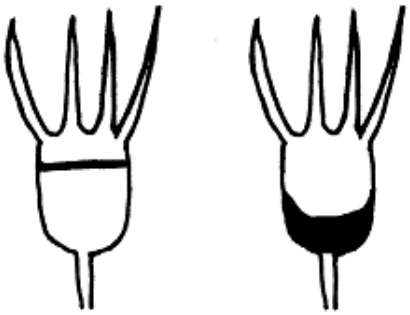

2
наявні

До 27. Час фізіологічного достигання бобів.

Часом фізіологічного достигання вважають той, коли боби досягли повної стиглості і 50% рослин почали висихати.

До 29. Біб: форма.

1
Дископодібна

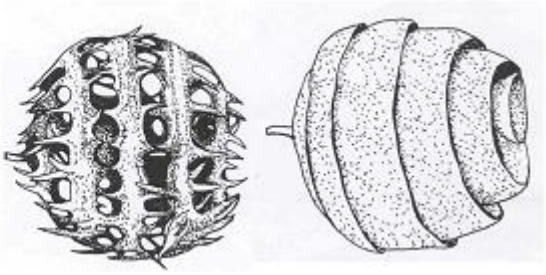

2
сферична

3
яйцеподібна

4
циліндрична

5
серпоподібна

До 31. За винятком сортів з бобами серпоподібної форми: Біб: напрям завитків.

Боби оглядають від проксимального кінця.

1
Проти годинникової стрілки

2
за годинниковою стрілкою

До 32. За винятком сортів з бобами серпоподібної форми: Біб: кількість завитків.

1
Менше трьох

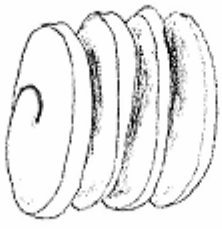

2
від трьох до п’яти

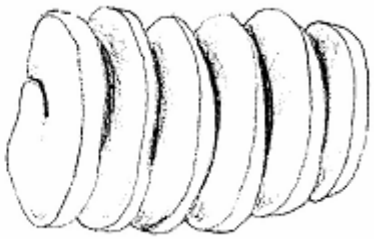

3
понад п’ять

До 33. За винятком сортів з бобами серпоподібної форми: Біб: характер краю стулок.

1
Гладенький

2
горбкуватий

3
шипуватий

До 35. Лише для сортів з шипуватим краєм стулок боба: Біб: положення шипів.

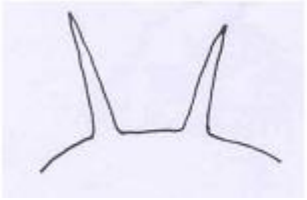

1
Пряме

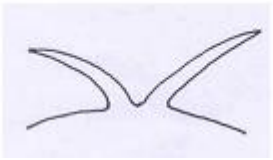

2
нахилене

3
притиснуте

До 36. Лише для сортів з шипуватим краєм стулок боба: Біб: наявність верхівкового гачка на шипах.

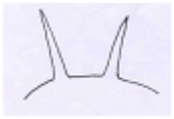

1
Відсутній

9
наявний

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Medics (*Medicago* L. (excluding *Medicago sativa* L.)) (TG /228/1, UPOV) // Geneva. 2006-04-05. – 34 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg228.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {4}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Medicago* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Люцерна**	
1.3 Вид (зазначте)		
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний

(i) популяційні [ ]

(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]

(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки у Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Листочок: наявність позначок	відсутні з обох боків	Serena (M.p.), Toreador (M.l.), Tornafield (M.to.)	1 [ ]
		наявні лише на верхньому боці	Jester (M.tr.), Kelson (M.s.), Santiago (M.p.)	2 [ ]
		наявні лише на нижньому боці	Cyprus (M.tr.)	3 [ ]
		наявні з обох боків	Bokveld (M.p.), Herald (M.l.), Mogul (M.tr.), Rivoli (M.to.)	4 [ ]
5.2 (2)	Листочок: тип позначок на верхньому боці	вицвілі плями	Parabinga (M.tr.)	1 [ ]
		чіткі плями	Herald (M.to.), Jester (M.tr.), Polyanna (M.p.)	2 [ ]
		нерівномірні плями		3 [ ]
		крапки	Bokveld (M.p.), Borung (M.tr.)	4 [ ]
		серповидні плями	Santiag o (M.p.)	5 [ ]
5.3 (6)	Час цвітіння	дуже ранній	Caliph (M.tr.), Serena (M.p.)	1 [ ]
		ранній	Borung (M.tr.), Santiago (M.p.), Toreador (M.l.)	3 [ ]
		середній	Cavalier (M.p.), Rivoli (M.to.)	5 [ ]
		пізній	Circle Valley (M.p.), Jemalong (M.tr.)	7 [ ]
		дуже пізній		9 [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА		Сторінка {3} з {4}		
Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.4 (16)	Листочок: опушення <u>верхнього</u> боку	відсутнє	Circle Valley (M.p.), Pavlovskaya 7 (M.f.), Rivoli (M.to.)	1 [ ]
		наявне	Harbinger (M.l.), Kelson (M.s.), Mogul (M.tr.)	9 [ ]
5.5 (18)	Листочок: опушення <u>нижнього</u> боку	відсутнє	Circle Valley (M.p.), Pavlovskaya 7 (M.f.)	1 [ ]
		наявне	Harbinger (M.l.), Kelson (M.s.), Mogul (M.tr.), Rivoli (M.to.)	9 [ ]
5.6 (29)	Біб: форма	дископодібна	Toreador (M.l.), Tornafield (M.to.)	1 [ ]
		сферична	Herald (M.l.), Kelson (M.s.), Rivoli (M.to.),	2 [ ]
		яйцеподібна	Sephi (M.tr.) Cyprus (M.tr.), Harbinger (M.l.)	3 [ ]
		циліндрична	Paraggio (M.tr.)	4 [ ]
		серпоподібна	Pavlovskaya 7 (M.f.)	5 [ ]
5.7 (33)	<u>За винятком сортів з бобами серпоподібної форми:</u> Біб: характер краю стулок	гладенький	Kelson (M.s.), Toreador (M.l.), Tornafield (M.to.)	1 [ ]
		горбкуватий	Herald (M.l.)	2 [ ]
		шипуватий	Harbinger (M.l.), Paraggio (M.tr.)	3 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найбільш подібними. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {4} з {4}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі).

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.31 Код UPOV: MEDIC_SAT
MEDIC_SAT _VAR

Методика

проведення експертизи сортів люцерни посівної, люцерни мінливої (*Medicago sativa* L., *Medicago* × *varia* Martyn) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів видів *Medicago sativa* L., *Medicago* × *varia* Martyn.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1,0 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано літерами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження ділянок із окремими рослинами (ділянка А) має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення. Рядкові ділянки В: довжина ділянки 10 м, розділених на 2 повторення. Щільність посіву – близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Використано документ UPOV TG /6/5, 2005. Адаптовано: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., Веселовська О. Б., УІЕСР, 2010.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 2000 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 (або 2000) рослин або частин 60 (або 2000) рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 (або 2000) рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 2000 рослин допускаються 15 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Квітка: частота рослин з дуже темно-синьо-фіолетовими квітками (ознака 6);

– Квітка: частота рослин зі змішаними квітками (ознака 7);

– Квітка: частота рослин з кремовими, білими чи жовтими квітками (ознака 8).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

(a) – (c) – пояснення до Таблиці ознак у розділі 8.

Спостереження ведуться на A – ділянки з окремими рослинами;
B – рядкові ділянки;
C – спеціальна експертиза.

7. Таблиця ознак сортів люцерни посівної, люцерни мінливої

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. QN	Рослина: габітус восени першого року (2 тижні до рівнодення) VG B	прямий	1	KM Maraton, Körös 1
		напівпрямий	3	Jozso
		проміжний	5	Kakai legelö
		напіврозлогий	7	Szentesi rona
		розлогий	9	
2. (*) QN	Рослина: за природною висотою через 2 тижні після осіннього рівнодення після сівби (скошування за 2 тижні до рівнодення) MS–A/MG–B (a), (b)	низька	3	Karlu (M.v.), Luzelle
		середня	5	Andela, Fauna
		висока	7	Magali
3. (*) QN	Рослина: за природною висотою через 6 тижнів після осіннього рівнодення (скошування за 2 тижні після рівнодення) MG–B (a), (b)	низька	3	Boja
		середня	5	Diane
		висока	7	Medalfa
4. (+) QN	Рослина: за природною висотою навесні (один місяць після початку відростання другого року після сівби) MS–A/MG–B (b)	коротка	3	Karlu (M.v.), Vertus
		середня	5	Diane, Rival
		довга	7	Letizia, Magali
5. (*) (+) QN	Час початку цвітіння MS–A/MG–B 2	ранній	3	Alize
		середній	5	Luzelle
		пізній	7	Karlu (M.v.)
6. (*) QN	Квітка: частота рослин з дуже темно-синьо-фіолетовими квітками VS–A (c) 3	відсутня або дуже низька	1	Diane
		низька	3	Sanditi,
		середня	5	Andela
		висока	7	Orca
7. (*) QN	Квітка: частота рослин із змішаними квітками VS–A (c) 3	відсутня або дуже низька	1	Symphonie
		низька	3	Luzelle, Letizia
		середня частота	5	Franken Neu, Karlu (M.v.)
		висока	7	

1	2	3	4	5
8. (*) QN	Квітка: частота рослин з кремовими, білими або жовтими квітками VS–A (c) 3	відсутня або дуже низька	1	Europe
		низька	3	
		середня	5	Karlu (M.v.)
		висока	7	
9. (*) QN	Рослина: за довжиною найдовшого стебла за повного цвітіння (включаючи повністю сформоване суцвіття) MS–A 3	коротка	3	Karlu (M.v.)
		середня	5	Franken Neu, Carmen
		довга	7	Fauna
10. (+) QN	Рослина: за природною висотою через 3 тижні після 1-го скошування MS–A/MG–B (b)	низька	3	Karlu (M.v.)
		середня	5	Andela, Symphonie
		висока	7	Zenith
11. (+) QN	Рослина: за природною висотою через 3 тижні після 2-го скошування MS–A/MG–B (b)	низька	3	Karlu (M.v.)
		середня	5	Franken Neu, Andela
		висока	7	Zenith
12. (+) QN	Рослина: за природною висотою через 3 тижні після 3-го скошування MS–A/MG–B (b)	низька	3	Karlu (M.v.)
		середня	5	Timbale
		висока	7	Letizia, Zenith
13. (+) QN	Рослина: за природною висотою через 3 тижні після 4-го скошування MS–A	низька	3	Karlu (M.v.)
		середня	5	Symphonie, Andela
		висока	7	Carmen, Zenith
14. QN	Рослина: за природною висотою через 2 тижні після наступного дня осіннього рівнодення у рік сівби (скошування за 2 тижні до рівнодення) MG–B (a), (b)	низька	3	Gibraltar
		середня	5	Fauna
		висока	7	Zenith
15. QN	Рослина: за природною висотою через 6 тижнів після наступного дня осіннього рівнодення у рік сівби (скошування за 2 тижні після рівнодення) MG–B (a), (b)	низька	3	Boja
		середня	5	Europe
		висока	7	Zenith

1	2	3	4	5
16. (*) (+) QN	Рослина: тенденція до зростання під час зими MG–C/VG–C	стан спокою клас 1	1	Maverick
		стан спокою клас 2	2	Vernal
		стан спокою клас 3	3	Boja, Ranger
		стан спокою клас 4	4	Legend, Mercedes
		стан спокою клас 5	5	Archer
		стан спокою клас 6	6	Abi 700, Dorine
		стан спокою клас 7	7	Sutter, Oro
		стан спокою клас 8	8	Maricopa, Carmen
		стан спокою клас 9	9	CUF 101, Medina
		стан спокою клас 10	10	UC-1887
		стан спокою клас 11	11	UC-1465
17. QN	Стійкість проти *Verticillium albo-atrum* VS–C, 1, 2	відсутня	1	
		наявна	9	
18. QN	Стійкість проти *Ditylenchus dipsaci* VS–C, 1, 2	відсутня	1	
		наявна	9	
19. QN	Стійкість проти *Colletotrichum trifolii* VS–C, 1, 2	відсутня	1	
		наявна	9	
20. QN	Стійкість проти *Phytophthora medicaginis* VS–C, 1, 2	відсутня	1	
		наявна	9	
21. QN	Стійкість проти *Acyrthosiphon kondoi* VS–C, 1, 2	відсутня	1	
		наявна	9	
22. QN	Стійкість проти *Therioaphis maculata* VS–C, 1, 2	відсутня	1	
		наявна	9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів люцерни (посівної, мінливої)

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз розвитку рослин
1	бутонізація
2	початок цвітіння
3	повне цвітіння
4	стигле насіння

Ознаки, що містять наступні ключі в другій колонці Таблиці ознак, розглядаються, як зазначено нижче:

(a) Рівнодення, згадане в ознаках 2, 3, 14 і 15 і в інших місцях тексту належить до осіннього чи весняного рівнодення. Воно відбувається 22 вересня в Північній півкулі і 21 березня в Південній півкулі і відповідає датам, на яких базується

вимірювання висоти рослини. Стосовно стану спокою: у багатьох країнах Південної півкулі, навпаки, цей період називають «зимовою вегетацією».

В ознаках 2 і 3 вимірювання висоти рослин відповідно прийнято на 2-й і 6-й тиждень після першого дня осіннього рівнодення.

В ознаках 14 і 15 вимірювання висоти рослин відповідно прийняте на 2-й і 6-й тиждень після наступного дня осіннього рівнодення.

Наступна діаграма показує час року, коли ці вимірювання здійснюють для кожної з Півкуль.

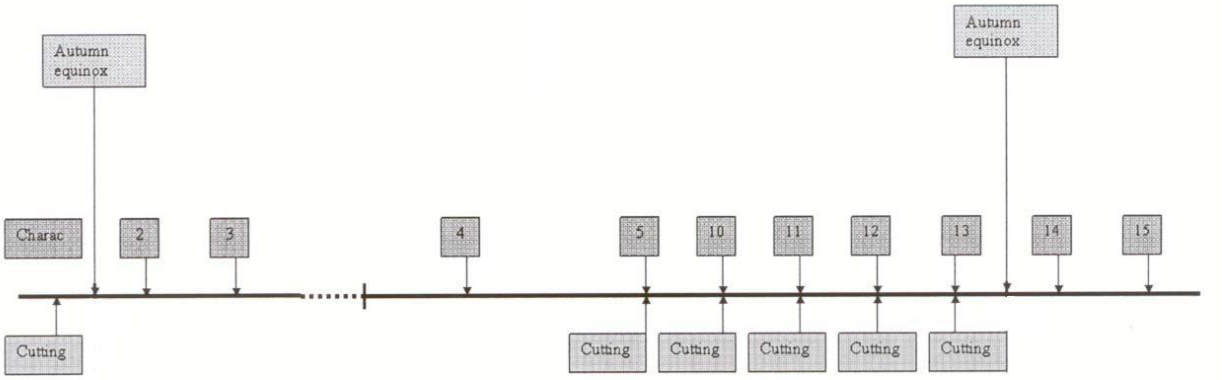

(b) Вимірювання слід проводити на рядкових ділянках загалом на 18-ти рослинах чи частинах 18-ти рослин, відбирається по 6 з кожної в 3-х повтореннях.

(c) Визначають забарвлення квітки на початку цвітіння. Частоту трапляння певного забарвлення оцінюють на ділянках з окремими рослинами (див. п. 3.5). Стани вираження охоплюють весь діапазон від 1 до 100%, хоча сорти-еталони для всього ряду поки що не відомі. Змішаність визначають за наявністю жовтого і фіолетового пігментів у середині деяких квіток. Ця комбінація може утворювати зелене забарвлення.

До 4. Рослина: за природною висотою навесні (один місяць після початку відростання другого року після сівби).

Вимірюють через місяць після початку росту ранніх сортів, за досягнення рослинами приблизно 15 см заввишки.

До 5. Час початку цвітіння.

MS/A: Визначають дату початку цвітіння кожної окремої рослини. Окрема рослина вважається такою, що цвіте, коли утворилось три суцвіття. За даними з окремих рослин отримують середню дату для ділянки і загалом для сорту.

MG/B: Визначають дату початку цвітіння рядкових ділянок. Рядкові ділянки вважаються такими, що цвітуть, коли виявлено 25% квітучих рослин на ділянці. За даними з рядкової ділянки отримують середню дату цвітіння для сорту.

До 10. Рослина: за природною висотою через 3 тижні після 1-го скошування.

Перше скошування проводять лише після повного цвітіння, коли визначена ознака 9: «Стебло: за довжиною найдовшого стебла за повного цвітіння (включаючи повністю сформоване суцвіття)».

До 11. Рослина: за природною висотою через 3 тижні після 2-го скошування.

Рослини скошують після визначення ознаки 10 «Рослина: природна висота через 3 тижні після 1-го скошування».

До 12. Рослина: за природною висотою через 3 тижні після 3-го скошування.

Рослини скошують після визначення ознаки 11: «Рослина: природна висота через 3 тижні після 2-го скошування».

До 13. Рослина: за природною висотою через 3 тижні після 4-го скошування.

Рослини скошують після визначення ознаки 12: «Рослина: природна висота через 3 тижні після 3-го скошування».

До 16. Рослина: тенденція до зростання під час зими.

Ця ознака визначається як «стан спокою», вказує на швидкість росту пізно восени і рано навесні в країнах Північної півкулі, а також на зимову активність в країнах Південної півкулі. Вираження залежить від комбінації тривалості короткого дня і низьких температур. За умов короткого дня відмінності між «сплячими» і «не сплячими» сортами носять вираженіший характер за низьких температур. При цьому «сплячі» сорти мають найдовший період спокою, а «не сплячі» найкоротший. За умов тривалого дня існує обмежена кількість відмітностей між «сплячими» і «не сплячими» сортами.

Ознака оцінюється восени, до суворих морозів і/чи на початку весни. Практичний досвід надає інформацію щодо дати скошування, яка забезпечує найбільшу відмітність між сортами (Teuber et al., 1998; Montegano et al., 2002).

Ознака може бути легко визначена візуально. У наступній таблиці вказано відповідності між класами стану спокою (див. Teuber et al., 1998; Montegano et al., 2002) і номерами в Таблиці ознак:

Сорти-еталони	Стан спокою клас (Teuber *et al*., 1998; Montegano *et al*., 2002)	№ (Таблиця ознак)
Maverick	1	1
Vernal	2	2
Boja, Ranger	3	3
Legend, Mercedes, Cutter	4	4
Archer, Dupuits	5	5
Abi 700, Dorine	6	6
Sutter, Oro, Dona Ana	7	7
Maricopa, Carmen, 5715	8	8
CUF 101, Medina, 5929	9	9
UC-1887	10	10
UC-1465	11	11

Оцінку стану спокою можна надати, враховуючи вимірювання висоти групи рослин (MG) під час періоду спокою.

Ознаки, що використовують при цьому, наступні:

Озн. 2. Рослина: за природною висотою через 2 тижні після осіннього рівнодення (скошування за 2 тижні до рівнодення).

Озн. 3. Рослина: за природною висотою через 6 тижнів після осіннього рівнодення (скошування за 2 тижні після рівнодення).

Озн. 4. Рослина: за природною висотою (один місяць після початку відростання другого року після сівби).

Озн. 14. Рослина: за природною висотою (через 2 тижні після наступного дня осіннього рівнодення у рік сівби) (скошування за 2 тижні до рівнодення).

Озн. 15. Рослина: за природною висотою (через 6 тижнів після наступного дня осіннього рівнодення у рік сівби) (скошування за 2 тижні після рівнодення).

Метод базується на моделі лінійної регресії, яка описана в публікації Montegano et al., 2002 (див. Ознака 9).

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Lucerne (*Medicago sativa* L. and *Medicago* × *varia* Martyn) (TG /6/5, UPOV) // Geneva. 2005-04-06. – 34 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg006.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1.1 Ботанічна назва	*Medicago sativa* L.	[ ]
1.1.2 Загальноприйнята назва	**Люцерна посівна**	
1.2.1 Ботанічна назва	*Medicago* × *varia* Martyn	[ ]
1.2.2 Загальноприйнята назва	**Люцерна мінлива**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування
(вкажіть батьківські сорти) [ ]

(b) частково відоме схрещування
(вкажіть відомий(і) сорт(и)) [ ]

(c) невідоме схрещування
[ ]

4.1.2 Мутація
(зазначте батьківський сорт) [ ]

4.1.3 Виявлено та поліпшено
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто) [ ]

4.1.4 Інше
(зазначте деталі) [ ]

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (6)	Квітка: частота рослин з дуже темно-синьо-фіолетовими квітками	відсутня або дуже низька	Diane	1 [ ]
		низька	Sanditi	3 [ ]
		середня	Andela	5 [ ]
		висока	Orca	7 [ ]
5.2 (7)	Квітка: частота рослин зі змішаними квітками	відсутня або дуже низька	Symphonie	1 [ ]
		низька	Luzelle, Letizia	3 [ ]
		середня	Franken Neu, Karlu (M.v)	5 [ ]
		висока		7 [ ]
5.3 (8)	Квітка: частота рослин з кремовими, білими або жовтими квітками	відсутня або дуже низька	Europe	1 [ ]
		низька		3 [ ]
		середня	Karlu (M.v)	5 [ ]
		висока		7 [ ]
5.4 (16)	Рослина: тенденція до зростання під час зими	стан спокою клас 1	Maverick	1 [ ]
		стан спокою клас 2	Vernal	2 [ ]
		стан спокою клас 3	Boja, Ranger	3 [ ]
		стан спокою клас 4	Legend, Mercedes	4 [ ]
		стан спокою клас 5	Archer	5 [ ]
		стан спокою клас 6	Abi 700, Dorine	6 [ ]
		стан спокою клас 7	Sutter, Oro	7 [ ]
		стан спокою клас 8	Maricopa, Carmen	8 [ ]
		стан спокою клас 9	CUF 101, Medina	9 [ ]
		стан спокою клас 10	UC-1887	10 [ ]
		стан спокою клас 11	UC-1465	11 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найбільш подібними. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.37

Код UPOV: LOTUS_COR
LOTUS_PED
LOTUS_ULI
LOTUS_GLA
LOTUS_SUB

Методика
проведення експертизи сортів лядвенцю
(*Lotus corniculatus* L., *Lotus pedunculatus* Cav., *Lotus uliginosus* Schkuhr, *Lotus tenuis* Waldst. et Kit. ex Willd. і *Lotus subbiflorus* Lag.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів видів *Lotus corniculatus* L., *Lotus pedunculatus* Cav., *Lotus uliginosus* Schkuhr, *Lotus tenuis* Waldst. et Kit. ex Willd. і *Lotus subbiflorus* Lag.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано літерами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування.

По кожному заявленому (що оцінюється) сорту щорічно закладають:

– ділянки з окремими рослинами: кожне дослідження має включати 60 рослин розділених на два чи більше повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,50 × 0,50 м;

Використано документ UPOV TG /193/1, 2008.

– рядкові ділянки: довжина ділянки 10 м., у двох повтореннях. Щільність посіву – близько 150 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 1500 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 (або 1500) рослин або частин 60 (або 1500) рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 (або 1500) рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявом ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1500 рослин допускаються 12 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Насамперед колекцію варто розподілити за видами:

– Lc – *Lotus corniculatus* L.

– Lp – *Lotus pedunculatus* Cav. / *Lotus uliginosus* Schkuhr

– Lt – *Lotus tenuis* Waldst et Kit. ex Willd (syn. *Lotus glaber* Mill.)

– Ls – *Lotus subbiflorus* Lag. (syn. *Lotus suaveolens* Pers.)

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Плоїдність (ознака 1);

– Рослина: час початку цвітіння (ознака 8);

– Центральний листочок: за шириною (ознака 12).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

(a) – (b) – пояснення до Таблиці ознак у розділі 8.

Спостереження ведуться на A – ділянки з окремими рослинами
B – рядкові ділянки
C – спеціальна експертиза

7. Таблиця ознак сортів лядвенцю

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Плоїдність C	диплоїд	2	Larrañaga (Lt), Sunrise (Lp)
		тетраплоїд	4	Grasslands Maku (Lp), San Gabriel (Lc)
2. (+) QN	Сім'ядолі: за шириною MS C	вузькі	3	Larrañaga (Lt)
		середні	5	San Gabriel (Lc)
		широкі	7	
3. QN	Листок: щільність опушення VS A (a), (b)	відсутнє або дуже нещільна	1	San Gabriel (Lc)
		щільна	3	Sunrise (Lp)
		середня	5	Grasslands Maku (Lp)
		щільна	7	
		дуже щільна	9	El Rincón (Ls)
4. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VG A, B (a), (b)	слабка	3	
		помірна	5	San Gabriel (Lc)
		сильна	7	Matrero (Lt)
5. (*) QN	Рослина: габітус VG A (a)	прямий	1	San Gabriel (Lc)
		напівпрямий	3	INIA Draco (Lc)
		проміжний	5	Larrañaga (Lt)
		напіврозлогий	7	Angostura (Lt)
		розлогий	9	El Rincón (Ls)
6. QN	Рослина: за шириною MS A (a)	вузька	3	Estanzuela Ganador (Lc)
		середня	5	Cruz del Sur (Lc)
		широка	7	Angostura (Lt)
7. (+) QN	Рослина: за природною висотою на початку цвітіння MS/MG A, B	дуже низька	1	
		низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
		дуже висока	9	
8. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MS A	дуже ранній	1	Agrosan Trueno (Lc)
		ранній	3	San Gabriel (Lc)
		середній	5	Estanzuela Ganador (Lc)
		пізній	7	Rodeo (Lc)
		дуже пізній	9	Leo (Lc)
9. PQ	Квітка: забарвлення віночка VS A	жовте	1	Estanzuela Ganador (Lc)
		жовте з оранжевим відтінком	2	Grasslands Goldie (Lc)
		оранжеве	3	Steadford (Lc)

1	2	3	4	5
10. (+) QN	Стебло: щільність опушення VS A	відсутнє або дуже нещільна	1	San Gabriel (Lc)
		нещільна	3	Sunrise (Lp)
		середнє	5	Grasslands Maku (Lp)
		щільна	7	
		дуже щільна	9	El Rincón (Ls)
11. (*) QN	Центральний листочок: за довжиною MS A (b)	короткий	3	El Rincón (Ls)
		середній	5	Estanzuela Ganador (Lc)
		довгий	7	Grasslands Maku (Lp)
12. (*) QN	Центральний листочок: за шириною MS A (b)	вузький	3	Matrero (Lt)
		середній	5	San Gabriel (Lc)
		широкий	7	Grasslands Maku (Lp)
13. QN	Рослина: за довжиною найдовшого стебла (за повного розвитку) MS A	дуже коротка	1	
		коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
		дуже довга	9	
14. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MG C	мала	3	El Rincón (Ls), Sunrise (Lp)
		середня	5	Grasslands Maku (Lp)
		велика	7	INIA Draco (Lc), Larrañaga (Lt)
15. (+) QN	Рослина: сила відростання після укосу VG A B	відсутня або дуже слабка	1	INIA Draco (Lc)
		слабка	3	Rodeo (Lc)
		середня	5	Empire (Lc)
		сильна	7	Leo (Lc)

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів лядвенцю

8.1 ***Пояснення, що охоплюють кілька ознак***

(a) Ознаки визначаються за вегетативної стадії розвитку.

(b) Обстеження на листку слід робити на 3-му чи 4-му листку від верхівки найдовшого стебла.

8.2 ***Пояснення до окремих ознак***

До 1. Плоїдність.

Плоїдність рослини визначається стандартним цитологічним методом.

До 2. Сім'ядолі: за шириною.

Ширину сім'ядоль слід вимірювати на повністю розвинутих сім'ядолях.

До 7. Рослина: за природною висотою на початку цвітіння.

Природну висоту варто вимірювати в центральній частині рослини.

До 8. Рослина: час початку цвітіння.

Початком цвітіння вважається час, коли на рослині зацвіло три суцвіття.

До 10. Стебло: щільність опушення.

Щільність опушення слід спостерігати на верхній частині найдовшого стебла на початку цвітіння.

До 14. Насіння: маса 1000 шт.

Ця ознака визначається на зібраному насінні.

До 15. Рослина: сила відростання після укосу.

Відростання після укосу слід обстежувати після останнього осіннього косіння.

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Trefoil, Lotus (*Lotus corniculatus* L.; *Lotus pedunculatus* Cav.; *Lotus uliginosus* Schkuhr; *Lotus tenuis* Waldst. et Kit. ex Willd.; *Lotus subbiflorus* Lag.) (TG /193/1, UPOV) // Geneva. 2008-04-09. – 20 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg193.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1.1 Ботанічна назва	***Lotus corniculatus* L.**	
1.1.2 Загальноприйнята назва	Лядвенець рогатий	
1.2.1 Ботанічна назва	***Lotus pedunculatus* Cav.**	
1.2.2 Загальноприйнята назва	Лядвенець болотяний	
1.3.1 Ботанічна назва	***Lotus uliginosus* Schkuhr**	
1.3.2 Загальноприйнята назва	Лядвенець трясовинний	
1.4.1 Ботанічна назва	***Lotus tenuis* Waldst. et Kit. ex Willd.**	
1.4.2 Загальноприйнята назва	Лядвенець тонкий	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:
4.1.1 Схрещування [ ]
(a) контрольоване схрещування
(вкажіть батьківські сорти)
[ ]
(b) частково відоме схрещування
(вкажіть відомий(і) сорт(и))
[ ]
(c) невідоме схрещування
[ ]

4.1.2 Виявлено та поліпшено
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто) [ ]

4.1.3 Інше
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(b) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Плоїдність	диплоїд	Larrañaga (Lt), Sunrise (Lp)	2 [ ]
		тетраплоїд	Grasslands Maku (Lp), San Gabriel (Lc)	4 [ ]
5.2 (8)	Рослина: час початку цвітіння	дуже ранній	Agrosan Trueno (Lc)	1 [ ]
		ранній	San Gabriel (Lc)	3 [ ]
		середній	Estanzuela Ganador (Lc)	5 [ ]
		пізній	Rodeo (Lc)	7 [ ]
		дуже пізній	Leo (Lc)	9 [ ]
5.3 (11)	Центральний листочок: за довжиною	короткий	El Rincón (Ls)	3 [ ]
		середній	Estanzuela Ganador (Lc)	5 [ ]
		довгий	Grasslands Maku (Lp)	7 [ ]
5.4 (12)	Центральний листочок: за шириною	вузький	Matrero (Lt)	3 [ ]
		середній	San Gabriel (Lc)	5 [ ]
		широкий	Grasslands Maku (Lp)	7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фіто плазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.3.39 Код UPOV: MALVA_PUL
MALVA_VER_CRI
MALVA_MEL

Методика

проведення експертизи сортів мальви гібридної (*Malva pulchella* Bernh. × *Malva crispa* L.), м. кучерявої (*Malva crispa* L.), м. Мелюка (*Malva meluca* Graebn.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів видів *Malva pulchella* Bernh. × *M. crispa* L., *M. crispa* L., *M. meluca* Graebn. родини *Malvaceae.*

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли і куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 50 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками, відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних та сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи*** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 120 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,20 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Методику підготував: Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., Національний ботанічний сад ім. М. М. Гришка, 2007.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюються всі виміри кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих попередньо визначених рослин або частин рослин

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 120 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 120 рослин або частин 120 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 25 рослин або частин 25 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 120 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 25 рослин або частин 25 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді**.**

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95 %. У вибірці з 120 рослин допускаються сім нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного

сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: за висотою (ознака 1);
– Листкова пластинка: форма (ознака 13);
– Листкова пластинка: форма краю (ознака 15);
– Рослина: час початку цвітіння (ознака 17);
– Квітка: забарвлення (ознака 19).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів мальви гібридної, м. кучерявої, м. Мелюка

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 6	низька середня висока	3 5 7	
2. (*) PQ	Рослина: габітус VG 6	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
3. (*) PQ	Стебло: форма першого міжвузля VS 5	сплюснута циліндрична багатогранна	1 2 3	
4. (*) QL	Стебло: опушення VS 4	відсутнє наявне	1 9	
5 (*) QN	Стебло: ступінь опушення VS 4	слабкий помірний сильний	3 5 7	
6. (*) (+) QN	Стебло: діаметр MS 7	малий середній великий	3 5 7	
7. (*) (+) PQ	Стебло: форма поперечного перерізу VS 7	прямокутна овальна округла багатогранна	1 2 3 4	
8. QN	Стебло: кількість міжвузлів MG 7	мала середня ввелика	3 5 7	
9. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VS 4	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
10. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 6	коротка середня довга	3 5 7	
11. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 6	вузька середня широка	3 5 7	

1	2	3	4	5
12. QN	Листок: відношення довжина/ширина MS 6	мале середнє велике	3 5 7	
13. (*) (+) PQ	Листкова пластинка: форма VS 6	5-ти лопатева 7-ми лопатева килеподібна серцеподібна	1 2 3 4	
14 (*) QN	Листкова пластинка: інтенсивність зеленого забарвлення VS, 6	слабка помірна сильна	3 5 7	
15. (*) (+) PQ	Листкова пластинка: форма краю VS 6	цілісна слабкохвиляста хвиляста слабкозубчаста	1 2 3 4	
16. (*) (+) QN	Черешок: за довжиною MS 6	короткий середній довгий	3 5 7	
17. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VS 56	ранній середній пізній	3 5 7	
18. (*) QN	Квітка: розмір MS 6	малий середній великий	1 2 3	
19. (*) PQ	Квітка: забарвлення VS 6	світло-рожеве світло-бузкове бузково-рожеве	1 2 3	
20. (*) QN	Рослина: тривалість періоду вегетації MG 1–8	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів мальви однорічної

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сходи
2	1–3 справжніх листків
3	розетка (для окремих форм)
4	стеблування
5	бутонізація
6	цвітіння
7	плодоношення
8	стигле насіння

До 1. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 105, середня – 105–165, висока – понад 165.

До 6. Стебло: діаметр, мм.

Вимірюють на висоті 15 см від поверхні ґрунту за найменшим показником у фазі плодоношення.

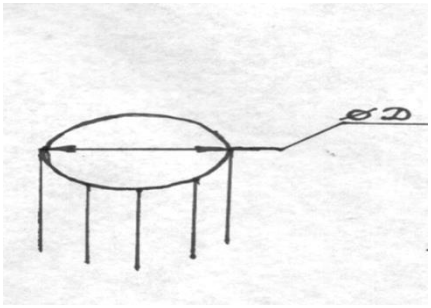

Малий – до 10, середній – 10–17, великий – понад 17.

До 7. Стебло: форма поперечного перерізу.

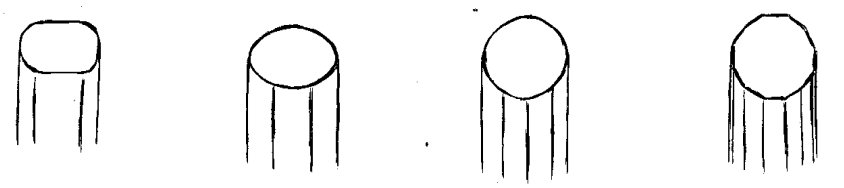

1 Прямокутна | 2 овальна | 3 округла | 4 багатогранна

До 10. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Короткий – до 8, середній 8–16, довгий – понад 16.

До 11. Листкова пластинка: за шириною, см.

Вузький – до 12, середній 12–17, широкий – понад 17.

До 13. Листкова пластинка: форма.

1 5-ти лопатева | 2 7-ми лопатева | 3 килеподібна | 4 серцеподібна

До 15. Листкова пластинка: форма краю.

1	2	3	4
Цілісна	слабкохвиляста	хвиляста	слабкозубчаста

До 16. Черешок: за довжиною, см.

Короткий – до 8, середній – 8–17, довгий – понад 17.

До 17. Рослина: час початку цвітіння, діб від сходів.

Ранній – до 50, середній – 50–60, пізній – 61–70.

9. Література

1. Артюшенко З. Т. Атлас по описательной морфологии высших растений: Плод. / З. Т. Артюшенко, А. А. Федоров. – Л.: Наука, 1986. – 392 с.
2. Биологический энциклопедический словарь. Изд. 2-е, исправл. – М.: Сов. энциклопедия, 1989. – 864 с.
3. Куперман Ф. М. Морфофизиология растений. 3-е изд., доп. / Ф. М. Куперман. – М.: Высш. школа, 1977. – 266 с.
4. Рахметов Д. Б. Кормовые мальвы в аграфиоценозах Лесостепи Украины: интродукция, биология, сорта, возделывание. / Д. Б. Рахметов. – К.: Фитосоциоцентр, 2000. – 288 с.
5. Рахметов Д. Б. Культура однолетних кормовых мальв в Лесостепи Украины (Биологические особенности, кормовая ценность, технология возделывания). / Д. Б. Рахметов. – К.: Фитосоциоцентр, 2001. – 72 с.
6. Рахметов Д. Б. Інтродукція рослин та біоекоконверсія землеробства Полісся. / Д. Б. Рахметов, В. П. Фещенко. – К.: Вид-во фірма «Друк», 2006. – 149 с.
7. Серебряков Г. И. Морфология вегетативных органов высших растений. – М.: Сов. наука, 1952. – 367 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1.1 Ботанічна назва	*Malva pulchella* Bernh. × *Malva crispa* L.	[ ]
1.1.2 Загальноприйнята назва	**Мальва гібридна**	
1.2.1 Ботанічна назва	*Malva crispa* L.	[ ]
1.2.2 Загальноприйнята назва	**Мальва кучерява**	
1.3.1. Ботанічна назва	*Malva meluca* Graebn.	[ ]
1.3.2 Загальноприйнята назва	**Мальва Мелюка**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (13)	Листкова пластинка: форма	5-ти лопатева 7-ми лопатева килевидна серцевидна		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]
5.3 (15)	Листкова пластинка: форма краю	цілісна слабкохвиляста хвиляста слабкозубчаста		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]
5.4 (17)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (19)	Квітка: забарвлення	світло-рожеве світло-бузкове бузково-рожеве		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, з вашої точки зору, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(вкористання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи відомо Вам, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

ДК 633.39 Код UPOV: MISCA_GIG

Методика
проведення експертизи сортів міскантусу гігантського
(*Miscanthus* × *giganteus* J.M. Greef & Deuter ex Hodkinson & Renvoize)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет методики.

Методика стосується всіх сортів міскантусу гігантського (*Miscanthus* × *giganteus* J.M. Greef & Deuter ex Hodkinson & Renvoize).

2. Необхідний рослинний матеріал – ризоми

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається рослинний матеріал для експертизи сорту. Рослинний матеріал постачається у вигляді садивних одиниць із трьома–п'ятьма бруньками відновлення.

2.2 Мінімальна кількість рослинного матеріалу має становити 24 шт. ризом середньої довжини, характерної для сорту.

2.3 Рослинний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості та сортових характеристик.

2.4 Рослинний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи***. Експертиза повинна тривати два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи.*** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови проведення експертизи.*** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї. Обстеження проводять у другий і наступні роки життя, за винятком ознаки 6.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 20 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,7 × 0,7 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків

Методику розроблено: Зінченко В. О., к. с.-г. н., ЖНАЕУ; Роїк М. В., д. с.-г. н., ІБКіЦБ; Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., НБС ім. М. М. Гришка; Гонтаренко С. М., к. с.-г. н., ІБКіЦБ; Щербакова Т. О., к. б. н., НБС ім. М. М. Гришка; Курило В. Л., д. с.-г. н., Гументик М. Я., к. с.-г. н., Ганженко О. М., к. т. н., Квак В. М., м. н. с., ІБКіЦБ; Лашук С. О., н. с., УІЕСР, 2012.

залежно від типу прояву ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип

виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослині***. Експертизі підлягає щонайменше 20 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 20 рослин або частин 20 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 10 рослин або частин 10 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 20 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 10 рослин або частин 10 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінювання відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо, з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту вважаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 20 рослин допускається одна нетипова.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, котрі, як відомо з практики не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: плоїдність (ознака 1);
– Рослина: за висотою (ознака 3);
– Рослина: пагоноутворююча здатність (ознака 5);
– Стебло: кількість вузлів (ознака 10);
– Листкова пластинка: за шириною (ознака 16);
– Волоть: час виявлення (ознака 23);
– Волоть: за довжиною (ознака 26);
– Волоть: забарвлення (ознака 30);
– Волоть: кількість гілочок (ознака 31);
– Ризома: за довжиною (ознака 36).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висаджувати (висівати) сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів міскантусу гігантського

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) PQ	Рослина: плоїдність L 2	триплоїд гексаплоїд	3 6	
2. (+) QN	Рослина: час початку вегетації VG 1	ранній середній пізній	3 5 7	
3. (+) QN	Рослина: за висотою MG 5	низька середня висока	3 5 7	
4. (+) PQ	Рослина: габітус VG 4	прямий напівпрямий напіврозлогий	3 5 7	
5. (+) QN	Рослина: пагоноутворююча здатність MG 5	слабка середня сильна	3 5 7	
6. QN	Рослина: тенденція до утворення волотей першого року життя VG 4	відсутня або дуже слабка слабка помірна сильна	1 3 5 7	
7. (+) QN	Стебло: діаметр (біля основи) MG 4	малий середній великий	3 5 7	
8. QL	Стебло: опушення VG 4	відсутня наявна	1 9	
9. QL	Стебло: восковий наліт VG 4	відсутній наявний	1 9	
10. (+) QN	Стебло: кількість вузлів MG 5	мала середня велика	3 5 7	
11. QL	Стебло: вузлові бруньки VG 5	відсутні наявні	1 9	
12. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VG 4	відсутнє наявне	1 9	

1	2	3	4	5
13. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VG 4	слабка помірна сильна	3 5 7	
14. QL	Листок: положення у просторі VG 4	висхідне слабко похиле сильно похиле	1 2 3	
15. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 4	коротка середня довга	3 5 7	
16. (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 4	вузька середня широка	3 5 7	
17. (+) QN	Листок: піхва за довжиною MS 4	коротка середня довга	3 5 7	
18. (+) QN	Піхва листка: ступінь обгортання стебла VG 4	часткове помірне повне	3 5 7	
19. QN	Листкова пластинка: інтенсивність зеленого забарвлення VS 4	слабка помірна сильна	3 5 7	
20. QL	Листкова пластинка: поздовжня центральна смуга VG 4	відсутня наявна	1 9	
21. QL	Листок: антоціанове забарвлення VG 4	відсутнє наявне	1 9	
22. QN	Листкова пластинка: інтенсивність антоціанового забарвлення VG 4	слабка помірна сильна	3 5 7	
23. (+) QN	Волоть: час виявлення VG 4	ранній середній пізній	3 5 7	

1	2	3	4	5
24. (+) QN	Волоть: положення у просторі VG 5	пряме похиле поникле	3 5 7	
25. QL	Волоть: розташування відносно листків VG 5	нарівні з листками виступаюча над листками високо піднята над листками	3 5 7	
26. (+) QN	Волоть: за довжиною MG 5	коротка середня довга	3 5 7	
27. (+) QN	Волоть: за шириною MG 5	вузька середня широка	3 5 7	
28. QN	Волоть: за щільністю VG 5	нещільна середня щільна	3 5 7	
29. PQ	Волоть: форма VG 5	веретеноподібна конусоподібна еліпсоподібна	1 2 3	
30. PQ	Волоть: забарвлення VG 5	біле сріблясте сріблясто-рожеве рожеве пурпурове	1 2 3 4 5	
31. (+) QN	Волоть: кількість гілочок MG 5	мала середня велика	3 5 7	
32. QL	Квіткова луска: остюки VG 5	відсутні наявні	1 9	
33. PQ	Пиляки: забарвлення VS 5	жовте оранжеве червоне світло-коричневе темно-коричневе	1 2 3 4 5	
34. PQ	Рослина: тип кущіння MG 5	кореневищний нещільнокущовий щільнокущовий	3 5 7	
35. PQ	Ризома: форма VS 5	видовжено-овальна видовжена	1 2	
36. (+) QN	Ризома: за довжиною MG 5	коротка середня довга	3 5 7	
37. (+) QN	Ризома: за товщиною MG 5	тонка середня товста	3 5 7	

1	2	3	4	5
38. (+) QN	Ризоми: кількість MG 5	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів міскантусу гігантського

Коди фаз росту й розвитку рослин, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту та розвитку
1	відростання
2	кущіння
3	вихід у трубку
4	виявлення волоті
5	цвітіння

Загальний вигляд надземної частини рослини міскантусу гігантського

До 1. Рослина: плоїдність.

Визначають за допомогою систем PARTEC або підрахунку хромосом на тимчасових препаратах апікальної меристеми кореня або молодих листочків.

До 2. Рослина: час початку вегетації, числа місяця.

Орієнтовні календарні дати для Лісостепу України.

Ранній – до 10 квітня; середній – 10–20 квітня; пізній – після 21 квітня.

До 3. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 195, середня – 195–300, висока – понад 300.

До 4. Рослина: габітус.

Оцінюють візуально за кутом, утвореним між пагонами і поверхнею ґрунту.

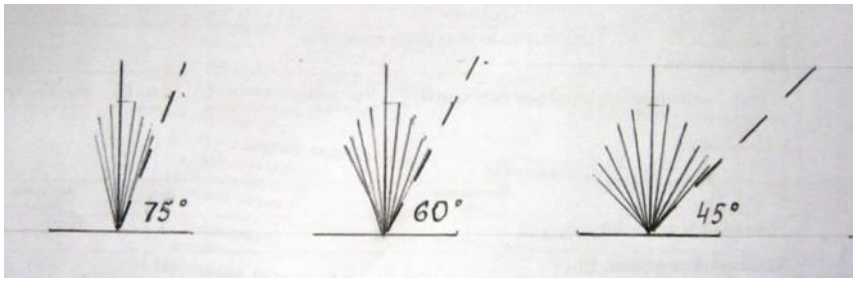

3 Прямий | 5 напівпрямий | 7 напіврозлогий

До 5. Рослина: пагоноутворююча здатність, шт. пагонів.

Слабка – до 8, середня – 8–15, сильна – понад 15.

До 7. Стебло: діаметр (біля основи), мм.

Малий – до 8, середній – 8–15, великий – понад 15.

До 10. Стебло: кількість вузлів, шт.

Мала – до 12, середня – 12–15, велика – понад 15.

До 15. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 75, середня – 75–90, довга – понад 90.

До 16. Листкова пластинка: за шириною, мм.

Вузька – до 14, середня – 14–20, широка – понад 20.

До 17. Листок: піхва за довжиною, см.

Коротка – до 20, середня – 20–25, довга – понад 25.

До 18. Піхва листка: ступінь обгортання стебла.

Часткове – до 1/2, помірне – 1/2–1/3, повне – понад 1/3.

5 Помірне

7 повне

До 23. Волоть: час виявлення, місяць.

Ранній – до І декади вересня, середній – І декада вересня – І декада жовтня, пізній – після І декади жовтня.

До 24. Волоть: положення у просторі.

3
Пряме

5
похиле

7
поникле

До 26. Волоть: за довжиною, см.

Коротка – до 20, середня – 20–28, довга – понад 28.

До 27. Волоть: за шириною, см.

Вузька – до 10, середня – 10–15, широка – понад 15.

До 31. Волоть: кількість гілочок, шт.

Мала – до 20, середня – 20–30, велика – понад 30.

До 36. Ризома: за довжиною, см.

Коротка – до 7, середня – 7–15, довга – понад 15.

3
Коротка

5
середня

7
довга

До 37. Ризома: за товщиною, мм.

Тонка – до 10, середня – 10–15, товста – понад 15.

До 38. Ризоми: кількість, шт.

Мала – до 20, середня – 20–35, велика – понад 35.

9. Література

1. Желтовская Т. Т. Декоративные травы в дизайне сада / Т. Т. Желтовская. – М.: Кладезь-Букс, 2008 – 128 с.

2. Інструкція з використання документа UPOV TGP/7/1 щодо складання методик на ВОС-тест. – К., 2005. – 42 с.

3. Охорона прав на сорти рослин (Офіційний бюлетень). – К.: Алефа, 2003. – Вип. 2. – Ч. 3. – 241 с.

4. Роїк М. В. Аналіз мінливості рівня плоїдності геному вихідних селекційних матеріалів цукрових буряків з використанням технології аналізатора плоїдності «PARTEC» / М. В. Роїк, Н. С. Ковальчук, Л. В. Алексійчук – К., 2006. – С. 40.

5. Широкий унифицированный классификатор СЭВ и Международный классификатор СЭВ. – Ленинград, 1982.

6. Griffiths M. Index of Garden Plants. – Portland, Oregon: Timber Press, 1994. – 1234 p.

7. Amalraj V. A. & Balasundaram N. (2006) On the taxonomy of the members of «Saccharum complex.» Genetic Resources and Crop Evolution 53:35–41.

8. Jones M. B. & Walsh M. (2001) Miscanthus for Energy and Fibre. James and James Ltd., London.

9. Leyheova U. Travy a kapradiny. – Praha: Euromedia Group, 2010. – 160 p.

10. Scally L., Hodkinson T. R. & Jones M. B. (2001) Origins and taxonomy of miscanthus. In: Miscanthus for Energy and Fibre (eds M. B. Jones & M. Walsh). James & James, London.

11. Електронний ресурс – http://energobelarus.by/index.php?section=news&news_id=7354

12. Електронний ресурс – www.miskantolbrzymi.com.pl/index.php?page=miskant&lang=ru

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Miscanthus* × *giganteus* J.M. Greef & Deuter ex Hodkinson & Renvoize	
1.2 Загальноприйнята назва	**Міскантус гігантський**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування
(вкажіть батьківські сорти) [ ]

(b) частково відоме схрещування
(вкажіть відомий(і) сорт(и)) [ ]

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація
(зазначте батьківський сорт) [ ]

4.1.3 Виявлено та поліпшено
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто) [ ]

4.1.4 Інше
(зазначте деталі) [ ]

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються вегетативно

(a) розмноження *in vitro* [ ]
(b) ризомами [ ]
(c) інше [ ]

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: плоїдність	триплоїд гексаплоїд		3 [ ] 6 [ ]
5.2 (3)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (5)	Рослина: пагоноутворююча здатність	слабка середня сильна		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (10)	Стебло: кількість вузлів	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (16)	Листкова пластинка: за шириною	вузька середня широка		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.6 (23)	Волоть: час виявлення	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.7 (26)	Волоть: за довжиною	коротка середня довга		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.8 (30)	Волоть: забарвлення	біле сріблясте сріблясто-рожеве рожеве пурпурове		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ] 5 [ ]
5.9 (31)	Волоть: кількість гілочок	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.10 (36)	Ризома: за довжиною	коротка середня довга		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, яка може допомогти проведенню експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, представленої в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо навести деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо навести деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусів чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: MISCA_SIN

Методика

проведення експертизи сортів міскантусу китайського
(*Miscanthus sinensis* Anderss.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет методики.

Методика стосується всіх сортів *Miscanthus sinensis* Anderss. роду *Miscanthus* Anderss.

2. Необхідний рослинний матеріал – ризоми

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається рослинний матеріал для експертизи сорту. Рослинний матеріал постачається у вигляді садивних одиниць із трьома–п'ятьма бруньками відновлення.

2.2 Мінімальна кількість рослинного матеріалу має становити 24 шт. ризом середньої довжини, характерної для сорту.

2.3 Рослинний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками, і відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості та сортових характеристик.

2.4 Рослинний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи***. Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи*****.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови проведення експертизи*****.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї. Обстеження проводять у другий і наступні роки життя, за винятком ознаки 7.

Через непостійність денного світла, визначення кольору проводять за штучного освітлення або опівдні в кімнаті без прямих сонячних променів. Спектральний склад штучного світла освітлювального приладу має відповідати стандарту денного освітлення CIE B 6500 з допустимим відхиленням, встановленим Британським стандартом 950 (частина I).

Для визначення кольору частину рослин розміщують на білому фоні порівнюючи із RHS шкалою кольорів.

Методику розроблено: Роїк М. В., д. с.-г. н., ІБКіЦБ; Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., НБС ім. М. М. Гришка;
Гонтаренко С. М., к. с.-г. н., ІБКіЦБ;
Щербакова Т. О., к. б. н., НБС ім. М. М. Гришка; Курило В. Л., д. с.-г. н.,
заст. директора з наук. роботи, Гументик М. Я., к. с.-г. н., зав. лаб., ІБКіЦБ;
Рахметова С. О., м .н. с., НБС ім. М. М. Гришка;
Квак В. М., м. н. с., ІБКіЦБ;
Кривицький К. М., к. б. н., Лашук С. О., н. с. УІЕСР, 2012.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 20 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,7 × 0,7 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 20 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 20 рослин або частин 20 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 10 рослин або частин 10 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 20 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 10 рослин або частин 10 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак та коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо, з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту вважаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 20 рослин допускається одна нетипова.

4.2.1 Нетипові рослини позначаються стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, котрі, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: плоїдність (ознака 1);
– Рослина: за висотою (ознака 3);
– Рослина: пагоноутворююча здатність (ознака 5);
– Стебло: кількість вузлів (ознака 11);
– Листок: забарвлення (кольорова група) (ознака 21);
– Лише для строкатих сортів: Листок: характер рисунка (ознака 23);
– Волоть: час виявлення (ознака 27);
– Волоть: за довжиною (ознака 30);
– Волоть: забарвлення (ознака 34);
– Волоть: кількість гілочок (ознака 35);
– Ризома: за довжиною (ознака 40).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висаджувати (висівати) сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів міскантусу китайського

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) PQ	Рослина: плоїдність L 2	диплоїд триплоїд тетраплоїд	2 3 4	
2. (+) QN	Рослина: час початку вегетації VG 1	ранній середній пізній	3 5 7	
3. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 5	низька середня висока	3 5 7	
4. (+) PQ	Рослина: габітус VG 4	прямий напівпрямий напіврозлогий	3 5 7	
5. (*) (+) QN	Рослина: пагоноутворююча здатність MG 5	слабка середня сильна	3 5 7	
6. QL	Рослина: здатність утворювати насіння VS 6	відсутня наявна	1 9	
7. QN	Рослина: тенденція до утворення волотей у перший рік життя VG 4	відсутня слабка середня сильна	1 3 5 7	
8. (+) QN	Стебло: діаметр (біля основи) MG 4	малий середній великий	3 5 7	
9. QL	Стебло: опушення VG 4	відсутнє наявне	1 9	
10. QL	Стебло: восковий наліт VG 4	відсутній наявний	1 9	
11. (*) (+) QN	Стебло: кількість вузлів MG 5	мала середня велика	3 5 7	
12. QL	Стебло: вузлові бруньки VG 5	відсутні наявні	1 9	

1	2	3	4	5
13. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VG 4	відсутнє наявне	1 9	
14. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VG 4	слабка помірна сильна	3 5 7	
15. QL	Листок: положення VG 4	пряме слабко похилене сильно похилене	3 5 7	
16. (+) QN	Листок: піхва за довжиною MS 4	коротка середня довга	3 5 7	
17. (+) QN	Піхва листка: ступінь обгортання стебла VG 4	часткове середнє повне	3 5 7	
18. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 4	коротка середня довга	3 5 7	
19. (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 4	вузька середня широка	3 5 7	
20. QL	Листок: опушення VS 3	відсутнє наявне	1 9	
21. (*) PQ	Листок: забарвлення (кольорова група) VG 4	однокольорове строкате	1 2	
22. PQ	Листок: основне забарвлення листкової пластинки VG 4	RHS шкала кольорів (вказати номер посилання)		
23. (*) (+) QL	<u>Лише для строкатих сортів:</u> Листок: характер рисунка VG 4	поздовжні смуги поперечні смуги штрихи	1 2 3	
24. PQ	<u>Лише для строкатих сортів:</u> Листок: основне забарвлення рисунка VG 4	біле світло-зелене жовте буре	1 2 3 4	

1	2	3	4	5
25. QL	Листок: наявність антоціанового забарвлення VG 4	відсутнє наявне	1 9	
26. QN	Листок: інтенсивність антоціанового забарвлення VG 4	слабка помірна сильна	3 5 7	
27. (*) (+) QN	Волоть: час виявлення VG 4	ранній середній пізній	3 5 7	
28. (+) QN	Волоть: положення у просторі VG 5	пряме похиле поникле	3 5 7	
29. QL	Волоть: розташування відносно листків VG 5	нарівні з листками виступаюча над листками високо піднята над листками	1 2 3	
30. (*) (+) QN	Волоть: за довжиною MG 5	коротка середня довга	3 5 7	
31. (+) QN	Волоть: за шириною MG 5	вузька середня широка	3 5 7	
32. (+) QN	Волоть: за щільністю VG 5	нещільна середня щільна	3 5 7	
33. (+) PQ	Волоть: форма VG 5	веретеноподібна конусоподібна еліпсоподібна	1 2 3	
34. (*) PQ	Волоть: забарвлення VG 5	біле сріблясте сріблясто-рожеве рожеве пурпурове	1 2 3 4 5	
35. (*) (+) QN	Волоть: кількість гілочок MG 5	мала середня велика	3 5 7	
36. (+) QN	Волоть: гілочки за довжиною MG 5	короткі середні довгі	3 5 7	

1	2	3	4	5
37. (+) QN	Волоть: хвилястість гілочок VG 5	слабка помірна сильна	3 5 7	
38. PQ	Пиляки: забарвлення VS 5	жовте оранжеве червоне світло-коричневе темно-коричневе	1 2 3 4 5	
39. PQ	Рослина: тип кущіння MG 5	пухкокущовий щільнокущовий	1 2	
40. (*) (+) QN	Ризома: за довжиною MG 6	коротка середня довга	3 5 7	
41. (+) QN	Ризома: за товщиною MG 6	тонка середня товста	3 5 7	
42. (+) QN	Ризоми: кількість MG 6	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів міскантусу китайського

Коди фаз росту й розвитку рослин, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	відростання
2	кущіння
3	вихід у трубку
4	виявлення волоті
5	цвітіння
6	плодоношення

До 1. Рослина: плоїдність.

Визначають за допомогою систем PARTEC або підрахунком хромосом на тимчасових препаратах апікальної меристеми кореня або молодих листочків.

До 2. Рослина: час початку вегетації, числа місяця.

Орієнтовні календарні дати для Лісостепу України.

Ранній – до 10 квітня, середній – до 20 квітня, пізній – після 21 квітня.

До 3. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 150, середня – 150–230, висока – понад 230.

Загальний вигляд надземної частини рослин різних форм міскантусу китайського

До 4. Рослина: габітус.

Оцінюють візуально за кутом утвореним між пагонами і поверхнею ґрунту.

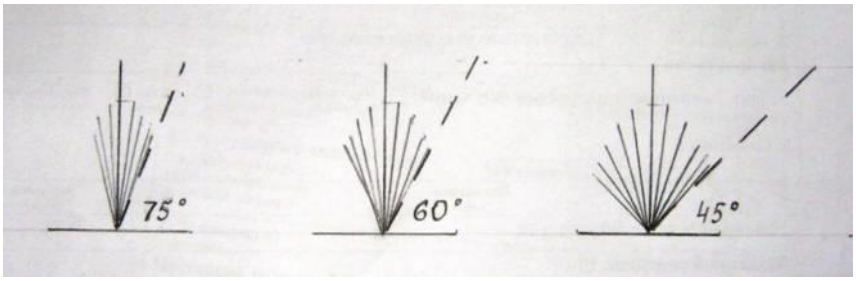

3	5	7
Прямий	напівпрямий	напіврозлогий

До 5. Рослина: пагоноутворуюча здатність, кількість стебел, шт.

Слабка – до 15, середня – 15–30, сильна – понад 30.

До 8. Стебло: діаметр (біля основи), мм.

Малий – до 5, середній – 5–10, великий – понад 10.

До 11. Стебло: кількість вузлів, шт.

Мала – до 5, середня – 5–10, велика – понад 10.

До 16. Листок: піхва за довжиною, см.

Коротка – до 15, середня – 15–25, довга – понад 25.

До 17. Піхва листка: ступінь обгортання стебла.

Часткове – до 1/2, середнє – 1/2–1/3, повне – понад 1/3.

До 18. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 45, середня – 45–75, довга – понад 75.

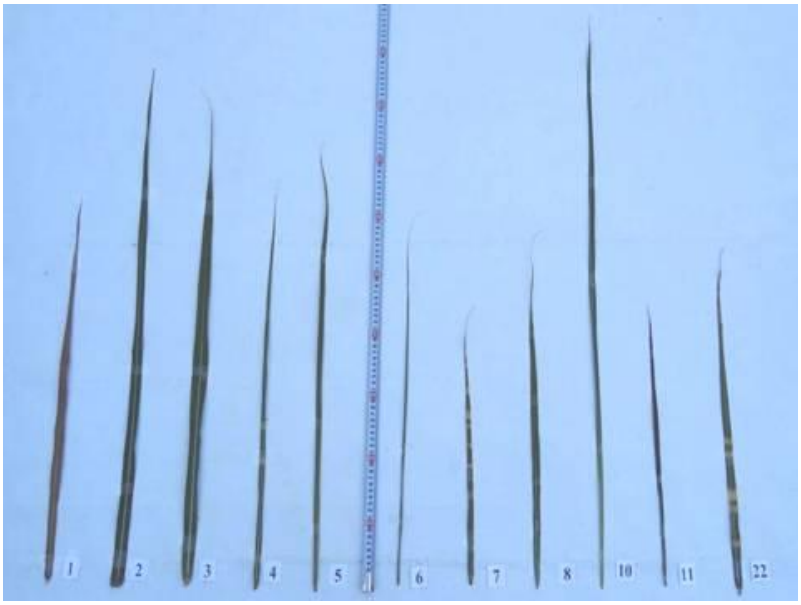

7, 11 – коротка;
1, 4, 6, 8, 22 – середня;
2, 3, 5, 10 – довга.

До 19. Листкова пластинка: за шириною, мм.

Вузька – до 5, середня – 5–15, широка – понад 15.

До 23. Лише для строкатих сортів: Листок: характер рисунка.

1
Повздовжні смуги

2
поперечні смуги

До 27. Волоть: час виявлення, декада, місяць.

Ранній – до III декади серпня, середній – III декада серпня – III декада вересня, пізній – після III декади вересня

До 28. Волоть: положення у просторі.

3
Пряме

5
похиле

7
поникле

До 30. Волоть: за довжиною, см.

Коротка – до 30, середня – 30–45, довга – понад 45.

До 31. Волоть: за шириною, см.

Вузька – до 25, середня – 25–35, широка – понад 35.

Волоть: за довжиною
7 – коротка
1, 3, 4, 5, 6, 22 – середня
2 – довга

Волоть: за шириною
1, 4, 6 – вузька
2, 5, 7 – середня
3, 22 – широка

До 32. Волоть: за щільністю.

3
Нещільна

7
щільна

До 33. Волоть: форма.

1
Веретеноподібна

2
конусоподібна

3
еліпсоподібна

До 35. Волоть: кількість гілочок, шт.

Мала – до 25, середня – 25–40, велика – понад 40.

До 36. Волоть: гілочки за довжиною, см.

Короткі – до 15, середні – 15–25, довгі – понад 25.

8 – короткі;
1, 4, 5, 7 – середні;
2, 3, 6, 22 – довгі.

До 37. Волоть: хвилястість гілочок.

3
Слабка

5
помірна

7
сильна

До 40. Ризома: за довжиною, см.

Коротка – до 5, середня – 5–8, довга – понад 8.

До 41. Ризома: за товщиною, мм.

Тонка – до 8, середня – 8–13, товста – понад 13.

До 42. Ризоми: кількість, шт.

Мала – до 20, середня – 20–40, велика – понад 40.

9. Література

1. Желтовская Т. Т. Декоративные травы в дизайне сада / Т. Т. Желтовская. – М.: Кладезь-Букс, 2008 – 128 с.

2. Інструкція з використання документу UPOV TGP/7/1 щодо складання методик на ВОС-тест. – К., 2005. – 42 с.

3. Охорона прав на сорти рослин (Офіційний бюлетень). – К.: Алефа, 2003. – Вип. 2. – Ч. 3. – 241 с.

4. Роїк М. В. Аналіз мінливості рівня плоїдності геному вихідних селекційних матеріалів цукрових буряків з використанням технології аналізатора плоїдності «PARTEC» / М. В. Роїк, Н. С. Ковальчук, Л. В. Алексійчук. – К., 2006. – С. 40.

5. Широкий унифицированный классификатор СЭВ и Международный классификатор СЭВ. – Ленинград, 1982.

6. Griffiths M. Index of Garden Plants. – Portland, Oregon: Timber Press, 1994. – 1234 p.

7. Amalraj V. A. & Balasundaram N. (2006) On the taxonomy of the members of «Saccharum complex.» Genetic Resources and Crop Evolution 53:P. 35–41.

8. Jones M. B. & Walsh M. (2001) Miscanthus for Energy and Fibre. James and James Ltd., London.

9. Horticultural Color Chart.-London: Royal Horticultural – Society, 2001. – 201 p.

10. Leyheova U. Travy a kapradiny. – Praha: Euromedia Group, 2010. – 160 p.

11. Scally L., Hodkinson T. R. & Jones M.B. (2001) Origins and taxonomy of miscanthus. In: Miscanthus for Energy and Fibre (eds M.B. Jones & M. Walsh). James & James, London.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Miscanthus sinensis* Anderss.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Міскантус китайський**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]

(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються вегетативно

(a) розмноження *in vitro* [ ]

(b) ризомами [ ]

(c) інше [ ]

4.2.2 Інше [ ]

(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: плоїдність	диплоїд триплоїд тетраплоїд		2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]
5.2 (3)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (5)	Рослина: пагоноутворююча здатність	слабка середня сильна		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (11)	Стебло: кількість вузлів	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (21)	Листок: забарвлення (кольорова група)	однокольорове строкате		1 [ ] 2 [ ]
5.6 (23)	Лише для строкатих сортів: Листок: характер рисунка	повздовжні смуги поперечні смуги штрихи		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.7 (27)	Волоть: час виявлення	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.8 (30)	Волоть: за довжиною	коротка середня довга		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.9 (34)	Волоть: забарвлення	біле сріблясте сріблясто-рожеве рожеве пурпурове		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ] 5 [ ]
5.10 (35)	Волоть: кількість гілочок	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.11 (40)	Ризома: за довжиною	коротка середня довга		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, яка може допомогти проведенню експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, представленої в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо навести деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо навести деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусів чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: MISCA_SAC

Методика

проведення експертизи сортів міскантусу цукроквіткового (*Miscanthus sacchariflorus* (Maxim) Benth.*)* на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет методики

Методика стосується всіх сортів *Miscanthus sacchariflorus* (Maxim) Benth. роду *Miscanthus* Anderss.

2. Необхідний рослинний матеріал – ризоми

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається рослинний матеріал для експертизи сорту. Рослинний матеріал постачають у вигляді садивних одиниць із трьома-п'ятьма бруньками відновлення.

2.2 Мінімальна кількість садивного матеріалу має становити 24 шт. ризом середньої довжини, характерної для сорту.

2.3 Рослинний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості та сортових характеристик.

2.4 Рослинний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи***. Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи.*** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови проведення експертизи.*** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї. Обстеження проводять у другий і наступні роки життя, за винятком ознаки 7.

Через непостійність денного світла, визначення кольору проводять за штучного освітлення або опівдні в кімнаті без прямих сонячних променів. Спектральний склад штучного світла освітлювального приладу має відповідати стандарту денного освітлення CIE B 6500 з допустимим відхиленням, встановленим Британським стандартом 950 (частина I).

Для визначення кольору частину рослини розміщують на білому фоні, порівнюючи із RHS шкалою кольорів.

Методику розроблено: Роїк М. В., д. с.-г. н., ІБКіЦБ; Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., НБС ім. М. М. Гришка; Гонтаренко С. М., к. с.-г. н., ІБКіЦБ; Щербакова Т. О., к. б. н., НБС ім. М. М. Гришка; Курило В. Л., д. с.-г. н., Гументик М. Я., к. с.-г. н., ІБКіЦБ; Блюм Я. Б., акад. НАН України, д. б. н., ДУ «ІХБГ НАН України»; Рахметова С. О., м. н. с., НБС ім. М. М. Гришка; Зінченко В. О., к. с.-г. н., ЖНАЕУ; Андрющенко О. Л., к. б. н., НБС ім. М. М. Гришка; Квак В. М., м. н. с., ІБКіЦБ; Лашук С. О., н. с., УІЕСР, 2012.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 20 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,7 × 0,7 м.

3.5 ***Метод дослідження***

Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 20 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 20 рослин або частин 20 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 10 рослин або частин 10 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 20 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 10 рослин або частин 10 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо, з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 20 рослин допускається одна нетипова.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: плоїдність (ознака 1);
– Рослина: за висотою (ознака 3);
– Рослина: пагоноутворуюча здатність (ознака 5);
– Стебло: кількість вузлів (ознака 11);
– Листкова пластинка: за шириною (ознака 19);
– Волоть: час виявлення (ознака 27);
– Волоть: за довжиною (ознака 30);
– Волоть: забарвлення (ознака 34);
– Волоть: кількість гілочок (ознака 35);
– Ризома: за довжиною (ознака 40).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів міскантусу цукроквіткового

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) PQ	Рослина: плоїдність L 2	диплоїд триплоїд тетраплоїд	2 3 4	
2. (+) QN	Рослина: час початку вегетації VG 1	ранній середній пізній	3 5 7	
3. (+) QN	Рослина: за висотою MG 5	низька середня висока	3 5 7	
4. (+) PQ	Рослина: габітус VG 4	прямий напівпрямий напіврозлогий	3 5 7	
5. (+) QN	Рослина: пагоноутворююча здатність MG 5	слабка середня сильна	3 5 7	
6. QL	Рослина: здатність утворювати насіння VS, 6	відсутня наявна	1 9	
7. QN	Рослина: тенденція до утворення волотей в перший рік життя VG, 4	відсутня слабка середня сильна	1 3 5 7	
8. (+) QN	Стебло: діаметр (біля основи) MG 4	малий середній великий	3 5 7	
9. QL	Стебло: опушення VG 4	відсутнє наявне	1 9	
10. QL	Стебло: восковий наліт VG 4	відсутній наявний	1 9	
11. (+) QN	Стебло: кількість вузлів MG 5	мала середня велика	3 5 7	
12. QL	Стебло: вузлові бруньки VG 5	відсутні наявні	1 9	
13. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VG 4	відсутнє наявне	1 9	

1	2	3	4	5
14. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VG 4	слабка помірна сильна	3 5 7	
15. QL	Листок: положення VG 4	пряме слабко похилене сильно похилене	1 2 3	
16. (+) QN	Листок: піхва за довжиною MS 4	коротка середня довга	3 5 7	
17. QN	Піхва листка: ступінь обгортання стебла VG 4	часткове помірне повне	3 5 7	
18. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 4	коротка середня довга	3 5 7	
19. (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 4	вузька середня широка	3 5 7	
20. QL	Листок: опушення VS 3	відсутнє наявне	1 9	
21. (+) PQ	Листок: характер забарвлення VG 4	однокольорове строкате	1 2	
22. PQ	Листкова пластинка: основне забарвлення VG 4	RHS шкала кольорів (вказати номер посилання)		
23. QL	Лише для строкатих сортів: Листок: характер рисунка VG 4	поздовжні смуги поперечні смуги штрихи	1 2 3	
24. PQ	Лише для строкатих сортів: Листок: основне забарвлення рисунка VG 4	біле жовте світло-зелене буре	1 2 3 4	
25. QL	Листок: антоціанове забарвлення VG 4	відсутнє наявне	1 9	

1	2	3	4	5
26. QN	Листок: інтенсивність антоціанового забарвлення VG 4	слабка помірна сильна	3 5 7	
27. (+) QN	Волоть: час виявлення VG 4	ранній середній пізній	3 5 7	
28. QN	Волоть: положення у просторі VG 5	пряме похиле поникле	3 5 7	
29. QL	Волоть: розташування відносно листків VG 5	нарівні з листками виступаюча над листками високо піднята над листками	1 2 3	
30. (+) QN	Волоть: за довжиною MG 5	коротка середня довга	3 5 7	
31. (+) QN	Волоть: за шириною MG 5	вузька середня широка	3 5 7	
32. QN	Волоть: щільність VG 5	нещільна середня щільна	3 5 7	
33. (+) PQ	Волоть: форма VG 5	веретеноподібна конусоподібна еліптична	1 2 3	
34. PQ	Волоть: забарвлення VG 5	біле сріблясте сріблясто-рожеве рожеве пурпурове	1 2 3 4 5	
35. (+) QN	Волоть: кількість гілочок MG 5	мала середня велика	3 5 7	
36. (+) QN	Волоть: гілочки за довжиною MG 5	короткі середні довгі	3 5 7	
37. QN	Волоть: хвилястість гілочок VG 5	слабка помірна сильна	3 5 7	

1	2	3	4	5
38. PQ	Пиляки: забарвлення VS 5	жовте оранжеве червоне світло-коричневе темно-коричневе	1 2 3 4 5	
39. PQ	Рослина: тип кущіння MG 5	кореневищний пухкокущовий	1 2	
40. (+) QN	Ризома: за довжиною MG 6	коротка середня довга	3 5 7	
41. (+) QN	Ризома: за товщиною MG 6	тонка середня товста	3 5 7	
42. QN	Ризоми: кількість MG 6	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів міскантусу цукроквіткового

Коди фаз росту й розвитку рослин, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	відростання
2	кущіння
3	вихід у трубку
4	виявлення волоті
5	цвітіння
6	плодоношення

До 1. Рослина: плоїдність.

Визначають за допомогою системи PARTEC або підрахунком хромосом на тимчасових препаратах апікальної меристеми кореня або молодих листочків.

До 2. Рослина: час початку вегетації.

Орієнтовні календарні дати для Лісостепу України.

Ранній – до 10 квітня, середній – до 20 квітня, пізній – після 21 квітня.

До 3. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 150, середня – 150–200, висока – понад 200.

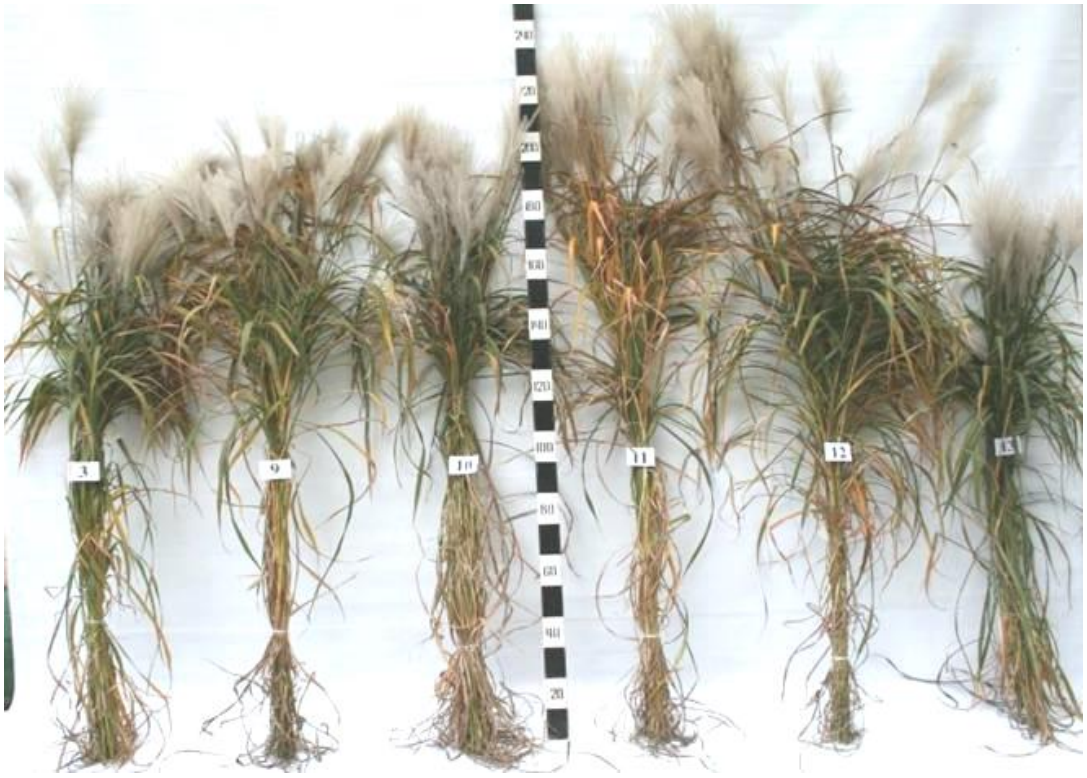

Загальний вигляд надземної частини рослин міскантусу цукроквіткового

До 4. Рослина: габітус.

Оцінюють візуально за кутом, утвореним між пагонами і поверхнею ґрунту.

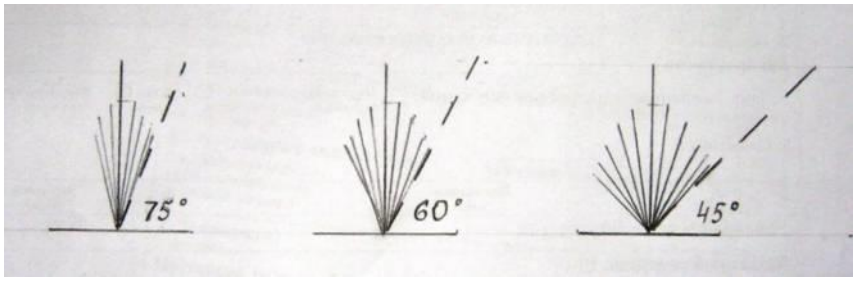

3	5	7
Прямий	напівпрямий	напіврозлогий

До 5. Рослина: пагоноутворююча здатність, кількість стебел.

Слабка – до 30, середня – 30–60, сильна – понад 60.

До 8. Стебло: діаметр (біля основи), мм.

Малий – до 3, середній – 3–5, великий – понад 5.

До 11. Стебло: кількість вузлів, шт.

Мала – до 8, середня – 8–10, велика – понад 10.

До 16. Листок: піхва за довжиною, см.

Коротка – до 15, середня – 15–20, довга – понад 20.

До 17. Піхва листка: ступінь обгортання стебла.

Часткове – до 1/3, помірне – до 1/2, повне – понад 1/2.

До 18. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 50, середня – 50–65, довга – понад 65.

Листкова пластинка: довга, середня, коротка.

До 19. Листкова пластинка: за шириною, мм.

Вузька – до 12, середня – 12–16, широка – понад 16.

До 21. Листок: характер забарвлення.

1

Однокольорове

2

строкате

До 27. Волоть: час виявлення, декада, місяць.

Ранній – до II декади серпня, середній – II декада серпня – II декада вересня, пізній – після II декади вересня.

До 28. Волоть: положення у просторі.

3
Пряме

5
похиле

7
поникле

До 30. Волоть: за довжиною, см.

Коротка – до 16, середня – 16–22, довга – понад 22.

3
Коротка

5
середня

7
довга

До 31. Волоть: за шириною, см.

Вузька – до 6, середня – 6–9, широка – понад 9.

До 35. Волоть: кількість гілочок, шт.

Мала – до 14, середня – 14–20, велика – понад 20.

До 36. Волоть: гілочки за довжиною, см.

Короткі – до 10, середні – 10–20, довгі – понад 20.

До 40. Ризома: за довжиною, см.

Коротка – до 10, середня – 10–20, довга – понад 20.

3
Коротка

5
середня

7
довга

До 41. Ризома: за товщиною, мм.

Тонка – до 5, середня – 5–7, товста – понад 7.

До 42. Ризоми: кількість, шт.

Мала – до 20, середня – 20–40, велика – понад 40.

9. Література

1. Желтовская Т. Т. Декоративные травы в дизайне сада. – М.: Кладезь-Букс, 2008 – 128 с.
2. Інструкція з використання документу UPOV TGP/7/1 щодо складання методик на ВОС-тест. – К., 2005. – 42 с.
3. Охорона прав на сорти рослин (Офіційний бюлетень). – К.: Алефа, 2003. – Вип. 2. – Ч. 3. – 241 с.
4. Роїк М. В. Аналіз мінливості рівня плоїдності геному вихідних селекційних матеріалів цукрових буряків з використанням технології аналізатора плоїдності «PARTEC » / М. В. Роїк, Н. С. Ковальчук, Л. В. Алексійчук. – К., 2006. – С. 40.
5. Широкий унифицированный классификатор СЭВ и Международный классификатор СЭВ.– Ленинград, 1982.
6. Griffiths M. Index of Garden Plants. – Portland, Oregon: Timber Press, 1994. – 1234 p.
7. Amalraj V. A. & Balasundaram N. (2006) On the taxonomy of the members of «Saccharum complex.» Genetic Resources and Crop Evolution 53:P. 35–41.
8. Jones M. B. & Walsh M. (2001) Miscanthus for Energy and Fibre. James and James Ltd., London.
9. Horticultural Color Chart.-London: Royal Horticultural – Society, 2001. – 201 p.
10. Leyheova U. Travy a kapradiny. – Praha: Euromedia Group, 2010. – 160 p.
11. Scally L., Hodkinson T. R. & Jones M.B. (2001) Origins and taxonomy of miscanthus. In: Miscanthus for Energy and Fibre (eds M.B. Jones & M. Walsh). James & James, London.

Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Miscanthus sacchariflorus* (Maxim) Benth.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Міскантус цукроквітковий**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]

(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) розмноження *in vitro* [ ]

(b) ризомами [ ]

(c) інше [ ]

4.2.2 Інше [ ]

(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: плоїдність	диплоїд триплоїд тетраплоїд		2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]
5.2 (3)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (5)	Рослина: пагоноутворююча здатність	слабка середня сильна		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (11)	Стебло: кількість вузлів	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (19)	Листкова пластинка: за шириною	вузька середня широка		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.6 (27)	Волоть: час виявлення	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.7 (30)	Волоть: за довжиною	коротка середня довга		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.8 (34)	Волоть: забарвлення	біле сріблясте сріблясто-рожеве рожеве пурпурове		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ] 5 [ ]
5.9 (35)	Волоть: кількість гілочок	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.10 (40)	Ризома: за довжиною	коротка середня довга		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, яка може допомогти проведенню експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, представленої в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо навести деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо навести деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусів чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39

Коди UPOV: AGROS_CAN
AGROS_GIG
AGROS_STO
AGROS_CA

Методика
проведення експертизи сортів мітлиці собачої, м. велетенської,
м. пагононосної, м. тонкої
(*Agrostis canina* L., *A. gigantea* Roth., *A. stolonifera* L., *A. capillaris* L.
(*син. A. Tenui* Sibth).)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів видів *Agrostis canina* L., *Agrostis gigantea* Roth., *Agrostis stolonifera* L., *Agrostis capillaris* L. (син. *Agrostis tenuis* Sibth).

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,4 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 2000 рослин, розташованих на 10 метрових ділянках.

По кожному заявленому сорту щорічно закладають:

– ділянки з окремими рослинами (А): кожне дослідження має включати 60 рослин, розділених на три-шість повторень, тобто ділянки з 20, 15, 12 і 10 рослинами;

– рядкові ділянки (В): довжина ділянки 10 метрів; у двох повтореннях; щільність посіву 200 рослин на 1 п/м;

Використано документ UPOV TG /30/6, 1990.

За потреби встановлюється спеціальна експертиза.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 2000 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або 60 частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 (або 2000) рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявом ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 2000 рослин допускаються 15 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Плоїдність (ознака 1).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди включаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

По сортах-еталонах вказано, до якого виду належить даний сорт:

Ac	=	*Agrostis canina* L.	=	мітлиця собача;
Ag	=	*Agrostis gigantea* Roth.	=	мітлиця велетенська;
As	=	*Agrostis stolonifera* L.	=	мітлиця пагононосна;
Acap	=	*Agrostis capillaris* L.	=	мітлиця тонка.

Спостереження ведуться на A – ділянки з окремими рослинами;
B – рядкові ділянки;
C – спеціальна експертиза.

7. Таблиця ознак сортів мітлиці (собачої, велетенської, пагононосної, тонкої)

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) PQ	Плоїдність C MG	диплоїд	2	*A. canina*
		тетраплоїд	4	*A. capillaries,* *A. stolonifera*
		гексаплоїд	6	*A. gigantea*
2. (+) PQ	Рослина: габітус (восени в рік сівби) VG A	прямий	1	
		напівпрямий	3	
		проміжний	5	Allure (Acap)
		напіврозлогий	7	
		розлогий	9	Emerald (As)
3. QN	Рослина: за шириною (як для 2) MS A	дуже вузький	1	
		вузький	3	
		середній	5	Heriot (Acap)
		широкий	7	Sefton (Acap)
		дуже широкий	9	Prominent (As)
4. (*) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення (як для 2) VS, A, B	слабка	3	Prominent (As)
		помірна	5	Bardot (Acap)
		сильна	7	
5. (*) QN	Листок: за шириною (як для 2) MS A, B	від вузького до середнього	4	Bardot (Acap)
		середній	5	Allure (Acap)
		від середнього до широкого	6	Litenta (Acap)
6. QN	Тенденція до утворення суцвіть у рік сівби VS A	відсутня або дуже слабка	1	Prominent (As)
		слабка	3	Malvern (Acap)
		середня	5	Bardot (Acap)
		сильна	7	Litenta (Acap)
		дуже сильна	9	Sefton (Acap)
7. QN	Час початку весняного відростання VG A, B	ранній	3	Highland (Acap)
		середній	5	
		пізній	7	Litenta (Acap)
8. (*) QN	Час появи суцвіть VG A, B	ранній	3	Highland (Aten)
		середній	5	Kingstown (Ac)
		пізній	7	Tracenta (Aten)
9. (*) QN	Прапорцевий листок: за довжиною (у фазі появи волоті) MS A	короткий	3	Kingstown (Ac)
		середній	5	Litenta (Acap)
		довгий	7	

1	2	3	4	5
10. (*) QN	Прапорцевий листок: за шириною (як для 9) MS A	вузький	3	Prominent (As)
		середній	5	
		широкий	7	Exeter (Acap), Tracenta (Acap)
11. (*) QN	Рослина: найдовше стебло за довжиною (включно суцвіття за повного виявлення) MG A	коротке	3	Bardot (expanded)), Prominent (As)
		середнє	5	Kingstown (Ac), Tracenta (Acap)
		довге	7	Listra (Ag)
12. QN	Стебло: довжина верхнього міжвузля (як для 11) MS A	від короткого до середнього	4	Bardot (Acap)
		середнє	5	Tracenta (Acap)
		від середнього до довгого	6	Exeter (Acap)
13. QN	Суцвіття: за довжиною (як для 11) MG A	дуже коротке	1	
		коротке	3	Kromi (As)
		середнє	5	
		довге	7	Tracenta (Acap)
		дуже довге	9	

8. Пояснення до Таблиці ознак і методи проведення обліків на сортах мітлиці

До 2. Рослина: габітус (восени в рік сівби).

Тип куща оцінюють візуально за кутом, утвореним між листками і пагонами з уявною віссю.

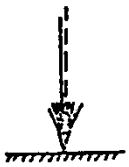

1
Прямий

3
напівпрямий

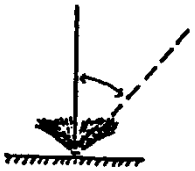

5
проміжний

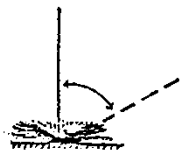

7
напіврозлогий

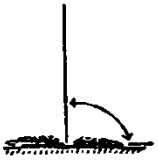

9
розлогий

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Bent (*Agrostis* spp.) (TG /30/6, UPOV) // Geneva. 1990-10-12. – 19 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg030.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1.1 Ботанічна назва	*Agrostis gigantea* Roth.	[ ]
1.1.2 Загальноприйнята назва	**Мітлиця велетенська**	
1.2.1 Ботанічна назва	*Agrostis stolonifera* L.	[ ]
1.2.2 Загальноприйнята назва	**Мітлиця пагононосна**	
1.3.1 Ботанічна назва	*Agrostis canina* L.	[ ]
1.3.2 Загальноприйнята назва	**Мітлиця собача**	
1.4.1 Ботанічна назва	*Agrostis capillaris* L.	[ ]
1.4.2 Загальноприйнята назва	**Мітлиця тонка**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту
4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:
4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)
(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))
(c) невідоме схрещування [ ]
4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)
4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)
4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)
4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]
(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]
(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)
4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Плоїдність	диплоїд	*A. canina*	2 [ ]
		тетраплоїд	*A. capillaries, A. stolonifera*	4 [ ]
		гексаплоїд	*A. gigantea*	6 [ ]
5.2 (2)	Рослина: габітус (восени в рік сівби)	прямий		1 [ ]
		напівпрямий		3 [ ]
		проміжний	Allure (Acap)	5 [ ]
		напіврозлогий		7 [ ]
		розлогий	Emerald (As)	9 [ ]
5.3 (4)	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення (як для 2)	слабка	Prominent (As)	3 [ ]
		помірна	Bardot (Acap)	5 [ ]
		сильна		7 [ ]
5.4 (8)	Час появи суцвіть (посилаються на дату цвітіння сорту в порівнянні з двома добре відомими сортами)	ранній	Highland (Aten)	3 [ ]
		середній	Kingstown (Ac)	5 [ ]
		пізній	Tracenta (Aten)	7 [ ]
5.5 (10)	Прапорцевий листок: за шириною (у фазі появи волоті)	вузький	Prominent (As)	3 [ ]
		середній	Exeter (Acap), Tracenta (Acap)	5 [ ]
		широкий		7 [ ]
5.6 (11)	Рослина: найдовше стебло за довжиною (включно суцвіття за повного виявлення) у порівнянні з двома добре відомими сортами	коротке	Bardot (expanded)), Prominent (As)	3 [ ]
		середнє	Kingstown (Ac), Tracenta (Acap)	5 [ ]
		довге	Listra (Ag)	7 [ ]

6. Подібні сорти та відмінності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найбільш подібними. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: SETAR_ITA_ITA

Методика

проведення експертизи сортів могару (*Setaria italica* (L.) Beauv. ssp. *moharia* (Alef.), чумизи (*Setaria italica* (L.) *Beauv.* ssp. *maxima* (Alef.) та їхніх гібридів (*Setaria italica* (L.) ssp. *moharia* (Alef.) × *Setaria italica* (L.) Beauv. ssp. *maxima* (Alef.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду могару (*Setaria italica* (L.) Beauv. ssp. *moharia* (Alef.), чумизи (*Setaria italica* (L.) Beauv. ssp. *maxima* (Alef.) та їхніх гібридів (*Setaria italica* (L.) ssp. *moharia* (Alef.) × *Setaria italica* (L.) Beauv. ssp. *maxima* (Alef.).

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння, волоті

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається рослинний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість рослинного матеріалу має становити 0,5 кг та 25 волотей, кожна з яких запакована в окремий пакет.

2.3 Рослинний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Розмір ділянок планують такий, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірів і підрахунків, не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 200 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,50 × 0,15 м. Окрім того, першого року сіють ділянку з 25 рядків – кожен рядок з однієї волоті. Насіння для сівби брати з середньої частини волоті.

Методику розроблено: Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., професор, зав. відділом нових культур,
Ревунова Л. Г., к. с.-г. н , н. с. відділу нових культур, Рахметова С. О., м. н. с. відділу нових культур, НБС ім. М. М. Гришка;
Кривицький К. М., Андрющенко А. В., ст. н. с., к-ти б. н., УІЕСР, 2012.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ).

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюються всі виміри кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 200 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 200 рослин або частин 200 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 200 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки ступеня виявлення ознак використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли не можливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для визначення відмітності обстежують щонайменше 200 рослин або частин 200 рослин.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 200 рослин допускаються десять нетипових. У вибірці з 25 рядків волотевих – 2 рядки нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано використовувати для групування такі ознаки:

– Рослина: за висотою (ознака 1);
– Листкова пластинка: наявність антоціанового забарвлення (ознака 3);
– Суцвіття (колосоподібна волоть): за довжиною (ознака 16);
– Суцвіття: форма (ознака 18);
– Суцвіття: кількість колосків у кластері (ознака 20);
– Суцвіття: щетинки(ознака 21);
– Суцвіття: забарвлення щетинок (ознака 23);
– Зернівка: забарвлення (ознака 25);
– Рослина: час достигання (ознака 27).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів могару, чумизи та їхніх гібридів

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG, VG 5	низька середня висока	3 5 7	
2. QN	Листкова пластинка: інтенсивність зеленого забарвлення VG 5	слабка помірна сильна	3 5 7	
3. (*) QL	Листкова пластинка: антоціанове забарвлення VG 5	відсутнє наявне	1 9	
4. QN	Листкова пластинка: інтенсивність антоціанового забарвлення VG 5	слабка помірна сильна	3 5 7	
5. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною VG 5	коротка середня довга	3 5 7	
6. (+) QN	Листкова пластинка: за шириною VG 5	вузька середня широка	3 5 7	
7. QN	Листок: положення відносно стебла VG 5	пряме похиле поникле	1 2 3	
8. QN	Піхва листка: обгортання стебла VG 5	слабке помірне сильне	3 5 7	
9. QL	Листок: опушення VG 5	відсутнє наявне	1 9	
10. PQ	Листкова пластинка: забарвлення серединної жилки VG 5	біло-зелене зелене інше	1 2 3	
11. (+) QN	Рослина: кількість бічних пагонів VS 5	мала середня велика	3 5 7	

1	2	3	4	5
12. QN	Рослина: форма куща VG 5	висхідна проміжна розлога	3 5 7	
13. (+) QN	Стебло: за товщиною MG 5	тонке середнє товсте	3 5 7	
14. QL	Стебло: опушення MG	відсутнє наявне	1 9	
15. QN	Суцвіття (колосоподібна волоть): положення VG 6	висхідне похиле поникле	1 2 3	
16. (*) (+) QN	Суцвіття: за довжиною VG 6	коротке середнє довге	3 5 7	
17. (+) QN	Суцвіття: за шириною VG 6	вузьке середнє широке	3 5 7	
18 (*) (+) PQ	Суцвіття: форма VG 6	циліндрична конусоподібна веретеноподібна	1 2 3	
19. QN	Суцвіття: за щільністю VG 6	нещільне середнє щільне	3 5 7	
20. (*) (+) QN	Суцвіття: кількість колосків у кластері VG 6	мала середня велика	3 5 7	
21. (*) QL	Суцвіття: щетинки VG 6	відсутні наявні	1 9	
22. (+) QN	Суцвіття: щетинки за довжиною VG 6	короткі середні довгі	3 5 7	
23. (*) PQ	Суцвіття: забарвлення щетинок VG, 6	світло-жовте оливкове світло-коричневе	1 2 3	
24. PQ	Зернівка: форма VS 6	яйцеподібна кулясто-яйцеподібна овальна	1 2 3	
25. (*) PQ	Зернівка: забарвлення VS 6	восково-жовте буро-жовте червонувато-буре	1 2 3	

1	2	3	4	5
26. (+) QN	Зернівки: маса 1000 шт. MG 6	мала середня велика	3 5 7	
27. (*) (+) QN	Рослина: час достигання VG 6	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів могару, чумизи та їхніх гібридів

Коди фаз росту й розвитку рослин

Коди	Назви фаз росту й розвитку рослин
1	сходи
2	кущіння
3	вихід у трубку
4	поява волоті
5	цвітіння–формування зернівки
6	воскова і повна стиглість

До 1. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 130, середня – 130–160, висока – понад 160.

До 5. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 22, середня – 22–35, довга – понад 35.

До 6. Листкова пластинка: за шириною, см.

Вузька – до 2,0; середня – 2,0–2,5; широка – понад 2,5.

До 11. Рослина: кількість бічних пагонів, шт.

Мала – до 2, середня – 2–4, велика – понад 4.

До 13. Стебло: за товщиною, мм.

Тонке – до 4,0; середнє – 4,0–6,5; товсте – понад 6,5.

До 16. Суцвіття: за довжиною, см.

Коротке – до 17, середнє – 17–23, довге – понад 23.

До 17. Суцвіття: за шириною, см.

Вузьке – до 2, середнє – 2-4, широке – понад 4.

До 18. Суцвіття: форма.

1
Циліндрична

2
конусоподібна

3
веретеноподібна

До 20. Суцвіття: кількість колосків у кластері, шт.

Мала – до 2, середня – 2–3, велика – понад 3.

До 22. Суцвіття: щетинки за довжиною, см.

Короткі – до 2, середні – 2–9, довгі – понад 9.

До 26. Зернівки: маса 1000 шт., г.

Мала – до 2, середня – 2–3, велика – понад 3.

До 27. Рослина: час достигання, діб.

Ранній – до 100, середній – 100–115, пізній – понад 115.

9. Література

1. Артюшенко З. Т. Атлас по описательной морфологии высших растений. Семена. – Л.: Наука, 1990. – 120 с.

2. Бондарев А. С. Шкала цветов (пособие для биологов при научных и научн.-приклад. исследованиях). – М.–Л., 1954. – 30 с.

3. Рахметов Д. Б. Теоретичні та прикладні аспекти інтродукції рослин в Україні. – К.: «Аграр Медіа Груп», 2011. – 398 с.

4. Цвелев Н. Н. Злаки СССР / Николай Николаевич Цвелев. – Л.: Наука, 1976. – 787 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1.1 Ботанічна назва	*Setaria italica* (L.) Beauv. ssp. *moharia* (Alef.)	[ ]
1.1.2 Загальноприйнята назва	**Могар**	
1.2.1 Ботанічна назва	*Setaria italica* (L.) Beauv. ssp. *maxima* (Alef.)	[ ]
1.2.2 Загальноприйнята назва	**Чумиза**	
1.3.1 Ботанічна назва	*Setaria italica* (L.) ssp. *moharia* (Alef.) × *Setaria italica* (L.) *Beauv.* ssp. *maxima* (Alef.)	[ ]
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо позначити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (3)	Листкова пластинка: антоціанове забарвлення	відсутнє наявне		1 [ ] 9 [ ]
5.3 (16)	Суцвіття: за довжиною	коротке середнє довге		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (18)	Суцвіття: форма	циліндрична конусоподібна веретеноподібна		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.5 (20)	Суцвіття: кількість колосків у кластері	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.6 (21)	Суцвіття: щетинки	відсутні наявні		1 [ ] 9 [ ]
5.7 (23)	Суцвіття: забарвлення щетинок	світло-жовте оливкове світло-коричневе		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.8 (25)	Зернівка: забарвлення	восково-жовте буро-жовте червонувато-буре		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.9 (27)	Рослина: час достигання	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, з вашої точки зору, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}		
Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, наскільки Вам відомо, якщо рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є правильною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 635.65 Код UPOV: CICER_ FLE

Методика

проведення експертизи сортів нуту звивистого (*Cicer flexuosum* Lipsky)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Cicer flexuosum* Lipsky.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків забезпечило обстеження, яке триває до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,15 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

Використано документ UPOV TG /143/4, 2005. Методику розробили: Лещук Н. В., к. с.-г. н., Безручко О. І., к. с.-г. н.,УІЕСР, 2014.

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 100 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 100 рослин або частин 100 рослин (наприклад, висота);

MS вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці зі 100 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Рослина: за висотою (ознака 1);

– Рослина: галуження (ознака 3);
– Насінина: забарвлення (ознака 19);
– Рослина: час цвітіння (ознака 22).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

(a) – (b) – пояснення до Таблиці ознак, розділ 8.1.

7. Таблиця ознак сортів нуту звивистого

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QN	Рослина: за висотою MS / VG 5	низька середня висока	3 5 7	
2. (*) QN	Рослина: габітус MS / VS 4	прямий напівпрямий напіврозлогий розлогий	1 3 5 7	
3. (*) QN	Рослина: галуження MG 2	слабке помірне сильне	3 5 7	
4. QL	Стебло: місце галуження VG 2	базитонне мезотонне акротонне	1 2 3	
5. (*) QL	Стебло: антоціанове забарвлення VG 4	відсутнє наявне	1 9	
6. QL	Стебло: опушення VG 4	відсутнє наявне	1 9	
7. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення MG, (a) 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
8. QN	Листок: розмір листочка VG, (a) 3	малий середній великий	3 5 7	
9. QL	Листок: зубчастість краю листочка VG,(a) 3	відсутня наявна	1 9	
10. PQ	Квітка: забарвлення VG 3	біле рожеве фіолетове	1 2 3	
11. QN	Плодоніжка: за довжиною MS / VS, (b) 5	коротка середня довга	3 5 7	
12. QN	Біб: розмір VS, (b) 5	малий середній великий	3 5 7	
13. QN	Біб: носик VG, (b) 5	відсутній наявний	1 9	

1	2	3	4	5
14. QN	Біб: кількість насінин MS, (b) 5	одна дві більше двох	1 2 3	
15. (*) (+) PQ	Біб: форма VG, (b) 5	округла овальна ниркоподібна	1 2 3	
16. QN	Біб: опушення VS, (b) 5	відсутнє наявне	1 9	
17. QL	Рослина: тенденція до розтріскування бобів	слабка помірна сильна	3 5 7	
18. (+) PQ	Насінина: форма VG, (b) 5	куляста від кулястої до кутастої кутаста	1 2 3	
19. (*) PQ	Насінина: забарвлення VG 5	зелене жовте коричневе чорне інше	1 2 3 4 5	
20. QN	Насінина: зморшкуватість VG 5	слабка помірна сильна	3 5 7	
21. (*) (+) QN	Насіння: маса 100 шт. MS 5	мала середня велика	3 5 7	
22. (*) (+) QN	Рослина: час цвітіння MS 3	ранній середній пізній	3 5 7	
23. (*) QN	Рослина: час достигання насіння VG 5	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів нуту звивистого

Фази росту й розвитку рослин нуту звивистого

№ з/п	Фази росту й розвитку
1	сходи
2	пагоноутворення
3	цвітіння
4	плодоношення
5	достигання

8.1 ***Пояснення, що охоплюють декілька ознак***

Ознаки обстежують за таким ключем у другій колонці Таблиці ознак, як зазначено нижче:

(a) Листки: обстеження листків проводять під час цвітіння.

(b) Біб: обстеження на бобах проводять у зеленій стадії насіння, за виповнення (повного формування розміру) насіння.

8.2 ***Пояснення або ілюстрації до окремих ознак***

До 15. Біб: форма.

1
Округла

2
овальна

3
ниркоподібна

До 18. Насінина: форма.

1
Куляста

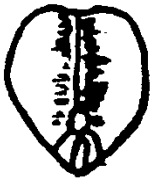

2
від кулястої до кутастої

3
кутаста

До 21. Насіння: маса 100 шт., г.

Масу насіння визначають за двома наважками по 100 стиглих сухих насінин.

До 22. Рослина: час цвітіння.

Визначається за розкриття хоча б однієї квітки у 80% рослин.

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Chick-Pea (*Cicer arietinum* L.) (TG /143/4, UPOV) // Geneva. 2005-04-06. – 20 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg143.pdf.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Cicer flexuosum* Lipsky	
1.2 Загальноприйнята назва	**Нут звивистий**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування
(вкажіть батьківські сорти) [ ]

(b) частково відоме схрещування
(вкажіть відомий(і) сорт(и)) [ ]

(c) невідоме схрещування
[ ]

4.1.2 Мутація
(зазначте батьківський сорт) [ ]

4.1.3 Виявлено та поліпшено
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто) [ ]

4.1.4 Інше
(зазначте деталі) [ ]

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид
[ ]

(d) Інше
(зазначте деталі) [ ]

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (2)	Рослина: габітус	прямий напівпрямий напіврозлогий розлогий		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (3)	Рослина: галуження	слабке помірне сильне		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (5)	Стебло: антоціанове забарвлення	відсутнє наявне		1 [ ] 9 [ ]
5.5 (15)	Біб: форма	округла овальна ниркоподібна		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.6 (19)	Насінина: забарвлення	зелене жовте коричневе чорне інше		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ] 5 [ ]
5.7 (21)	Насіння: маса 100 шт.	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.8 (22)	Рослина: час цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.9 (23)	Рослина: час достигання насіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}		
Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7 2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу: чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічна обробка (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]
(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]
(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]
(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.13 Код UPOV: AVENA_STR

Методика

проведення експертизи сортів вівса щетинистого (*Avena strigosa* Schreb.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Avena strigosa* Schreb.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння, волоті

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається рослинний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 2,0 кг. Крім того, заявник надсилає щонайменше 50 волотей сорту, що подається на експертизу.

2.3 Рослинний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами і не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Рослинний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожна експертиза включає біля 2000 рослин, які поділяють на два або більше повторень. За проведення експертизи волотевих рядків обстежують щонайменше 50 рядків.

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н., Ткаченко В. М., к. с.-г. н., Мамайсур В. В., м. н. с., УІЕСР, 2013.

Типи ділянок для вівса щетинистого

Тип ділянки	Назва ділянки	Вид експертизи	Примітки
А	рядкова	відмінність однорідність стабільність	закладають першого і другого років експертизи насінням заявника відповідно до року врожаю.
$А_1$	рядкова	стабільність	закладають на другий рік експертизи насінням заявника першого року врожаю.
Б	пунктирна	відмінність однорідність	закладають першого і другого років експертизи насінням заявника відповідного року врожаю.
В	волотева 1	однорідність стабільність	закладають на другий рік експертизи насінням із 50 волотей, надісланих заявником.
Д	волотева 3 (спеціальна)	однорідність	висівають на другий рік експертизи насіння з волотей, які відбирають з усіх нетипових рослин. Для встановлення причин неоднорідності висівають на другий рік експертизи для контролю до ділянки Д насіння з волотей, відібраних з типових рослин сорту.
$Е_к$	волотева 4 (спеціальна)	однорідність (контроль)	

Необхідна кількість рослин вівса щетинистого для експертизи на ВОС

Тип ділянки	Схема розміщення рослин		Кількість рослин, шт.			
	ширина міжряддя, см	відстань між рослинами в рядку,см	на ділянці, шт.	для обліку на:		
				відмін-ність	однорід-ність	стабіль-ність
Перший рік експертизи						
А	15–20	≈2,0	2500	2000*	2000*	–
Б	15–20	10,0	240	20	100	–
Другий рік експертизи						
А	15–20	≈2,0	2500	2000*	2000*	2000*
$А_1$	15–20	≈2,0	2500	–	–	1000
Б	15–20	10,0	240	20	100	100
В	15–20	10,0	2000	–	2000	20
Г	15–20	10,0	1000	20	1000	1000
Д	15–20	10,0	x	y	y	y
$Е_к$**	15–20	10,0	x	y	y	y

* за візуальної одноразової оцінки групи рослин;

** параметри ділянки $Е_к$ повністю відповідають параметрам ділянки Д;

x, y – значення цих показників перемінне і залежить від кількості нетипових росли;

А – у двох повтореннях;

$А_1$, Б, В, Д, $Е_к$ – в одному повторенні.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 2000 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 20 рослин або частин 20 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 2000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 2000 рослин допускаються п’ять нетипових. За оцінки однорідності сорту, рослин чи частин рослин окремого волотевого рядка приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 50 волотевих рядків – допускаються два нетипових (або в ряду 2 нетипові рослини).

4.2.1 Нетипові рослини (рядки) позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: за висотою (ознака 2);

– Стебло: характер поверхні (ознака 4);

– Бічна вісь колосків: опушення (ознака 13);

– Нижня колоскова луска: остюки (ознака 17);

– Рослина: час появи волоті (ознака 18).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів вівса щетинистого

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QL	Колеоптиль: антоціанове забарвлення VS 1	відсутнє наявне	1 9	
2. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MS, 4	низька середня висока	3 5 7	
3. (*) QN	Рослина: габітус VS 4	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
4. (*) QL	Стебло: характер поверхні VS 3	гладенька шерехата	1 2	
5. QL	Стебло: глянсуватість VS 3	відсутня наявна	1 9	
6. QL	Прапорцевий листок: закрученість VS 3	відсутня наявна	1 9	
7. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VS 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
8. (*) (+) PQ	Волоть: форма VS 4	одногрива стисла розлога	1 2 3	
9. (+) QN	Волоть: кількість насінин MS 4	мала середня велика дуже велика	3 5 7 9	
10. (+) QN	Волоть: за довжиною MS 4	коротка середня довга	3 5 7	
11. (*) QL	Волоть: положення колосків у просторі VS 4	пряме поникле	1 2	

1	2	3	4	5
12. QN	Колосок: за довжиною MS 5	короткий середній довгий	3 5 7	
13. (*) QL	Бічна вісь колосків: опушення VS 5	відсутнє наявне	1 9	
14. QN	Зернівка: за довжиною MS 5	коротка середня довга	3 5 7	
15. (*) QL	Зернівка: плівковість VS 5	відсутня наявна	1 9	
16. QN	Зернівка: інтенсивність сірого забарвлення VS 5	слабка помірна сильна	3 5 7	
17. (*) QN	Нижня колоскова луска: остюки VS 5	відсутні наявні	1 9	
18. (*) QN	Рослина: час появи волоті VS 3	дуже ранній ранній середній пізній дуже пізній	1 3 5 7 9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів вівса щетинистого

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сходи
2	кущіння
3	виявлення волоті
4	сформована волоть
5	стигле зерно

Волоть вівса щетинистого

До 2. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 60, середня – 60–80, висока – понад 80.

До 8. Волоть: форма.

1
Однограва

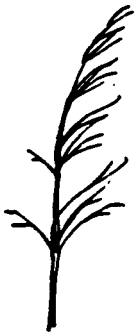

2
стисла

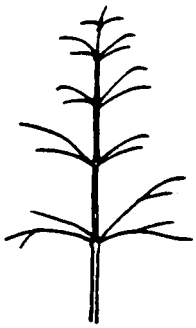

3
розлога

До 9. Волоть: кількість насінин, шт.

Мала – до 50, середня – 50–75, велика – 75–100, дуже велика – понад 100.

До 10. Волоть: за довжиною, см.

Коротка – до 14, середня – 14–18, довга – понад 18.

9. Література

1. Злаки Украины. – К.: Наукова думка, 1977. – С. 118–127.
2. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 448.
3. Собко В. Г. Визначник рослин Київської області / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К., 2004. – С. 56.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Avena strigosa* Schreb.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Овес щетинистий**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (2)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (4)	Стебло: характер поверхні	гладенька шерехата		1 [ ] 2 [ ]
5.3 (13)	Бічна вісь колосків: опушення	відсутнє наявне		1 [ ] 9 [ ]
5.4 (17)	Нижня колоскова луска: остюки	відсутні наявні		1 [ ] 9 [ ]
5.5 (18)	Рослина: час появи волоті	дуже ранній ранній середній пізній дуже пізній		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія).

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: PHALA_ARU

Методика

проведення експертизи сортів очеретянки звичайної (*Phalaroides arundinacea* (L.) Rausch.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Phalaroides arundinacea* (L.) Rausch.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки,якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Для експертизи закладають два типи ділянок:

– розрідженого посіву (A): 60 рослин, розділених на два повторення; рекомендована схема розміщення рослин 0,50 × 0,50 м.;

– суцільного посіву (B): кожне дослідження має включати 1600 рослин, розміщених на 8 м рядках, розділених на 2 повторення з міжряддями – 50 см. Щільність посіву близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюється методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

Використано документ COBORU, Slupia Wielka, 1995. Зміни і доповнення внесено: Пількевич А. В., Безручко О. І., к. с.-г. н., Нетяга О. В., н. с., УІЕСР, 2005.

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 1600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 (1600) рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються чотири нетипові.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного

сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: за довжиною найдовшого стебла (ознака 8);

– Час колосіння (ознака 17).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові ділянки.

7. Таблиця ознак очеретянки звичайної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) PQ	Рослина: габітус VG 1.1; A	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
2. QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листків VS 1.1; A, B	слабка помірна сильна	3 5 7	
3. (+) QN	Рослина: схильність до колосіння MS 1.2; A	відсутня або дуже слабка від дуже слабкої до слабкої слабка від слабкої до середньої середня від середньої до сильної сильна від сильної до дуже сильної дуже сильна	1 2 3 4 5 6 7 8 9	
4. (+) PQ	Рослина: габітус VS 2.1; A	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
5. (+) PQ	Рослина: габітус VS 2.3; A	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
6. (+) QN	Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси) MG 2.1; A, B	низька середня висока	3 5 7	
7. QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листків VS 2.2; A, B	слабка помірна сильна	3 5 7	
8. (*) (+) QN	Рослина: за довжиною найдовшого стебла 2.5; A MS	коротке середнє довге	3 5 7	

1	2	3	4	5
9. (+) QN	Стебло: верхнє міжвузля за довжиною MS 2.5; A	від короткого до середнього середнє від середнього до довгого	4 5 6	
10. (+) QN	Прапорцевий листок: за довжиною MS 2.4; A	короткий середній довгий	3 5 7	
11. (+) QN	Прапорцевий листок: за шириною MS 2.4; A	вузький середній широкий	3 5 7	
12. (+) QN	Прапорцевий листок: розмір MS 2.4; A	малий середній великий	3 5 7	
13. PQ	Прапорцевий листок: форма VS 2.4; A	видовжена проміжна розширена	3 5 7	
14. (+) QN	Суцвіття: за довжиною MG 2.5; A	коротке середнє довге	3 5 7	
15. (+) QN	Суцвіття: за щільністю VS 2.5; A, B	нещільне середнє щільне	3 5 7	
16. QL	Суцвіття: антоціанове забарвлення VS 2.5; A, B	відсутнє наявне	1 9	
17. (*) (+) QN	Час колосіння MG 2.3; A, B	ранній середній пізній	3 5 7	
18. QN	Динаміка колосіння MS 2.3; A	повільне помірне швидке	3 5 7	
19. QN	Рослина: схильність до колосіння після скошування MS 2.6; A	відсутня або дуже слабка від дуже слабкої до слабкої слабка від слабкої до середньої середня від середньої до великої велика від великої до дуже великої дуже велика	1 2 3 4 5 6 7 8 9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів очеретянки звичайної

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
	Рік сівби
1.1	восени першого року вегетації
1.2	безпосередньо перед осіннім скошуванням
	Наступного року
2.1	весною, через 4 тижні після відновлення вегетації найранішого сорту
2.2	перед колосінням
2.3	початок колосіння: у 10% рослин на ділянці, а на трьох стеблах суцвіття висуваються з піхви прапорцевого листка
2.4	протягом 2-х тижнів від дати початку колосіння
2.5	стадія, коли суцвіття повністю сформувалися
2.6	за відростання отави, через 7 тижнів після скошування

До 1 + 4 + 5. Рослина: габітус.

Визначається за кутом відхилення між поверхнею ґрунту і пагонами та листям рослин).

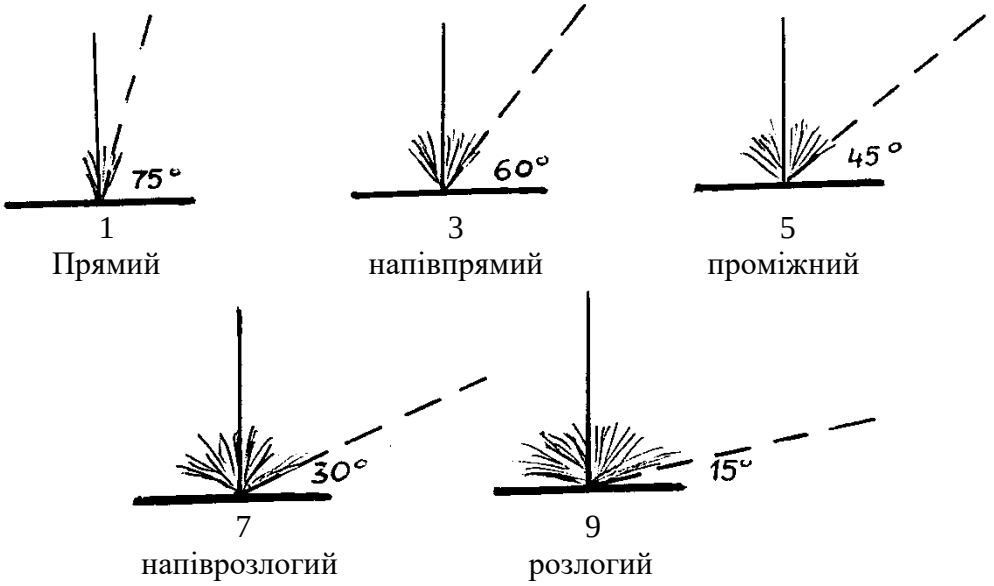

1 Прямий

3 напівпрямий

5 проміжний

7 напіврозлогий

9 розлогий

До 3 + 19. Рослина: схильність до колосіння (3), схильність до колосіння після скошування (19).

На пунктирному посіві рахують рослини, котрі виколосились (категорія 1) і рослини, які не виколосились (категорія 2).

Ціна балу шкали у відсотках рослин у стадії колосіння:

до 10% – 1
10–21% – 2
22–32% – 3
33–44% – 4
45–56% – 5
57–68% – 6
69–79% – 7
80–90% – 8
понад 90% – 9

До 6. Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси), см.

Вимірюють, як показано на рисунку. Коли ознака вимірюється на ділянках із окремими рослинами належить вимірювати кожну рослину. У разі опису ознаки на рядковому посіві, виконати три вимірювання у кожному рядку (9 вимірювань для кожної ділянки).

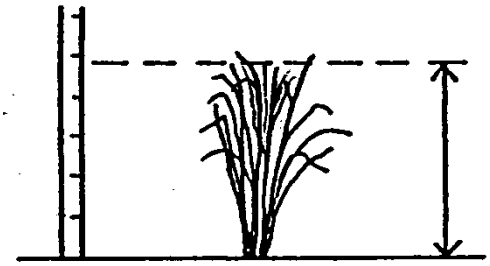

До 8. Рослина: за довжиною найдовшого стебла, см.

Вимірюють найдовше стебло на рослині від основи рослини до кінця суцвіття.

До 9. Стебло: верхнє міжвузля за довжиною, см.

Вимірюють на найдовшому стеблі від верхнього вузла до основи найнижчого колоска, у решти видів до найнижчого розгалуження суцвіття.

До 10 + 11. Прапорцевий листок: за довжиною (10), см і шириною (11), мм.

Для вимірювання вибрати лист з найдовшого стебла. Ширину – у найширшому місці на 1/3 відстані від основи листка.

До 12. Прапорцевий листок: розмір.

Ознака похідна, обчислена множенням довжини листка на його ширину.

До 14. Суцвіття: за довжиною, см.

Вимірюють на найдовшому стеблі рослини в очеретянки звичайної від основи найнижчого колоска до верхівки колоса; у решти видів – від найнижчого розгалуження суцвіття до його верхівки.

До 15. Суцвіття: за щільністю.

Ознака похідна, визначена діленням довжини суцвіття на кількість колосків.

До 17. Час колосіння.

На пунктирному посіві належить раз на дві доби порахувати рослини, що досягли належної стадії: суцвіття вийшли з піхви прапорцевого листка (див. рисунок), на рослині видно щонайменше три таких стебла.

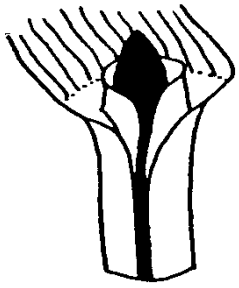

9. Література

1. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Phalaroides arundinacea* (L.) Rausch.). – Słupia Wielka, 1995. – 14 S.

2. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 448.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Phalaroides arundinacea* (L.) Rausch.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Очеретянка звичайна**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (8)	Рослина: за довжиною найдовшого стебла	коротке середнє довге		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (17)	Час колосіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)
7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)
7.3 Інша інформація
(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання
(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?
Так [ ] Ні [ ]
(b) Чи було одержано такий дозвіл?
Так [ ] Ні [ ]
Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]
(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]
(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]
(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39

Коди UPOV: LOLIU_PER
LOLIU_MUL_ITA
LOLIU_MUL_WES
LOLIU_BOU
LOLIU_RIG

Методика

проведення експертизи сортів пажитниці багаторічної; п. італійської; п. вестервольдської; п. Буше; п. жорсткої (*Lolium perenne* L.; *L. multiflorum* Lam. ssp. *italicum* (A. Br.) Volkart; *L. multiflorum* Lam. var. *westerwoldicum*; *L. boucheanum* Kunth; *L. rigidum* Gaudin.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів видів *Lolium perenne* L., *L. multiflorum* Lam. ssp. *italicum* (A. Br.) Volkart, *L. multiflorum* Lam. var. *westerwoldicum, L. boucheanum* Kunth, *L. rigidum* Gaudin., а також сортів проміжного типу, отриманих від схрещування між цими видами.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1,5 кг.

*2.**3*** Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано літерами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення (тип ділянки A). Рекомендована схема розміщення рослин 0,40 × 0,25 м. Для суцільного посіву використовується 8-метрова ділянка, розділена на два повторення, зі щільністю стояння 200 рослин на погонний метр (тип ділянки B).

Використано документ UPOV TG /4/8, 2006.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 1600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 (1600) рослин або частин 60 (1600) рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 (1600) рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються чотири нетипові.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

Для *Lolium multiflorum* Lam. var. *westerwoldicum* and *Lolium rigidum* Gaudin.:

– Рослина: плоїдність (ознака 1);

– Лише сорти Lmw та Lr: Рослина: час появи суцвіття (без яровизації) (ознака 9);

– Рослина: за довжиною найдовшого стебла, включно суцвіття (за повного формування) (ознака 17).

Для *Lolium perenne* L., *Lolium multiflorum* Lam. ssp. *italicum* (A. Br.) Volkart and *Lolium boucheanum* Kunth.

– Плоїдність (ознака 1);

– Лише сорти Lp, Lmi та Lb: Рослина: час появи суцвіття (після яровизації) (ознака 11);

– Рослина: за довжиною найдовшого стебла, включно суцвіття (за повного формування) (ознака 17).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Види сортів еталонів:

(Lp): *Lolium perenne* L.

(Lmi): *Lolium multiflorum* Lam. *italicum* (A. Br.) Volkart

(Lmw): *Lolium multiflorum* Lam. var. *westerwoldicum* Wittm

(Lb): *Lolium boucheanum* Kunth.

(Lr): *Lolium rigidum* Gaudin.

Спостереження ведуться на A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові ділянки;

C – спеціальна експертиза.

(a) – (e) – пояснення до Таблиці ознак у розділі 8.

7. Таблиця ознак сортів пажитниці багаторічної; п. італійської; п. вестервольдської; п. Буше; п. жорсткої

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QL	Плоїдність C L	диплоїд	2	Denver (Lp), Lemtal (Lmi)
		тетраплоїд	4	Celebrity (Lmi), Condesa (Lp)
2. QN	Рослина: габітус (без яровизації) VS–A/VG–B 20–29 (a)	прямий	1	
		напівпрямий	3	Lemtal (Lmi), Yatsyn (Lp)
		проміжний	5	Jumbo (Lp), Limeta (Lmi)
		напіврозлогий	7	Condesa (Lp)
		розлогий	9	
3. QN	Листок: за довжиною (за вегетативної стадії) VG–B 20–29	дуже короткий	1	
		короткий	3	Aragon (Lp)
		середній	5	Babylon (Lp)
		довгий	7	Corona (Lp)
		дуже довгий	9	Lipo (Lmi)
4. QN	Листок: за шириною (під час вегетації) VG–B 20–29	дуже вузький	1	
		вузький	3	Aragon (Lp)
		середній	5	Mondial (Lp)
		широкий	7	Baroldi (Lmw), Veritas (Lp)
		дуже широкий	9	Lipo (Lmi), Promenade (Lmw)
5. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VG–B 20–29	дуже слабка	1	
		слабка	3	Abermont (Lp)
		помірна	5	Bellem (Lmi), Melino (Lp)
		сильна	7	Condesa (Lp)
		дуже сильна	9	Avon (Lp)
6. QN	Рослина: за шириною (після яровизації) MS–A/VS–A 30 (b)	дуже вузька	1	Aberelf (Lp)
		вузька	3	Disco (Lp)
		середня	5	Abercomo (Lmi), Twystar (Lp)
		широка	7	Prana (Lp), Solid (Lb)
		дуже широка	9	Barylou (Lp)
7. QN	Рослина: габітус (після яровизації) VS–A/VG–B 30–39 (a)	прямий	1	
		напівпрямий	3	Grasslands Nui (Lp), Lemtal (Lmi)
		проміжний	5	Palmer (Lp), Texy (Lb)
		напіврозлогий	7	Cheops (Lp), Polly (Lb)
		розлогий	9	
8. QN	Рослина: за висотою (після яровизації) VG–B 30–39	дуже низька	1	
		низька	3	Polarstar (Lp)
		середня	5	Fennema (Lp)
		висока	7	Fox (Lmi)
		дуже висока	9	

1	2	3	4	5
9. (*) QN	Лише сорти Lmw та Lr. Рослина: час появи суцвіття (без яровизації) MS–A/MG–B 50 (c)	дуже ранній	1	Grazer (Lmw)
		ранній	3	Lifloria (Lmw)
		середній	5	Elunaria (Lmw)
		пізній	7	Advance (Lmw)
		дуже пізній	9	
10. (+) QN	Рослина: тенденція до утворення суцвіть (без яровизації) VS–A/VG–B 50	відсутня або дуже слабка	1	Bargold (Lp), Barmultra (Lmi)
		слабка	3	Vital (Lp)
		середня	5	Faveur (Lp)
		сильна	7	Lemtal (Lmi)
		дуже сильна	9	Weldra (Lmw)
11. (*) QN	Лише сорти Lp, Lmi та Lb: Рослина: час появи суцвіття (після яровизації) MS–A/MG–B 50 (c)	дуже ранній	1	Limona (Lp)
		ранній	3	Labrador (Lp)
		середній	5	Greenway (Lp), Lemtal (Lmi)
		пізній	7	Livonne (Lp)
		дуже пізній	9	Barpolo (Lp)
12. QN	Рослина: за природною висотою під час появи суцвіть MS–A 50 (d)	дуже низька	1	Loretta (Lp)
		низька	3	Superstar (Lp)
		середня	5	Polly (Lb)
		висока	7	
		дуже висока	9	Lemtal (Lmi)
13. QN	Рослина: за шириною під час появи суцвіть MS–A/VS–A 50 (b)	дуже вузька	1	Brightstar (Lp)
		вузька	3	Lemtal (Lmi), Navajo (Lp)
		середня	5	Monarque (Lmi), Vital (Lp)
		широка	7	Moronda (Lp), Skipper (Lb)
		дуже широка	9	Fanal (Lp)
14. (*) QN	Прапорцевий листок: за довжиною MS–A 50 (d)	дуже короткий	1	Brightstar (Lp)
		короткий	3	Sauvignon (Lp)
		середній	5	Abergold (Lp), Brutus (Lb), Fastyl (Lmi)
		довгий	7	Aberlinnet (Lb), Twins (Lp)
		дуже довгий	9	Cyrano (Lmi)
15. (*) QN	Прапорцевий листок: за шириною 50 MS–A (d)	дуже вузький	1	Bargold (Lp)
		вузький	3	Profit (Lp)
		середній	5	Limona (Lp)
		широкий	7	Eurostar (Lp), Skipper (Lb)
		дуже широкий	9	Lipo (Lmi)

1	2	3	4	5
16. QN	Прапорцевий листок: відношення довжина/ширина MS–A 50 (d)	дуже мале	1	
		мале	3	Howard (Lmi)
		середнє	5	Fabio (Lmi), Mondial (Lp)
		велике	7	Veritas (Lp)
		дуже велике	9	
17. (*) (+) QN	Рослина: за довжиною найдовшого стебла, включно із суцвіттям (за повного виявлення) MS–A 60–68 (e)	дуже коротке	1	
		коротке	3	Loretta (Lp)
		середнє	5	Lipondo (Lp)
		довге	7	Lilotta (Lp)
		дуже довге	9	Emily (Lmi)
18. (+) QN	Рослина: за довжиною верхнього міжвузля MS–A 60–68 (e)	дуже коротке	1	
		коротке	3	Adeline (Lp)
		середнє	5	Choice (Lp), Lemtal (Lmi)
		довге	7	Montblanc (Lmi)
		дуже довге	9	Lirasand (Lmw)
19. QN	Суцвіття: за довжиною MS–A 60–68 (e)	дуже коротке	1	Sunbright (Lp)
		коротке	3	Alamo (Lmi), Bargold (Lp)
		середнє	5	
		довге	7	Taurus (Lp), Vigor (Lp)
		дуже довге	9	Lilotta (Lp)
20. QN	Суцвіття: кількість колосків MS–A 60–68 (e)	дуже мала	1	
		мала	3	Abersprite (Lp)
		середня	5	Acento (Lp), Lemtal (Lm)
		велика	7	Lipo (Lm)
		дуже велика	9	
21. (+) QN	Суцвіття: за щільністю MS–A 60–68 (e)	дуже нещільне	1	
		нещільне	3	Concord (Lmi)
		середнє	5	Meritra (Lmi), Montagne (Lp)
		щільне	7	Bastion (Lp)
		дуже щільне	9	
22. QN	Суцвіття: за довжиною зовнішньої луски базального колоска 60–68 MS–A (e)	дуже коротка	1	Abercomo (Lmi)
		коротка	3	Prestyl (Lmi)
		середня	5	Fennema (Lp), Gazella (Lb)
		довга	7	Meradonna (Lp), Texy (Lb)
		дуже довга	9	Bastion (Lp)
23. QN	Суцвіття: за довжиною базального колоска без ості 60–68 MS–A (e)	дуже коротка	1	Abercomo (Lmi)
		коротка	3	Bartissimo (Lmi), Sunbright (Lp)
		середня	5	Barprisma (Lmi), Pippin (Lp)
		довга	7	Herbus (Lp), Storm (Lb)
		дуже довга	9	Bastion (Lp)

8. Пояснення до Таблиці ознак та методи проведення обліків

8.1 ***Пояснення до окремих ознак***

(a) Габітус рослини.

Ознаку 2 можна обстежувати протягом сезону вирощування у рік закладання досліду. Оцінюють візуально за кутом, утвореним між листками і пагонами з удаваною вертикальною віссю.

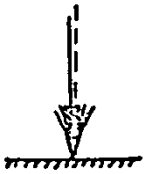

1
Прямий

3
напівпрямий

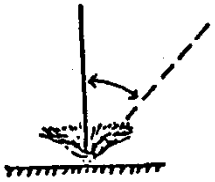

5
проміжний

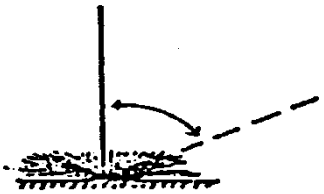

7
напіврозлогий

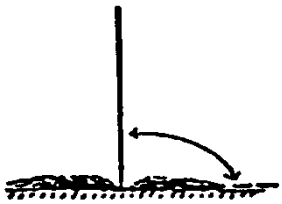

9
розлогий

(b) Рослина: за шириною.

Беручи до уваги, що форма рослини може бути неправильною (навіть під дією пануючих вітрів), ширину рослини визначають подвійним вимірюванням діаметра (MS–A) у перпендикулярних напрямах або за візуального обстеження (VS–A). Середнє з двох вимірювань і є ширина рослини.

(c) Час виявлення суцвіття.

Час обстеження залежить від часу сівби. Окремі рослини або рядкові ділянки слід обстежувати щонайменше двічі на тиждень.

Ділянки з окремими рослинами.

Для визначення часу виявлення суцвіття потрібно обстежувати кожну рослину. У стадії росту DC 50 на окремій рослині з піхви прапорцевого листка виявляються три верхівки суцвіття. Через дату появи суцвіття на окремій рослині отримуємо дату виявлення на ділянці і на сорті загалом.

Рядкові ділянки.

Час появи суцвіть на ділянці визначають, коли рослини досягнуть стадії DC 54. Цю дату, за необхідності, можна визначити через інтерполяцію. У середньому на ділянці можна проводити обстеження у такі стадії:

DC 50 – видно перші колоски суцвіття, які щойно з’явились;

DC 52 – поява 25% суцвіть (на всіх стеблах);

DC 54 – поява 50% суцвіть (на всіх стеблах);

DC 56 – поява 75% суцвіть (на всіх стеблах).

(d) Появу суцвіть реєструють на кожній рослині (стадія росту DC 50), у той самий час як і для ознаки 9 видів *Lolium multiflorum* Lam. var. *westerwoldicum* та *Lolium rigidum* Gaudin, а також ознаки 11 для видів *Lolium perenne* L., *Lolium multiflorum* Lam. ssp. *italicum* (A. Br.) Volkart та *Lolium boucheanum* Kunth.

(e) Обстежують найдовше стебло.

8.2 ***Пояснення до індивідуальних ознак***

До 1. Рослина: плоїдність.

Плоїдність рослин визначається стандартним цитологічним методом або обстеженням випадкових 5-ти генотипів (які представляють лише тетраплоїдні сорти) за електрофорезу у фосфоглюкоізомеразному (ФГІ) ізоензиму.

До 10. Рослина: тенденція до утворення суцвіть (без яровизації).

Підраховують кількість рослин, що мають не менше трьох суцвіть на кожному сорті один раз загалом по досліду у фазі повного виявлення ознаки.

До 17. Рослина: за довжиною найдовшого стебла, включно з суцвіттям (за повного виявлення).

Визначають від рівня ґрунту в польових умовах, коли суцвіття повністю виявлені.

До 18. Рослина: за довжиною верхнього міжвузля.

Вимірюється від верхнього вузла до основи суцвіття.

До 21. Суцвіття: за щільністю.

Цю ознаку обчислюють діленням показника ознаки 19 (довжина суцвіття) на показник ознаки 20 (кількість колосків).

8.3 ***Стадії росту трав***

Усі ознаки слід визначати в певні фази росту і розвитку рослин за кодами стадій росту злакових (Zadoks, et al., 1974), які тісно корелюють з ВВСН-кодами (Meier, 1997).

Коди	**Назви фаз росту й розвитку**
1	**2**
Ріст паростка (паросток: *одне стебло)*	
DC 10	Перший листок пройшов крізь колеоптиль
DC 15	П’ять листків розвернулось
DC 19	Дев’ять або більше листків розвернулось
Кущіння	
DC 20	Лише головний пагін (початок кущіння)
DC 23	Головний пагін і 3 стебла
DC 25	Головний пагін і 5 стебел
1	**2**

DC 29	Головний пагін і 9 або більше стебел
Подовження стебла	
DC 30	Псевдостебло пряме (формується листкова пластинка)
DC 31	Утворився перший вузол (на ранніх стеблах)
DC 35	Утворилось п’ять вузлів (50% від усіх стебел)
DC 39	Прапорцевий листок – щойно виявляється язичок і вушка (напередодні стадії трубкування)
Вихід у трубку	
DC 41	Сформовано пластинку прапорцевого листка (слабке виявлення суцвіть, рання стадія кущіння)
DC 45	Трубкування збільшується (пізня стадія трубкування)
DC 47	Перша листкова пластинка розкрита
DC 49	Видимі перші остюки
Поява суцвіть (як правило, не синхронна)	
DC 50	Щойно помітний перший колосок
DC 52	25% суцвіть помітно (від усіх рослин)
DC 54	50% суцвіть помітно (від усіх рослин)
DC 56	75% суцвіть помітно (від усіх рослин)
DC 58	Повністю помітні суцвіття
Цвітіння (як правило, не синхронне)	
DC 60	Початок цвітіння
DC 64	Цвітіння половини суцвіть
DC 68	Повне цвітіння

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Ryegrass (*Lolium* spp.) (TG /4/8, UPOV) // Geneva. 2006-04-05. – 26 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg004.pdf.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1.1 Ботанічна назва	*Lolium perenne* L.	[ ]
1.1.2 Загальноприйнята назва	**Пажитниця багаторічна**	
1.2.1 Ботанічна назва	*Lolium multiflorum* Lam. ssp. *italicum* (A. Br.) Volkart (*Lolium multiflorum* Lam. ssp. non *alternativum*)	[ ]
1.2.2 Загальноприйнята назва	**Пажитниця італійська**	
1.3.1 Ботанічна назва	*Lolium multiflorum* Lam. var. *westerwoldicum* Wittm. (*Lolium multiflorum* Lam. ssp. *alternativum*)	[ ]
1.3.2 Загальноприйнята назва	**Пажитниця вестервольдська**	
1.4.1 Ботанічна назва	*Lolium boucheanum* Kunth. (*Lolium* × *hybridum* Hausskn.)	[ ]
1.4.2 Загальноприйнята назва	**Пажитниця Буше**	
1.5.1 Ботанічна назва	*Lolium rigidum* Gaudin	[ ]
1.5.2 Загальноприйнята назва	**Пажитниця жорстка**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]
(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]
(c) Гібрид [ ]
(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)
4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: плоїдність	диплоїд	Denver (Lp), Lemtal (Lmi)	2 [ ]
		тетраплоїд	Celebrity (Lmi), Condesa (Lp)	4 [ ]
5.2 (9)	Лише сорти Lmw та Lr. Рослина: час появи суцвіття (без яровизації)	дуже ранній	Grazer (Lmw)	1 [ ]
		ранній	Lifloria (Lmw)	3 [ ]
		середній	Elunaria (Lmw)	5 [ ]
		пізній		7 [ ]
		дуже пізній	Advance (Lmw)	9 [ ]
5.3 (11)	Лише сорти Lp, Lmi та Lb. Рослина: час появи суцвіття (після яровизації)	дуже ранній	Limona (Lp)	1 [ ]
		ранній	Labrador (Lp)	3 [ ]
		середній	Greenway (Lp), Lemtal (Lmi)	5 [ ]
		пізній	Livonne (Lp)	7 [ ]
		дуже пізній	Barpolo (Lp)	9 [ ]
5.4 (17)	Рослина: за довжиною найдовшого стебла, включно суцвіття (за повного виявлення)	дуже коротке		1 [ ]
		коротке	Loretta (Lp)	3 [ ]
		середнє	Lipondo (Lp)	5 [ ]
		довге	Lilotta (Lp)	7 [ ]
		дуже довге	Emily (Lmi)	9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту)

(a) на корм [ ]

(b) газон [ ]

(c) інше [ ]

(просимо надати деталі)

7.4 Інша інформація

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: ECHIN_FRU

Методика
проведення експертизи сортів пайзи (*Echinochloa frumentacea* Link)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Echinochloa frumentacea* Link.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння, волоті

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається рослинний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг та 25 волотей, кожна з яких запакована в окремий пакет.

2.3 Рослинний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Рослинний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 200 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,50 × 0,15 м (тип ділянки Б). Окрім того, другого року сіють волотеві ділянки (В, Р) з 25 рядків – кожен рядок з однієї волоті. Насіння для сівби брати з середньої частини волоті. Схема розміщення рослин 0,50 × 0,15 м.

Використано документ RTG /1063/1, 2006.

Ділянки		Вид експертизи	Роки експертизи	Вимоги до насіння
тип	назва			
Б	Окремі рослини (розріджена сівба)	ВОС	Усі роки дослідження (вегетаційні періоди)	Насіння заявника кожного року постачання
В	Волотева 1	Однорідність Стабільність	Другий вегетаційний період	Волоті заявника (25 рядків)
Р	Волотева 2	Однорідність	Сівба для встановлення причин неоднорідності (другий вегетаційний період)	Відібрані волоті з усіх нетипових рослин сорту-кандидата

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 200 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 200 рослин або частин 200 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 200 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених, 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 200 рослин допускаються десять нетипових, на 25 рядків волотевих – 2 рядки нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють в межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: за довжиною найдовшого стебла з волоттю (за достигання) (ознака 6);

– Рослина: час появи волоті (50% рослин з волоттю) (ознака 20).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів пайзи

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG, VG 29	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
2. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення (за виявлення волоті) VG, 39	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
3. QL	Листок: за положенням на рослині (за цвітіння) VG 68	прямий	1	
		похилий	2	
		пониклий	3	
4. (+) QN	Рослина: загальна кущистість (за дозрівання) VS 90	слабка	3	
		середня	5	
		сильна	7	
5. PQ	Рослина: габітус (як для оз. 4) VG 90	прямий	1	
		напівпрямий	3	
		проміжний	5	
		напіврозлогий	7	
		розлогий	9	
6. (*) QN	Рослина: за довжиною найдовшого стебла з волоттю (як для оз. 4) MG 90	дуже коротка	1	
		коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
		дуже довга	9	
7. (+) QN	Стебло: за товщиною (як для оз. 4) MG, 90	тонке	3	
		середнє	5	
		товсте	7	
8. (*) QN	Волоть: антоціанове забарвлення (за виявлення) VG 50	відсутнє або дуже слабке	1	
		слабке	3	
		середнє	5	
		сильне	7	
		дуже сильне	9	
9. QL	Волоть: положення (за дозрівання) VG 90	пряма	1	
		похила	3	
		поникла	5	
10. (+) QN	Волоть: за довжиною без шийки MS 90	дуже коротка	1	
		коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
		дуже довга	9	

1	2	3	4	5
11. (+) QN	Шийка волоті: видима довжина над пазухою (як для оз. 9) MS 90	відсутня або дуже коротка	1	
		коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
		дуже довга	9	
12. (*) (+) PQ	Волоть: форма (як для оз. 9) VG 90	циліндрична	1	
		конусоподібна	2	
		пірамідальна	3	
		еліпсоїдна	4	
		овальна	5	
13. (*) (+) QN	Волоть: за щільністю (як для оз. 9) VG 90	дуже нещільна	1	
		нещільна	3	
		середня	5	
		щільна	7	
		дуже щільна	9	
14. QN	Колоскова луска: інтенсивність антоціанового забарвлення (за дозрівання) VG 90	відсутнє або дуже слабка	1	
		слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
		дуже сильна	9	
15. (*) PQ	Колоскова луска: забарвлення (як для оз.14) VS 90	сірувато-жовте	1	
		світло-буре	2	
		темно-сіре	3	
16. QL	Волоть: остюки (як для оз. 14) VG 90	відсутні	1	
		наявні	9	
17. (*) PQ	Зернівка: забарвлення квіткових лусок (за дозрівання) VS, 99	зеленувато-сіре	1	
		сіре	2	
		буре	3	
18. PQ	Зернівка: форма (з боку рубчика) VS 99	округла	1	
		широко-округла	2	
		яйцеподібно-округла	3	
19. (*) QN	Зернівки: маса 1000 шт. MG 99	дуже мала	1	
		мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
		дуже велика	9	
20. (*) (+) QN	Рослина: час появи волоті VG 99	дуже ранній	1	
		ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
		дуже пізній	9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів пайзи

До 1. Рослина: за висотою, см.

Визначають інтенсивність початкового росту рослин на 30-у добу після сходів.

Низька – 30–60, середня – 61–90, висока – 91–120.

До 4. Рослина: загальна кущистість (за дозрівання), кількість стебел.

Слабка – 2, середня – 3–4, сильна – 5–6.

До 7. Стебло: за товщиною (як для оз. 4).

Визначають товщину стебел на першій третині рослини від землі.

До 10. Волоть: за довжиною без шийки, см.

Дуже коротка – до 10, коротка – 10–15, середня – 15,1–20, довга – 20,1–25, дуже довга – понад 25.

До 11. Шийка волоті: видима довжина над пазухою (як для оз. 9), см.

Відсутня або дуже коротка – до 5, коротка – 5–10, середня – 10,1–15, довга – 15,1–20, дуже довга – понад 20.

До 12. Волоть: форма (як для оз. 9).

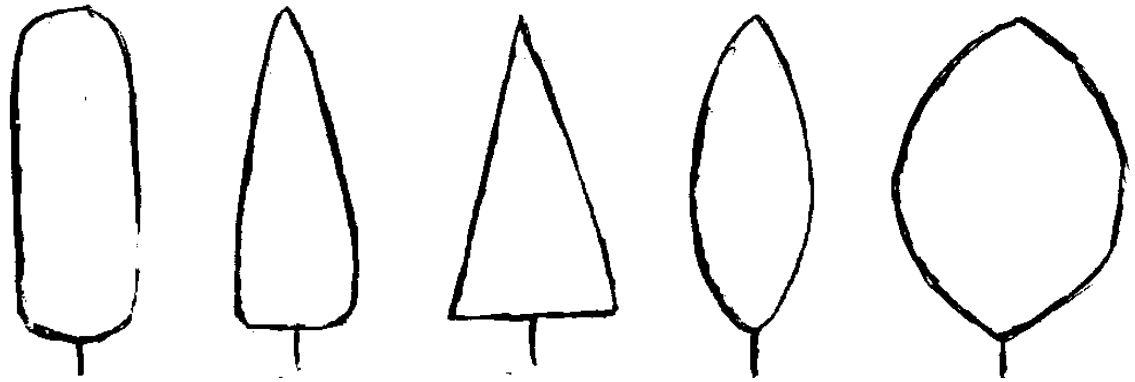

1 Циліндрична; 2 конусоподібна; 3 пірамідальна; 4 еліпсоїдна; 5 овальна

До 13. Волоть: за щільністю (як для оз. 9).

Оцінюється підрахунком кількості гілочок першого порядку на 10 см довжини головної осі. Щільність волоті за достигання залежить як від кількості гілочок першого та інших порядків на одиницю довжини волоті (гілочок), так і, головним чином, від їхньої зазерненості.

Дуже нещільна – до 10, нещільна – 10–13, середня – 14–16, щільна – 17–19, дуже щільна – понад 19.

До 20. Рослина: час появи волоті, кількість діб від сходів.

Ознаку визначають за умови, що 50% рослин з волотями.

Дуже ранній – до 50, ранній – 50–60, середній – 61–70, пізній – 71–80, дуже пізній – понад 80.

ДЕСЯТКОВИЙ КОД ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ СТАДІЙ
РОЗВИТКУ ЗЛАКОВИХ КУЛЬТУР
(*EUCARPIA Bulletin № 7, 1974, pp. 49-52*)

Двозначний код	**Загальний опис**	**Шкала Фіке**	**Додаткові помітки для пшениці, ячменю, жита, вівса та рису**
1	**2**	**3**	**4**
Проростання			
00	Сухе насіння		
01	Початок набрякання		
02			
03	Повне набрякання		
04			
05	Поява зародкового корінця		
06			
07	Поява колеоптиля		
08			
09	На верхівці колеоптиля помітний листок		
Ріст паростка			
10 11	Поява першого листка з колеоптиля Перший листок розгорнувся	} 1	Другий листок (< 1см)
12 13 14 15 16 17 18 19	2 листки розгорнулись 3 листки розгорнулись 4 листки розгорнулись 5 листків розгорнулись 6 листків розгорнулись 7 листків розгорнулись 8 листків розгорнулись Розгорнулись 9 або більше листків	}	Розгорнулось 50% листкової пластинки
Кущіння			
20	Розвивається лише головний пагін		
21 22 23 24 25 26	Головний пагін та один бічний Головний пагін та два бічних Головний пагін та три бічних Головний пагін та чотири бічних Головний пагін та п’ять бічних Головний пагін та шість бічних	} 3 } 2	Цей розділ може бути використаний для доповнення спостережень інших розділів таблиці
27 28 29	Головний пагін та сім бічних Головний пагін та вісім бічних Головний пагін та дев’ять або більше бічних		«Паралельні коди»
Видовження стебла			
30	Піднімається несправжнє стебло (починається розтягнення)	4–5	У рису: фаза вегетативної затримки

1	2	3	4
31 32 33 34 35 36	1-й вузол 2-й вузол 3-й вузол 4-й вузол 5-й вузол 6-й вузол	6 7	Етапи закладання вузла Вузли вище основи стебла
37	Наявність прапорцевого листка	8	
38			
39	Язичок прапорцевого листка помітний	9	Стадія перед колосінням У рису: стадія, коли вушка останнього і передостаннього листків розташовані одне навпроти одного
Набрякання колоса			
40			Невелике збільшення суцвіття, стадія раннього набухання колоса
41	Піхва прапорцевого листка довшає		
42			
43 44 45	Помітне набрякання піхви листка Набрякання піхви листка	10	
46			
47 48 49	Відкрито піхву прапорцевого листка Перший остюк помітний	10,1	Тільки для остюкових форм
Колосіння (викидання волоті)			
50 51	Перший колосок суцвіття помітний	N S	
52 53	З'явилось 1/4 суцвіть	N 10,2 S	N – несинхронні культури
54 55	З'явилось 1/2 суцвіть	N 10,3 S	S – синхронні культури

1	2	3	4
56 57	З’явилось 3/4 суцвіть	N 10,4 S	
58 59	Ріст суцвіть закінчений	N 10,5 S	
	Цвітіння		Для ячменю встановити нелегко
60 61 62	Початок цвітіння	N 10,51 S	Для рису: як правило, після цього йде відразу викидання волоті
63			
64 65	Середина цвітіння	N 10,52 S	
66			
67			
68 69	Кінець цвітіння	N 10,53 S	
	Фаза молочної стиглості		
70			
71	Зернівка водостигла	10,54	
72	Зернівка втрачає зелений колір		
73 74 75 76 77 78 79	Рання молочна стиглість Поява клітинної будови ендосперму Середина молочної стиглості Пізня молочна стиглість Завершення формування ендосперму	11,1	
Фаза воскової стиглості			
80			
81			
82			

1	2	3	4
83 84 85 86 87	Рання воскова стиглість М’яка воскова стиглість Тверда воскова стиглість	11,2	Можливе розрізання зернівки нігтем, але не відбиток Розрізання зернівки нігтем неможливе, але можливий відбиток; у суцвіттях зменшується вміст хлорофілу
88			
89			
Достигання			
90			
91	Зернівка тверда (важко розрізати нігтем (3))	11,3	Для рису: достигають колоски на верхівці
92	Зернівка тверда (важко подряпати нігтем (4))	11,4	Для рису: 50% колосків достигло
93	Зернівка вдень відокремлюється (5)		Для рису: достигає 90% колосків
94	Перестиглість, соломина відмирає		
95	Насіння в стадії спокою		Можлива втрата насіння внаслідок обсипання
96	Насіння життєздатне (50% схожість)		
97	Насіння пробуджене		
98	Настає вторинний спокій		
99	Вторинний спокій закінчується		

9. Література

1. Методика проведения испытаний на отличимость, однородность и стабыльность пайзы (*Echinochloa frumentacea* Link.) (RTG /1063/1, Государственная комиссия Российской Федерации по испытанию и охране селекционных достижений) // Москва. 2006-06-19. – 23 P. // URL: http://www.gossort.com/22-metodiki-ispytaniy-na-oos.html.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Echinochloa frumentacea* Link	
1.2 Загальноприйнята назва	**Пайза**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (6)	Рослина: за довжиною найдовшого стебла з волоттю (як для оз. 4)	дуже коротка		1 [ ]
		коротка	Перспектива	3 [ ]
		середня	Еврика	5 [ ]
		довга		7 [ ]
		дуже довга		9 [ ]
5.2 (8)	Волоть: антоціанове забарвлення (за виявлення)	відсутнє або дуже слабке		1 [ ]
		слабке	Перспектива	3 [ ]
		помірне	Еврика	5 [ ]
		сильне		7 [ ]
		дуже сильне		9 [ ]
5.3 (12)	Волоть: форма (як для оз. 9)	циліндрична	Перспектива	1 [ ]
		конусоподібна		2 [ ]
		пірамідальна	Еврика	3 [ ]
		еліпсоїдна		4 [ ]
		овальна		5 [ ]
5.4 (15)	Колоскова луска: забарвлення (як для оз. 14)	сірувато-жовте		1 [ ]
		світло-буре	Перспектива	2 [ ]
		темно-сіре	Еврика	3 [ ]
5.5 (17)	Зернівка: забарвлення квіткових лусок (за дозрівання)	зеленувато-сіре		1 [ ]
		сіре	Еврика	2 [ ]
		буре	Перспектива	3 [ ]
5.6 (19)	Зернівки: маса 1000 шт.	дуже мала		1 [ ]
		мала		3 [ ]
		середня	Перспектива	5 [ ]
		велика	Еврика	7 [ ]
		дуже велика		9 [ ]
5.7 (20)	Рослина: час появи волоті	дуже ранній	Перспектива	1 [ ]
		ранній		3 [ ]
		середній	Еврика	5 [ ]
		пізній		7 [ ]
		дуже пізній		9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]
(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]
(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]
(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.3.39

Код UPOV: ELYTR_ELO
ELYTR_INT
ELYTR_TRI

Методика
проведення експертизи сортів пирію видовженого, середнього, волосистого (*Elytrigia elongata* (Host) Nevski, *E. intermedia* (Host.) Nevski, *E. trichophora* (Link) Nevski) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів пирію (видовженого, середнього, волосистого) *Elytrigia elongata* (Host) Nevski, *E. intermedia* (Host.) Nevski, *E. trichophora* (Link) Nevski.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення (тип ділянки А). Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,50 м.

Для суцільного посіву (тип ділянки В) кожне дослідження має включати щонайменше 2000 рослин, розділених на два повторення Схема розміщення рослин 0,70 × 0,10 м.

Методику розроблено: Шевчук О. М., к. б. н. (Донецький Ботанічний сад НАН України), 2005.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин;

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють визначення кількісних ознак (наприклад, довжина листків);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 2000 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота рослин);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 2000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки ступеня виявлення ознак використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 2000 рослин допускаються п’ять нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: час колосіння (ознака 8);

– Рослина: за довжиною найдовшого стебла (до верхівки колоса за колосіння) (ознака 12).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів пирію (видовженого, середнього, волосистого)

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. PQ	Плоїдність L 1	диплоїд тетраплоїд	2 4	
2. (+) PQ	Рослина: тип куща VS/VG A, 5	прямий напівпрямий розлогий	3 5 7	
3. (+) PQ	Рослина: тип куща восени VS/VG A, 3	прямий напівпрямий напіврозлогий розлогий	3 5 7 9	
4. QN	Рослина: тенденція до утворення суцвіть першого року сівби VS/VG A, B 3	відсутня або дуже слабка слабка середня сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
5. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення MG A, B, 3	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
6. QL	Листок: наліт на листку (восени в рік сівби) VG A, B, 3	відсутній наявний	1 9	
7. (+) QN	Рослина: за висотою (навесні) MG/VG A, B, 4	дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	
8. (*) (+) QN	Рослина: час колосіння на другому році життя MG/VG A, B, 5	дуже ранній ранній середній пізній дуже пізній	1 3 5 7 9	
9. (+) QN	Рослина: за висотою (під час колосіння) MG/VG A, B, 5	дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	
10. (+) QN	Прапорцевий листок: за довжиною (як для 9) VS A, 5	дуже короткий короткий середній довгий дуже довгий	1 3 5 7 9	

1	2	3	4	5
11. (+) QN	Прапорцевий листок: за шириною (як для 9) VS A, 5	вузький середній широкий	3 5 7	
12. (*) (+) QN	Рослина: за довжиною найдовшого стебла (до верхівки колоса за колосіння) VS A, 5	дуже коротка коротка середня довга дуже довга	1 3 5 7 9	
13. (+) QN	Колос: за довжиною VS A, 8	короткий середній довгий	3 5 7	
14. (+) QN	Колос: кількість колосків VS A, 8	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів пирію (видовженого, середнього, волосистого)

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сухе насіння
2	сходи
3	кущіння
4	поновлення вегетації навесні
5	колосіння
6	цвітіння
7	молочна стиглість насіння
8	повна стиглість

До 2. Рослина: тип куща.

Обстежується у фазі повного колосіння. Тип куща оцінюють візуально за кутом, утвореним зовнішніми листками і уявною вертикальною віссю.

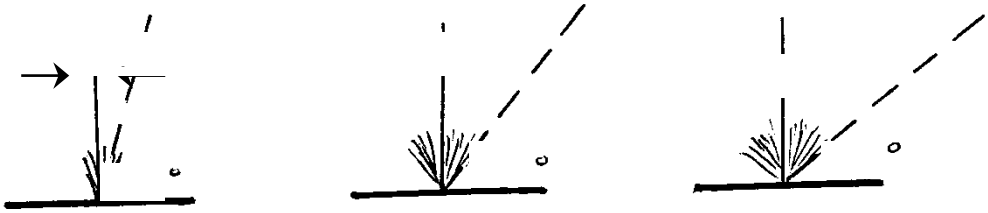

3 Прямий

5 напіврозлогий

7 розлогий

До 3. Рослина: тип куща восени.

Визначають візуально за кутом, який утворюється між зовнішньою лінією, що утворюється пагонами від місця розгалуження куща, до поверхні ґрунту.

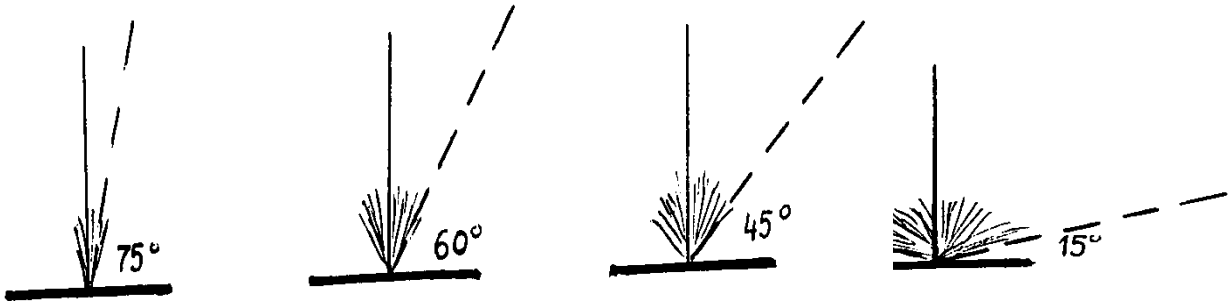

3	5	7	9
Прямий	напівпрямий	напіврозлогий	розлогий

До 7. Рослина: за висотою (навесні), см.

Дуже низька – до10, низька – 11–15, середня – 16–20, висока – 21–30, дуже висока – понад 30.

До 8. Рослина: час колосіння на другому році життя, діб.

Реєструють час появи колоса на кожній рослині. Рослина, що вступила у фазу колосіння вважається такою, у якої з піхви прапорцевого листка повністю виходить колос.

Дуже ранній – до 45, ранній – 45–50, середній – 51–60, пізній – 61–70, дуже пізній – понад 70.

До 9. Рослина: за висотою (під час колосіння), см.

Дуже низька – 40–50, низька – 51–60, середня – 61–70, висока – 71–80, дуже висока – понад 80.

До 10. Прапорцевий листок: за довжиною (як для 9), см.

Дуже короткий – до 10, короткий – 10–12, середній – 13–16, довгий – 17–19, дуже довгий – понад 19.

До 11. Прапорцевий листок: за шириною (як для 9), мм.

Вузький – до 3, середній – 3–5, широкий – понад 5.

До 12. Стебло: за довжиною (до верхівки колоса за колосіння), см.

Дуже коротке – до 40, коротке – 40–60, середнє – 61–80, довге – 81–100, дуже довге – понад 100.

До 13. Колос: за довжиною, см.

Короткий – до 8, середній – 9–15, довгий – понад 15.

До 14. Колос: кількість колосків, шт.

Мала – до 10; середня – 10–15; велика – понад 15.

9. Література

1. Охорона прав на сорти рослин (Офіційний бюлетень) – К.: Алефа, 2003. – Вип. 2. – Ч. 3. – 241 с.

2. Інструкція з використання документу UPOV TGP/7/1 щодо складання методик на ВОС-тест. – К., 2005. – 42 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА Заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1 Предмет Технічної анкети		
1.1.1 Ботанічна назва	*Elytrigia elongata* (Host) Nevski	[ ]
1.1.2 Загальноприйнята назва	**Пирій видовжений**	
1.2.1 Ботанічна назва	*Elytrigia intermedia* (Host) Nevski	[ ]
1.2.2 Загальноприйнята назва	**Пирій середній**	
1.3.1 Ботанічна назва	*Elytrigia trichophora* (Link) Nevski	[ ]
1.3.2 Загальноприйнята назва	**Пирій волосистий**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування
(вкажіть батьківські сорти) [ ]

(b) частково відоме схрещування
(вкажіть відомий(і) сорт(и)) [ ]

(c) невідоме схрещування
[ ]

4.1.2 Мутація
(зазначте батьківський сорт) [ ]

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (8)	Рослина: час колосіння на другому році життя	дуже ранній ранній середній пізній дуже пізній		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]
5.2 (12)	Рослина: за довжиною найдовшого стебла (до верхівки колоса за колосіння)	дуже коротка коротка середня довга дуже довга		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найбільш подібними. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

– використання сорту

– коли має бути представлена фотографія

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так»

(випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.283 Код UPOV PENNI_GLA

Методика

проведення експертизи сортів проса африканського (*Pennisetum glaucum* (L.) R. Br.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Pennisetum glaucum* (L.) R. Br. (син. *Pennisetum americanum* (L.) Leeke, *Pennisetum typhoides* (Burm.f.) Stapf C.E. Hubb.).

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння повинна становити 100 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних та сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 240 рослин, розділених на два повторення.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано у другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

Використано документ UPOV TG/260/1, 2010.

яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 240 рослин.

У випадку перехреснозапильних сортів і трьохлінійних гібридів усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

VG: візуальна разова оцінка 240/60 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

У випадку інбредних ліній і простих гібридів усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 40 рослин або частин 40 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 40 рослин або частин 40 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 240/40 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 40 рослин або частин 40 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності і стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли не можливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності перехреснозапильних сортів і трьохлінійних гібридів приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 240 рослин допускаються 9 нетипових. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

Для оцінки однорідності інбредних ліній і простих гібридів приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 240 рослин допускаються 5 нетипових. У вибірці з 40 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Листкова піхва: опушення (ознака 6);
- Пиляк: забарвлення (ознака 7);
- Час цвітіння (ознака 8);
- Колоскова луска: кількість щетинок (ознака 16).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки в Таблиці ознак вказано сорти-еталони, які необхідно висівати поряд із сортами-кандидатами.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак;

(S) – для трилінійних та подвійних гібридів.

7. Таблиця ознак сортів проса африканського

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти - еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. QN	Сходи: антоціанове забарвлення піхви базального листка DS1 VG	відсутнє або дуже слабке	1	ANSB Milheto Okashama
		слабке	3	
		помірне	5	
		сильне	7	Ipa Bulk 1
2. QN	Стебло: положення пагонів DS3 VG	пряме	1	ADR 300
		напіврозлоге	3	ANM 23
		розлоге	5	
3. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною DS3 VG/ MS	коротка	3	ADR 300
		середня	5	
		довга	7	ADR 7010
4. (+) QN	Листкова пластинка: за шириною DS3 VG/ MS	вузька	3	ANSB Milheto MC
		середня	5	ADR 500
		широка	7	ANM 6123
5. PQ	Листкова пластинка: забарвлення DS3 VG	світло-зелене	1	ANSB Milheto MC
		помірно зелене	2	ADR 500
		темно-зелене	3	ANM 23
		червоне	4	
		пурпурове	5	
6. (*) QL	Листкова піхва: опушення DS3 VG	відсутнє	1	
		наявне	9	
7. (*) (+) PQ	Пиляк: забарвлення DS6+ VG (S)	жовте	1	ADR 300
		коричневе	2	
		пурпурове	3	
8. (*) (+) QN	Час цвітіння MG	дуже ранній	1	
		ранній	3	ANSB Milheto Okashama
		середній	5	BRS 1501
		пізній	7	ANM 17
		дуже пізній	9	
9. (*) QL	Соломина: опушення вузла DS6 VG	відсутнє	1	ADR 300
		наявне	9	ENA 1

1	2	3	4	5
10. (*) (+) QN	Рослина: за висотою DS8 MG	дуже низька	1	
		низька	3	ANSB Milheto Okashama
		середня	5	ADR 500
		висока	7	ADR 7010
		дуже висока	9	
11. (*) (+) PQ	Волоть: форма DS8 VG	конічна	1	
		шилоподібна	2	
		веретеноподібна	3	
		циліндрична	4	
		оберненоверетеноподібна	5	
12. (*) (+) QN	Волоть: головна вісь за довжиною DS8 VG/ MS	коротка	3	ANSB Milheto Okashama
		середня	5	ADR 500
		довга	7	ENA 1
13. (+) QN	Волоть: діаметр DS8 VG/ MS	малий	3	ANSB Milheto MC
		середній	5	ANM 17
		великий	7	ADR 7010
14. (+) QN	Волоть: ступінь висування DS8 VG	слабкий	1	
		помірний	3	
		сильний	5	
15. QL	Колоскова луска: антоціанове забарвлення (за винятком верхівки) DS8 VG	відсутнє	1	
		наявне	9	
16. (*) QL	Колоскова луска: кількість щетинок DS8 VG	одна	1	
		більше однієї	2	
17. (+) QN	<u>Лише сорти з однощетинковою колосковою лускою:</u> Щетинка: за довжиною DS8 VG	коротка	3	ANSB Milheto Okashama
		середня	5	
		довга	7	IPA Bulk 1
18. (+) QN	<u>Лише сорти з багатощетинковою колосковою лускою:</u> Колоскова луска: щільність щетинок DS8 VG	нещільна	3	ADR 500
		середня	5	
		щільна	7	ADR 7010

1	2	3	4	5
19. QN	Щетинка: антоціанове забарвлення DS8 VG	відсутнє або дуже слабке	1	
		слабке	3	BRS 1501
		помірне	5	
		сильне	7	IPA Bulk 1
20. (+) QN	Соломина: діаметр DS8 VG/ MS	малий	3	BRS 1501
		середній	5	ENA 1
		великий	7	ADR 500
21. QN	Рослина: кількість продуктивних пагонів DS8 MG	мала	3	ENA 1
		середня	5	ADR 500, IPA Bulk 1
		велика	7	ADR 300
22. (*) (+) QN	Соломина: антоціанове забарвлення вузла DS8 VG	відсутнє або дуже слабке	1	
		слабке	3	
		помірне	5	
		сильне	7	IPA Bulk 1
23. (*) (+) QN	Соломина: антоціанове забарвлення міжвузля DS8 VG	відсутнє або дуже слабке	1	ENA 1
		слабке	3	
		помірне	5	ANM 23
		сильне	7	IPA Bulk 1
24. (*) (+) QN	Волоть: щільність DS9 VG	нещільна	3	ENA 1
		середня	5	ADR 300
		щільна	7	ANM 6123
25. (+) PQ	Зернівка: форма VG	ромбоподібна	1	
		еліптична	2	
		округла	3	
		прямокутна	4	
		оберненотрикутна	5	
26. (*) PQ	Зернівка: забарвлення VG (S)	білувате	1	
		кремове	2	
		жовте	3	
		помірно сіре	4	
		темно-сіре	5	
		сіро-коричневе	6	
		коричневе	7	
		пурпурове	8	
		пурпурувато-чорне	9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів проса африканського

8.1 Пояснення до окремих ознак

До 3. Листкова пластинка: за довжиною.

До 4. Листкова пластинка: за шириною.

Обстежується на четвертому вузлі від верхівки головної соломини.

До 7. Пиляк: забарвлення.

Обстежується на нещодавно відкритих квітках.

До 8. Час цвітіння.

Час цвітіння – це, коли 50% рослин мають видимі приймочки на головній волоті.

До 10. Рослина: за висотою.

Обстежується головна соломина від рівня землі до верхівки головної волоті.

До 11. Волоть: форма.

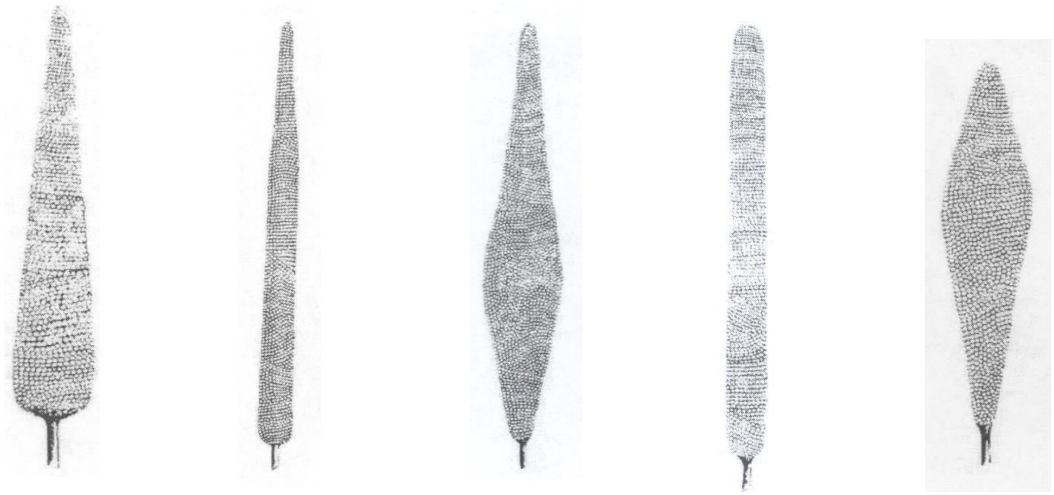

1	2	3	4	5
Конічна	шилоподібна	веретеноподібна	циліндрична	обернено-веретеноподібна

До 12. Волоть: головна вісь за довжиною.

Вимірюється від основи до верхівки волоті на головній осі.

довжина головної осі

До 13. Волоть: діаметр.

Обстежується в найширшій частині волоті, не враховуючи щетинки.

До 14. Волоть: ступінь висування.

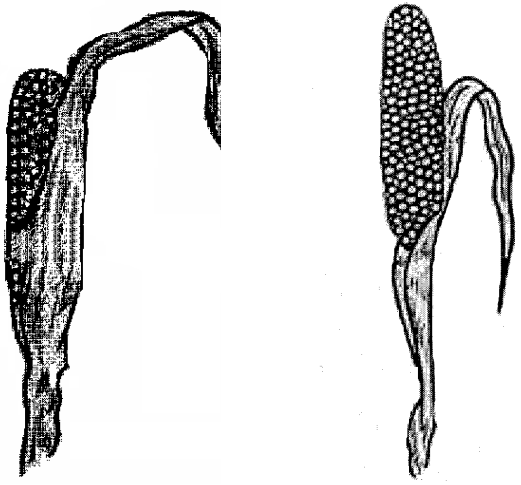

1	3	5
Слабкий	помірний	сильний

До 17. Лише сорти з однощетинковою колосковою лускою: Щетинка: за довжиною.

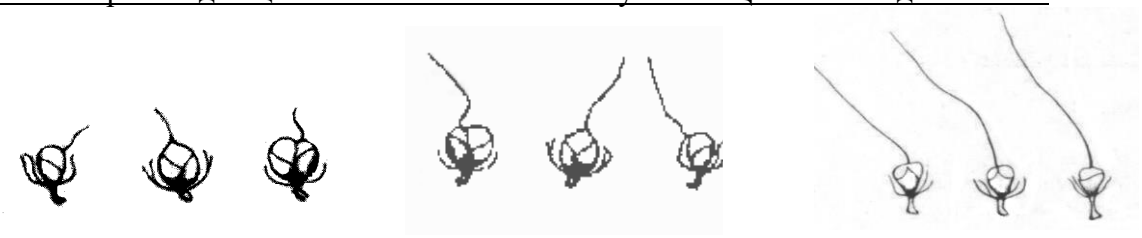

3 Коротка | 5 середня | 7 довга

До 18. Лише сорти з багатощетинковою колосковою лускою: Колоскова луска: щільність щетинок.

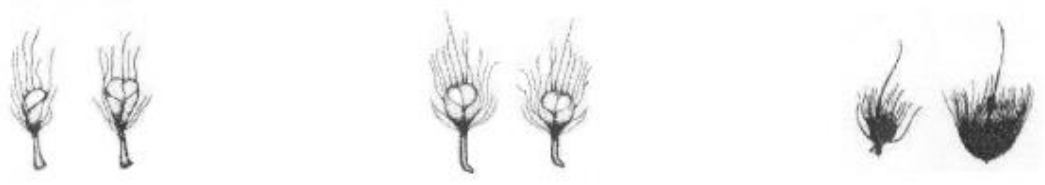

3 Нещільна | 5 середня | 7 щільна

До 20. Соломина: діаметр.

Обстежується між третім і четвертим вузлами нижче волоті.

До 22. Соломина: антоціанове забарвлення вузла.

Антоціанове забарвлення вузла обстежується на четвертому вузлі від рівня землі.

До 23. Соломина: антоціанове забарвлення міжвузля.

Антоціанове забарвлення міжвузля обстежується між третім і четвертим вузлом від землі.

До 24. Волоть: щільність.

Обстежується головна волоть.

До 25. Зернівка: форма.

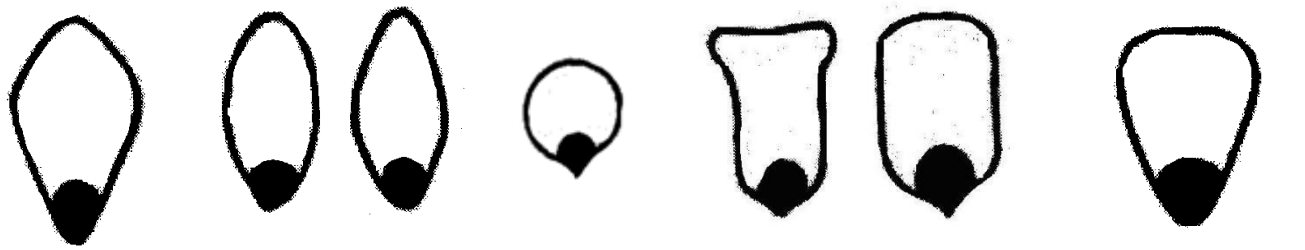

1 Ромбоподібна | 2 еліптична | 3 округла | 4 прямокутна | 5 оберненотрикутна

До 25. Зернівка: форма.

До 26. Зернівка: забарвлення.

Зернівки обстежуються після обмолоту.

8.2 Стадії розвитку

Ознаки, що містять наступний ключ у другій колонці Таблиці ознак повинні бути обстежені на наступних стадіях.

Стадія розвитку	**Ідентифікаційні ознаки**
GPI	Вегетативна фаза
DS0	Стадія появи сходів
DS1	Стадія трьох листків
DS2	Стадія п’яти листків
DS3	Стадія закладання волоті
GPII	Фаза розвитку волоті
DS4	Стадія прапорцевого листка
DS5	Стадія виходу в трубку
DS6	Стадія неповного цвітіння
$DS6^{+}$	Повне цвітіння (до розтріскування пиляка)
GPIII	Стадія наливання зерна
DS7	Стадія молочної стиглості
DS8	Стадія воскової стиглості
DS9	Формування чорного шару

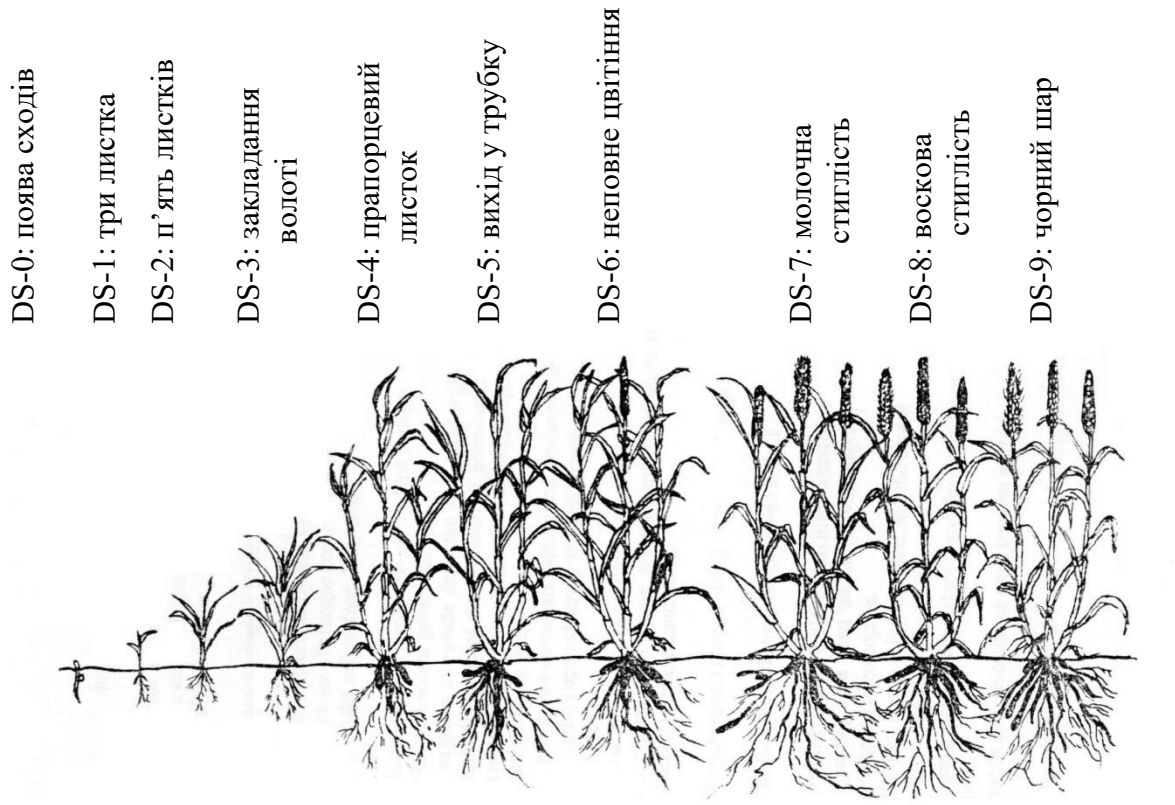

Фаза розвитку I (GP-I) вегетативна

Фаза розвитку II (GP-II) розвиток волоті

Фаза розвитку III (GP-III) наливання зерна

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Pearl Millet (*Pennisetum glaucum* (L.) R. Br.) (TG/260/1, UPOV) // Geneva. 2010-03-24. – 27 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg260.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка{1} з {4}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Pennisetum glaucum* (L.) R. Br.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Просо африканське**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито і як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]
(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]
(c) Гібрид [ ]
(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.3 Інше [ ]
(зазначте деталі)

У випадку гібриду слід надати схему його створення. Слід докладно описати всі батьківські лінії, потрібні для розмноження гібриду, наприклад,

Простий гібрид
(……..) × (……)
материнська форма батьківська форма

Потрійний гібрид
(……..) × (……)
материнська форма батьківська форма

(…….……) × (……)
простий гібрид, використаний як материнська форма батьківська форма

а також детально вказати:

(a) будь-яку стерильність батьківських ліній
(b) підтримання стерильності батьківських ліній.

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найбільш відповідний код).

Ознаки та ступені їхнього виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (6)	Піхва листка: опушення	відсутнє		1 [ ]
		наявне		9 [ ]
5.2 (7)	Пиляк: забарвлення	жовте	ADR 300	1 [ ]
		коричневе		2 [ ]
		пурпурове		3 [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка{3} з {4}		
Ознаки та ступені їхнього виявлення		Сорти-еталони	Коди
5.3 (8) Час цвітіння	дуже ранній		1 [ ]
	ранній	ANSB Milheto Okashama	3 [ ]
	середній	BRS 1501	5 [ ]
	пізній	ANM 17	7 [ ]
	діже пізній		9 [ ]
5.4 (11) Волоть: форма	конічна		1 [ ]
	шилоподібна		2 [ ]
	веретеноподібна		3 [ ]
	циліндрична		4 [ ]
	оберненоверетено-подібна		5 [ ]
5.5 (16) Колоскова луска: кількість щетинок	одна		1 [ ]
	більше однієї		2 [ ]
5.6 (22) Соломина: антоціанове забарвлення вузла	відсутнє або дуже слабке		1 [ ]
	слабке		3 [ ]
	помірне		5 [ ]
	сильне	IPA Bulk 1	7 [ ]
5.7 (23) Соломина: антоціанове забарвлення міжвузля	відсутнє або дуже слабке	ENA 1	1 [ ]
	слабке		3 [ ]
	помірне	ANM 23	5 [ ]
	сильне	IPA Bulk 1	7 [ ]
5.8 (26) Зернівка: забарвлення	білувате		1 [ ]
	кремове		2 [ ]
	жовте		3 [ ]
	помірно сіре		4 [ ]
	темно-сіре		5 [ ]
	сіро-коричневе		6 [ ]
	коричневе		7 [ ]
	пурпурове		8 [ ]
	пурпурувато-чорне		9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найбільш подібними. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка{4} з {4}	

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростові речовини або пестициди), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентні органи не дозволять або не запропонують зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК: 633.257 Код UPOV: SETAR_ITA

Методика

проведення експертизи сортів проса італійського (*Setaria italica* (L.) Beauv.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Setaria italica* (L.) Beauv.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 100 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 1000 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,50 × 0,15 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

Використано документ UPOV TG /289/1, 2013.

яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад,

довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 1000 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 20 рослин або частин 20 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1000 рослин допускаються 15 нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: антоціанове забарвлення піхви прикореневого листка (ознака 2);
– Час появи волоті (ознака 6);
– Стебло: за довжиною (ознака 15);
– Зерно: забарвлення (ознака 27);
– Ендосперм: тип (ознака 29).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів проса італійського

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) QN	Перший листок: форма верхівки 11 VG	загострена	1	Lianggu
		від загостреної до округлої	2	Ribenchixu
		округла	3	Yugu 8
2. (*) QN	Рослина: антоціанове забарвлення піхви прикореневого листка 15 VG	відсутнє або слабке	3	Jingumi
		помірне	5	Ribenchixu
		сильне	7	Lianggu
3. QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листків 35 VG	слабка	3	Jinmiaogu
		помірна	5	Yugu 1
		сильна	7	Jingumi
4. (+) QN	Рослина: габітус 35 VG	прямий	3	Yugu 1
		напівпрямий	5	Hongruangu
		розлогий	7	Yin 120
5. (+) QN	Рослина: антоціанове забарвлення листкового вузла 35 VG	відсутнє або слабке	1	Jinmiaogu
		помірне	2	Lianggu
		сильне	3	Hongmiaoqing
6. (*) (+) QN	Час появи волоті MG	дуже ранній	1	Loulixiu
		ранній	3	Lianggu
		середній	5	Jinmiaogu
		пізній	7	Ribenchixu
		дуже пізній	9	W56
7. QL	Стебло: антоціанове забарвлення повітряних (опірних) коренів 45 VG	відсутнє	1	Yugu 8
		наявне	9	Ribenchixu
8. (*) (+) QN	Листок: положення пластинки 47 VG	пряме	1	Anai 3
		напівпряме	2	Lianggu
		злегка поникле	3	Ribenchixu
		сильно поникле	4	Jinmiaogu
9. (*) (+) QN	Волоть: щетинки за довжиною 65 VG	короткі	3	Yugu 8
		середні	5	Lianggu
		довгі	7	Ribenchixu
10. QL	Волоть: антоціанове забарвлення щетинок 65, VG	відсутнє	1	Yugu 8
		наявне	9	Baishagu

1	2	3	4	5
11. (*) (+) PQ	Пиляк: забарвлення 65 VG	біле	1	Yugu 8
		оранжеве	2	Hongmiaoqing
		коричневе	3	Yegu 5
12. QN	Прапорцевий листок: за довжиною пластинки 71 MS/MG	короткий	3	Loulixiu
		середній	5	Lianggu
		довгий	7	Yegu 5
13. (+) QN	Прапорцевий листок: за шириною пластинки 71 MS/MG	дуже вузький	3	Loulixiu
		середній	5	Hongshilixiang
		дуже широкий	7	Anai 4
14. QN	Прапорцевий листок: антоціанове забарвлення пластинки 71 VG	відсутнє або дуже слабке	3	Jinmiaogu
		помірне	5	Lianggu
		дуже сильне	7	Bianganhuang
15. (*) (+) QN	Стебло: за довжиною 71 MS/MG	дуже коротке	1	Loulixiu
		коротке	3	Zhangai 10
		середнє	5	Kenya
		довге	7	Lianggu
		дуже довге	9	Yintianhan
16. (+) QN	Стебло: діаметр 71 MG	малий	3	Loulixiu
		середній	5	Lianggu
		великий	7	Yintianhan
17. QL	Луска: антоціанове забарвлення 83 VG	відсутнє	1	Yanandali
		наявне	9	Yugu 8
18. (+) QN	Рослина: кількість подовжених міжвузлів 91–92 MG	мала	3	Hongshilixiang
		середня	5	Yegu 5
		велика	7	W 77
19. (*) (+) QN	Волоть: положення відносно стебла 91–92 VG (a)	пряме	1	Anai 3
		напівпряме	2	Yugu 8
		горизонтальне	3	Lianggu
		поникле	4	Ribenchixu
20. (*) (+) QN	Квітконіжка: за довжиною 91–92 MS/MG, (a)	коротка	3	Ai 88
		середня	5	Anai 17
		довга	7	Anai 3
21. (*) (+) PQ	Волоть: за типом 91–92 VG (a)	конічна	1	Hongfengu
		веретеноподібна	2	Kenya
		циліндрична	3	Ai 88
		з поступовим розширенням догори	4	Taohuami
		качкодзьобоподібна	5	W 59

1	2	3	4	5
		котячолапоподібна	6	Maotigu
		гілляста	7	Foshougu
22. (*) QN	Волоть: за довжиною 92 MS/MG (a)	коротка	3	Loulixiu
		середня	5	Hongshilixiang
		довга	7	Yintianhan
23. (*) (+) QN	<u>За винятком сортів з гіллястою волоттю:</u> Волоть: щільність 92 MG (a)	нещільна	3	Jinmiaogu
		помірна	5	Lianggu
		щільна	7	Yugu 8
24. (+) QN	Волоть: кількість зернівок на первинній гілочці 92 MS/MG (a)	мала	3	Ribenchixu
		середня	5	Lianggu
		велика	7	W 77
25. (*) QN	Маса 1000 насінин 92 MG	мала	3	W 67
		середня	5	Hongmiaoqing
		велика	7	Lianggu
26. (*) (+) PQ	Зернівка: форма 92 VG	вузькояйцеподібна	1	
		яйцеподібна	2	
		округла	3	
27. (*) PQ	Зернівка: забарвлення 92 VG	білувате	1	Anai 3
		сіре	2	Kenya
		жовте	3	Jinmiaogu, Ribenchixu
		коричневе	4	Yugu 8
		червоне	5	Hongmiaoqing
		чорне	6	Heiniangu
28. (*) PQ	Обрушена зернівка: забарвлення (не відшліфована) 92 VG	білувате	1	Taohuami
		сіре	2	Hongmiaoqing
		жовте	3	Lianggu, Yugu 8
29. (*) (+) QL	Ендосперм: тип 92 VG	«waxy»	1	
		«non-waxy»	2	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів проса італійського (мишію італійського)

*8.1 **Пояснення до деяких ознак***

Ознаки обстежують за таким ключем у другій колонці Таблиці ознак, як зазначено нижче:

(a) Обстежують волоть головного стебла.

8.2 ***Пояснення до окремих ознак***

До 1. Перший листок: форма верхівки.

1	2	3
Загострена	від загостреної до округлої	округла

До 4. Рослина: габітус.

3	5	7
Прямий	напівпрямий	розлогий

До 5. Рослина: антоціанове забарвлення листкового вузла.

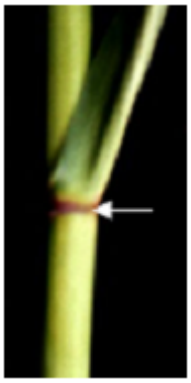

До 6. Час появи волоті.

Часом появи волоті вважають час, коли 50% рослин досягли фази 45.

До 8. Листок: положення пластинки.

Обстеження проводять на листках з середньої третини стебла.

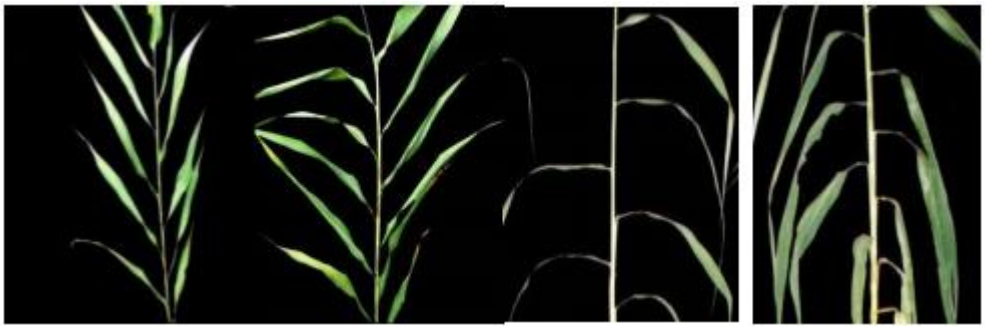

1 Пряме | 2 напівпряме | 3 злегка поникле | 4 сильно поникле

До 9. Волоть: щетинки за довжиною.

Щетинки виникають зі стерильних колосків.

3 Короткі | 5 середні | 7 довгі

До 11. Пиляк: забарвлення.

Обстеження проводять рано вранці, перед розтріскуванням пиляків.

До 13. Прапорцевий листок: за шириною пластинки.

Обстеження проводять на найширшій частині листкової пластинки.

До 15. Стебло: за довжиною.

До 18. Рослина: кількість подовжених міжвузлів.

До 20. Квітконіжка: за довжиною.

До 22. Волоть: за довжиною.

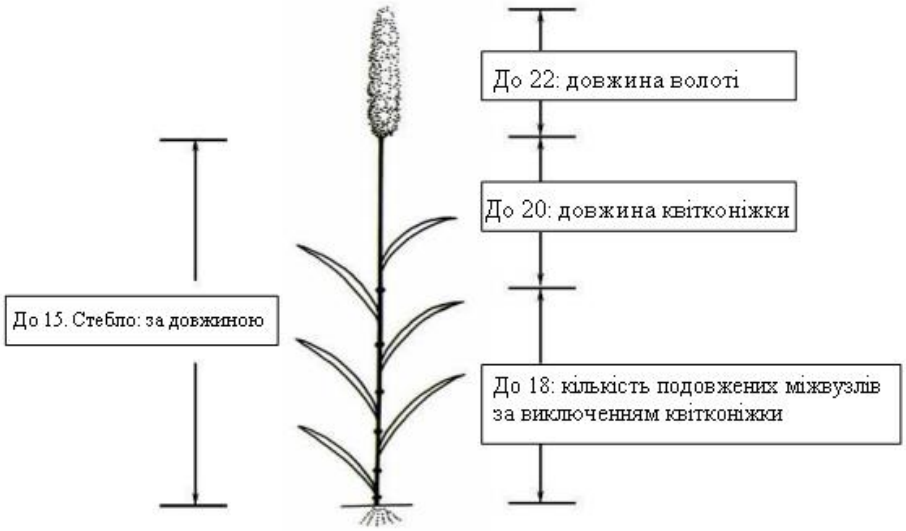

До 16. Стебло: діаметр.

Ознаку обстежують на стеблі між третім та четвертим вузлами від основи.

До 19. Волоть: положення відносно стебла.

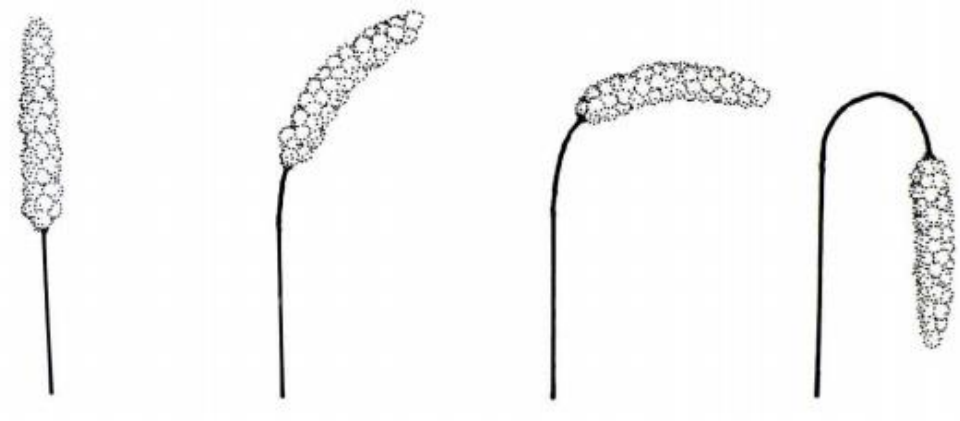

1	2	3	4
Пряме	напівпряме	горизонтальне	поникле

До 21. Волоть: за типом.

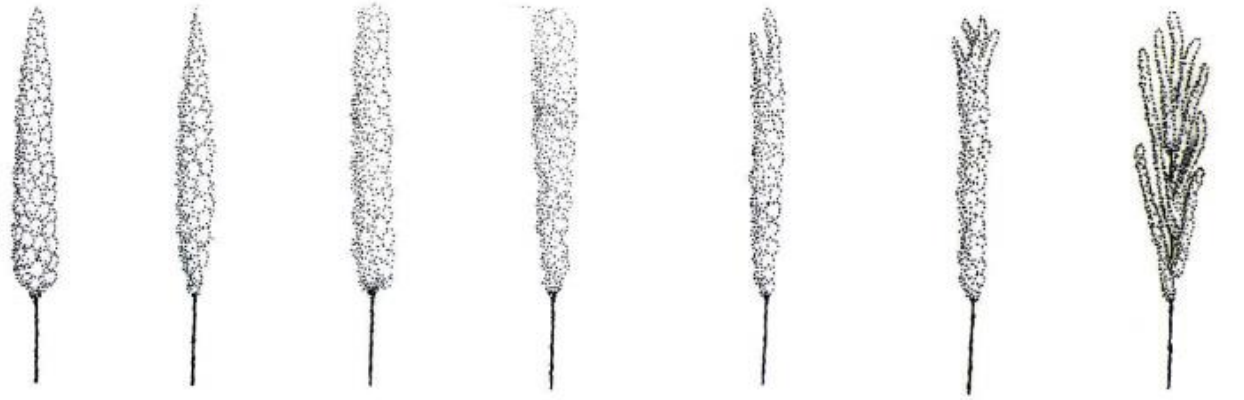

1	2	3	4	5	6	7
Конічна	веретено-подібна	цилінд-рична	з поступовим розширенням догори	качкодзьобо-подібна	котячолапо-подібна	гілляста

До 23. За винятком сортів з гіллястою волоттю: Волоть: щільність.

Щільність волоті визначається кількістю остей на сантиметр у середній третині волоті.

До 24. Волоть: кількість зернівок на первинній гілочці.

Кількість зернівок обраховують на первинній гілочці з середньої третини волоті головного стебла.

До 26. Зернівка: форма.

1
Вузькояйцеподібна

2
яйцеподібна

3
округла

До 29. Ендосперм: тип.

Ознаку визначають за реакцією розчину 3% йодиду калію і 1% йоду: ендосперм типу «waxy» набуває червонувато-пурпурового забарвлення, ендосперм типу «non-waxy» набуває блакитно-пурпурового забарвлення.

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Foxtail Mille (*Setaria italica* (L.) Beauv.) (TG /289/1, UPOV) // Geneva. 2013-03-20. – 27 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg289.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Setaria italica* (L.) Beauv.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Просо італійське**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту
4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:
4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)
(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))
(c) невідоме схрещування [ ]
4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)
4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)
4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Тип матеріалу
(a) лінія
(i) чоловіча фертильна лінія [ ]
(ii) чоловіча стерильна лінія [ ]
(b) гібрид [ ]
(c) інше [ ]
(зазначте деталі)
4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (2)	Рослина: антоціанове забарвлення піхви прикореневого листка	відсутнє або слабке	Jingumi	3 [ ]
		помірне	Ribenchixu	5 [ ]
		сильне	Lianggu	7 [ ]
5.2 (6)	Час появи волоті	дуже ранній	Loulixiu	1 [ ]
		від дуже раннього до раннього		2 [ ]
		ранній	Lianggu	3 [ ]
		від раннього до середнього		4 [ ]
		середній	Jinmiaogu	5 [ ]
		від середнього до пізнього		6 [ ]
		пізній	Ribenchixu	7 [ ]
		від пізнього до дуже пізнього		8 [ ]
		дуже пізній	W56	9 [ ]
5.3 (15)	Стебло: за довжиною	дуже коротке	Loulixiu	1 [ ]
		від дуже короткого до короткого		2 [ ]
		коротке	Zhangai 10	3 [ ]
		від короткого до середнього		4 [ ]
		середнє	Kenya	5 [ ]
		від середнього до довгого		6 [ ]
		довге	Lianggu	7 [ ]
		від довгого до дуже довгого		8 [ ]
		дуже довге	Yintianhan	9 [ ]
5.4 (27)	Зернівка: забарвлення	білувате	Anai 3	1 [ ]
		сіре	Kenya	2 [ ]
		жовте	Jinmiaogu, Ribenchixu	3 [ ]
		коричневе	Yugu 8	4 [ ]
		червоне	Hongmiaoqing	5 [ ]
		чорне	Heiniangu	6 [ ]
5.5 (29)	Ендосперм: тип	«waxy»		1 [ ]
		«non-waxy»		2 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}		
Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.1 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де ви вказали „так" (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена у цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.3.31 Код UPOV: PANIC_VIR

Методика
проведення експертизи сортів проса прутоподібного (*Panicum virgatum* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Panicum virgatum* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 20 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи.*** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи.*** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 1000 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,50 × 0,15 м.

3.5 ***Метод дослідження***

Морфологічний опис ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу прояву ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Методику розроблено: Роїк М. В., академік НААН України, Рахметов Д .Б., д. с.-г. н., НБС ім. М. М. Гришка НАН України; Гонтаренко С. М., к. с.-г. н., Курило В. Л., д. с.-г. н., Гументик М. Я., к. с.-г. н., зав. лаб. ІБКіЦБ НААНУ; Блюм Я. Б., акад. НАН України, директор ДУ «ІХБГ НАН України»; Щербакова Т. О., к. б. н, Рахметова С. О., м. н. с. відділу нових культур НБС ім. М. М. Гришка НАН України; Мандровська С. М., с. н. с., ІБКіЦБ НААНУ; Андрющенко А. В., к. б. н., УІЕСР, 2012.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 1000 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 50 рослин або частин 50 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 50 рослин або частин 50 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 50 рослин або частин 50 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1000 рослин допускаються 15 нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3. ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Плоїдність (ознака 1);
– Рослина: загальна кущистість(ознака 5);
– Рослина: за висотою (ознака 6);
– Рослина: час початку цвітіння (ознака 8);
– Стебло: кількість вузлів (ознака 9);
– Листкова пластинка: забарвлення під час появи волоті (ознака 18);
– Волоть: форма (ознака 21);
– Волоть: за довжиною (ознака 22);
– Насіння: маса 1000 шт. (ознака 28);
– Зернівка: забарвлення (ознака 29).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів проса прутоподібного

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) PQ	Плоїдність VS 2	диплоїд тетраплоїд гексаплоїд октоплоїд декаплоїд міксоплоїд	2 4 6 8 10 11	
2. QN	Колеоптиль: забарвлення VS 1	світло-зелене зелене темно-зелене сіре інше	1 2 3 4 5	
3. QL	Рослина: габітус VG 5	прямий напівпрямий розлогий	3 5 7	
4. QL	Рослина: здатність до формування купини VG, 2	відсутня наявна	1 9	
5. (*) (+) QN	Рослина: загальна кущистість VS 5	слабка середня сильна	3 5 7	
6. (+) QN	Рослина: за висотою (стебло і волоть) 5	низька середня висока	3 5 7	
7. (*) QN	Рослина: схильність до утворення волотей першого року сівби VG 4	відсутня слабка середня сильна	1 3 5 7	
8. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VG 5	ранній середній пізній	3 5 7	
9. (*) (+) QN	Стебло: кількість вузлів MS 5	мала середня велика	3 5 7	
10. (+) QN	Стебло: діаметр біля основи 5	малий середній великий	3 5 7	
11. QL	Стебло: галуження MG 5	відсутнє наявне	1 9	
12. (+) QN	Стебло: кількість бічних пагонів MS, 5	мала середня велика	3 5 7	

1	2	3	4	5
13. (*) PQ	Стебло: забарвлення під час появи волоті VG 4	жовте світло-зелене зелене темно-зелене сіре сіро-блакитне коричневе інше	1 2 3 4 5 6 7 8	
14. PQ	Стебло: забарвлення восени VG 6,7	жовте світло-зелене зелене темно-зелене сіре сіро-блакитне коричневе інше	1 2 3 4 5 6 7 8	
15. QN	Листок: положення відносно стебла VG 5	висхідне слабко похиле горизонтальне сильно похиле	1 3 5 7	
16. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 5	коротка середня довга	3 5 7	
17. (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 5	вузька середня широка	3 5 7	
18. PQ	Листкова пластинка: забарвлення під час появи волоті VG 4	жовте світло-зелене зелене темно-зелене сіре сіро-блакитне коричневе інше	1 2 3 4 5 6 7 8	
19. PQ	Листкова пластинка: забарвлення восени VG 6,7	жовте світло-зелене зелене темно-зелене сіре сіро-блакитне коричневе інше	1 2 3 4 5 6 7 8	
20. (*) QL	Волоть: положення у просторі VG 5	пряме похиле поникле	1 2 3	

1	2	3	4	5
21. (*) (+) PQ	Волоть: форма VG 5	розлога комова овальна пірамідальна стиснута	1 2 3 4 5	
22. (+) QN	Волоть: за довжиною MS 5	коротка середня довга	3 5 7	
23. (+) QN	Волоть: за шириною MS 5	вузька середня широка	3 5 7	
24. (*) (+) QN	Волоть: за щільністю MS 5	нещільна середня щільна	3 5 7	
25. PQ	Волоть: забарвлення під час цвітіння VG 5	жовте світло-зелене зелене темно-зелене сіре сіро-блакитне коричневе інше	1 2 3 4 5 6 7 8	
26. PQ	Волоть: забарвлення за достигання VG 6,7	жовте світло-зелене зелене темно-зелене сіре сіро-блакитне коричневе інше	1 2 3 4 5 6 7 8	
27. (+) QL	Зернівка: забарвлення MS 7	жовто-коричневе коричневе темно-коричневе	1 2 3	
28. PQ	Зернівка: форма VS 7	овальна овально-видовжена видовжена	1 2 3	
29. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS 7	мала середня велика	3 5 7	
30. (+) QN	Ризома: за довжиною MS 6,7	коротка середня довга	3 5 7	
31. (+) QN	Ризоми: кількість MS 6,7	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів проса прутоподібного

Коди фаз росту й розвитку рослин проса прутоподібного, у які рекомендовано робити обстеження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сходи (відростання*)
2	кущіння
3	вихід у трубку
4	виявлення волоті
5	цвітіння
6	плодоношення
7	достигання насіння

До 1. Плоїдність.

Визначають за допомогою систем PARTEC або підрахунком хромосом на тимчасових препаратах апікальної меристеми кореня і молодих листочків.

До 3. Рослина: габітус.

Оцінюють візуально за кутом, утвореним між пагонами і поверхнею ґрунту.

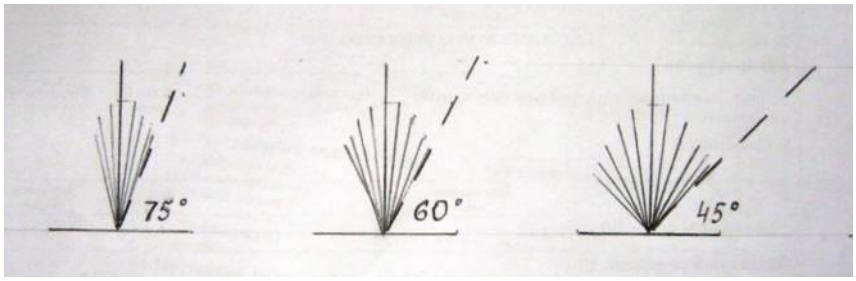

3	5	7
Прямий	напівпрямий	розлогий

До 5. Рослина: загальна кущистість.

Визначаю в перший та другий * рік життя рослини (кількість стебел, шт.)

Слабка – до 5, середня 5–15, сильна – понад 15.

*Слабка – до 15, середня 15–30, сильна – понад 30.

До 6. Рослина: за висотою (стебло і волоть), см.

Низька – до 60, середня – 60–100, висока – понад 100 (рис.1).

*Низька – до 120, середня – 120–160, висока – понад 160 (рис.2).

Рис. 1. Надземна частина рослини проса прутоподібного першого року життя.

Рис. 2. Надземна частина рослини проса прутоподібного другого року життя.

До 8. Рослина: час початку цвітіння, місяць.

*Ранній – липень, середній – серпень, пізній – вересень.

До 9. Стебло: кількість вузлів, шт.

*Мала – до 4, середня – 4–6, велика – понад 6.

До 10. Стебло: діаметр біля основи, мм.

*Малий – до 4, середній – 4–6, великий – понад 6.

До 12. Стебло: кількість бічних пагонів, шт.

Мала – до 2, середня – 2–3, велика – понад 3 (рис.3).

Рис. 3. Кількість бічних пагонів на стеблі різних форм проса прутоподібного.

До 16. Листкова пластинка: за довжиною, см.

*Коротка – до 50, середня – 50–60, довга – понад 60.

До 17. Листкова пластинка: за шириною, мм.

*Вузька – до 11, середня – 11–14, широка – понад 14.

До 21. Волоть: форма.

1	2	3	4	5
Розлога	комова	овальна	пірамідальна	стиснута

До 22. Волоть: за довжиною, см.

*Коротка – 30, середня – 30–40, довга – 40.

До 23. Волоть: за шириною, см.

Вузька – до 20, середня – 20–30, широка – понад 30.

До 24. Волоть: за щільністю.

3
Нещільна

5
середня

7
щільна

До 27. Зернівка: забарвлення.

1
жовто-коричневе

2
коричневе

3
темно-коричневе

До 29. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 1,5; середня – 1,5–1,8; велика – понад 1,8.

До 30. Ризома: за довжиною, см.

*Коротка – до 5, середня – 5–7, довга – понад 7.

До 31. Ризоми: кількість, шт.

*Мала – до 10, середня – 10–20, велика – понад 20.

9. Література

1. Рахметов Д. Б. Теоретичні та прикладні аспекти інтродукції рослин в Україні. – К.: «Аграр Медіа Груп», 2011. – 398 с.

2. Блюм Я. Б., Гелетуха Г. Г., Григорюк І. П. та ін. Біологічні ресурси і технології виробництва біопалива. – К.: Аграр Медіа Групп, 2010. – 408 с.

3. Рахметов Д. Б., Блюм Я. Б., Рахметова С. О. Просо дротоподібне (Panicum virgatum L.) – перспективний інтродуцент для використання у фітоенергетиці в Україні // Матер. XII з'їзду українського ботанічного товариства. – Львів: Ін-т екології Карпат, 2011. – С. 393.

4. Охорона прав на сорти рослин (Офіційний бюлетень). – К.: Алефа, 2003. – Вип. 2. – Ч. 3. – 241 с.

5. Інструкція з використання документу UPOV TGP/7/1 щодо складання методик на ВОС-тест. – К., 2005. – 42 с.

6. Електронний ресурс. - http://flower.onego.ru/zlak/panicum.html

7. Електронний ресурс. - http://www.greeninfo.ru/grassy/panicum_virgatum.html

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {4}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Panicum virgatum* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Просо прутоподібне**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)
4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Плоїдність	диплоїд тетраплоїд гексаплоїд октоплоїд декаплоїд міксоплоїд		2 [ ] 4 [ ] 6 [ ] 8 [ ] 10 [ ] 11 [ ]
5.2 (5)	Рослина: загальна кущистість	слабка середня сильна		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (6)	Рослина: за висотою (стебло і волоть)	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (8)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (9)	Стебло: кількість вузлів	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.6 (18)	Листкова пластинка: забарвлення під час появи волоті	жовте світло-зелене зелене темно-зелене сіре сіро-блакитне коричневе інше		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ] 5 [ ] 6 [ ] 7 [ ] 8 [ ]
5.7 (21)	Волоть: форма	розлога комова овальна пірамідальна стиснута		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ] 5 [ ]
5.8 (22)	Волоть: за довжиною	коротка середня довга		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА		Сторінка {3} з {4}		
Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.9 (27)	Зернівка: забарвлення	жовто-коричневе коричневе темно-коричневе		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.9 (29)	Насіння: маса 1000 шт.	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {4} з {4}	

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]
(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]
(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]
(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: ARRHE_ELA

Методика

проведення експертизи сортів виду райграсу високого (*Arrhenatherum elatius* (L.) P. Beauv. ex J.S. et K.B. Presl.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Arrhenatherum elatius* (L.) P. Beauv. ex J.S. et K.B. Presl.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння першого року має становити 0,5 кг; другого і, можливо, третього року – 0,2 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати 2000 рослин, розділених на два повторення.

Для експертизи закладають два типи ділянок:

– розрідженого посіву (A): 60 рослин, розділених на два повторення; рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,20 м.;

– суцільного посіву (B): 2000 рослин, які розділені на два повторення; схема розміщення рослин 0,45 × 0,05 м.

Використано документ COBORU, Slupia Wielka, 1995. Доопрацьовано: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н., Веселовська О. Б., м. н. с., УІЕСР, 2010.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюються всі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 60 (2000) рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 2000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявом ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 2000 рослин допускаються п’ять нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі,

залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: за довжиною найдовшого стебла (ознака 12);

– Суцвіття: остюки (ознака 21);

– Рослина: час появи волоті (ознака 22).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові ділянки

7. Таблиця ознак сортів райграсу високого

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) PQ	Рослина: габітус VS A, 1.1	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
2. (+) QN	Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси) MG/VG A, B, 1.1	низька середня висока	3 5 7	
3. QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листка VS A, 1.1	слабка помірна сильна	3 5 7	
4. (*) QL	Рослина: сіро-зелене забарвлення листка VS A, 1.1	відсутнє наявне	1 9	
5. (*) QN	Рослина: схильність до колосіння MS/VS A, B 1.2	відсутня або дуже слабка слабка середня сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
6. (+) PQ	Рослина: габітус VS A, 2.1	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
7. (+) PQ	Рослина: габітус VS A, 2.3	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
8. (+) QN	Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси) MG/VG A, B 2.1	низька середня висока	3 5 7	
9. QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листка VS A, 2.2	слабка помірна сильна	3 5 7	

1	2	3	4	5
10. (*) QL	Рослина: сіро-зелене забарвлення листка VS A, 2.2	відсутнє наявне	1 9	
11. QL	Рослина: волоски в піхві листка VS A, 2.1	відсутні наявні	1 9	
12. (*) (+) QN	Рослина: за довжиною найдовшого стебла MS A, 2.5	коротке середнє довге	3 5 7	
13. (*) (+) QN	Стебло: за довжиною верхнього міжвузля MS A, 2.5	коротке середнє довге	3 5 7	
14. (+) QN	Прапорцевий листок: за довжиною A, 2.4	короткий середній довгий	3 5 7	
15. (+) QN	Прапорцевий листок: за шириною MS A, 2.4	вузький середній широкий	3 5 7	
16. (+) QN	Прапорцевий листок: розмір MS A, 2.4	малий середній великий	3 5 7	
17. (*) PQ	Прапорцевий листок: форма MS A, 2.4	вузьколанцетна ланцетна широколанцетна	3 5 7	
18. QN	Суцвіття (волоть): за довжиною MS A, 2.5	коротке середнє довге	3 5 7	
19. (+) QN	Суцвіття: за щільністю VS A, 2.5	нещільне середнє щільне	3 5 7	
20. QN	Суцвіття: антоціанове забарвлення плівок VS A, 2.5	відсутнє або дуже слабке слабке помірне сильне дуже сильне	1 3 5 7 9	
21. (*) QL	Суцвіття: остюки VS A, 2.5	відсутні наявні	1 9	

1	2	3	4	5
22. (*) (+) QN	Рослина: час появи волоті MG, MS A, B, 2.3	дуже ранній ранній середній пізній дуже пізній	1 3 5 7 9	
23. QN	Рослина: динаміка появи волоті MS/VS A, B 2.3	повільна помірна швидка	3 5 7	
24. QN	Рослина: схильність до появи волотей після скошування MS/VS A, B 2.6	відсутня або дуже слабка слабка середня сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів райграсу високого

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Строки й стадії проведення обстежень
	У рік сівби
1.1	восени в рік сівби
1.2	безпосередньо перед осіннім виявленням волотей
	Наступний рік
2.1	весною, через 4 тижні після відновлення вегетації найранішого сорту
2.2	напередодні виявлення волоті
2.3	початок виявлення волоті у 10 % рослин на ділянці
2.4	через 2 тижні від дати початку виявлення волоті
2.5	суцвіття (волоті) повністю сформувалися
2.6	через 6–8 тижнів після першого скошування

До 1 + 6 + 7. Рослина: габітус.

Визначається за кутом, утвореним між поверхнею ґрунту і пагонами та листям рослин.

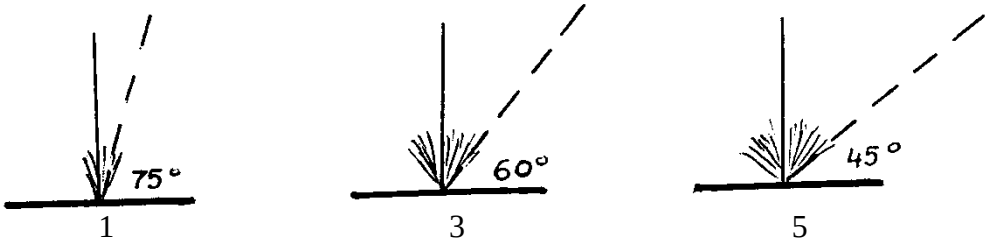

1 Прямий — 3 напівпрямий — 5 проміжний

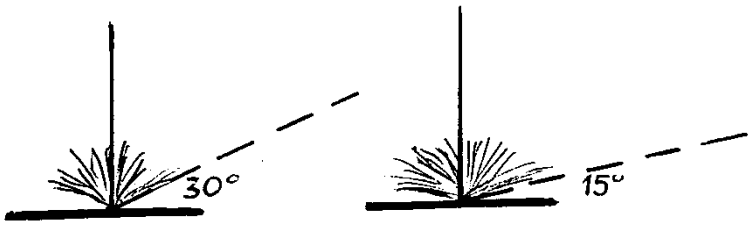

7 напіврозлогий | 9 розлогий

До 2 + 8. Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси).

Вимірюють у сантиметрах, як показано на рисунку. Коли ознака вимірювана на ділянках із окремими рослинами, належить виміряти кожну рослину. У разі опису ознаки на ділянках рядкового посіву виконати три вимірювання у кожному рядку (9 вимірювань для кожної ділянки).

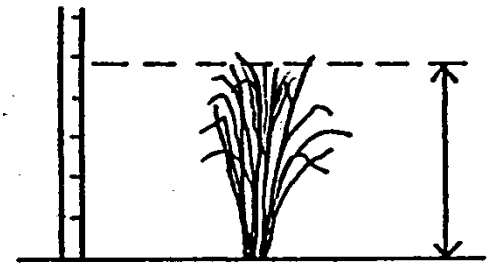

До 12. Рослина: за довжиною найдовшого стебла, см.

Вимірюють найдовше стебло на рослині від основи рослини до кінця суцвіття.

До 13. Стебло: за довжиною верхнього міжвузля, см.

Вимірюють на найдовшому стеблі від верхнього вузла до основи найнижчого колоска, у решти видів до найнижчого розгалуження суцвіття.

До 14 + 15. Прапорцевий листок: за довжиною, см (14) і за шириною, мм (15).

Для вимірювань беруть листок з найдовшого стебла. Ширину – у найширшому місці на 1/3 відстані від основи листка.

До 16. Прапорцевий листок: розмір.

Ознака похідна, обчислюється множенням довжини листка на його ширину.

До 19. Суцвіття: за щільністю.

Ознака похідна, визначається діленням довжини суцвіття на кількість колосків.

До 22. Рослина: час появи волоті.

На посівах ділянок А і В належить раз на два дні порахувати рослини, що досягли належної стадії: суцвіття вийшли з піхви прапорцевого листка (див. рисунок) і на рослині видно щонайменше три таких стебла.

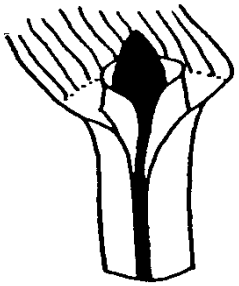

До 24. Рослина: схильність до появи волотей після скошування.

На посівах ділянок А і В порахувати рослини, котрі виколосились (категорія 1) і рослини, що не виколосились (категорія 2).

Ціна балу шкали у відсотках рослин у стадії колосіння:

до 10% – 1
11–21% – 2
22–32% – 3
33–44% – 4
45–56% – 5
57–68% – 6
69–79% – 7
80–90% – 8
понад 90% – 9

9. Література

1. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Arrhenatherum elatius* (L.) P. Beauv. ex J.S. et K. B. Presl.). – Słupia Wielka, 1995. – 14 S.

2. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 443.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Arrhenatherum elatius* (L.) P. Beauv. ex J.S. et K.B. Presl.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Райграс високий**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування

(вкажіть батьківські сорти) [ ]

(b) частково відоме схрещування

(вкажіть відомий(і) сорт(и)) [ ]

(c) невідоме схрещування

[ ]

4.1.2 Мутація

(зазначте батьківський сорт) [ ]

4.1.3 Виявлено та поліпшено

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто) [ ]

4.1.4 Інше

(зазначте деталі) [ ]

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний

(i) популяційні [ ]

(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]

(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (12)	Рослина: за довжиною найдовшого стебла	коротке середнє довге		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (21)	Суцвіття: остюки	відсутні наявні		1 [ ] 9 [ ]
5.3 (22)	Рослина: час появи волоті	дуже ранній ранній середній пізній дуже пізній		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: ROEGN_TRA

Методика

проведення експертизи сортів регнерії шорсткостеблової (пирію безкореневищного) (*Roegneria trachycaulon* (Link) Nevski) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Roegneria trachycaulon* (Link) Nevski.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1,0 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення. Для експертизи закладають два типи ділянок:

– розрідженого посіву (A): 60 рослин, розділених на два повторення; рекомендована схема розміщення рослин 0,7 × 0,5 м.;

– суцільного посіву (B): 2000 рослин, які розділені на два повторення; схема розміщення рослин 0,7 × 0,15 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н., УІЕС, 2010.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 60 (2000) рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 2000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовують для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 2000 рослин допускаються п’ять нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: плоїдність (ознака 1);

– Рослина: тенденція до формування колоса в перший рік вегетації (ознака 4);

– Рослина: час початку колосіння (ознака 14);

– Колос: форма (ознака 16);

– Насіння: осипання (ознака 21).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові ділянки

7. Таблиця ознак сортів регнерії шорсткостеблової

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) PQ	Рослина: плоїдність L	диплоїд тетраплоїд	2 4	
2. (+) PQ	Рослина: габітус куща восени першого року вегетації VG A, 1	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
3. QL	Листок: наліт восени першого року вегетації VS A, 1	відсутній наявний	1 9	
4. (*) QL	Рослина: тенденція до формування колоса в перший рік вегетації VS/VG A, B, 1	відсутня наявна	1 9	
5. PQ	Рослина: габітус куща другого року вегетації VS A, 3	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
6. QN	Рослина: щільність куща другого року вегетації VS A, 3	нещільний середній щільний	3 5 7	
7. (+) QN	Рослина: за висотою другого року вегетації MG/VG A, B, 4	низька середня висока	3 5 7	
8. (*) QN	Стебло: шерехатість VS A, 4	слабка середня сильна	3 5 7	
9. (+) QN	Листок стебловий: за довжиною MS A, 4	короткий середній довгий	3 5 7	
10. QN	Листок стебловий: інтенсивність зеленого забарвлення VG A, 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
11. (*) QL	Листок стебловий: восковий наліт VG A, 3	відсутній наявний	1 9	

1	2	3	4	5
12. QL	Листок стебловий: шерехатість VG A, 3	відсутня наявна	1 9	
13. (+) QN	Листок прапорцевий: відношення довжина/ширина MS A, 3	мале середнє велике	3 5 7	
14. (*) (+) QN	Рослина: час початку колосіння VS/VG A, B, 3	ранній середній пізній	3 5 7	
15. (+) QN	Колос: за довжиною MS A, 4	короткий середній довгий	3 5 7	
16. (*) PQ	Колос: форма VS A, 4	пряма вигнута	1 2	
17. (+) QN	Рослина: початок цвітіння MG/VG A, B, 3	ранній середній пізній	3 5 7	
18. QL	Нижня квіткова луска: шипики на спинці VS A, 4	відсутні наявні	1 9	
19. (*) (+) QN	Нижня колоскова луска: остюк за довжиною MS A, 5	короткий середній довгий	3 5 7	
20. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS 5	мала середня велика	3 5 7	
21. (*) QN	Насіння: осипання MS 5	відсутнє слабке помірне сильне	1 3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів регнерії шорсткостеблової

Коди фаз розвитку рослин регнерії шорсткостеблової, в які необхідно проводити обліки

Коди	Назви фаз розвитку рослин
1	кущіння осіннє першого року вегетації
2	формування генеративного стебла
3	цвітіння
4	молочна стиглість
5	стигле насіння

До 2. Рослина: габітус куща восени першого року вегетації, градусів.

Визначається за кутом, утвореним між поверхнею ґрунту і пагонами та листям рослин.

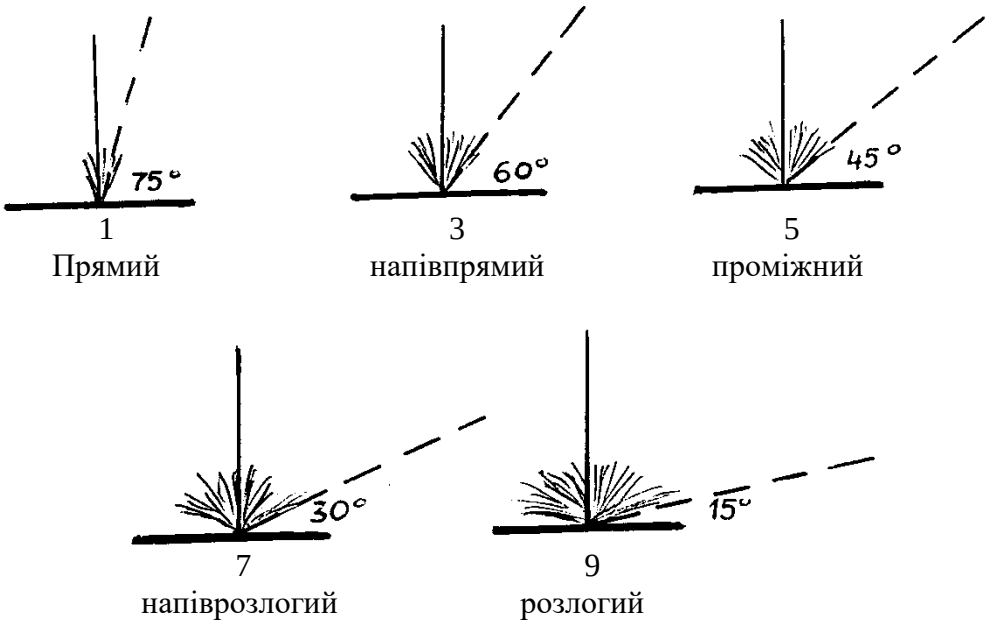

1 Прямий

3 напівпрямий

5 проміжний

7 напіврозлогий

9 розлогий

До 7. Рослина: за висотою другого року вегетації, см.

Низька – до 70, середня – 70–100, висока – понад 100.

До 9. Листок стебловий: за довжиною, см.

Короткий – до 15, середній – 15–25, довгий – понад 25.

До 13. Листок прапорцевий: відношення довжина/ширина, разів.

Мале – до 5:1, середнє – від 5:1 до 8:1, велике – понад 8:1.

До 14. Рослина: час початку колосіння, діб.

Визначається терміном від початку відростання до повного виходу колоса з піхви прапорцевого листка.

Ранній – до 45, середній – 45–60, пізній – понад 60.

До 15. Колос: за довжиною, см.

Короткий – до 10, середній – 10–15, довгий – понад 15.

До 17. Рослина: час початку цвітіння, декада, місяць.

Ранній – I декада червня, середній – II декада червня, пізній – після II декади червня.

До 19. Нижня колоскова луска: остюк за довжиною.

Короткий – коротше за луску, середній – дорівнює довжині луски, довгий – довший за луску.

До 20. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 2,8; середня – 2,8–3,2; велика – понад 3,2.

До 21. Насіння: осипання, %.

Визначають за відсотком обсипаного насіння з колоса за 10 діб після повного достигання насіння.

Відсутнє – до 5, слабке – 5–10, середнє – 10–15, сильне – понад 15.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 436.

2. Українська сільськогосподарська енциклопедія. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1971. – Т. 2. – С. 490.

3. Охорона прав на сорти рослин (Офіційний бюлетень). – К., 2007. – Вип. 2. – Ч. 2. – С. 263–271.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Roegneria trachycaulon* (Link) Nevski	
1.2 Загальноприйнята назва	**Регнерія шорсткостеблова**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний

(i) популяційні [ ]

(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: плоїдність	диплоїд тетраплоїд		2 [ ] 4 [ ]
5.2 (4)	Рослина: тенденція до формування колоса в перший рік вегетації	відсутня наявна		1 [ ] 9 [ ]
5.3 (14)	Рослина: час початку колосіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (16)	Колос: форма	пряма вигнута		1 [ ] 2 [ ]
5.5 (21)	Насіння: осипання	відсутнє слабке помірне сильне		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонуєзробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так»

(випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.3.39 Код UPOV: BUNIA_ORI

Методика
проведення експертизи сортів свербиги східної (*Bunias orientalis* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики
Методика стосується всіх сортів виду *Bunias orientalis* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння
2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 50 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи
3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи.*** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,25 м.

*3.*5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих попередньо визначених рослин або частин

Методику підготував: Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., завідувач відділом нових культур Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка, 2007.

рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослини.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини помічають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: кількість стебел у кущі (ознака 3);
– Листок розетковий: форма листкової пластинки (ознака 14);
– Листок: форма краю листкової пластинки (ознака 18).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів свербиги східної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. QN	Сім'ядольні листки: інтенсивність зеленого забарвлення VS, 1	слабка помірна сильна	3 5 7	
2. (+) QN	Рослина: за висотою в другий рік життя MG 7	низька середня висока	3 5 7	
3. (*) (+) QN	Рослина: кількість стебел у кущі VS 7	мала середня велика	3 5 7	
4. (*) PQ	Рослина: габітус VG 7	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
5. QN	Стебло: за товщиною VG 7	тонке середнє товсте	3 5 7	
6. QN	Стебло: інтенсивність утворення бічних пагонів І-го порядку VS 5	слабка помірна сильна	3 5 7	
7. (+) PQ	Стебло: форма поперечного перерізу VS 6	округла сплюснута багатогранна	1 2 3	
8. (*) QL	Стебло: опушення VS 5	відсутнє наявне	1 9	
9. (*) QN	Стебло: ступінь опушення VS, 5	слабкий середній сильний	3 5 7	
10. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VS 6	відсутнє наявне	1 9	
11. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VS 6	слабка помірна сильна	3 5 7	

1	2	3	4	5
12. QN	Стебло: ступінь здерев'яніння наприкінці вегетації VS 9	слабкий середній сильний	3 5 7	
13. (*) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення пластинки VG 5–7	слабка помірна сильна	3 5 7	
14. (*) (+) PQ	Листок розетковий: форма листкової пластинки VG 3	ланцетна списоподібна перисто-списоподібна	1 2 3	
15. (*) (+) QN	Листок розетковий: за шириною листкової пластинки MS 3	вузький середній широкий	1 2 3	
16. (*) (+) QN	Листок розетковий: за довжиною листкової пластинки MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
17. (*) QN	Листок розетковий: відношення довжина/ширина MS, 3	мале середнє велике	3 5 7	
18. (*) (+) PQ	Листок розетковий: форма краю листкової пластинки VS 3	зубчата пилчаста хвиляста двоякопилчаста	1 2 3 4	
19. (*) (+) QN	Листок розетковий: черешок за довжиною MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
20. (*) QN	Рослина: час початку цвітіння VS 7	ранній середній пізній	3 5 7	
21. (*) PQ	Суцвіття: форма VS 7	компактна розгалужена	1 2	
22. (*) QN	Квітка: інтенсивність жовтого забарвлення VS 7	слабка помірна сильна	3 5 7	

1	2	3	4	5
23. (*) QN	Квітка: розмір VS 7	малий середній великий	3 5 7	
24. (*) (+) QN	Рослина: тривалість періоду до повного достигання насіння MG 9	мала середня велика	3 5 7	
25. PQ	Насінина: забарвлення VG 9	світло-коричневе коричневе світло-сіре сіре темно-сіре	1 2 3 4 5	
26. QN	Насіння: маса 1000 шт. VG 9	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів свербиги східної

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1-ий рік життя	
1	сходи
2	1–3 справжніх листків
3	розетка
2-ий та наступні роки життя	
4	відростання
5	стеблування
6	бутонізація
7	цвітіння
8	плодоношення
9	достигання насіння

До 2. Рослина: за висотою в другий рік життя, см.

Низька – до 140, середня – 140–170, висока – понад 170.

До 3. Рослина: кількість стебел у кущі, шт.

Мала – до 3, середня – 4–5, велика – 6–8.

До 7 Стебло: форма поперечного перерізу.

1
Округла

2
сплюснута

3
багатогранна

До 14. Листок розетковий: форма листкової пластинки.

1
Ланцетна

2
списоподібна

3
перисто-списоподібна

До 15. Листок розетковий: за шириною листкової пластинки, см.
Вузький – 4–6, середній – 7–9, широкий – 10–13.

До 16. Листок розетковий: за довжиною листкової пластинки, см.
Короткий – до 12, середній – 12–20, довгий – понад 20.

До 18. Листок розетковий: форма краю листкової пластинки.

1
Зубчаста

2
пилчаста

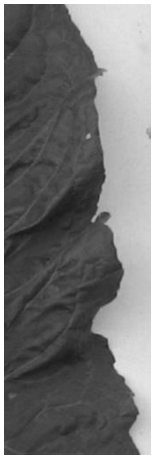

3
хвиляста

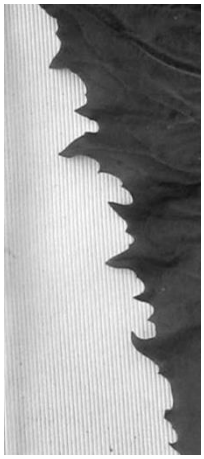

4
двоякопилчаста

До 19. Листок розетковий : черешок за довжиною, см.
Короткий – до 5, середній – 5–10, довгий – понад 10.

До 24. Рослина: тривалість періоду до повного достигання насіння, діб.

Мала – до 95, середня – 95–110, велика – понад 110.

9. Література

1. Артюшенко З. Т. Атлас по описательной морфологии высших растений: Плод / З. Т. Артюшенко, А. А. Федоров. – Л.: Наука, 1986 – 392 с.

2. Методика фенологических наблюдений в ботанических садах СССР. – М.: ГБС АН СССР, 1975. – 136 с.

3. Определитель высших растений Украины. – Киев:Фитосоциоцентр, 1999. – С. 93.

4. Рахметов Д. Б. Інтродукція рослин та біоекоконверсія землеробства Полісся / Д. Б. Рахметов, В. П. Фещенко. – К.: Вид-во фірма «Друк», 2006. – 149 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Bunias orientalis* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Свербига східна**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (3)	Рослина: кількість стебел у кущі	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (14)	Листок розетковий: форма листкової пластинки	ланцетна списоподібна перисто-списоподібна		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.3 (18)	Листок розетковий: форма краю листкової пластинки	зубчата пилчаста хвиляста двоякопилчаста		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація
(використання сорту) (фотографія)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити включити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.37 Код UPOV: ORNTP_SAT

Методика
проведення експертизи сортів серадели посівної (*Ornithopus sativus* Brot.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Ornithopus sativus* Brot.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіннєвого матеріалу має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 400 рослин на ділянці B та 100 рослин на ділянці A. Рекомендована схема розміщення рослин 0,25 × 0,04 та 0,40 × 0,10 м відповідно.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

Використано документ COBORU, Slupia Wielka, 1997.

яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 400 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 30 рослин або частин 30 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 400 (або 100) рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 400 рослин допускаються вісім нетипових. У вибірці з 100 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Рослина: габітус (ознака 1);

– Суцвіття: забарвлення квіток (ознака 12);

– Час цвітіння (ознака 17).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів серадели посівної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) PQ	Рослина: габітус 1; A VS	прямий напіврозлогий розлогий	3 5 7	
2. (*) QN	Рослина: кількість розгалужень 1; A MS	мала середня велика	3 5 7	
3. (*) QN	Стебло: за довжиною 3; A MS	коротке середнє довге	3 5 7	
4. QL	Стебло: антоціанове забарвлення 2; A, B VS	відсутнє наявне	1 9	
5. (*) QN	Стебло: опушення 2; A, B VS	відсутнє слабке сильне	1 2 3	
6. QN	Листок: розмір 3; A MS	малий середній великий	3 5 7	
7. (*) (+) PQ	Листок: форма 3; A VS	овальна еліптична ланцетна	1 2 3	
8. (*) PQ	Листок: зелене забарвлення 2; A, B VS	світле помірне темне	3 5 7	
9. (*) QL	Листок: опушення 2; A, B VS	відсутнє наявне	1 9	
10. (*) QL	Рослина: прилистки 2; A, B VS	відсутні наявні	1 9	
11. QN	Суцвіття: кількість квіток 3; A MS	менше двох дві від двох до трьох три від трьох до чотирьох чотири від чотирьох до п’яти п’ять більше п’яти	1 2 3 4 5 6 7 8 9	

1	2	3	4	*5*
12. (*) (+) PQ	Суцвіття: забарвлення квіток 3; A, B VS	біле рожеве жовте оранжеве червоне	1 2 3 4 5	
13. (+) QN	Суцвіття: інтенсивність забарвлення 3; A, B VS	слабка помірна сильна	3 5 7	
14. (+) QN	Квітка: жилкування квіткових пелюсток 3; A VS	слабке помірне сильне	3 5 7	
15. QN	Біб: за довжиною 4; A MS	короткий середній довгий	3 5 7	
16. QN	Біб: за шириною 4; A MS	вузький середній широкий	3 5 7	
17. (*) QN	Час цвітіння 3; A, B MS	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів серадели посівної

Коди фаз розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Близько 50 діб після появи сходів, перед цвітінням
2	Початок цвітіння, 50% рослин мають відкриті квітки
3	Повне цвітіння, 1–2 тижні від початку цвітіння, відкриті квітки майже на всіх рослинах
4	Достигання насіння: в нижній частині рослин стручки переважно бронзові, в середній – починають злегка жовтіти

Кількісні ознаки (MS) вимірюють на 30 рослинах або їхніх частинах (по 15 з кожного повторення). Обстеження на листках, вимірювання й обстеження на стручках виконують в середній частині рослини.

До 1. Рослина: габітус.

3
Прямий

5
напіврозлогий

7
розлогий

До 7. Листок: форма.

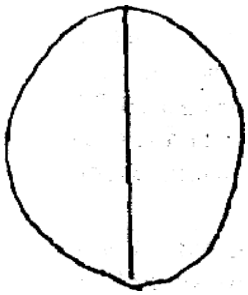

1
Овальна

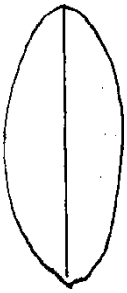

2
еліптична

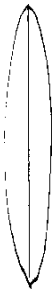

3
ланцетна

До 12, 13, 14. Суцвіття: забарвлення квіток.
До 13. Суцвіття: інтенсивність забарвлення.
До 14. Квітка: жилкування квіткових пелюсток.

Обстеження виконують безпосередньо після розкриття квітки.

9. Література

1. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Ornithopus sativus* Brot.). – Słupia Wielka, 1997. – 14 S.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Ornithopus sativus* Brot.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Серадела посівна**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту
4.1 Схема селекції
Сорти отримані в результаті:
4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)
(…….) × (……..)
материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]
(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))
(…….) × (……..)
материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]
(b) Інше [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: габітус	прямий напівпрямий розлогий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (12)	Суцвіття: забарвлення	біле рожеве жовте оранжеве червоне		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ] 5 [ ]
5.3 (17)	Час цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]
(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]
(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]
(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.3.39 Код UPOV: SILPH_PER

Методика
проведення експертизи сортів сильфію пронизанолистого
(*Silphium perfoliatum* L.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Silphium perfoliatum* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 100 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи.*** Розмір ділянок планують такий, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків, не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 50 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,35 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин

Методику підготували: Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., зав. відділом нових культур,
Стаднічук Н. О., к. б. н., с. н. с. відділу нових культур (Національний ботанічний сад ім. М. М. Гришка), 2007.

рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак

(наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 50 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 50 рослин або частин рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 50 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат від загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У випадку вибірки з 50 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють в межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Генеративний пагін: за середньою довжиною (ознака 4);
– Стебло: форма поперечного перерізу першого міжвузля (ознака 8);
– Листки: розміщення на стеблі (ознака 15);
– Листок: тип (ознака 16).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів сильфію пронизанолистого

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. PQ	Сім'ядольні листки: зелене забарвлення VS 1	світле помірне темне	3 5 7	
2. (*) QL	Рослина: здатність до утворення суцвіть першого року життя VS	відсутня наявна	1 9	
3. QN	Рослина: за висотою першого року життя MG 2	низька середня висока	3 5 7	
4. (*) (+) QN	Генеративний пагін: за середньою довжиною VS 6	короткий середній довгий	3 5 7	
5. (*) PQ	Рослина: габітус VG 3	прямий напівпрямий розлогий	1 2 3	
6. (*) QN	Рослина: інтенсивність пагоноутворення MS 4	слабка помірна сильна	3 5 7	
7. QN	Стебло: інтенсивність утворення бічних пагонів першого порядку VS 4	слабка помірна сильна	3 5 7	
8. (*) (+) PQ	Стебло: форма поперечного перерізу першого міжвузля VS 4	округла овальна багатогранна чотиригранна	1 2 3 4	
9. (*) QL	Стебло: опушення VS 4	відсутнє наявне	1 9	
10. (*) QN	Стебло: ступінь опушення VS 4	слабкий середній сильний	3 5 7	
11. QN	Стебло: за діаметром VS 4	тонке середнє товсте	3 5 7	
12. QN	Стебло: кількість міжвузлів VS 4	мала середня велика	3 5 7	

1	2	3	4	5
13. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VS 4	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
14. QN	Стебло: ступінь здерев'яніння наприкінці вегетації VS 7–8	слабкий середній сильний	3 5 7	
15. (*) (+) PQ	Листки: розміщення на стеблі VS 4	чергове мутовчасте	1 2	
16. (*) PQ	Листок: тип VS 4	черешковий пронизаний	1 2	
17. (*) PQ	Листок: зелене забарвлення VS 4	світле помірне темне	3 5 7	
18. (*) (+) PQ	Листкова пластинка: форма VS 4	ланцетна ромбоподібна серцеподібна стрілоподібна дельтоподібна	1 2 3 4 5	
19. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 4	вузька середня широка	3 5 7	
20. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 4	коротка середня довга	3 5 7	
21. (*) QN	Листок: відношення ширина/довжина MS 4	мале середнє велике	3 5 7	
22. (*) PQ	Листкова пластинка: форма краю VS 4	цілісна зубчаста пилчаста городчаста городчасто-пилчаста	1 2 3 4 5	
23. (*) (+) QN	Листок: черешок за довжиною MS 4	короткий середній довгий	3 5 7	
24. QL	Листок: за цупкістю VS 4	не цупкий цупкий	1 2	

1	2	3	4	5
25. (*) QN	Рослина: інтенсивність утворення генеративних пагонів VG 4	слабка середня сильна	3 5 7	
26. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VS 6	ранній середній пізній	3 5 7	
27. (*) PQ	Суцвіття (дихазій): форма VS 6	компактна розгалужена (пухка)	1 2	
28. (*) PQ	Кошик: забарвлення віночка VS 6	світло-жовте жовте лимонне світло-оранжеве	1 2 3 4	
29. (*) QN	Кошик: розмір VS 6	малий середній великий	3 5 7	
30. (+) QN	Язичкова квітка: за шириною MG 6	вузька середня широка	3 5 7	
31. (*) QN	Рослина: тривалість періоду вегетації (від відростання до повного достигання насіння) MG 3–8	мала середня велика	3 5 7	
32. PQ	Насінина: забарвлення VG 8	світло-коричневе коричневе світло-сіре сіре темно-сіре	1 2 3 4 5	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів сильфію пронизанолистого

Фази росту й розвитку рослин

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1-ий рік життя	
1	сходи
2	стеблування
2-ий і наступні роки життя	
3	відростання
4	стеблування
5	бутонізація
6	цвітіння
7	плодоношення
8	стигле насіння

До 4. Генеративний пагін: за середньою довжиною, см.

Короткий – 60–120, середній – 121–180, довгий – понад 180.

До 8. Стебло: форма поперечного перерізу першого міжвузля.

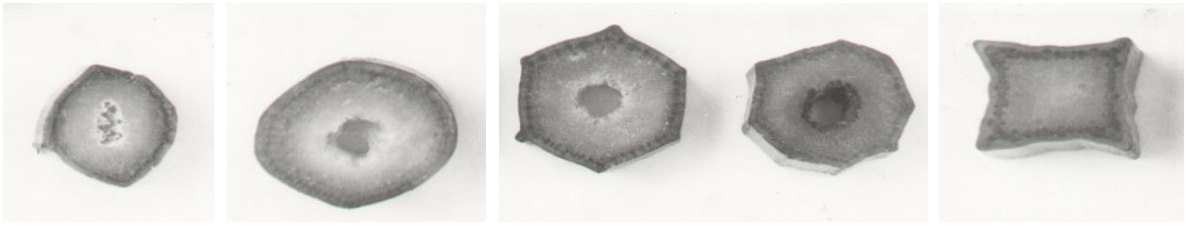

1 Округла | 2 еліптична | 3 багатогранна | 4 чотиригранна

До 15. Листки: розміщення на стеблі.

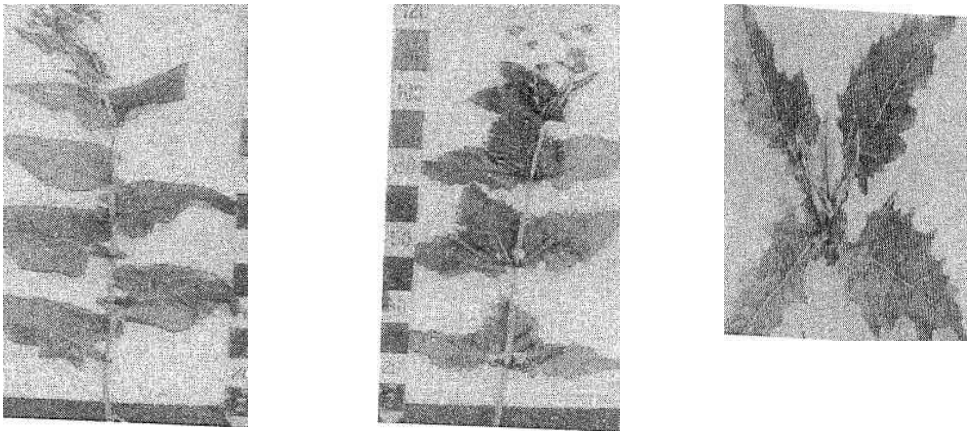

1 Чергове | 2 мутовчасте (3–4-листкове)

До 18. Листок: форма листкової пластинки.

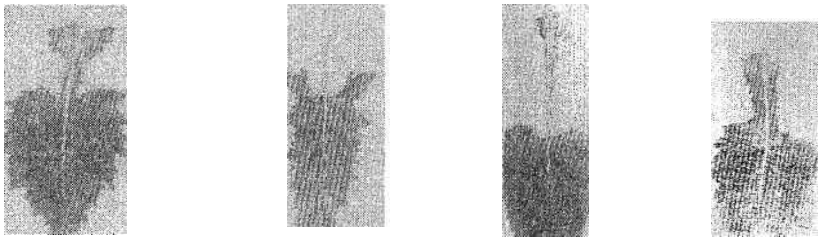

1 Ланцетна | 2 ромбоподібна | 3 серцеподібна | 4 стрілоподібна

До 19. Листок: за шириною листкової пластинки, см.

Вузька – 2,0–5,0; середня – 5,1–9,0; широка – понад 9,0.

До 20. Листок: за довжиною листкової пластинки, см.

Коротка – до 12,0; середня – 12,1–20,0; довга – понад 20,0.

До 23. Листок: черешок за довжиною, см.

Короткий – до 1,5; середній – 1,5–3,0; довгий – понад 3,0.

До 30. Язичкова квітка: за шириною.

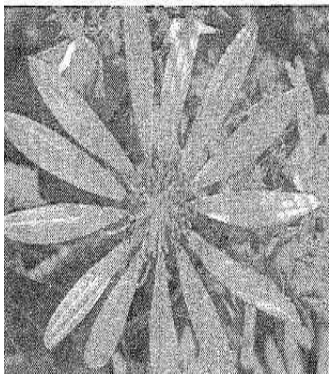

3
Вузька

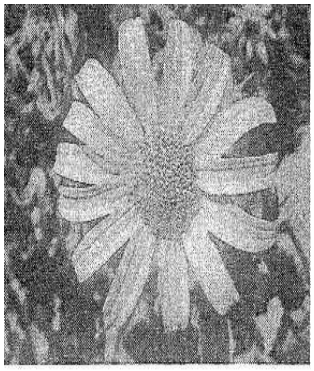

5
середня

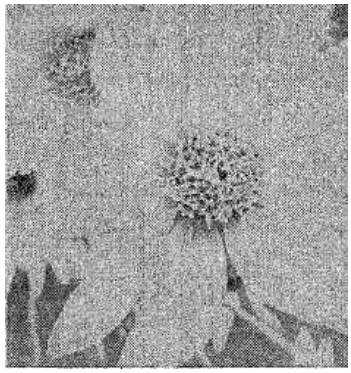

7
широка

9. Література

1. Абрамов А. А. Сильфия пронзеннолистная в кормопроизводстве. – К.: Наукова думка, 1992. – 156 с.
2. Анненеко Н. Ботанический словарь. – С-Пб., 1878. – 646 с.
3. Бейдеман И. Н. Методика изучения фенологи растений и растительных сообществ. – Новосибирск: Наука, 1974. – 155 с.
4. Вульф Е. В. Мировые ресурсы полезных растений / Е. В. Вульф, О. Ф. Малеева. – Л.: Наука, 1969. – 266 с.
5. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта. – Изд. 5-е, перераб. и доп. – М.: Агропромиздат, 1986. – 351 с.
6. Рахметов Д. Б. Інтродукція рослин та біоекоконверсія землеробства Полісся / Д. Б. Рахметов, В. П Фещенко. – К.: Вид-во фірма «Друк», 2006. – 149 с.
7. Серебряков Г. И. Морфология вегетативных органов высших растений. – М.: Сов. Наука, 1952. – 367 с.
8. Стаднічук Н. А. Морфологические особенности сильфии пронзеннолистой в условиях Лесостепи Украины: Тез. докл. Всесоюз. науч. конф. «Проблемы интродукции растений в Степной зоне Европейской части СССР». – Ростов-на-Дону, 1988. – С. 53–54.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Silphium perfoliatum* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Сильфій пронизанолистий**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)

(…….) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))

(…….) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Інше [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (4)	Генеративний пагін: за середньою довжиною	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (8)	Стебло: форма поперечного перерізу першого міжвузля	округла овальна багатогранна чотиригранна		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]
5.3 (15)	Листки: розміщення на стеблі	чергове мутовчасте		1 [ ] 2 [ ]
5.4 (16)	Листок: тип	черешковий пронизаний		1 [ ] 2 [ ]
5.5 (18)	Листкова пластинка: форма	ланцетна ромбоподібна серцеподібна стрілоподібна дельтоподібна		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ] 5 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, наскільки вам відомо, якщо рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є правильною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: SILPH_INT

Методика

проведення експертизи сортів сильфію суцільнолистого (*Silphium integrifolium* Michx.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Silphium integrifolium* Michx.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіннєвий матеріал для експертизу сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 20 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи.*** Розмір ділянок планують такий, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків, не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 40 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,30 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак

Методику підготували: Рахметов Д. Б. – д. с.-г. н., зав. відділом нових культур,
Стаднічук Н. О., к. б. н., с. н. с., Рахметова С. О. м. н. сп. відділу нових культур
(Національний ботанічний сад ім. М. М. Гришка), 2007.

(наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 40 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 40 рослин або частин 40 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 40 рослин або частин 40 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 40 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано використовувати такі ознаки:

– Листок розетковий: черешок за довжиною (ознака 3);
– Генеративний пагін: за середньою довжиною (ознака 4);
– Стебло: форма поперечного перерізу біля основи (ознака 11);
– Листки: розміщення на стеблі (ознака 15);
– Рослина: час початку цвітіння (ознака 25);
– Суцвіття: кількість кошиків (ознака 29);
– Квітка: забарвлення (ознака 30).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів сильфію суцільнолистого

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. PQ	Сім'ядольні листки: зелене забарвлення VS 1	світле помірне темне	3 5 7	
2. QN	Рослина: за висотою в <u>перший рік життя</u> MG 2	низька середня висока	3 5 7	
3. (*) (+) QN	Листок розетковий: черешок за довжиною MS 2	короткий середній довгий	3 5 7	
4. (*) (+) QN	Генеративний пагін: за середньою довжиною VS 7	короткий середній довгий	3 5 7	
5. PQ	Рослина: габітус VG 7	прямий напівпрямий розлогий	3 5 7	
6. QN	Рослина: інтенсивність пагоноутворення MS 7	слабка помірна сильна	3 5 7	
7. QN	Стебло: сила росту VG 7	слабка середня сильна	3 5 7	
8. QN	Стебло: інтенсивність утворення бічних пагонів І-го порядку VS 7	слабка помірна сильна	3 5 7	
9. QL	Стебло: опушення VS 7	відсутнє наявне	1 9	
10. QN	Стебло: діаметр VS 7	малий середній великий	3 5 7	
11. (*) (+) PQ	Стебло: форма поперечного перерізу біля основи VS 7	чотиригранна багатогранна округла	1 2 3	

1	2	3	4	5
12. QN	Стебло: кількість міжвузлів VS 7	мала середня велика	3 5 7	
13. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VS 7	слабка середня сильна	3 5 7	
14. PQ	Стебло: забарвлення VS 7	зелене сизо-зелене сірувато-зелене	1 2 3	
15. (*) QL	Листки: розміщення на стеблі VS 7	супротивне мутовчасте чергове	1 2 3	
16. PQ	Листок: зелене забарвлення VS 7	світле помірне темне	3 5 7	
17. PQ	Листкова пластинка: форма VS 7	ланцетна еліптична видовженояйце-подібна	1 2 3	
18. (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 7	вузька середня широка	3 5 7	
19. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 4	коротка середня довга	3 5 7	
20. (*) QN	Листок: відношення довжина/ширина MS 7	мале середнє велике	3 5 7	
21. PQ	Листкова пластинка: форма краю VS 7	цілісна зубчаста пилчаста городчаста городчасто-пилчаста	1 2 3 4 5	
22. QL	Листок: за м’якістю VS 2	ніжний грубий	1 2	
23. QN	Рослина: інтенсивність утворення генеративних пагонів VG 7	слабка помірна сильна	3 5 7	

1	2	3	4	5
24. QL	Рослина: здатність до утворення суцвіть першого року життя VS 5	відсутня наявна	1 9	
25. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VS 9	ранній середній пізній	3 5 7	
26. QL	Суцвіття: форма VS 9	компактне розгалужене	1 2	
27. (+) QL	Суцвіття: за будовою VS 9	просте складне	1 2	
28. QN	Суцвіття: за довжиною MS 9	коротке середнє довге	3 5 7	
29. (*) QN	Суцвіття: кількість кошиків MS 9	мала середня велика	3 5 7	
30. (*) PQ	Квітка: забарвлення VS 9	світло-жовте жовте лимонне світло-оранжеве	1 2 3 4	
31. QN	Квітка: розмір MS 9	малий середній великий	3 5 7	
32. QN	Рослина: тривалість періоду від відростання до повного достигання насіння MG 6–11	мала середня велика	3 5 7	
33. QL	Насіння: дружність достигання VG 11	не дружно дружно дуже дружно	3 5 7	
34. PQ	Насіння: забарвлення VG 11	світло-коричневе коричневе світло-сіре сіре темно-сіре	1 2 3 4 5	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів сильфію суцільнолистого

Коди фаз росту й розвитку рослин

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1–ий рік життя	
1	сходи
2	розетка
3	*стеблування
4	*бутонізація
5	*цвітіння
2–ий та наступні роки життя	
6	відростання
7	стеблування
8	бутонізація
9	цвітіння
10	плодоношення
11	достигання насіння

До 3. Листок розетковий: черешок за довжиною, см.
Короткий – до 4, середній – 4–7, довгий – понад 7.

До 4. Генеративний пагін: за середньою довжиною, см.
Короткий – до 100, середній – 100–150, довгий – понад 150.

До 11. Стебло: форма поперечного перерізу біля основи.

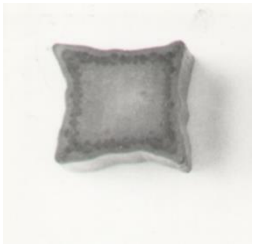

1
Чотиригранна

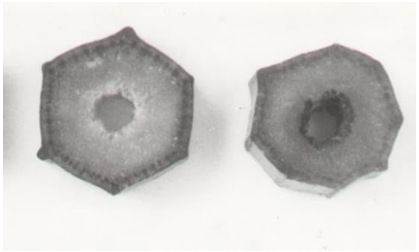

2
багатогранна

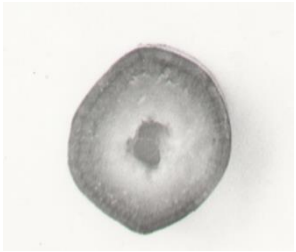

3
округла

До 18. Листкова пластинка: за шириною, см.
Вузька – до 4, середня – 4–10, широка – понад 10.

До 19. Листкова пластинка: за довжиною, см.
Коротка – до 13, середня – 13–17, довга – понад 17.

До 25. Рослина: час початку цвітіння (діб від відростання).
Ранній – до 30, середній – 30–40, пізній – понад 40.

* фази для сортів рослин, котрі їх досягли

До 27. Суцвіття: за будовою.

1 – просте; 2, 3 – складне

9. Література

1. Биологический энциклопедический словарь. – Изд. 2-е, исправл. – М.: Сов. энциклопедия, 1989. – 864 с.

2. Вульф Е. В. Мировые ресурсы полезных растений / Е. В. Вульф, О. Ф. Малеева. – Л.: Наука, 1969. – 266 с.

3. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта. – Изд. 5-е, перераб. и доп. – М.: Агропромиздат, 1986. – 351 с.

4. Игнатьева И. П. Онтогенетический морфогенез вегетативных органов травянистых растений: 2-е изд. – М.: ТСХА, 1989. – 61 с.

5. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 93.

6. Рахметов Д. Б. Інтродукція рослин та біоекоконверсія землеробства Полісся / Д. Б. Рахметов, В. П. Фещенко. – К.: Вид-во фірма «Друк», 2006. – 149 с.

7. Серебряков Г. И. Морфология вегетативных органов высших растений. – М.: Сов. наука, 1952. – 367 с.

8. Стаднічук Н. А. Морфологические особенности сильфии пронзеннолистой в условиях Лесостепи Украины: Тез. докл. Всесоюз. науч. конф. «Проблемы интродукции растений в Степной зоне Европейской части СССР». – Ростов-на-Дону, 1988. – С. 53–54.

9. Федоров А. А. Атлас по описательной морфологии высших растений: Соцветие / А. А. Федоров., З. Т. Артюшенко. – Л.: Наука, 1979. – 293 с.

10. Абрамов А. А. Сильфия пронзеннолистная в кормопроизводстве. – К.: Наукова думка, 1992. – С. 8.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Silphium integrifolium* Michx.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Сильфій суцільнолистий**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)

(…….) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))

(…….) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Інше [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (3)	Листок розетковий: черешок за довжиною	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (4)	Генеративний пагін: за середньою довжиною	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (11)	Стебло: форма поперечного перерізу біля основи	чотиригранна багатогранна округла		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.4 (14)	Листки: розміщення на стеблі	супротивне мутовчасте чергове		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.5 (25)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.6 (29)	Суцвіття: кількість кошиків	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.7 (30)	Квітка: забарвлення	світло-жовте жовте лимонне світло-оранжеве		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, з вашої точки зору, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка (3) з (3)	

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини (дерева) тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.3.39 Код UPOV: SIDAA_HER

Методика

проведення експертизи сортів сіди багаторічної (*Sida hermaphrodita* (L.) Rusby) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Sida hermaphrodita* (L.) Rusby родини *Malvaceae*.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 100 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи.*** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 50 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,35 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин

Методику підготовлено: Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., зав. відділом нових культур Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка, 2007.

рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак

(наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 50 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 50 рослин або частин 50 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або 20 частин рослин;

VG: візуальна разова оцінка 50 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або 20 частин рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність.***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року випробувань. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат від загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність.***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 50 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють в межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано використовувати такі ознаки:
– Генеративний пагін: за середньою довжиною (ознака 4);
– Листкова пластинка: форма (ознака 18);
– Листкова пластинка: форма краю (ознака 22);
– Рослина: час початку цвітіння (ознака 27)

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів сіди багаторічної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. PQ	Сім'ядольні листки: зелене забарвлення MG 1	світле помірне темне	3 5 7	
2. (*) QL	Рослина: кінцева фаза розвитку першого року життя VG	стеблування бутонізація цвітіння плодоношення	1 2 3 4	
3. (*) (+) QN	Рослина першого року життя: за висотою MG 2	низька середня висока	3 5 7	
4. (*) (+) QN	Генеративний пагін: за середньою довжиною MG 8	короткий середній довгий	3 5 7	
5. (*) PQ	Рослина: габітус VG 9	прямий напівпрямий напіврозлогий	3 5 7	
6. (*) QN	Рослина: інтенсивність пагоноутворення VS 8	слабка помірна сильна	3 5 7	
7. QN	Стебло: інтенсивність утворення бічних пагонів І-го порядку VS 8	слабка помірна сильна	3 5 7	
8. (*) PQ	Стебло: форма біля основи VG 8	сплюснута циліндрична багатогранна	1 2 3	
9. (*) QL	Стебло: опушення VS 8	відсутнє наявне	1 9	
10. (*) QN	Стебло: інтенсивність опушення VS 8	слабка помірна сильна	3 5 7	
11. (*) QN	Стебло: діаметр MS 8	малий середній великий	3 5 7	
12. (+) PQ	Стебло: форма поперечного перерізу VS 8	округла овальна багатогранна	1 2 3	

1	2	3	4	5
13. QN	Стебло: кількість міжвузлів MG 8	мала середня велика	3 5 7	
14. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VS 8	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
15. QN	Стебло: інтенсивність воскового нальоту VS 9	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
16. QN	Стебло: ступінь здерев'яніння наприкінці вегетації VS 12	слабкий помірний сильний	3 5 7	
17. (*) PQ	Листок: зелене забарвлення VG 8	світле помірне темне	3 5 7	
18. (*) (+) PQ	Листкова пластинка: форма VG 8	пальчастолопатева пальчастороздільна пальчасторозсічена	1 2 3	
19. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 8	вузька середня широка	3 5 7	
20. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 8	коротка середня довга	3 5 7	
21. (*) QN	Листок: відношення довжина/ширина MS 8	мале середнє велике	3 5 7	
22. (*) (+) PQ	Листкова пластинка: форма краю VS 8	зубчаста пилчаста двояко-пилчаста	1 2 3	
23. (*) QN	Листок: черешок за довжиною MS 8	короткий середній довгий	3 5 7	
24. QL	Листок: за цупкістю VS 8	не цупкий цупкий	1 2	

1	2	3	4	5
25. (*) QN	Рослина: інтенсивність утворення генеративних пагонів VG 9	слабка помірна сильна	3 5 7	
26. (*) QN	Рослина першого року життя: здатність до утворення суцвіть VG 4	відсутня наявна	1 9	
27. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VS 10	ранній середній пізній	3 5 7	
28. (*) PQ	Суцвіття: форма VS 10	компактна розгалужена	1 2	
29. (*) PQ	Квітка: забарвлення VS 10	сірувато-біле біле	1 2	
30. (*) QN	Квітка: розмір VS 10	малий середній великий	3 5 7	
31. (*) QN	Рослина: за висотою наприкінці вегетації MS 11	низька середня висока	3 5 7	
32. (*) (+) QN	Рослина: тривалість періоду від відростання до достигання насіння VG 7–11	мала середня велика	3 5 7	
33. PQ	Насінина: забарвлення VG 12	світло-коричневе коричневе світло-сіре сіре темно-сіре	1 2 3 4 5	
34. QN	Насіння: маса 1000 шт. VG 12	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів сіди багаторічної

Коди фаз росту й розвитку рослин

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	**2**
1-ий рік життя	
1	сходи
2	1–3 справжніх листків

1	2
3	стеблування
4	бутонізація
5	цвітіння
6	початок плодоношення
2-ий і наступні роки життя	
7	відростання
8	стеблування
9	бутонізація
10	цвітіння
11	плодоношення
12	стигле насіння

До 3. Рослина першого року життя: за висотою, см.

Низька – до 100, середня – 100–125, висока – понад 125.

До 4. Генеративний пагін: за середньою довжиною, см.

Короткий – 200–230, середній – 231–270, довгий – понад 270.

До 12. Стебло: форма поперечного перерізу.

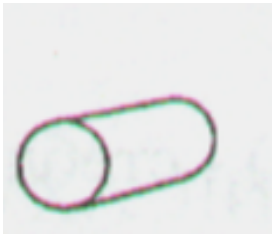

1
Округла

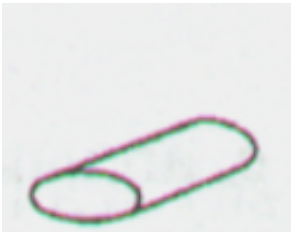

2
овальна

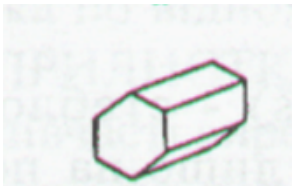

3
багатогранна

До 18. Листкова пластинка: форма.

1
Пальчастолопатева

2
пальчастороздільна

3
пальчасторозсічена

До 19. Листкова пластинка: за шириною, см.

Вузька – до 10, середня – 10–20, широка – понад 20.

До 20. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 9, середня – 9–15, довга – понад 15.

До 22. Листкова пластинка: форма краю.

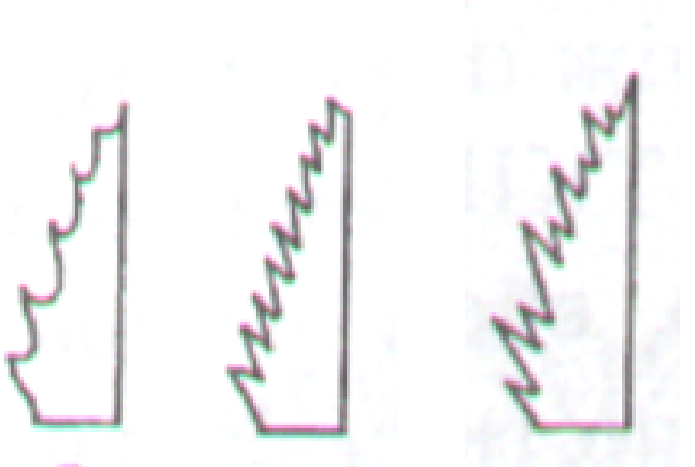

1 Зубчаста | 2 пилчаста | 3 двояко-пилчаста

До 27. Рослина: час початку цвітіння, діб.

Ранній – до 90, середній – 90–110, пізній – понад 110.

До 32. Рослина: тривалість періоду від відростання до достигання насіння, діб.

Мала – до 150, середня – 150–155, велика – понад 155.

9. Література

1. Анненеко Н. Ботанический словарь. – С-Пб., 1878. – 646 с.
2. Артюшенко З. Т. Атлас по описательной морфологии высших растений: Плод / З. Т. Артюшенко А. А. Федоров. – Л.: Наука, 1986. – 392 с.
3. Артюшенко З. Т. Атлас по описательной морфологии высших растений: Семя / З. Т. Артюшенко А. А. Федоров. – Л.: Наука, 1990. – 204 с.
4. Бейдеман И. Н. Методика изучения фенологии растений и растительных сообществ. – Новосибирск: Наука, 1974. – 155 с.
5. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта. – Изд. 5-е, перераб. и доп. – М.: Агропромиздат, 1986. – 351 с.
6. Куперман Ф. М. Морфофизиология растений. – 3-е изд., доп. – М.: Высш. школа, 1977. – 266 с.
7. Методика фенологических наблюдений в ботанических садах СССР: Бюл. глав. ботан. сада. – М.: Наука, 1979. – Вып. 113. – С. 3–8.
8. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 93.
9. Рахметов Д. Б. Кормовые мальвы в агрофитоценозах Лесостепи Украины: интродукция, биология, сорта, возделывание. – К.: Фитосоциоцентр, 2000. – 288 с.
10. Рахметов Д. Б. Многолетние кормовые культуры семейства мальвовых в Лесостепи Украины (Биологические особенности, кормовая ценность, технология возделывания). – К.: Фитосоциоцентр, 2001. – 91 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Sida hermophrodita* (L.) Rusby	
1.2 Загальноприйнята назва	**Сіда багаторічна**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)

(……) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))

(……) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Інше [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (4)	Генеративний пагін: за середньою довжиною	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (18)	Листкова пластинка: форма	пальчастолопатева пальчастороздільна пальчасторозсічений		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.3 (22)	Листкова пластинка: форма краю	зубчаста пилчаста двояко-пилчаста		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.4 (27)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, з вашої точки зору, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.4 Код UPOV: SCORZ_HIS

Методика

проведення експертизи сортів скорзонери іспанської (*Scorzonera hispanica* L.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Scorzonera hispanica* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 15000 шт. або 200 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи.*** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 300 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,25 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

Використано документ UPOV TG /116/4, 2010.

яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад,

довжина пагонів);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 300 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 300 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для експертизи на відмінність.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 300 рослин допускаються 10 нетипових. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, у кінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано групувати сорти за такими ознаками:
– Листок: за довжиною (ознака 5);
– Корінь: форма (ознака 10);
– Корінь: за довжиною (ознака 11);
– Корінь: забарвлення (ознака 15).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів скорзонери іспанської

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) QN	Рослина: за висотою VG/MG 2	низька	3	Melina
		середня	5	Meres, Verbeterde Reuzen Nietschieters
		висока	7	
2. (*) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VG 2	слабка	3	Meres
		помірна	5	Antonia, Verbeterde Reuzen Nietschieters
		сильна	7	Libochovický
3. QN	Листок: глянсуватість VG 2	слабка	3	
		помірна	5	Antonia, Verbeterde Reuzen Nietschieters
		сильна	7	Libochovický
4. (*) (+) QN	Листок: положення у просторі VG 2	пряме	3	Alpha, Verbeterde Reuzen Nietschieters
		напівпряме	5	Antonia, Meres
		горизонтальне	7	
5. (*) QN	Листок: за довжиною VG/MS 2	короткий	3	
		середній	5	Verbeterde Reuzen Nietschieters, Meres
		довгий	7	Melina
6. (*) QN	Листок: за шириною VG/MS 2	вузький	3	Alpha
		середній	5	Meres, Verbeterde Reuzen Nietschieters
		широкий	7	Melina
7. QN	Листок: хвилястість краю VG 2	відсутня або дуже слабка	1	
		слабка	3	Alpha, Meres
		помірна	5	
		сильна	7	
8. QN	Листок: зубчастість краю VG 2	відсутня або дуже слабка	1	
		слабка	3	Alpha, Antonia
		помірна	5	Melina
		сильна	7	
9. (+) QN	Листок: вигин пластинки VG 2	відсутній або дуже слабкий	1	
		слабкий	3	Alpha
		помірний	5	Meres, Verbeterde Reuzen Nietschieters
		сильний	7	Libochovický
10. (*) (+) PQ	Корінь: форма VG (a)	конічна	1	Libochovický
		циліндрична	2	Alpha, Hoffmanns schwarze Pfahl
		оберненоконічна	3	Lange Jan

1	2	3	4	5
11. (*) QN	Корінь: за довжиною VG/MS (a)	короткий	3	Libochovický
		середній	5	
		довгий	7	Hoffmanns schwarze Pfahl, Meres
12. QN	Корінь: діаметр у найширшому місці VG/MS (a)	малий	3	Antonia
		середній	5	Meres
		великий	7	Melina
13. (+) QN	Корінь: форма плеча VG (a)	пласка	1	Hoffmanns schwarze Pfahl, Melina
		округла	2	Alpha
		оберненоконічна	3	Lange Jan
14. (*) QN	Корінь: форма кінчика VG (a)	тупа	1	Verbeterde Reuzen Nietschieters
		слабко гостра	2	Libochovický
		сильно гостра	3	Meres
15. (*) PQ	Корінь: забарвлення VG (a)	світло-коричневе	1	
		темно-коричневе	2	Verbeterde Reuzen Nietschieters
		чорне	3	Antonia

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів скорзонери іспанської

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сходи
2	розетка
3	формування кореня

8.1 ***Пояснення до деяких ознак***

(a) Ознаку визначають за збиральної стиглості, коли перші листки починають жовтіти.

8.2 ***Пояснення до окремих ознак***

До 1. Рослина за висотою.

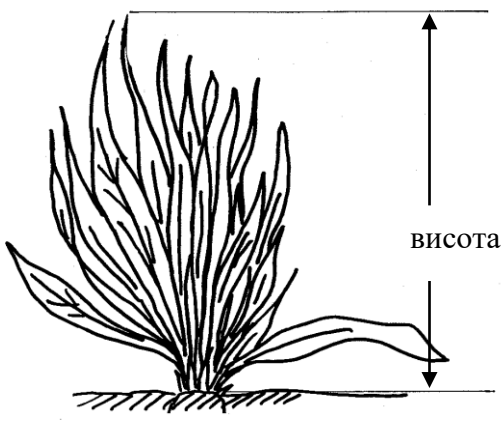

До 4. Листок: положення у просторі.

3
Пряме

5
напівпряме

7
горизонтальне

До 9. Листок: вигин пластинки.

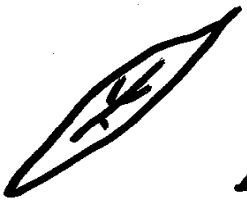

1
Відсутній або дуже слабкий

3
слабкий

5
помірний

7
сильний

До 10. Корінь: форма.

1
Конічна

2
циліндрична

3
оберненоконічна

До 13. Корінь: форма плеча.

1	2	3
Пласка	округла	оберненоконічна

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Black Salsify (*Scorzonera hispanica* L.) (TG /116/4, UPOV) // Geneva. 2010-03-24. – 19 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg116.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Scorzonera hispanica* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Скорзонера іспанська**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Гібрид [ ]

(c) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (5)	Листок: за довжиною	короткий		3 [ ]
		середній	Meres, Verbeterde Reuzen Nietschieters	5 [ ]
		довгий	Melina	7 [ ]
5.2 (10)	Корінь: форма	конічна	Libochovický	1 [ ]
		циліндрична	Alpha, Hoffmanns schwarze Pfahl	2 [ ]
		оберненоконічна	Lange Jan	3 [ ]
5.3 (11)	Корінь: за довжиною	короткий	Libochovický	3 [ ]
		середній		5 [ ]
		довгий	Hoffmanns schwarze Pfahl, Meres	7 [ ]
5.4 (15)	Корінь: забарвлення	світло-коричневе		1 [ ]
		темно-коричневе	Verbeterde Reuzen Nietschieters	2 [ ]
		чорне	Antonia	3 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.3.39 Код UPOV: BROMO_INE

Методика

проведення експертизи сортів стоколосу безостого
(*Bromopsis inermis* (Leyss.) Holub) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Bromopsis inermis* (Leyss.) Holub.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних якостей.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування.

Обстеженню підлягають щонайменше 1600 рослин. Під час обстеження ділянок посіву окремих рослин (A) оцінюють 60 рослин, тобто ділянки з 10 рослинами у 6 повтореннях на майданчиках 0,50 × 0,50 м. Кожне обстеження ділянок рядкового посіву (B) проводять на 3 рядках завдовжки 8 м, розділених на два повторення з міжряддям 0,50 м. Щільність посіву близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Використано документ COBORU, SlupiaWielka, 1995. Зміни і доповнення внесено: Пількевич А. В., Безручко О. І., к. с.-г. н., Нетяга О. В., н. с., УІЕСР, 2005.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 1600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються чотири нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групуваннясортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Плоїдність (ознака 1);

– Рослина: найдовше стебло за довжиною (ознака 15);

– Час колосіння (ознака 24).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на: A – ділянки з окремими рослинами;
B – рядкові посіви;
L – лабораторні досідження;
ВО – одноразова оцінка.

7. Таблиця ознак сортів стоколосу безостого

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QN	Плоїдність L MS	диплоїд	2	
		тетраплоїд	4	
		гексаплоїд	6	
		октоплоїд	8	
2. QN	Сіянець: антоціанове забарвлення піхви листка VS S 1.0	відсутнє або дуже слабке	1	
		слабке	3	
		середнє	5	
		сильне	7	
		дуже сильне	9	
3. (+) QN	Рослина: габітус VS A 1.1	прямий	1	
		напівпрямий	3	
		проміжний	5	
		напіврозлогий	7	
		розлогий	9	
4. (+) QN	Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси) MG/VG A, B 1.1	дуже низька	1	
		низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
		дуже висока	9	
5. QN	Рослина: прапорцевий листок за шириною MS A 1.1	від вузького до середнього	4	
		середній	5	
		від середнього до широкого	6	
6. QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листків MS/VG A, B, 1.1	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
7. QL	Рослина: сіро-зелене забарвлення листка MS/VG A, B, 1.1	відсутнє	1	
		наявне	9	
8. (+) QL	Рослина: схильність до колосіння VS A 1.2	відсутня або дуже слабка	1	
		від дуже слабкої до слабкої	2	
		слабка	3	
		від слабкої до середньої	4	
		середня	5	
		від середньої до сильної	6	
		сильна	7	

1	2	3	4	5
		від сильної до дуже сильної	8	
		дуже сильна	9	
9. (+) QN	Рослина: габітус VS A 2.3	прямий	1	
		напівпрямий	3	
		проміжний	5	
		напіврозлогий	7	
		розлогий	9	
10. (+) QN	Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси) MG/VG A, B, 2.1	дуже низька	1	
		низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
		дуже висока	9	
11. (+) QN	Рослина: за природною висотою MG/VG A, B 2.3	дуже низька	1	
		низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
		дуже висока	9	
12. QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листків MS/VG A, B, 2.2	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
13. QL	Рослина: сіро-зелене забарвлення листка VS/VG A, B (BO) 2.2	відсутнє	1	
		наявне	9	
14. QL	Рослина: опушення листкової піхви MS/VG A, B, 2.2	відсутнє	1	
		наявне	9	
15. (*) QN	Рослина: найдовше стебло за довжиною MS A, 2.5	коротке	3	
		середнє	5	
		довге	7	
16. QN	Стебло: верхнє міжвузля за довжиною MS A 2.5	від короткого до середнього	4	
		середнє	5	
		від середнього до довгого	6	
17. (+) QN	Прапорцевий листок: за довжиною MS A, 2.4	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
18. (+) QN	Прапорцевий листок: за шириною MS A, 2.4	вузький	3	
		середній	5	
		широкий	7	

1	2	3	4	5
19. (+) QN	Прапорцевий листок: розмір MS A, 2.4	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
20. (+) PQ	Прапорцевий листок: форма VS A, 2.4	видовжена	3	
		проміжна	5	
		розширена	7	
21. (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS A, 2.4	дуже коротке	1	
		коротке	3	
		середнє	5	
		довге	7	
		дуже довге	9	
22. (+) QN	Суцвіття: за щільністю MS/VG A, B, 2.5	нещільне	3	
		помірне	5	
		щільне	7	
23. QN	Суцвіття: антоціанове забарвлення плівок MS/VG A, B 2.5	відсутнє або дуже слабке	1	
		слабке	3	
		помірне	5	
		сильне	7	
		дуже сильне	9	
24. (*) (+) QN	Час колосіння MS A 2.3	дуже ранній	1	
		ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
		дуже пізній	9	
25. QN	Динаміка колосіння MG/VG A, B 2.3	повільна	3	
		помірна	5	
		швидка	7	
26. QN	Схильність до колосіння після скошування MS/VG A, B 2.6	відсутня або дуже слабка	1	
		від дуже слабкої до слабкої	2	
		слабка	3	
		від слабкої до середньої	4	
		середня	5	
		від середньої до сильної	6	
		сильна	7	
		від сильної до дуже сильної	8	
		дуже сильна	9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів стоколосу безостого

Коди фаз розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	**2**
1	***Рік сівби***
1.0	Стадія сіянця з одним або двома листками. Щорічний спеціальний посів рослин у теплиці (80 рослин для кожного сорту) проводиться в однаковий час
1.1	Восени першого року сівби
1.2	Безпосередньо перед осіннім скошуванням
2	***Наступного року***
2.1	Навесні, через 4 тижні після відновлення вегетації найранішого сорту
2.2	Перед скошуванням
2.3	Початок колосіння: у 10% рослин на ділянці (А) на трьох стеблах суцвіття висуваються з піхви прапорцевого листа
2.4	Через 2 тижні від дати початку колосіння
2.5	Стадія, коли суцвіття повністю сформувалися
2.6	Через 7 тижнів після скошування

До 3 і 9. Рослина: габітус.

Визначається за кутом відхилення між поверхнею ґрунту і пагонами та листками рослини.

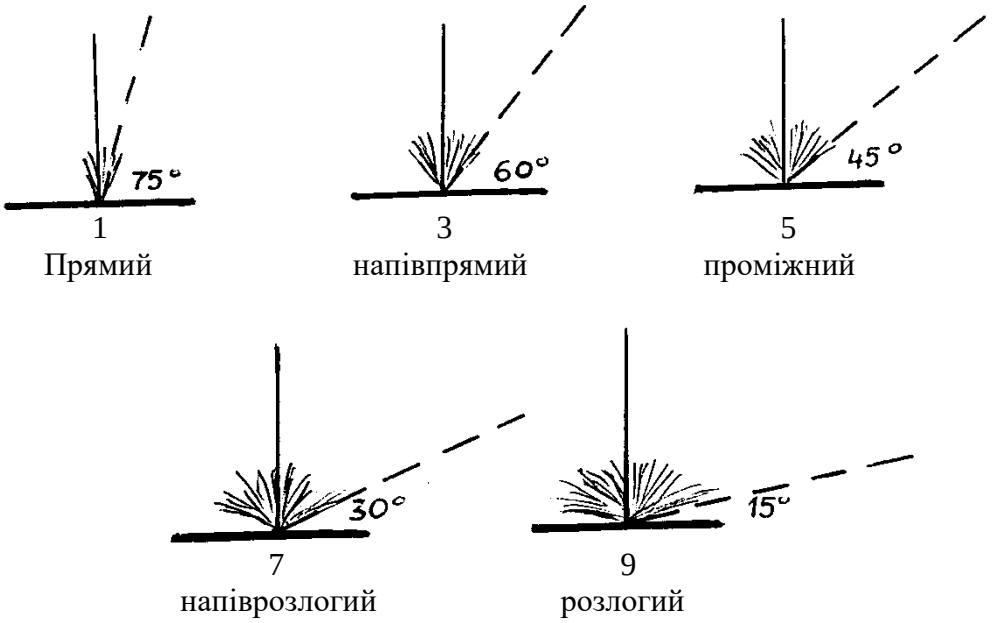

1 Прямий

3 напівпрямий

5 проміжний

7 напіврозлогий

9 розлогий

До 4, 10 і 11. Рослина: за природною висотою (висота основної зеленої маси).

Вимірюють у сантиметрах, як показано на рисунку. Коли ознаку визначають на ділянках із окремими рослинами, необхідно виміряти кожну рослину. У разі опису ознаки на рядковому посіві, виконати три вимірювання у кожному рядку (9 вимірювань для кожної ділянки).

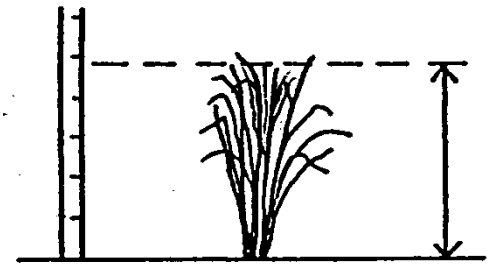

До 8. Рослина: схильність до колосіння.

На пунктирному посіві порахувати рослини, які виколосились (категорія 1) і рослини, що не виколосились (категорія 2).

Ціна балу шкали у відсотках рослин у стадії колосіння: до 10% – 1, 11–21% – 2, 22–32% – 3, 33–44% – 4, 45–56% – 5, 57–68% – 6, 69–79% – 7, 80–90% – 8, понад 90% – 9.

До 5, 17 і 18. Рослина: прапорцевий листок: прапорцевий листок за шириною (5), за довжиною (17); за шириною (18).

Для вимірювань вибрати листок з найдовшого стебла. Довжину міряти в сантиметрах, ширину – у міліметрах у найширшому місці на 1/3 відстані від основи листка.

До 19. Прапорцевий листок: розмір.

Ознака похідна, обчислена множенням довжини листка на його ширину.

До 20. Прапорцевий листок: форма.

Ознака похідна, обчислена діленням довжини листка на його ширину.

До 21. Суцвіття: за довжиною.

Вимірюють у сантиметрах на найдовшому стеблі рослини в костриці, тимофіївки, лисохвосту – від основи найнижчого колоска до кінця колоса, у решти видів – від найнижчого розгалуження суцвіття до його кінця.

До 22. Суцвіття: за щільністю.

Ознака похідна, визначена діленням довжини суцвіття на кількість колосків.

До 24. Час колосіння.

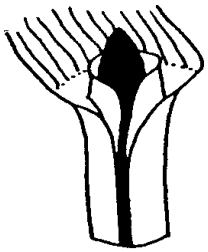

На ділянках із окремими рослинами необхідно раз на два дні порахувати рослини, що досягли належної стадії: суцвіття вийшли з піхви прапорцевого листка (див. рисунок) і на рослині видно щонайменше три таких стебла.

9. Література

1. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Bromopsis inermis* (Leyss.) Holub). – Słupia Wielka, 1995. – 17 S.

2. Определитель высших растений Украины. / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин. – 2-е изд. стереот. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – 441 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Bromopsis inermis* (Leyss.) Holub	
1.2 Загальноприйнята назва	**Стоколос безостий**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту
4.1 Схема селекції
Сорти отримані в результаті:
4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)
(……) × (……..)
материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]
(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))
(……) × (……..) [ ]
материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]
4.1.2 Мутації [ ]
(зазначте батьківський сорт)
4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)
4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням [ ]
(a) Самозапильний [ ]
(b) Інше
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки у Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Плоїдність	диплоїд		2 [ ]
		тетраплоїд		4 [ ]
		гексаплоїд		6 [ ]
		октоплоїд		8 [ ]
5.2 (15)	Рослина: найдовше стебло за довжиною	коротке		3 [ ]
		середнє		5 [ ]
		довге		7 [ ]
5.3 (24)	Час колосіння	дуже ранній		1 [ ]
		ранній		3 [ ]
		середній		5 [ ]
		пізній		7 [ ]
		дуже пізній		9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: BROMO_RIP

Методика
проведення експертизи сортів стоколосу прибережного
(*Bromopsis riparia* (Rehm.) Holub) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Bromopsis riparia* (Rehm.) Holub.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних якостей.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків, не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Обстеженню підлягають щонайменше 1600 рослин.

Під час обстеження ділянок із окремими рослинами (A) оцінюють 60 рослин, тобто ділянки з 10 рослинами у 6 повтореннях на майданчиках 0,50 × 0,50 м. Кожне обстеження ділянок рядкового посіву (B) проводять на 3 рядках завдовжки 8 м, розділених на 2 повторення з міжряддям 0,50 м. Щільність посіву близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження***: Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту, здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків, залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Методику підготовлено: Лещук Н. В. (Відділ наукової координації та методики УІЕСР), 2008.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказується в другій колонці

Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 1600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються чотири нетипові.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу. Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Плоїдність (ознака 1);

– Листкова піхва: опушення (ознака 5);

– Рослина: найдовше стебло за довжиною (ознака 11);

– Рослина: час початку колосіння (ознака 13).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на: A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові посіви;

L – лабораторні дослідження.

7. Таблиця ознак сортів стоколосу прибережного

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QN	Плоїдність L	диплоїд тетраплоїд гексаплоїд октоплоїд	2 4 6 8	
2. QN	Сіянець: антоціанове забарвлення справжнього листка VS A, 1	відсутнє або дуже слабке слабке помірне сильне дуже сильне	1 3 5 7 9	
3. (+) QN	Рослина: габітус VS A, 2	прямий напіврозлогий розлогий	3 5 7	
4. (+) QN	Рослина: за природною висотою MG/VG A, B 2	дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	
5. (*) QL	Листкова піхва: опушення MG/VG A, B, 3	відсутнє наявне	1 9	
6. QN	<u>Тільки для сортів з наявним опушенням:</u> Листкова піхва: ступінь опушення MG/VG A, B, 3	слабкий помірний сильний	3 5 7	
7. PQ	Листок: забарвлення VG B, 3	світло-зелене зелене сіро-зелене темно-зелене	1 2 3 4	
8. (+) QN	Прапорцевий листок: за довжиною MS A, 3	короткий середній довгий	3 5 7	
9. (+) QN	Прапорцевий листок: за шириною MS A, 3	вузький середній широкий	3 5 7	
10. (+) QN	Прапорцевий листок: розмір MG A, 3	малий середній великий	3 5 7	

1	2	3	4	5
11. (*) QN	Рослина: найдовше стебло за довжиною MS A, 3	коротке середнє довге	3 5 7	
12. QN	Стебло: верхнє міжвузля за довжиною MS A, 3	коротке середнє довге	3 5 7	
13. (*) (+) QN	Рослина: час початку колосіння MS A, 3	дуже ранній ранній середній пізній дуже пізній	1 3 5 7 9	
14. QN	Рослина: динаміка колосіння VS/VG A, B, 3	повільна помірна швидка	3 5 7	
15. (+) QN	Рослина: тенденція до колосіння після скошування VG A, 3	відсутня або дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
16. (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS A, 4	дуже коротке коротке середнє довге дуже довге	1 3 5 7 9	
17. (+) QN	Суцвіття: за щільністю MG/VG A, B, 4	нещільне середнє щільне	3 5 7	
18. QN	Суцвіття: антоціанове забарвлення плівок VS A, 4	відсутнє або дуже слабке слабке помірне сильне дуже сильне	1 3 5 7 9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів стоколосу прибережного

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які рекомендовано робити обстеження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сходи
2	кущіння
3	колосіння
4	цвітіння

До 3. Рослина: габітус.

Визначається за кутом відхилення між поверхнею ґрунту і пагонами.

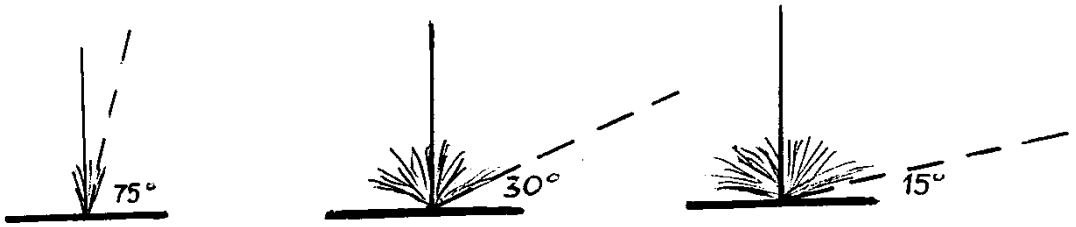

3	5	7
Прямий	напіврозлогий	розлогий

До 4. Рослина: за природною висотою.

Визначається як висота основної маси рослин. Вимірюють рослини на ділянках А і В у сантиметрах, як показано на рисунку. За опису ознаки виконують три вимірювання у кожному рядку (9 вимірювань для кожної ділянки).

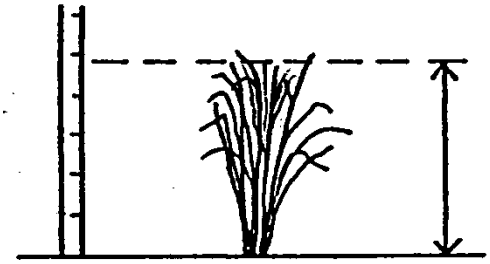

До 8, 9. Прапорцевий листок: за довжиною, см (8); за шириною, мм (9).

Для вимірювань вибрати листок з найдовшого стебла в середній його третині. Довжину міряти в сантиметрах, ширину – у міліметрах у найширшому місці.

До 10. Прапорцевий листок: розмір.

Ознака похідна, обчислюється множенням довжини листка на його ширину.

До 13. Рослина: час початку колосіння.

Кожне обстеження стадії у середньому на ділянці слід вести, коли приблизно на половині рослин з'явилися суцвіття. Раз на два дні підраховують рослини, що досягли цієї стадії: суцвіття вийшли з піхви прапорцевого листка на 1/2 щонайменше на трьох стеблах.

До 15. Рослина: тенденція до колосіння після скошування.

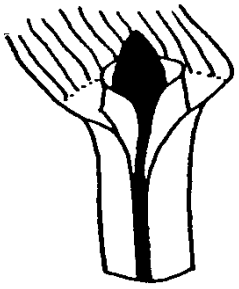

На посівах рахують рослини, котрі виколосились (категорія 1) і рослини, що не виколосились (категорія 2).

Ціна балу шкали у відсотках рослин у стадії колосіння:

До 10% – 1
11–21% – 2
22–32% – 3
33–44% – 4
45–56% – 5
57–68% – 6
69–79% – 7

80–90% – 8
понад 90% – 9

До 16. Суцвіття: за довжиною.

За дату появи суцвіття приймається дата настання стадії колосіння на ділянці загалом. За необхідності цю дату встановлюють за інтерполяцією.

Вимірювання (см) здійснюють на найдовшому стеблі рослини від основи найнижчого колоска до верхівки колоса.

До 17. Суцвіття: за щільністю.

Ознака похідна, визначається діленням довжини суцвіття на кількість колосків.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин. – 2-е изд. стереот. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – 441 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Bromopsis riparia* (Rehm.) Holub	
1.2 Загальноприйнята назва	**Стоколос прибережний**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)

(…….) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))

(…….) × (……..) [ ]

материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Інше [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Плоїдність	диплоїд тетраплоїд гексаплоїд октоплоїд		2 [ ] 4 [ ] 6 [ ] 8 [ ]
5.2 (5)	Листкова піхва: опушення	відсутнє наявне		1 [ ] 9 [ ]
5.3 (11)	Рослина: найдовше стебло за довжиною	коротке середнє довге		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (13)	Рослина: час початку колосіння	дуже ранній ранній середній пізній дуже пізній		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ] 9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, з вашої точки зору, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]
(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]
(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]
(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: BROMO_ERE

Методика
проведення експертизи сортів стоколосу прямого
(*Bromopsis erecta* (Huds.) Fourr.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Bromopsis erecta* (Hubs.) Fourr.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,2 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних якостей.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Обстеженню підлягають щонайменше 1600 рослин.

Під час обстеження ділянок із окремими рослинами (A) оцінюють 60 рослин, тобто ділянки з 10 рослинами у 6 повтореннях на майданчиках 0,50 × 0,50 м. Кожне обстеження ділянок рядкового посіву (B) проводять на 3 рядках завдовжки 8 м, розділених на два повторення з міжряддям 0,50 м. Щільність посіву близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н.,
Мамайсур В. В., н. с., УІЕСР, 2011.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 1600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

L: лабораторні дослідження.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються чотири нетипові. Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: плоїдність (ознака 1);

– Листок старий: стан піхви біля основи (ознака 11);

– Листок прапорцевий: розмір (ознака 15);

– Рослина: здатність формувати стигле насіння після 1-го укосу (ознака 25).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на: A – ділянки з окремими рослинами;

B – рядкові посіви;

L – лабораторні дослідження.

7. Таблиця ознак сортів стоколосу прямого

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QN	Рослина: плоїдність L 00	тетраплоїд гексаплоїд октоплоїд	4 6 8	
2. QN	Рослина: габітус VS A, 2	прямий напіврозлогий розлогий	1 2 3	
3. (+) QN	Рослина: за висотою MG/VG A, B, 2	низька середня висока	3 5 7	
4. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VS/VG A, B, 2	відсутнє наявне	1 9	
5. QN	Стебло: верхнє міжвузля за довжиною MS, A, 2	мале середнє велике	3 5 7	
6. PQ	Листок: форма VS A, 2	ланцетна лінійна	1 2	
7. QL	Листок: антоціанове забарвлення VS/VG A, B, 2	відсутнє наявне	1 9	
8. PQ	Листок: забарвлення VS/VG A, B, 2	світло-зелене зелене сіро-зелене темно-зелене	1 2 3 4	
9. QL	Листок: опушення піхви MG/VG A, B, 2	відсутнє наявне	1 9	
10. QN	Листок: ступінь опушення піхви MG/VG A, B, 2	слабкий помірний сильний	3 5 7	
11. (*) (+) QL	Листок старий: стан піхви біля основи VS A, 4	цілісна розірвана на поздовжні смужки	1 2	
12. QN	Листок прапорцевий: положення у просторі VS/VG A, B, 2	висхідне горизонтальне поникле	1 2 3	
13. QN	Листок прапорцевий: за довжиною MS A, 2	короткий середній довгий	3 5 7	

1	2	3	4	5
14. QN	Листок прапорцевий: за шириною MS A, 2	вузький середній широкий	3 5 7	
15. (*) (+) QN	Листок прапорцевий: розмір MS A, 2	малий середній великий	3 5 7	
16. QN	Суцвіття (волоть): за щільністю VS A, 2	нещільне помірне щільне	3 5 7	
17. QN	Суцвіття: положення у просторі VS/VG A, B, 2	висхідне (пряме) напівпряме похиле	1 2 3	
18. (+) QN	Суцвіття: гілочки за довжиною MS A, 2	короткі середні довгі	3 5 7	
19. (+) QN	Квітка: за довжиною MS A, 2	коротка середня довга	3 5 7	
20. QL	Нижня квіткова луска: остюк A, VS, 2	відсутній наявний	1 9	
21. PQ	Зернівка: забарвлення VS 4	світло-коричневе світло-коричневе з жовтим відтінком	1 2	
22. QN	Рослина: початок формування волоті VS/VG A, B, 1	ранній середній пізній	3 5 7	
23. QL	Рослина: формування волоті після 1-го укосу MG/VG A, B, 3	відсутнє наявне	1 9	
24. (+) QN	Рослина: інтенсивність формування волоті після 1-го укосу MG/VG A, B, 3	слабка помірна сильна	3 5 7	
25. (*) QL	Рослина: здатність формувати стигле насіння після 1-го укосу VG, 3	відсутня наявна	1 9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів стоколосу прямого

Коди фаз розвитку рослин, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз розвитку рослин
1	формування волоті
2	цвітіння
3	відростання після 1-го укосу
4	стигле насіння

До 3. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 60, середня – 60–80, висока – понад 80.

До 11. Листок старий: стан піхви біля основи.

Спостерігають на міжвузлях середньої третини стебел.

До 15. Листок прапорцевий: розмір.

Визначається добутком довжини на ширину.

До 18. Суцвіття: гілочки за довжиною, співвідношення.

Короткі – коротші за колосок, середні – дорівнюють довжині колоска, довгі – довші за колосок.

До 19. Квітка: за довжиною, см.

Коротка – до 0,7; середня – 0,7–1,0; довга – понад 1,0.

До 24. Рослина: інтенсивність формування волоті після 1-го укосу, % рослин.

Слабка – до 5, середня – 5–15, сильна – понад 15.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин. – 2-е изд. стереот. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – 441 с.

2. Плантариум. Определитель растений on-line/ Кострец прямой (Bromopsis erecta (Huds.) Fourr.) // URL: http://www.plantarium.ru./page/view/item/6892.html

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Bromopsis erecta* (Huds.) Fourr.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Стоколос прямий**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#] 4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)

(……) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))

(……) × (……..) [ ]

материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Інше [ ]

(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: плоїдність	тетраплоїд гексаплоїд октоплоїд		4 [ ] 6 [ ] 8 [ ]
5.2 (11)	Листок старий: стан піхви біля основи	цілісна розірвана на поздовжні смужки		1 [ ] 2 [ ]
5.3 (15)	Листок прапорцевий: розмір	малий середній великий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (25)	Рослина: здатність формувати стигле насіння після 1-го укосу	відсутня наявна		1 [ ] 9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]
(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]
(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]
(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: PHLEU_PRA
PHLEU_BER

Методика
проведення експертизи сортів тимофіївки лучної і тимофіївки Бертолоні
(*Phleum pratense* L., *Phleum bertolonii* DC.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики
Методика стосується всіх сортів видів *Phleum pratense* L. і *Phleum bertolonii* DC.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння
2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1,0 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи
3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування.

По кожному заявленому сорту щорічно закладають:

– ділянки з окремими рослинами (А): кожне дослідження включає 60 рослин, розділених на ділянки по 20, 15, 12 або 10 рослин;

– рядкові ділянки (В): кожне дослідження включає 10-метрові ділянки, розділені на два повторення, тобто ділянки по 5 м.; щільність посіву 200 рослин на 1 п/м. За потреби встановлюється спеціальна експертиза.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип

Використано документ: UPOV TG /34/6,1984.

виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо промаркованих рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 2000 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 (2000) рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 2000 рослин допускаються 15 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: плоїдність (ознака 1);

– Рослина: час появи суцвіття (ознака 6);

– Рослина: за довжиною найдовшого стебла (включно з суцвіттям за повного його формування) (ознака 9).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Для сортів-еталонів вказано, до якого виду належить даний сорт:

P.b. – *Phleum bertolonii* DC. – тимофіївка Бертолоні;

P.p. – *Phleum pratense* L. – тимофіївка лучна.

Спостереження ведуться на: A – ділянки з окремими рослинами;
B – рядкові ділянки;
C – спеціальна експертиза.

7. Таблиця ознак сортів тимофіївки лучної і Бертолоні

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) PQ	Рослина: плоїдність VS–C	диплоїд	2	Aberystwyth S50 (P.b.)
		тетраплоїд	4	
		гексаплоїд	6	Farol (P.p.)
2. (+) QN	Рослина: швидкість формування суцвіть у рік сівби MG/VG–A, B	відсутнє або дуже повільна	1	
		повільна	3	Aberystwyth S48 (P.p.)
		середня	5	Farol (P.p.)
		швидка	7	Ramona (P.p.)
		дуже швидка	9	
3. PQ	Листок: зелене забарвлення (на другому році життя до фази виходу у трубку) VG–B	світле	3	Aberystwyth S51 (P.p.)
		помірне	5	Topas (P.p.)
		темне	7	Allgreen (P.b.)
4. QN	Листок: за шириною (як для 3) MS–B	вузький	3	Ramona (P.p.)
		середній	5	Farol (P.p.)
		широкий	7	Esrimo (P.p.)
5. (+) PQ	Рослина: габітус (як для 3) VG–A	прямий	1	
		напівпрямий	3	Phlewiola (P.p.)
		проміжний	5	
		напіврозлогий	7	Castella (P.p.)
		розлогий	9	
6. (*) (+) QN	Рослина: час появи суцвіття (на другий рік вегетації) VG–A, B	дуже ранній	1	Ramona (P.p.)
		ранній	3	Topas (P.p.)
		середній	5	Barmidi (P.p.)
		пізній	7	Farol (P.p.)
		дуже пізній	9	Aberystwyth S48 (P.p.)
7. (*) (+) QN	Прапорцевий листок: за довжиною (на найбільш репрезентативному стеблі впродовж 2-х тижнів після викидання суцвіття) MS–A	дуже короткий	1	Aberystwyth S50 (P.b.)
		короткий	3	Ramona (P.p.)
		середній	5	Aberystwyth S352 (P.p.)
		довгий	7	Pecora (P.p.)
		дуже довгий	9	
8. (+) QN	Прапорцевий листок: за шириною (як для 7) MS–A	дуже вузький	1	
		вузький	3	Ramona (P.p.)
		середній	5	Mirage (P.p.)
		широкий	7	Esrimo (P.p.)
		дуже широкий	9	
9. (*)	Найдовше стебло: за довжиною (включно з	дуже коротке	1	Aberystwyth S50 (P.b.)

QN	суцвіттям за повного його формування) MG–A	коротке	3	
		середнє	5	Farol (P.p.)
		довге	7	Topas (P.p.)
		дуже довге	9	

1	2	3	4	5
10. (+) QN	Стебло: верхнє міжвузля за довжиною MS–A	від короткого до середнього	4	Aberystwyth S50 (P.b.)
		середнє	5	Ramona (P.p.)
		від середнього до довгого	6	Erecta (P.p.)
11. QN	Суцвіття: за довжиною (за повного формування) MS–A	від короткого до середнього	4	Ramona (P.p.)
		середнє	5	Farol (P.p.)
		від середнього до довгого	6	Erecta (P.p.)

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів тимофіївки лучної і тимофіївки Бертолоні та методи проведення обліків

До 2. Рослина: швидкість формування суцвіть у рік сівби.

Перше спостереження: коли приблизно 20% рослин найраннішого сорту сформували суцвіття;

– код 7 для рослин з суцвіттями;

– суцвіття видаляють.

Друге спостереження: через 3–4 тижні після першого;

– код 5 для рослин з суцвіттями;

– суцвіття видаляють.

Третє спостереження: через 3–4 тижні після другого;

– код 3 для рослин з суцвіттями;

– суцвіття видаляють.

Для рослин, які не сформували суцвіть протягом усіх трьох строків спостережень, відповідає код 1. За результатами трьох спостережень обраховують середні показники за сортами.

До 5. Рослина: габітус (як для 3).

Тип куща оцінюють візуально за розташуванням листків і пагонів. Визначають кут, утворений між листками і пагонами з уявною вертикальною віссю.

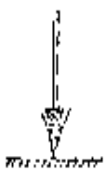

1
Прямий

3
напівпрямий

5
проміжний

7

9

напіврозлогий розлогий

До 6. Рослина: час появи суцвіття (на другий рік вегетації).

А. Ділянки з окремими рослинами

Реєструють час появи суцвіть на кожній рослині.

Рослиною, що вступила у цю фазу, вважають таку, у якої з піхви верхнього листка з'явилися верхівки трьох суцвіть. Враховуючи строки виявлення суцвіть окремих рослин, обчислюють середній показник для ділянки і сорту.

В. Рядкові ділянки

За кожного спостереження виділяють такі фази:

1 – фаза потовщення піхви верхнього листка;

2 – видно верхівки (кінчики) суцвіть;

3 – поява ¼ частини суцвіть;

4 – поява ½ частини суцвіть.

За фазу виявлення суцвіття приймають дату, коли рослини перебувають у фазі 2. За потреби показник може бути обчислений методом інтерполяції.

До 7 + 8. Прапорцевий листок: за довжиною (на найбільш репрезентативному стеблі протягом 2-х тижнів після викидання суцвіття) (7), за шириною (як для 7) (8).

За прапорцевий листок приймають перший зверху справжній листок, з піхви якого з'являється суцвіття.

Примітка. У деяких випадках на верхівці може бути приквітникоподібний листок з дуже короткою піхвою, язичком і листковою пластинкою біля основи суцвіття. Цей листок не помітний під час виявлення суцвіть, але добре помітний за повного його формування. Звичайно такий листок не має нормальної піхви і не охоплює стебло. Тому приквітникоподібний листок не вважають за прапорцевий.

До 10. Стебло: верхнє міжвузля за довжиною.

Довжину верхнього міжвузля вимірюють від найвищого вузла до основи суцвіття за повного розвитку останнього.

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Timothy (*Phleum pratense* L., *Ph. bertolonii* DC.) (TG /34/6, UPOV) // Geneva. 1984-11-07. – 17 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg034.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1.1 Ботанічна назва	*Phleum pratense* L.	[ ]
1.1.2 Загальноприйнята назва	**Тимофіївка лучна**	
1.2.1 Ботанічна назва	*Phleum bertolonii* DC.	[ ]
1.2.2 Загальноприйнята назва	**Тимофіївка Бертолоні**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: плоїдність	диплоїд	Aberystwyth S50 (P.b.)	2 [ ]
		тетраплоїд		4 [ ]
		гексаплоїд	Farol (P.p.)	6 [ ]
5.2 (6)	Рослина: час виявлення суцвіття (на другий рік вегетації)	дуже ранній	Ramona (P.p.)	1 [ ]
		ранній	Topas (P.p.)	3[ ]
		середній	Barmidi (P.p.)	5[ ]
		пізній	Farol (P.p.)	7[ ]
		дуже пізній	Aberystwyth S48 (P.p.)	9[ ]
5.3 (9)	Найдовше стебло: за довжиною (включно з суцвіттям за повного його формування)	дуже коротке	Aberystwyth S50 (P.b.)	1 [ ]
		коротке		3 [ ]
		середнє	Farol (P.p.)	5 [ ]
		довге	Topas (P.p.)	7 [ ]
		дуже довге		9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: PHLEU_PHL

Методика

проведення експертизи сортів тимофіївки степової (*Phleum phleoides* (L.) Karst.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів і гібридів виду *Phleum phleoides* (L.) Karst.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,1 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. По кожному заявленому сорту щорічно закладають:

– ділянки з окремими рослинами (A): кожне дослідження включає 60 рослин, розділених на ділянки по 20, 15, 12 або 10 рослин;

– рядкові ділянки (B): кожне дослідження включає 10-метрові ділянки, розділені на два повторення, тобто ділянки по 5 м.; щільність посіву 200 рослин на 1 п/м.

За потреби встановлюється спеціальна експертиза.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

Методику підготували: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н., УІЕСР, 2009.

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 2000 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 2000 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 2000 рослин допускаються 15 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного

сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: за висотою (ознака 1);

– Рослина: кількість стебел (ознака 3);

– Суцвіття: за довжиною (ознака 7);

– Колоскова луска: форма верхівки (ознака 11);

– Рослина: час початку цвітіння (ознака 14).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів тимофіївки степової

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MS A, 3	низька середня висока	3 5 7	
2. PQ	Рослина: габітус VG, A, 3	прямий напіврозлогий	1 2	
3. (*) QN	Рослина: кількість стебел MS A, 3	мала середня велика	3 5 7	
4. PQ	Листок: забарвлення VG A, B, 3	зелене сірувато-зелене	1 2	
5. QL	Листок: шорсткість краю VS A, 3	відсутня наявна	1 9	
6. QN	Листок: відношення довжина/ширина MS, A, 3	мале середнє велике	3 5 7	
7. (*) (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS A, 3	коротке середнє довге	3 5 7	
8. QN	Суцвіття: за шириною MS A, 3	вузьке середнє широке	3 5 7	
9. (*) (+) QN	Суцвіття: відношення довжина/ширина MS A, 3	мале середнє велике	3 5 7	
10. PQ	Суцвіття: форма поперечного перерізу VS A, 3	округла еліптична	1 2	
11. (*) PQ	Колоскова луска: форма верхівки VS A, 4	гостра з остюком	1 2	
12. (+) QN	Колоскова луска нижня: відношення довжини до довжини колоска MS, A, 4	мале середнє велике	3 5 7	
13. (+) QN	Колоскова луска нижня: відношення довжини до довжини верхньої луски MS, A, 4	мале середнє велике	3 5 7	

1	2	3	4	5
14. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MG/VG A, B, 3	ранній середній пізній	3 5 7	
15. (+) QN	Рослина: час достигання насіння VG, 5	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів тимофіївки степової

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які рекомендовано проводити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	вихід у трубку
2	колосіння
3	цвітіння
4	воскова стиглість
5	повна стиглість

До 1. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 40, середня – 40–60, висока – понад 60.

До 7. Суцвіття: за довжиною, см.

Коротке – до 6, середнє – 6–12, довге – понад 12.

До 9. Суцвіття: відношення довжина/ширина, разів.

Мале – до 12, середнє – 12–15, велике – понад 15.

До 12. Колоскова луска: відношення довжини до довжини колоска, разів.

Мале – до 1,5; середнє – 1,5–2,0; велике – понад 2,0.

До 13. Колоскова луска нижня: відношення довжини до довжини верхньої луски, разів.

Мале – до 1,2; середнє – 1,2–1,5; велике – понад 1,5.

До 14. Рослина: час початку цвітіння, місяць.

Ранній – квітень, середній – травень, пізній – червень.

До 15. Рослина: час достигання насіння, місяць.

Ранній – травень, середній – червень, пізній – липень.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. – К. Фитосоциоцентр. 1999. – С. 449.

2. Собко В. Г. Визначник рослин Київської області / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. –К.: НАНУ, НБС ім. М. М. Гришка, Дендропарк «Олександрія», 2004. – С. 53.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Phleum phleoides* (L.) Karst.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Тимофіївка степова**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний

(i) популяційні [ ]

(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]

(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (3)	Рослина: кількість стебел	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (7)	Суцвіття: за довжиною	коротке середнє довге		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (11)	Колоскова луска: форма верхівки	гостра з остюком		1 [ ] 2 [ ]
5.5 (14)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата
Коментарі:			

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.3.39 Код UPOV: BRASS_OLE

Методика
проведення експертизи сортів тифону
(*Brassica campestris* var. *oleifera* f. *biennis* DC. × *B. rapa* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів *Brassica campestris* var. *oleifera* f. *biennis* DC. × *B. rapa* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,1 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 200 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,15 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Методику підготували: Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., зав. відділом нових культур,
Рахметова С. О. – м. н. с. відділу нових культур (НБС ім. М. М. Гришка),
Лещук Н. В., к. с.-г. н., УІЕСР, 2008.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці

Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 200 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 200 рослин або частин 200 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 200 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 200 рослин допускаються десять нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють

або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: залистяність (ознака 8);

– Рослина: час початку цвітіння (ознака 14);

– Рослина: за висотою (ознака 15);

– Суцвіття: кількість на рослині (ознака 16);

– Рослина: кількість бічних пагонів І-го порядку (ознака 20);

– Стручок: за довжиною (між ніжкою і дзьобиком) (ознака 23);

– Насіння: маса 1000 шт. (ознака 27).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів тифону

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. PQ	Сім'ядольні листки: зелене забарвлення VS 1	світле помірне темне	3 5 7	
2. PQ	Рослина: форма куща VG 5	компактна напіврозлога розлога	3 5 7	
3. QN	Стебло: за товщиною VS 5	тонке середнє товсте	3 5 7	
4. (*) PQ	Листок: форма листкової пластинки VS 5	ланцетна еліптична видовжено-яйцеподібна	1 2 3	
5. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення пластинки VS 5	слабка помірна сильна	3 5 7	
6. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 5	вузька середня широка	3 5 7	
7. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 5	коротка середня довга	3 5 7	
8. (*) (+) QN	Рослина: залистяність MS 5	слабка помірна сильна	3 5 7	
9. (*) QL	Листок: часточковість VS 5	відсутня наявна	1 9	
10. (*) QN	Листок: кількість часток (повний розвиток листка) MS, 5	мала середня велика	3 5 7	
11. QL	Листок стеблообгортний: ступінь охоплення стебла VS, 5	менше половини половину більше половини	3 5 7	
12. QN	Листок: зубчастість краю VS 5	слабка помірна сильна	3 5 7	

1	2	3	4	5
13. QL	Листок: опушення VS 5	відсутнє наявне	1 9	
14. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VG 6	ранній середній пізній	3 5 7	
15. (*) (+) QN	Рослина: за висотою VS 6	низька середня висока	3 5 7	
16. (*) (+) QN	Суцвіття: кількість на рослині VS 6	мала середня велика	3 5 7	
17. PQ	Квітка: забарвлення пелюсток VS 6	лимонно-жовте жовте золотисто-жовте	3 5 7	
18. QN	Квітка: розмір MS 6	малий середній великий	3 5 7	
19. QL	Квітка: утворення пилку VS 6	відсутнє наявне	1 9	
20. (*) (+) QN	Рослина: кількість бічних пагонів I-го порядку MS 6	мала середня велика	3 5 7	
21. (+) QN	Рослина: кількість бічних пагонів II-го порядку VS 6	мала середня велика	3 5 7	
22. (+) QN	Рослина: за довжиною бічних пагонів I-го порядку VS 6	коротка середня довга	3 5 7	
23. (*) (+) QN	Стручок: за довжиною (між ніжкою і носиком) VS 7	короткий середній довгий	3 5 7	
24. (+) QN	Стручок: дзьобик за довжиною VS 7	короткий середній довгий	3 5 7	

1	2	3	4	5
25. (+) QN	Стручок: ніжка за довжиною VS 7	коротка середня довга	3 5 7	
26. PQ	Насінина: коричневе забарвлення VG 7	світле помірне темне	3 5 7	
27. (*) (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. VG 7	мала середня велика	3 5 7	
28. QL	Тенденція до формування суцвіття в рік сівби VG	відсутня наявна	1 9	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів тифону

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	**2**
Сівба III декада серпня	
1	сходи
2	розетка з 4–6 справжніх листків
Вегетація другого року	
3	розетка
4	стеблування
5	бутонізація
6	цвітіння
7	достигання насіння

До 6. Листкова пластинка: за шириною, см.

Вузька – до 7, середня – 7–15, широка – понад 15.

До 7. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 15, середня – 15–25, довга – понад 25.

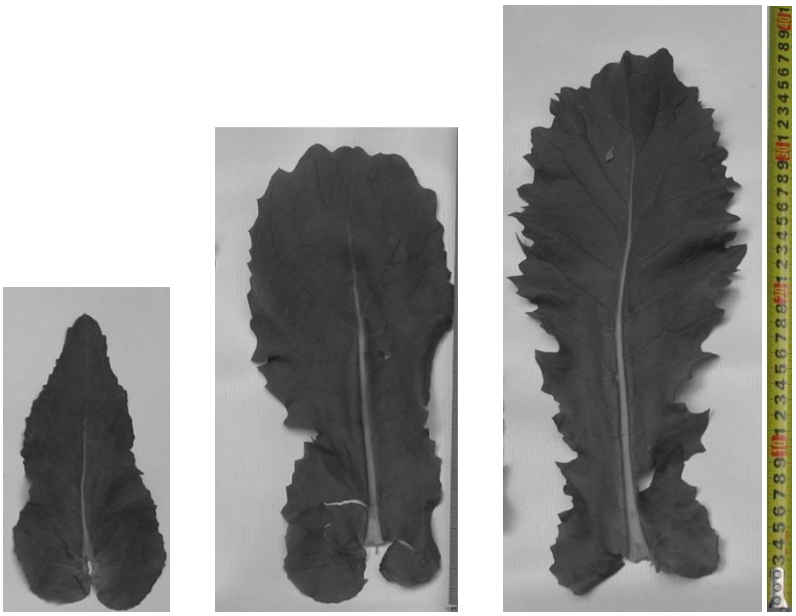

3 Коротка | 5 середня | 7 довга

До 8. Рослина: залистяність, шт.

Обстежується кількість листків на стеблі.

Слабка – до 11, помірна – 11–25, сильна – понад 25.

До 14. Рослина: час початку цвітіння, діб.

Ранній – до 240, середній – 240–270, пізній – понад 270.

До 15. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 100, середня – 100–130, висока – понад 130.

3 Низька | 5 середня | 7 висока

До 16. Суцвіття: кількість на рослині, шт.

Мала – до 9, середня – 9–20, велика – понад 20.

До 20. Рослина: кількість бічних пагонів І-го порядку, шт.
Мала – до 4, середня – 4–10, велика – понад 10.

До 21. Рослина: кількість бічних пагонів ІІ-го порядку, шт.
Мала – до 5, середня – 5–10, велика – понад 10.

До 22. Рослина: за довжиною бічних пагонів І-го порядку, см.
Коротка – до 30, середня – 30–60, довга – понад 60.

До 23. Стручок: за довжиною (між ніжкою і носиком), см.
Короткий – до 5, середній – 5–6, довгий – понад 6.

До 24. Стручок: дзьобик за довжиною, см.
Короткий – до 0,7; середній – 0,7–1,5; довгий – понад 1,5.

До 25. Стручок: ніжка за довжиною, см.
Коротка – до 1,5; середня – 1,5–3,0; довга – понад 3,0.

До 27. Насіння: маса 1000 шт., г.
Мала – до 3,5; середня – 3,5–4,3; велика – понад 4,3.

9. Література

1. Каталог завершенных научных разработок отдела новых культур. – К.: Нора-Друк, 2003. – 52 с.
2. Рослинництво: Лабораторно-практичні заняття / За ред. М. А. Бобро, С. П. Танчика, Д. М. Алімова. – К.: Урожай, 2001. – С. 71 – 74
3. Утеуш Ю. А. Кормовые ресурсы флоры Украины / Ю. А. Утеуш, М. Г. Лобас – К.: Наукова думка, 1996. – 225 с.
4. Утеуш Ю. А. Екологія нових кормових інтродуцентів в умовах Лісостепу України. – К.: Ін-т математики НАН України, 1998. – 316 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Brassica campestris* var. *oleifera* f. *biennis* DC. × *B. rapa* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Тифон**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний

(i) популяційні [ ]

(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (8)	Рослина: залистяність	слабка помірна сильна		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (14)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (15)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (16)	Суцвіття: кількість на рослині	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (20)	Рослина: кількість бічних пагонів І-го порядку	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.6 (23)	Стручок: за довжиною (між ніжкою і носиком)	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.7 (27)	Насіння: маса 1000 шт.	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: POAAA_PRA
POAAA_TRI

МЕТОДИКА
проведення експертизи сортів видів Тонконогу лучного (*Poa pratensis* L.) і Тонконогу звичайного (Poa trivialis L.) на відмінність, однорідність і стабільність групи кормових та коренеплідних на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів видів Тонконогу лучного (*Poa pratensis* L.) і Тонконогу звичайного (*Poa trivialis* L.).

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

1) Компетентний орган визначає: скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2) Мінімальна кількість насіння на один пункт дослідження закладу експертизи має становити 0,6 кг.

3) Насіння повинне бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

4) Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

1) Тривалість експертизи. Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

2) Місце експертизи. Експертизу проводять у двох пунктах дослідження закладу експертизи (основному та додатковому).

3) Умови для проведення експертизи. Експертизу виконують за умов,

* Використано документи UPOV TG /33/6, 1990, TG /33/7, 2014. Зміни і доповнення внесено: Костенко Н. П., канд. с.-г. наук, УІЕСР, 2018

що забезпечують задовільний ріст, розвиток рослин і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

4) План експертизи. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування.

По кожному заявленому сорту закладають:

– ділянки з окремими рослинами (A). На ділянці висаджують 30 рослин для апоміктичних і 60 рослин – для неапоміктичних сортів, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,40 × 0,25 м;

– рядкові ділянки (B). Кожне дослідження закладають на ділянках довжиною 8 метрів, розділених на два повторення. Щільність посіву повинна становити 200 рослин на 1 погонний метр;

– спеціальна експертиза (C) сіянців (6–10 листків) включає 20 рослин, які вирощують у теплиці.

5) Метод дослідження. Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці

Таблиці ознак:

MG – разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS – вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG – візуальна разова оцінка групи рослин;

VS – візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

6) Кількість рослин / частин рослин. Експертизі на ділянках з окремими рослинами підлягає щонайменше 30/60* рослин, у випадку рядкових ділянок 1 600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG – разове вимірювання 30/60* рослин або частин 30/60 рослин (наприклад, висота);

MS – вимірювання окремих, попередньо визначених 30/60 рослин або частин 30/60 рослин;

VG – візуальна разова оцінка 30/60* (або 1 600) рослин;

VS – візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30/60 рослин або частин 30/60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

1) Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року.

* 30 рослин для апоміктичних сортів і 60 рослин для неапоміктичних. Апоміксис – спосіб розмноження без статевого злиття клітин або ядер.

Якщо сорт- кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

2) Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності сорту на рядковій ділянці приймається популяційний стандарт 0,5 % за рівня ймовірності 95 %.

У вибірці з 1 600 рослин допускаються 13 нетипових.

Для оцінки однорідності сорту на ділянці з окремими рослинами приймається популяційний стандарт 2 % за рівня ймовірності 95 %. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові, з 30 – дві.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

3) Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– піхва листка – інтенсивність антоціанового забарвлення (ознака 1);

– рослина – час появи волоті (на другий рік вегетації) (ознака 11);

– рослина – за довжиною найдовшого стебла (включно волоть за повного розвитку) (ознака 14).

Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на:

A – ділянках з окремими рослинами;

B – рядкових ділянках;

C – у спеціальній експертизі.

Сорти-еталони виділені лише для Тонконогу лучного (*Poa pratensis* L.).

7. Таблиця ознак сортів видів Тонконогу лучного і Тонконогу звичайного

Назва ознаки		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
1	2	3	4	5
1. (*) (+) QN	Піхва листка: інтенсивність антоціанового забарвлення VS–C 23–25	відсутня або дуже слабка	1	Baron
		слабка	3	Oxford
		помірна	5	Evora
		сильна	7	Limagie
		дуже сильна	9	
2. (+) QN	Піхва листка: волоски по краю за щільністю VS–C 23–25	відсутні або дуже нещільні	1	Fylking
		нещільні	3	Julia
		помірні	5	Barblue
		щільні	7	Parade
		дуже щільні	9	
3. (*) (+) QN	Піхва листка: волоски за щільністю з обох боків безпосередньо під листковою пластинкою VS–C, 23–25	відсутні або дуже нещільні	1	Fylking
		нещільні	3	Julia
		помірні	5	Cynthia
		щільні	7	Parade
		дуже щільні	9	
4. (*) (+) QN	Піхва листка: волоски язичка за довжиною VS–C 23–25	відсутні або дуже короткі	1	Julia
		короткі	3	Geronimo
		середні	5	Baron, Parade
		довгі	7	Olymrisp, Tendos
		дуже довгі	9	
5. (*) (+) QN	Листкова пластинка: торочкові волоски на краю основи за щільністю VS–C 23–25	відсутні або дуже нещільні	1	Barsweet
		нещільні	3	Aquila
		помірні	5	Geronimo
		щільні	7	Entopper
		дуже щільні	9	
6. (*)	Листкова пластинка: опушення на	відсутнє або дуже нещільне	1	Baron

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
(+) QN	верхньому боці за щільністю VS–C 23–25	нещільне	3	Aquila
		помірне	5	Geronimo
		щільне	7	Entopper
		дуже щільне	9	
7. (*) (+) QN	Рослина: габітус (восени у рік сівби) VS–A/VG–B 29	прямий	1	
		напівпрямий	3	Julia
		проміжний	5	Limerick
		напіврозлогий	7	Yvette
		розлогий	9	
8. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення (восени у рік сівби) VS–A/VG–B, 29	дуже слабка	1	
		слабка	3	Monopoly
		помірна	5	Conni
		сильна	7	Limousine
		дуже сильна	9	Limerick
9. (*) QN	Листок: за шириною (восени у рік сівби) MS–A/VG–B, 25–29	дуже вузький	1	
		вузький	3	Limousine
		середній	5	Conni
		широкий	7	Miracle
		дуже широкий	9	
10. QN	Листок: зимове пожовтіння (у кінці зимового сезону) VG–B	відсутнє або дуже слабке	1	
		слабке	3	Tendos
		помірне	5	Julia
		сильне	7	Dormie
		дуже сильне	9	
11. (+) (*) QN	Рослина: час появи волоті (на другий рік вегетації) MG–A/MG–B 50–54	дуже ранній	1	Adam 1
		ранній	3	Balin
		середній	5	Compact
		пізній	7	Baron
		дуже пізній	9	Hifi
12. (*) (+) QN	Прапорцевий листок: за довжиною	дуже короткий	1	
		короткий	3	Miracle
		середній	5	Compact

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	(на другий рік вегетації в фазі появи волоті) MS–A, 54–58	довгий	7	Balin
		дуже довгий	9	
13. (*) (+) QN	Прапорцевий листок: за шириною MS–A 54–58	вузький	3	Limousine
		середній	5	Compact
		широкий	7	Lato
14. (*) (+) QN	Рослина: за довжиною найдовшого стебла (включно волоть за повного розвитку) MS–A, MG–B 64–68	дуже коротка	1	
		коротка	3	Limousine
		середня	5	Compact
		довга	7	Likollo
		дуже довга	9	Lato
15. (*) (+) QN	Стебло: верхнє міжвузля за довжиною (за повного розвитку) MS–A, MG–B 64–68	коротке	3	Limousine
		середнє	5	Compact
		довге	7	Balin
16. QN	Волоть: інтенсивність антоціанового забарвлення VG–A, VG–B 64–68	відсутня або дуже слабка	1	
		слабка	3	Compact
		помірна	5	Conni
		сильна	7	Baron
		дуже сильна	9	
17. (*) (+) QL	Волоть: форма головної осі місця прикріплення нижніх бічних гілочок колосків VG–A, 60–64	пряма	1	Compact
		зігнута	2	Baron
18. (+)	Волоть: форма прикріплення	закрита	1	Compact

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
QL	нижніх бічних гілочок колосків до головної осі VG–A, 64–68	відкрита	2	Baron
19. (+) PQ	Волоть: положення нижніх бічних гілочок VG–A 64–68	напівпряме	3	Tommy
		горизонтальне	5	Baron, Kimono
		напівзвисаюче	7	Dormie
		звисаюче	9	
20. (*) (+) QN	Волоть: за довжиною VG–A, VG–B 64–68	дуже коротка	1	
		коротка	3	Conni
		середня	5	Compact
		довга	7	Balin
		дуже довга	9	Lato
21. QN	Рослина: висота (за найвищим стеблом) (восени у рік сівби) MS–A, MG–B 25–29	низька	3	Limousine
		середня	5	Limerick
		висока	7	Bariris
22. (*) (+) QN	Рослина: габітус (на другий рік вегетації) VS–A, VG–B 30–35	прямий	1	
		напівпрямий	3	Danube
		проміжний	5	Compact
		напіврозлогий	7	Baron
		розлогий	9	
23. (*) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення (на другий рік вегетації) VS–A/VG–B 30–35	дуже слабка	1	
		слабка	3	Oxford
		помірна	5	Compact
		сильна	7	Bariris
		дуже сильна	9	Rhythm

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів тонконогу лучного і тонконогу звичайного та методи проведення обліків

1) Пояснення до окремих ознак

До 1. Піхва листка: інтенсивність антоціанового забарвлення

1

відсутня або дуже слабка

5

помірна

9

дуже сильна

До 2. Піхва листка: волоски по краю за щільністю

1

відсутні або дуже нещільні

5

помірні

9

дуже щільні

До 3. Піхва листка: волоски за щільністю з обох боків безпосередньо під листковою пластинкою

1

відсутні або дуже нещільні

5

помірні

9

дуже щільні

До 4. Піхва листка: волоски язичка за довжиною

1

відсутні або дуже короткі

5

середні

9

дуже довгі

До 5. Листкова пластинка: торочкові волоски на краю основи за щільністю

1

відсутні або дуже нещільні

5

помірні

9

дуже щільні

До 6. Листкова пластинка: опушення на верхньому боці за щільністю

1

відсутнє або дуже нещільне

5

помірне

9

дуже щільне

До 7. Рослина: габітус (восени у рік сівби). Визначають у фазу кущіння

До 22. Рослина: габітус (на другий рік вегетації). Визначають у фазу подовження стебла

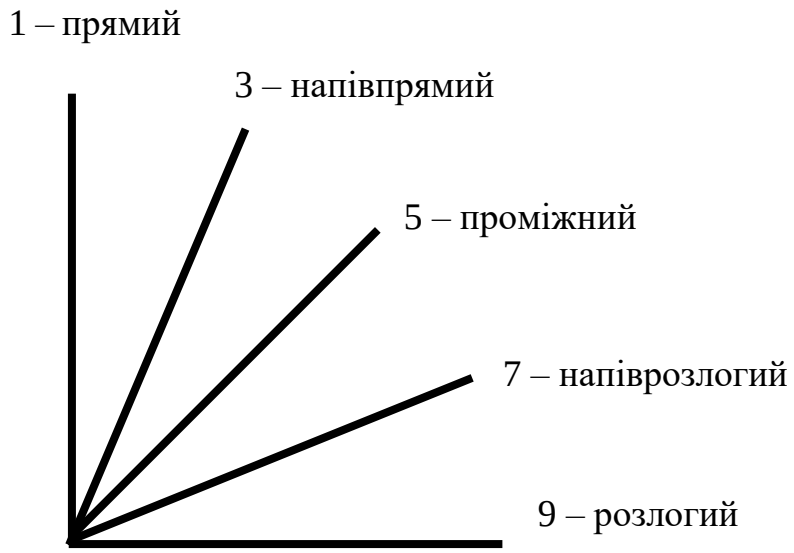

До 11. Рослина: час появи волоті (на другий рік вегетації)

Обстеження здійснюють на ділянках окремих рослин і рядкових ділянках принаймні не рідше, ніж два рази на тиждень.

А. Ділянки з окремими рослинами.

Визначають час появи волоті на кожній рослині. Рослиною, що вступила у фазу викидання волоті, вважається така, у якій з піхви прапорцевого листка з'явилися верхівки трьох колосків суцвіття (подвійний код 50). Спостерігаючи за строками викидання волотей окремих рослин, обраховують середній показник для ділянки і по сорту.

В. Рядкові ділянки.

Час появи волоті визначають у середньому по ділянці у стадію, що відповідає подвійному коду 54, коли на рослинах з'явилося 50 % волотей. Кожне обстеження на ділянці виконують у такі фази:

1 – DC 50, помітні верхівки перших трьох колосків суцвіття;

2 – DC 52, з'явилося 25 % волотей на всіх стеблах;

3 – DC 54, з'явилося 50 % волотей на всіх стеблах;

4 – DC 56, з'явилося 75 % волотей на всіх стеблах;

5 – DC 58, повне формування волоті.

До 12. Прапорцевий листок: за довжиною (на другий рік вегетації у фазі появи волоті)

До 13. Прапорцевий листок: за шириною

Виміри проводять у центральній частині рослини на типовому прапорцевому листку. Довжину прапорцевого листка вимірюють вздовж листка від верхівки листка до основи піхви; ширину – у найширшій точці листкової пластинки.

До 14. Рослина: за довжиною найдовшого стебла (включно суцвіття за повного розвитку)

Довжину найдовшого стебла вимірюють від поверхні ґрунту до верхівки повністю розвиненої волоті.

До 15. Стебло: верхнє міжвузля за довжиною (за повного розвитку)

До 20. Волоть: за довжиною

Обстеження здійснюють на найвищому стеблі рослини.

Ознака 15 (b) частина стебла вище верхнього вузла до основи суцвіття – верхнє міжвузля.

Ознака 20 (a) довжина волоті на найдовшому стеблі.

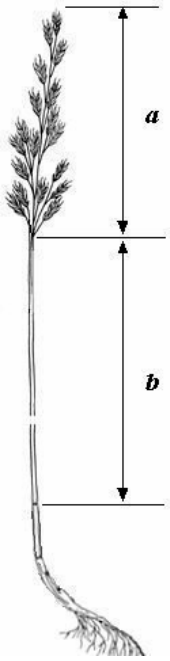

До 17. Волоть: форма головної осі місця прикріплення нижніх бічних гілочок колосків

1 2

пряма зігнута

До 18. Волоть: форма прикріплення нижніх бічних гілочок колосків до головної осі

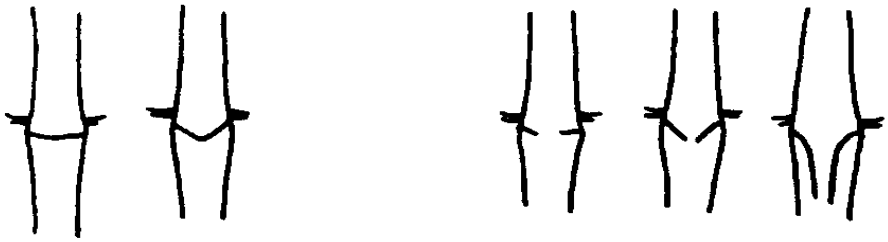

1 2

закрита відкрита

До 19. Волоть: положення нижніх бічних гілочок

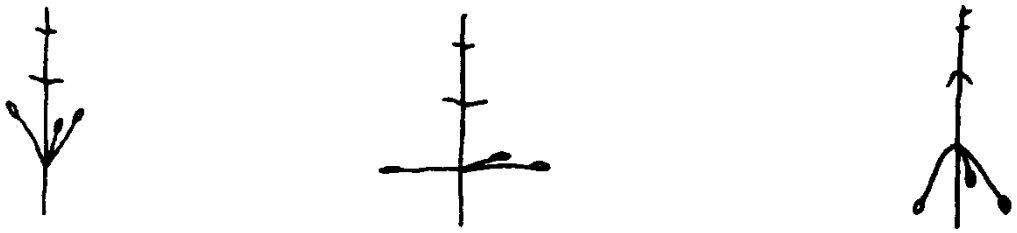

3 5 7

напівпряме горизонтальне напівзвисаюче

2) Фази росту і розвитку для трав

Усі ознаки реєструють у відповідний час на визначених рослинах. Фази росту і розвитку злакових трав визначають за допомогою подвійних кодів (DC), подібних до стадій росту зернових рослин (Zadoks, etal., 1974). Ці коди узгоджені з ВВСН-кодами (Meier, 1997).

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	2
Сходи (один паросток)	
DC 10	Перший листок виходить із колеоптиля
DC 15	П’ять розгорнутих листків
DC 19	Дев’ять розгорнутих листків або більше
Кущіння	
DC 20	Лише головний паросток (початок кущіння)
DC 23	Головний паросток і 3 пагони
DC 25	Головний паросток і 5 пагонів
DC 29	Головний паросток і 9 пагонів
Подовження стебла	
DC 30	Псевдостебло пряме (формуються листкові пластинки)
DC 31	Поява першого вузла (на ранніх стеблах усіх рослин)
DC 35	Поява п’яти вузлів (на 50 % усіх рослин)
DC 39	Поява язичка / вушка на прапорцевому листку (перед виходом у трубку)
Трубкування	
DC 41	Поява прапорцевого листка (слабке потовщення суцвіття, рання стадія трубкування)
DC 45	Потовщення піхви (пізня стадія трубкування)
DC 47	Розкриття прапорцевого листка
DC 49	Поява перших остюків (лише в остистих форм)
Поява суцвіття (волотей) (переважно не синхронна)	
DC 50	Видимі верхівки трьох колосків волоті
DC 52	Поява 25 % волотей (на всіх стеблах)
DC 54	Поява 50 % волотей (на всіх стеблах)
DC 56	Поява 75 % волотей (на всіх стеблах)

Продовження таблиці

1	2
DC 58	Повне формування волоті
Цвітіння (переважно не синхронне)	
DC 60	Початок цвітіння
DC 64	Повне цвітіння (зацвіло 50 % рослин)
DC 68	Завершення цвітіння

9. Використана література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Kentucky Bluegrass ((*Poa pratensis* L.) (TG /33/6, UPOV) Geneva, 1990. 10–12. 24 P. URL : www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg033.pdf.

2. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Kentucky Bluegrass (*(Poa pratensis* L.) (TG /33/7, UPOV) Geneva, 2014. 04–09. 22 P. URL : www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg033.pdf.

3. Дзюбенко Н. И., Дзюбенко Е. А. Дикие родичи культурных растений. Poa trivialis L. – Мятлик обыкновенный. URL : http://www.agroatlas.ru/ru/content/related/Poa_trivialis/index.html.

4. RBG Kew: GrassBase The Online World Grass Flora Kew Gardens. W.D. Clayton, M.S. Vorontsova, K.T. Harman & H. Williamson. https://www.kew.org/data/grassbase.

5. BOTANY.cz » POA TRIVIALIS L. – lipnice obecná / lipnica pospolitá. URL : botany.cz/cs/poa-trivialis.

6. Флора Сибири / Доронькин В. М. и др. Том 14: Дополнения и исправления. Алфавитные указатели. / ред. д-ра биол. наук, проф. Малышева Л. И., под ред. д-ра биол. наук Пешковой Г. А., д-ра Байковой К. С. Новосибирск : Наука, 2003. 188 с.

7. Ю. Кобів. Словник українських наукових і народних назв судинних рослин (Серія «Словники України»). К. : Наук. думка, 2004. 800с.

8. Определитель высших растений Украины / Доброчаева Д. Н. и др. 2-е изд. К. : Наук. думка, 1987. 548 с.

9. Вехов В. Н. Культурные растения СССР. М. : Мысль, 1978. 336 с.

10. Технічна анкета

Номер заявки

(не заповнюється заявником)
Annex to Application
(not to be filled in by the applicant)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА СОРТУ
TECHNICAL QUESTIONNAIRE VARIETY

Щодо гібридних сортів, які є об'єктом заявки, батьківські компоненти надаються для експертизи згідно з методикою проведення кваліфікаційної експертизи сортів рослин на відмінність, однорідність і стабільність, крім Технічної анкети, що заповнюється на гібридний сорт.

Технічна анкета заповнюється на кожен батьківський компонент.

In the case of hybrid varieties which are the subject of an application for plant breeders' rights, and where the parent lines are to be submitted as a part of the examination of the hybrid variety, this Technical Questionnaire should be completed for each of the parent lines, in addition to being completed for the hybrid variety.

1.Предмет Технічної анкети
1. Subject of the Technical Questionnaire

1.1. Ботанічний таксон (вид) (латинською мовою) 1.1 Botanical name species (in Latin Language)	*Poa pratensis* L. [ ]
	Poa trivialis L. [ ]
1.2. Ботанічний таксон (вид) (українською мовою) 1.2 Botanical name species (in Ukrainian Language)	Тонконіг лучний [ ]
	Тонконіг звичайний [ ]

2. Заявник(и)
2. Applicant(s)
Прізвище, ім'я, по батькові (найменування)
Name (denomination)

Автор(и)
Autor(s)

3. Назва сорту
3. Variety denomination

4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту
4. Information on the breeding scheme and propagation of the variety
4.1. Схема селекції
4.1. Breeding scheme
Сорт, одержаний в результаті:
Variety resulting from:

4.1.1. схрещування
crossing
а) контрольоване схрещування ☐
a) controlled cross
(точно вказати батьківські сорти)
(please state parent varieties)
б) частково відоме схрещування ☐
b) partially known cross
(вказати відомий батьківський сорт(и))

(please state known parent variety(ies))

в) невідоме схрещування ☐
v) unknown cross

4.1.2. мутація ☐
mutation

(визначити батьківський сорт) (please state parent variety)

4.1.3. виявлення та поліпшення ☐
discovery and development

(точно визначити, де і коли виявлено та як поліпшено)
(please state where and when discovered and how developed)

4.1.4. інше ☐
other

(надати деталі)
(please provide details)

4.2. Метод розмноження сорту:
method of propagating the variety

4.2.1. сорти, що розмножуються насінням
seed-propagated varieties

а) самозапилення ☐
a) self-pollination

б) перехресне запилення
b) cross-pollination

популяція ☐
population

синтетичний сорт ☐
synthetic variety

в) гібрид ☐
c) hybrid

Щодо гібридних сортів схема розмноження гібрида має бути представлена на окремому аркуші і містити детальну інформацію про всі батьківські компоненти, що потрібні для розмноження гібрида:
In the case of hybrid varieties the production scheme for the hybrid should be provided on a separate sheet. This should provide details of all the parent lines required for propagating the hybrid e.g.

Простий гібрид ♀ × ♂ Трьохлінійний гібрид ♀ × ♂ → (♀ × ♂) × ♂ і має визначати, зокрема:
Single Hybrid Three-Way Hybrid and should identify in particular:

а) будь-які чоловічі стерильні лінії
a) any male sterile lines

б) систему підтримки чоловічих стерильних ліній
b) maintenance system of male sterile lines.

г) інші ☐
d) other

(надати детальну інформацію)
(please provide details)

4.2.2 сорти, що розмножуються вегетативно:
vegetative propagation

а) живці ☐
a) cuttings

б) розмноження *in vitro* ☐
b) *in vitro* propagation

в) інші (установлений метод) ☐
c) other (state method)

4.2.3. інші ☐
other

(надати детальну інформацію)
(please provide details)

5. Ознаки сорту
Variety characteristis

Назва ознаки Variety denomination		Ступінь проявлення Manifestation	Сорт-еталон Example variety	Код Code
5.1 (1)	Піхва листка: інтенсивність антоціанового забарвлення Leaf sheath: anthocyanin coloration	відсутня або дуже слабка absent or very weak	Baron	1 ☐
		слабка weak	Barblue, Cleopatra	3 ☐
		помірна medium	Ampellia	5 ☐
		сильна strong	Aquila	7 ☐
		дуже сильна very strong		9 ☐
5.2 (11)	Рослина: час появи волоті (на другий рік вегетації) Time of panicle emergence e (in 2nd year)	дуже ранній very early	Kenblue	1 ☐
		ранній early	Merpona	3 ☐
		середній medium	Fylking, Trampas	5 ☐
		пізній late	Baron, Limousine	7 ☐
		дуже пізній very late	America	9 ☐
5.3 (14)	Рослина: за довжиною найдовшого стебла (включно волоть за повного розвитку) Stem: length of longest stem (panicle included; when fully expanded)	дуже коротке very short		1 ☐
		коротке short	Melba	3 ☐
		середнє medium	Cynthia	5 ☐
		довге long	Julia	7 ☐
		дуже довге very long		9 ☐

6. Подібні сорти та відмінності між ними
6. Similar varieties and differences from these varietiecs
Цю таблицю та рядок коментарів використовувати для надання інформації про те, як об'єкт заявки відрізняється від сорту (сортів), який (які) з вашої точки зору є найбільш подібними. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести експертизу на відмінність більш ефективним методом
Please use the following table and box for comments to provide information on how your candidate variety differs from the variety (or varieties) which, to the best of your knowledge, is (or are) most similar. This information may help the examination authority to conduct its examination of distinctness in a more efficient way

Назва(и) сорту(ів) подібного(их) до сорту-кандидата Denomination(s) of variety(ies) similar to your candidate variety	Ознака(и), за якою (якими) сорт-кандидат відрізняється від подібних сортів Characteristic(s) in which your candidate variety differs from the similar variety(ies)	Прояв ознак(и) подібних(ого) сортів(у) Describe the expression of the characteristic(s) for the similar variety(ies)	Прояв ознак(и) сорту-кандидата Describe the expression of the characteristic(s) for your candidate variety
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

Коментарі
Comments

7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
Additional information which may help in the examination of the variety

7.1. Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти відрізнити сорт, крім інформації, що надана в розділах 5 та 6?
In addition to the information provided in sections 5 and 6, are there any additional characteristics which may help to distinguish the variety?

Так ☐ Ні ☐
Yes No

(якщо так, описати ці ознаки)
(if yes, please provide details)

7.2. Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?
Are there any special conditions for growing the variety or conducting the examination?

Так ☐ Ні ☐
Yes No

(якщо так, описати ці умови)
(if yes, please provide details)

7.3. Інша інформація (широке використання)
Other information Main use

(надати детальну інформацію)
(please provide details)

8. Дозвіл на використання
Autorization for release

а) чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?
a) Does the variety require prior authorization for release under legislation concerning the protection of the environment, human and animal health?

Так ☐ Ні ☐
Yes No

б) чи було одержано такий дозвіл?
b) Has such authorization been obtained?

Так ☐ Ні ☐
Yes No

Якщо відповідь на підпункт «б» є позитивною, просимо надати копію дозволу
If the answer to «b» is yes, please attach a copy of the authorization

9. Інформація щодо використання ГМО при створенні сорту
Information on use of GMOs for creating a variety

а) чи був генетичний матеріал змінений за допомогою штучних прийомів перенесення генів, які не відбуваються у природних умовах?
a) Has the genetic material been altered by artificial means of transfeering genes that do not occur in natural conditions?

Так ☐ Ні ☐
Yes No

б) чи потребує сорт державної реєстрації ГМО згідно із законодавством?
b) Does a variety need to have GMO state registration in accordance with the law?

Так ☐ Ні ☐
Yes No

Якщо відповідь на пункт «б» є позитивною, просимо надати науково обґрунтовану оцінку ризику.
If the answer to «b» is yes, please attach a copy of the authorization

10. Інформація щодо посадкового матеріалу, що має проходити експертизу чи поданий на експертизу
Information on plant material to be examined or submitted for examination

10.1. Прояв ознаки або декількох ознак сорту може перебувати під впливом таких факторів, як шкідники чи хвороба, хімічна обробка (наприклад, ростові речовини або пестициди), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку дерева тощо.

The expression of a characteristic or several characteristics of a variety may be affected by factors, such as pests and disease, chemical treatment (e.g. growth retardants or pesticides), effects of tissue culture, different rootstocks, scions taken from different growth phases of a tree, etc

Так ☐ Ні ☐
Yes No

Зазначити такі ознаки, фактор впливу та прояв

The expression of a characteristic or several characteristics of a variety may be affected by factors, such as pests and disease, chemical treatment (e.g. growth retardants or pesticides), effects of tissue culture, different rootstocks, scions taken from different growth phases of a tree, etc.

_____

10.2. Посадковий матеріал об'єкта заявки не має зазнавати будь-якої обробки, що може вплинути на прояв ознак сорту, поки Компетентний орган дозволить або запропонує зробити це. Якщо посадковий матеріал зазнав такої обробки, про неї має бути надана повна інформація. Вказати, наскільки вам відомо, що посадковий матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

The plant material should not have undergone any treatment which would affect the expression of the characteristics of the variety, unless the competent authorities allow or request such treatment. If the plant material has undergone such treatment, full details of the treatment must be given. In this respect, please indicate below, to the best of your knowledge, if the plant material to be examined has been subjected to:

а) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма)..... Так ☐ Ні ☐
a) Microorganisms (e.g. virus, bacteria, phytoplasma) Yes No

б) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди)..... Так ☐ Ні ☐
b) Chemical treatment (e.g. growth retardant, pesticide) Yes No

в) культури тканини..... Так ☐ Ні ☐
c) Tissue culture Yes No

г) інших факторів..... Так ☐ Ні ☐
g) Other factors Yes No

Надати детальну інформацію щодо пунктів, де вказано "так"

Please provide details for where you have indicated "yes"

_____

10.3. Чи був посадковий матеріал об'єкта заявки, призначений для експертизи, перевіреним на наявність вірусу або інших патогенів?

Has the plant material to be examined been tested for the presence of virus or other pathogens?

Так..... ☐
Yes

(просимо надати деталі) _____
(please provide details as specified by the Authority)

Ні..... ☐
No

Інформація, наведена в цій анкеті, є достовірною

I hereby declare that, to the best of my knowledge, the information provided in this form is correct

Ініціали та прізвище уповноваженої особи _____
Applicant's name

Підпис _____ Дата _____-_____-_____
Signature Date

УДК 633.4.494 Код UPOV: HLNTS_TUB

Методика
проведення експертизи сортів топінамбура (*Helianthus tuberosus* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Helianthus tuberosus* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – бульби (столони) середнього розміру

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається рослинний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість бульб діаметром 3,0–5,0 см, довжиною 7,5–10,0 см, вагою 40–50 г має становити 50 шт. або 2,0 кг, кожна з них запакована в окремий пакет.

2.3 Рослинний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості садивного матеріалу і сортових характеристик.

2.4 Рослинний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 48 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,50 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Методику підготували: Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., зав. відділом нових культур Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка;
Лещук Н. В., к. с.-г. н., с. н. с. Українського інституту експертизи сортів рослин, 2007.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказується в другій колонці

Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 48 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 48 рослин або частин 48 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 48 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 48 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного

сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: кількість стебел (ознака 2);

– Рослина: тип галуження (ознака 4);

– Стебло: опушення (ознака 8);

– Листки: розміщення на стеблі (ознака 15);

– Листок: форма листкової пластинки (ознака 16);

– Кошик: забарвлення язичкових квіток (ознака 20);

– Рослина: кількість бульб у кущі (ознака 23);

– Бульба: форма (ознака 26).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів топінамбура

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) QN	Рослина: за висотою MG/VG 4	низька середня висока	3 5 7	
2. (*) (+) QN	Рослина: кількість стебел VS 3	мала середня велика	3 5 7	
3. PQ	Рослина: габітус VG 3	прямий напівпрямий напіврозлогий розлогий	1 3 5 7	
4. (*) (+) PQ	Рослина: тип галуження VG 3	моноподіальний симподіальний змішаний	1 2 3	
5. QN	Стебло: за довжиною (найдовше з кошиком) MG 4	дуже коротке коротке середнє довге дуже довге	1 3 5 7 9	
6. (+) QN	Стебло: за товщиною MG 4	тонке середнє товсте	3 5 7	
7. (*) PQ	Стебло: форма нижнього міжвузля VS 4	сплюснута циліндрична багатогранна	1 2 3	
8. (*) QL	Стебло: опушення VG 4	відсутнє наявне	1 9	
9. (*) (+) QN	Стебло: ступінь опушення VS 4	слабкий помірний сильний	3 5 7	
10. (+) PQ	Стебло: форма поперечного перерізу VS 4	циліндрична сплюснута багатогранна	1 2 3	
11. (+) QN	Стебло: кількість міжвузлів MG 4	мала середня велика	3 5 7	

1	2	3	4	5
12. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VS 4	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
13. PQ	Листок: зелене забарвлення пластинки VG 3	світле помірне темне	3 5 7	
14. QL	Листок: за положенням у просторі VG 3	прямий похилий поникий	1 2 3	
15. (*) (+) QL	Листки: розміщення на стеблі VG 3	чергове супротивне кільчасте	1 2 3	
16. (*) (+) PQ	Листок: форма листкової пластинки VG 3	яйцеподібна овальна ланцетна серцеподібна	1 2 3 4	
17. QL	Листок: зубчастість VG 3	відсутня наявна	1 9	
18. QL	Кошик: антоціанове забарвлення чашечки VG 4	відсутнє наявне	1 9	
19. (+) PQ	Кошик: за типом VG 4	простий напівповний повний	3 5 7	
20. (*) PQ	Кошик: забарвлення язичкових квіток VS 4	світло-жовте жовте оранжеве	1 2 3	
21. PQ	Кошик: форма диска трубчастих квіток VG 4	випукла горизонтальна увігнута	1 2 3	
22. (+) QN	Кошик: діаметр диска трубчастих квіток VS 4	малий середній великий	3 5 7	
23. (*) (+) QN	Рослина: кількість бульб у кущі MS 5	мала середня велика	3 5 7	

1	2	3	4	5
24. (*) QL	Бульба: антоціанове забарвлення VG 5	відсутнє наявне	1 9	
25. (*) QL	Бульба: поширення антоціанового забарвлення VG 5	у вічках локально суцільно	1 2 3	
26. (*) (+) PQ	Бульба: форма VS 5	округло-овальна конусоподібна спіралеподібна булавоподібна інша	1 2 3 4 5	
27. (*) QN	Бульба: розмір MG 5	малий середній великий	3 5 7	
28. (*) QL	Бульба: горбкуватість поверхні VS 5	відсутня наявна	1 9	
29. (*) QL	Бульба: ступінь горбкуватості VS 5	слабкий помірний сильний	3 5 7	
30. (*) (+) QN	Сім’янки: маса 1000 шт. MG 6	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів топінамбура

Фази росту й розвитку рослин топінамбура

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сходи
2	стеблування
3	бутонізація
4	цвітіння
5	плодоношення
6	стигле насіння

До 1. Рослина: за висотою, м.

Вимірюють на 30-у добу після сходів.

Низька – до 2, середня – 2–3, висока – понад 3.

До 2. Рослина: кількість стебел, шт.

Мала – 2, середня – 3–4, велика – понад 4.

До 4. Рослина: тип галуження.

1
Моноподіальний

2
симподіальний

3
змішаний

До 6. Стебло: за товщиною.

Вимірюють товщину на висоті нижньої третини стебла.

3
Тонке

5
середнє

7
товсте

До 9. Стебло: ступінь опушення.

3
Слабкий

5
помірний

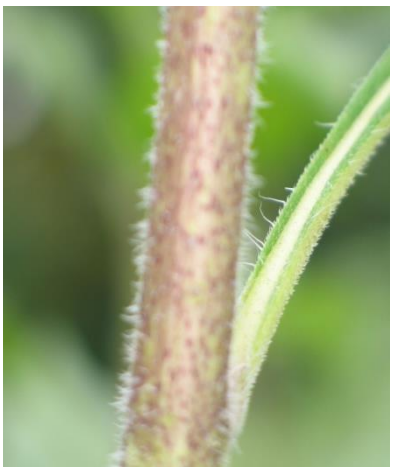

7
сильний

До 10. Стебло: форма поперечного перерізу.

1
Циліндрична

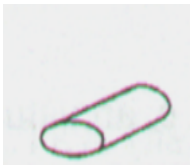

2
сплюснута

3
багатогранна

До 11. Стебло кількість міжвузлів.

3
Мала

5
середня

7
велика

До 15. Листки: розміщення на стеблі.

Чергове супротивне кільчасте

До 16. Листок: форма листкової пластинки.

Яйцеподібна овальна ланцетна серцеподібна

До 19. Кошик: за типом.

3
Простий

5
напівповний

7
повний

До 22. Кошик: діаметр диска трубчастих квіток.

3
Малий

5
середній

7
великий

До 23. Рослина: кількість бульб у кущі, шт.

Мала – до 10, середня – 10–30, велика – понад 30.

До 26. Бульба: форма.

1
Округло-овальна

2
конусоподібна

3
спіралеподібна

4
булавоподібна

5
інша

До 30. Сім’янки: маса 1000 шт., г.

Мала – 5–6, середня – 7–9, велика – понад 9.

9. Література

1. Володарська А. Т. Вітаміни на грядці / А. Т. Володарська, О. М. Скляревський. – К.: Урожай, 1989. – С. 109.
2. Рахметов Д. Б. Інтродукція рослин та біоекоконверсія землеробства Полісся / Д. Б. Рахметов, В. П. Фещенко. – К.: Вид-во фірма «Друк», 2006. – 149 с.
3. Рихлівський І. П. Біологічні та агрохімічні основи сучасної технології вирощування топінамбура. – К.: Фітосоціоцентр, 2000. – 224 с.
4. Утеуш Ю. А. Новые перспективные кормовые культуры. – К.: Наукова думка, 1991. – С. 31–42.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Helianthus tuberosus* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Топінамбур**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються вегетативно
(a) розмноження *in vitro* [ ]

(b) бульбами (столонами) [ ]
(d) інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (2)	Рослина: кількість стебел	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (4)	Рослина: тип галуження	моноподіальний симподіальний змішаний		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.3 (8)	Стебло: опушення	відсутнє наявне		1 [ ] 9 [ ]
5.4 (15)	Листки: розміщення на стеблі	чергове супротивне кільчасте		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.5 (16)	Листок: форма листкової пластинки	яйцеподібна овальна ланцетна серцеподібна		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]
5.6 (20)	Кошик: забарвлення язичкових квіток	світло-жовте жовте оранжеве		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.7 (23)	Рослина: кількість бульб у кущі	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.8 (26)	Бульба: форма	округло-овальна конусоподібна спіралеподібна булавоподібна інша		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ] 5 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, з вашої точки зору, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.4.494 Код UPOV: HLNTS_TAN

Методика

проведення експертизи сортів топінсоняшнику (*Helianthus tuberosus* L. × *H. annuus* L.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Helianthus tuberosus* L. × *H. annuus* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – бульби (столони) середнього розміру

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли і куди постачається рослинний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість рослинного матеріалу (бульб середньою вагою 43–53 г) має становити 50 шт. або 2,5 кг. Разом з гібридом надсилають батьківські компоненти, щонайменше 20 бульб кожного (1,0 кг).

2.3 Рослинний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості садивного матеріалу і сортових характеристик.

2.4 Рослинний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 48 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,7 × 0,3 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н.,
Ткаченко В. М., к. с.-г. н., Мамайсур В. В., м. н. с., УІЕСР, 2011.

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 48 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 48 рослин або частин 48 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 48 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 48 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: здатність до галуження (ознака 2);

– Рослина: кількість стебел (ознака 7);

– Листок: розмір (ознака 11);

– Бульба: поширення антоціанового забарвлення (ознака 31).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів топінсоняшнику

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) QN	Рослина: за висотою MS 3	низька середня висока	3 5 7	
2. (*) QN	Рослина: здатність до галуження VG 3	слабка середня сильна	3 5 7	
3. (+) QN	Стебло: за товщиною MS 3	тонке середнє товсте	3 5 7	
4. QL	Стебло: ребристість VS 3	відсутня наявна	1 9	
5. QL	Стебло: опушення VS 3	відсутнє наявне	1 9	
6. QN	Стебло: кількість міжвузлів MS, 3	мала середня велика	3 5 7	
7. (*) (+) QN	Рослина: кількість стебел MS 3	мала середня велика	3 5 7	
8. (*) PQ	Листкова пластинка: форма VS 3	ланцетна яйцеподібна овальна серцеподібна	1 2 3 4	
9. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 3	коротка середня довга	3 5 7	
10. (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 3	вузька середня широка	3 5 7	
11. (*) (+) QN	Листок: розмір VS 3	малий середній великий	3 5 7	
12. QN	Листок: черешок за довжиною MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
13. (*) QL	Листок: зубчатість краю VS 3	відсутня наявна	1 9	

1	2	3	4	5
14. PQ	Листок: зелене забарвлення VS, 3	світле помірне темне	3 5 7	
15. QL	Листок: восковий наліт VS 3	відсутній наявний	1 9	
16. QN	Для сортів, що цвітуть. Квітка язичкова: жовте забарвлення VS, .3	світле помірне темне	3 5 7	
17. QL	Для сортів, що цвітуть. Квітка язичкова: глянсуватість пелюстки VS, 3	відсутня наявна	1 9	
18. (+) QN	Для сортів, що цвітуть. Кошики: кількість на стеблі MS, 3	мала середня велика	3 5 7	
19. PQ	Для сортів, що цвітуть. Кошик: за типом VS, 3	простий напівповний повний	3 5 7	
20. (+) QN	Для сортів, що цвітуть. Кошик: діаметр MS 3	малий середній великий	3 5 7	
21. QN	Для сортів, що цвітуть. Плід (сім’янка): сіре забарвлення VS, 4	світле помірне темне	3 5 7	
22. QL	Для сортів, що цвітуть. Плід: вторинне забарвлення VS	відсутнє наявне	1 9	
23. (+) QN	Для сортів, що цвітуть. Сім’янки: маса 1000 шт. MS 4	мала середня велика	3 5 7	
24. (+) QN	Бульби: кількість у кущі MS 4	мала середня велика	3 5 7	
25. PQ	Бульба: форма VS 4	видовжена веретеноподібна грушоподібна округла	1 2 3 4	
26. (+) QN	Бульба: за довжиною MS 4	коротка середня довга	3 5 7	
27. (+) QN	Бульба: діаметр MS 4	малий середній великий	3 5 7	

1	2	3	4	5
28. PQ	Бульба: забарвлення шкірки VS 4	біле жовте фіолетове рожеве червоне	1 2 3 4 5	
29. PQ	Бульба: забарвлення м’якоті VS 4	біле білувато-буре світло-коричневе жовто-коричневе	1 2 3 4	
30. QL	Бульба: антоціанове забарвлення поверхні VS 4	відсутнє наявне	1 9	
31. (*) QL	Бульба: поширення антоціанового забарвлення VS 4	у вічках локально суцільно	1 2 3	
32. (+) QN	Столони: за довжиною MS 4	короткі середні довгі	3 5 7	
33. QL	Рослина: цвітіння VS 3	відсутнє наявне	1 9	
34. QN	Для сортів, що цвітуть. Рослина: час початку цвітіння VS 2	ранній середній пізній	3 5 7	
35. QN	Рослина: тривалість періоду вегетації MS 4	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів топінсоняшнику

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сходи
2	початок цвітіння
3	повне цвітіння
4	кінець вегетації

До 1. Рослина: за висотою, м.

Низька – до 1,5; середня – 1,5–2,5; висока – понад 2,5.

До 3. Стебло: за товщиною, мм.

Тонке – до 15, середнє – 15–25, товсте – понад 25.

До 7. Рослина: кількість стебел, шт.

Мала – до 4, середня – 4–6, велика – понад 6.

До 9. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 15, середня – 15–30, довга – понад 30.

До 10. Листкова пластинка: за шириною, см.

Вузька – до 7, середня – 7–15, широка – понад 15.

До 11. Листок: розмір.

Визначають добутком довжини і ширини листкової пластинки.

До 18. Кошики: кількість на стеблі, шт.

3
Мала

5
середня

7
велика

До 20. Кошик: діаметр, см.

Малий – до 4, середній – 4–6, великий – понад 6.

До 23. Сім’янки: маса 1000 шт., г.

Мала – до 8, середня – 8–10, велика – понад 10.

До 24. Бульби: кількість у кущі, шт.

Мала – до 15, середня – 15–30, велика – понад 30.

До 26. Бульба: за довжиною, см.

Коротка – до 6, середня – 6–8, довга – понад 8.

До 27. Бульба: діаметр, см.

Вимірюють у найширшому місці бульби, за більшим діаметром.

Малий – до 3, середній – 3–4, великий – понад 4.

До 32. Столони: за довжиною, см.

Короткі – до 8, середні – 8–15, довгі – понад 15.

9. Література

1. Утеуш Ю. А. Новые перспективные кормовые культуры / Ю. А. Утеуш. – К.: Наукова думка, 1991. – С. 31–32.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Helianthus tuberosus* L. × *H. annuus* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Топінсоняшник**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються вегетативно
(a) *in vitro* [ ]
(b) бульбами (столонами) [ ]
(d) інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (2)	Рослина: здатність до галуження	слабка середня сильна		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (7)	Рослина: кількість стебел	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (11)	Листок: розмір	малий середній великий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.4 (31)	Бульба: поширення антоціанового забарвлення	у вічках локально суцільно		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту
7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?
Так [ ] Ні [ ]
(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація
(використання сорту) (фотографія)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК: 635.1.12 Код UPOV: BRASS_RAP_CAM

Методика
проведення експертизи сортів турнепсу (*Brassica rapa* L. var. *silvestris* (Lam.) Briggs.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Brassica rapa* L. var. *silvestris* (Lam.) Briggs., за винятком сортів із потовщеним коренеплодом.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 300 г. Для кожного компоненту гібридів і синтетичних сортів треба надати по 100 г насіння.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Розмір ділянок планують такий, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків, не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 300 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,30 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Використано документ UPOV TG /185/3, 2002.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказується в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота рослин);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина листків);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 300 рослин.

Усі вимірювання варто робити на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 300 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

C – спеціальна експертиза.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності батьківських ліній приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 300 рослин допускаються десять нетипових, з 60 рослин – три нетипові.

Для оцінки однорідності гібридів приймається популяційний стандарт 10% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються десять нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі,

залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування сортів рекомендовано використовувати такі ознаки:

– Плоїдність (ознака 2);

– Листок: тип (ознака 8);

– Час початку цвітіння (ознака 16) (50% рослин із щонайменше однією відкритою квіткою).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів турнепсу

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) QN	Насіння: ерукова кислота 00 C	відсутня	1	Rex
		наявна	9	Nokonova; Perko PVH
2. (*) QN	Плоїдність 00 MS	диплоїд	2	Nokonova; Rex
		тетраплоїд	4	Perko PVH
3. (+) QN	Сім'ядоляі: за довжиною 13 MS	короткі	3	
		середні	5	Rex
		довгі	7	Perko PVH
4. (+) QN	Сім'ядолі: за шириною 13 MS	вузькі	3	
		середні	5	
		широкі	7	Perko PVH
5. QN	Листок: положення 23–27 VG	пряме	1	Hysyn 100
		напівпряме	3	Tobin
		горизонтальне	5	Clan
6. (+) QN	Листок: вигин верхівки 23–27 VG	слабкий	3	Tobin
		помірний	5	Skye
		сильний	7	Fortuna
7. (*) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення 23–27 VG	слабка	3	Clan
		помірна	5	Tuli
		сильна	7	Agena
8. (*) (+) QL	Листок: тип 23–27 VS	цілісний	1	Chicon
		часточковий	2	Kova; Perko PVH
9. (+) QN	<u>Лише для сортів із часточковим листком.</u> Листок: кількість часток 23–27 MS	мала	3	Mull
		середня	5	Skye
		велика	7	Hymac
10. QL	Листок: хвилястість краю 23–27 VS	слабка	3	Tobin
		помірна	5	Kova
		сильна	7	Harmoni
11. (+) QL	Листок: зубчастість краю 23–27 VS	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
12. (*) (+) QN	Листок: за довжиною (пластинка з черешком) 23–27 MS	короткий	3	Kulta
		середній	5	Harmoni
		довгий	7	
13. (+) QN	Листок: за шириною (у найширшому місці) 23–27 MS	вузький	3	Kulta
		середній	5	Kova
		широкий	7	

1	2	3	4	5
14. (*) QL	Схильність до формування суцвіть у рік сівби; озимі типи за весняної експертизи 61–62 VG	слабка	3	Triton
		середня	5	Rex
		сильна	7	Primax
15. QL	Схильність до формування суцвіть у рік сівби; експертиза ярих типів сортів за пізньолітньої сівби 61–62 VG	слабка	3	Asko
		середня	5	Nokonova
		сильна	7	Hymac
16. (*) (+) QN	Час цвітіння (50% рослин із щонайменше однією відкритою квіткою) 61–62 MG	дуже ранній	1	Hymac; Primax
		ранній	3	Agena;
		середній	5	Kova; Rex
		пізній	7	Munro;
		дуже пізній	9	Nokonova; Triton
17. (*) PQ	Квітка: забарвлення пелюстки 62–63 VG	лимонно-жовте	1	Kulta; Perko PVH
		оранжево-жовте	2	
18. QN	Квітка: пелюстка за довжиною 62–63 MS	коротка	3	
		середня	5	Kulta
		довга	7	
19. QN	Квітка: пелюстка за шириною 62–63 MS	вузька	3	
		середня	5	Kulta
		широка	7	
20. (*) PQ	Квітка: утворення пилку 62–63 VS	відсутнє	1	MDA 1803
		наявне	9	Kova
21. (*) QN	Рослина: за загальною довжиною разом із бічними пагонами 75-89 MS	коротка	3	
		середня	5	Kulta
		довга	7	Harmoni
22. (+) QN	Стручок: за довжиною (між плодоніжкою і носиком) 75–89 MS	короткий	3	
		середній	5	Kulta
		довгий	7	Harmoni
23. (+) QN	Стручок: за шириною (у найширшому місці) 75–89 MS	вузький	3	
		середній	5	
		широкий	7	
24. (*) (+) QN	Стручок: носик за довжиною 75–89 MS	короткий	3	
		середній	5	Kulta
		довгий	7	

1	2	3	4	5
25. (+) QN	Стручок: плодоніжка за довжиною 75–89 MS	коротка	3	MDA 1803
		середня	5	Kulta
		довга	7	Noko
26. (+) QL	Насінина: частота, з якою зустрічається жовте забарвлення насінин 00 VS	відсутня або дуже мала	1	
		мала	3	
		середня	5	Corlee;
		велика	7	Monsun; Triton
		дуже велика	9	Parkland;

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів турнепсу

Якщо не вказано інше, усі спостереження на листках проводять на повністю розвинених листках прикореневої розетки.

Якщо не вказано інше, усі спостереження на стручках проводять на повністю розвинених стручках на головному стеблі в нижній третині.

До 1. Насіння: ерукова кислота.

Вміст ерукової кислоти визначають у насінні, надісланому заявником. Виражають як відсоткове відношення маси метилового ефіру відповідно до стандарту ISO у документі 5508, параграф 6.2.2.1. Насіння, яке містить 2% або менше ерукової кислоти відноситься до категорії «відсутня».

До 3 + 4. Сім’ядолі: за довжиною (3) і шириною (4).

Вимірюють у теплиці на сім’ядолях 40 паростків. Якщо дві сім’ядолі відрізняються за розміром, слід виміряти найбільшу з них. Довжину визначають як відстань між виїмкою верхівки сім’ядолі і місцем, де ширина черешка становить 4 мм. Ширину сім’ядолі вимірюють між її найширшими точками.

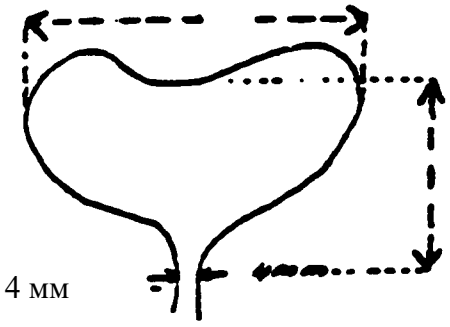

До 6. Листок: вигин верхівки.

3 Слабкий | 5 помірний | 7 сильний

До 8. Листок: тип.

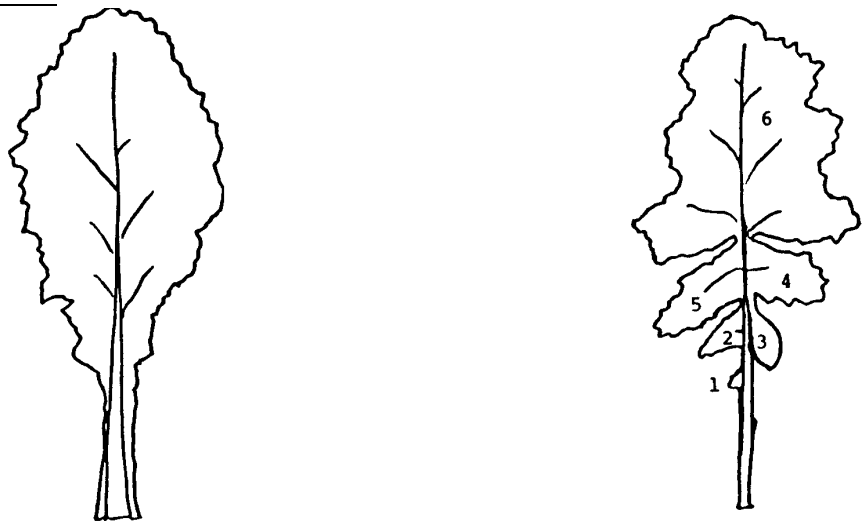

1 Цілісний | 2 часточковий

До 9. Лише для сортів із часточковим листком. Листок: кількість часток.

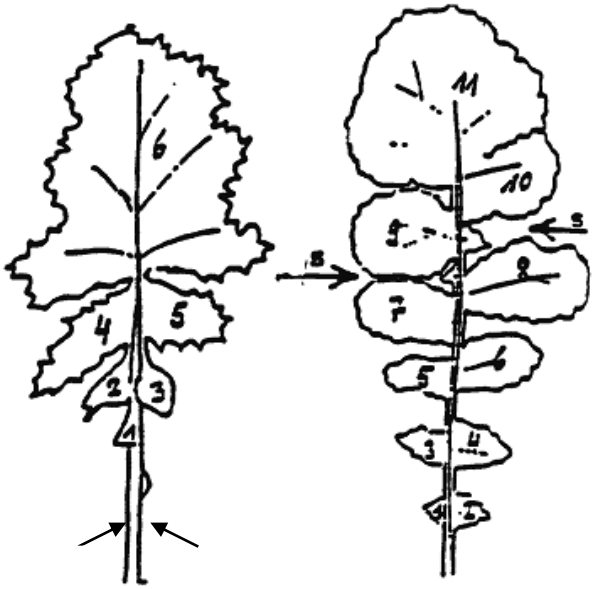

Частини листкової пластинки вважаються частками листка, якщо їхня довжина,

принаймні, дорівнює ширині черешка листка в місці прикріплення і якщо обидва надрізи пластинки мають, принаймні, половину довжини самої частки.

До 11. Листок: зубчастість.

До 12 + 13. Листок: за довжиною (пластинка з черешком) (12) і за шириною (у найширшому місці) (13).

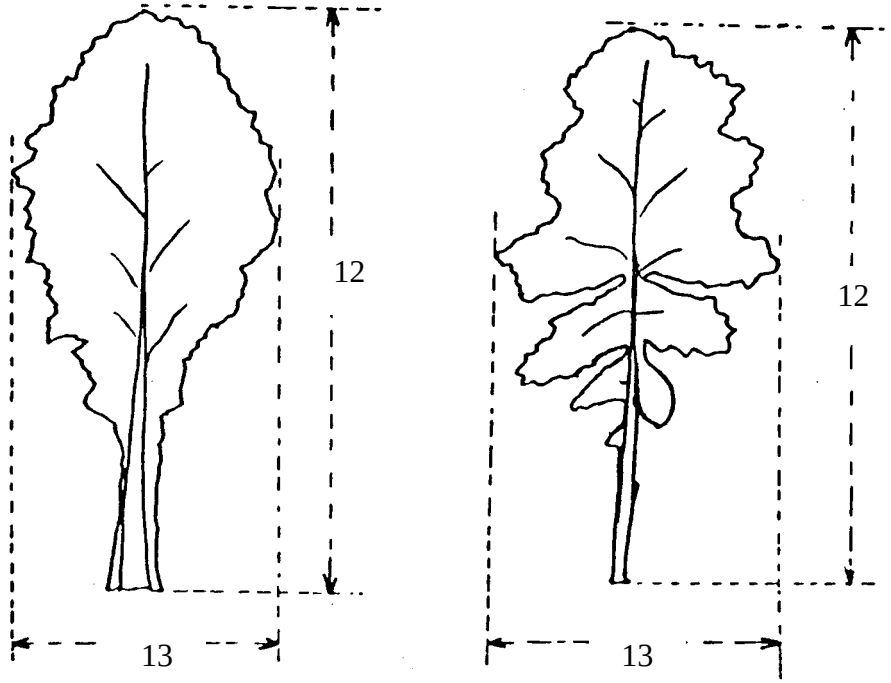

До 22–25. Стручок: за довжиною (між плодоніжкою і носиком) (22), за шириною (у найширшому місці) (23), носик за довжиною (24), плодоніжка за довжиною (25).

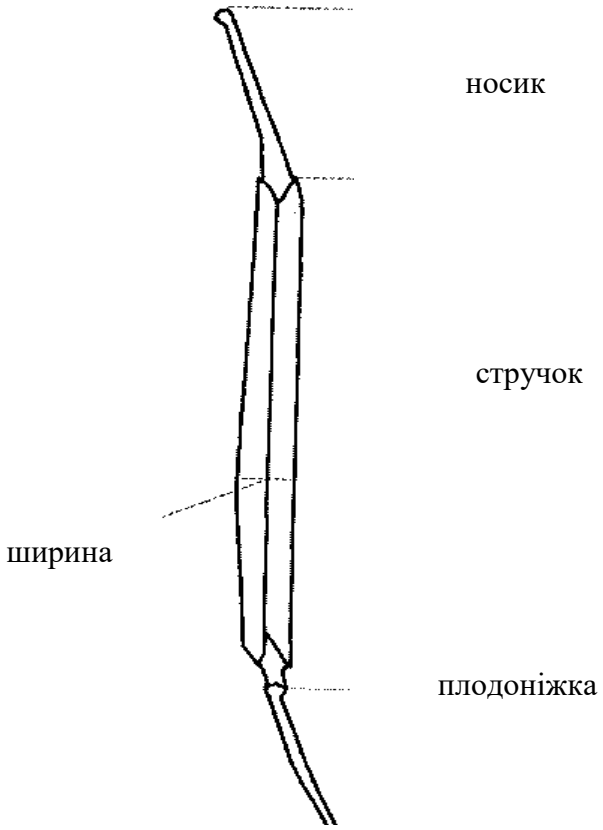

До 26. Насіння: частота, з якою зустрічається насіння з жовтим забарвленням.

Насіння представленого зразка слід перемішати і відібрати пробу, використовуючи відповідні методи.

Рекомендовано мінімальний розмір проби 500 насінин, поділених, принаймі, на 2 повторення. Перед підрахунком треба вилучити з проби недостиглі (зеленувате забарвлення) або заражені насінини. Насінини з будь-яким жовтим забарвленням на насіннєвій шкірці враховуються як наявні і вказують частоту, з якою трапляються у пробі.

Візуальна оцінка об’єму проби не дає точної оцінки частоти, з якою трапляється жовте забарвлення насінин. Цілком жовті насінини більше впливають на колір проби, ніж частково жовті.

Відповідний код до кількості жовтих насінин у пробі, %:

1 – <10%	4 – 30–39%	7 – 60–69%
2 – 10–19%	5 – 40–49%	8 – 70–79%
3– 20–29%	6 – 50–59%	9 – >80%

Фази розвитку турнепсу за Berkenkamp, 1973 р.

Коди	Загальний опис
1	**2**
0	**Проростання**
00	Сухе насіння
10	**Ріст паростків**
11	Поява сім'ядолей
13	Розвинені сім'ядолі
15	Стадія 1 листка
17	Стадія 2 листка
19	Стадія 3 листка
20	**Розетка**
21	Стадія 4 листка
22	Стадія 5 листка
23	Стадія 6 листка
24	Стадія 7 листка
25	Стадія 8 листка
26	Стадія 9–11 листка
27	12 або більше повністю розвинутих листків
30	**Подовження стебла**
31	Відстань між сім'ядолями і вегетативною точкою росту є більшою за 5 см
35	Відстань між сім'ядолями і вегетативною точкою росту є більшою за 15 см
39	Відстань між сім'ядолями і вегетативною точкою росту є більшою за 25 см
50	**Бутонізація**
51	Верхівковий бутон – наявний, не піднятий над листками
53	Верхівковий бутон підіймається вище рівня листків
57	Квітконіжки подовжуються
59	Бутони жовтіють
60	**Квітка**
61	Перший відкритий бутон на верхівковій китиці
62	Декілька бутонів відкриті на верхівковій китиці
64	Повністю сформована квітка, нижні стручки видовжуються
65	Нижні стручки починають потовщуватися, менше 5% бутонів ще не відкриті
	Насінини нижніх стручків потовщуються, всі бутони відкриті
67	**Стручок**
70	Насінини нижніх стручків досягли натурального розміру, напівпрозорі
71	Насінини нижніх стручків зелені, непрозорі
75	Всі насінини стручків на верхівковій китиці темні
79	**Достигання**
80	Насінини нижніх стручків на верхівковій китиці містять коричневі ділянки
81	Насінини верхніх стручків містять коричневі ділянки
85	Коричневі стручки ламкі, стебла сухі
89	

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Turnip Rape (*Brassica rapa* L. var. *silvestris* (Lam.) Briggs) (TG /185/3, UPOV) // Geneva. 2002-04-17. – 23 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg185.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Brassica rapa* L. var. *silvestris* (Lam.) Briggs.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Турнепс** (без потовщеного коренеплоду)	
	Весняного типу розвитку	[ ]
	Зимового типу розвитку	[ ]
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

(a) Інбредна лінія [ ]

- вказати лінію з чоловічою стерильністю
- вказати лінію з чоловічою фертильністю

(в) Гібрид [ ]

- вказати гібрид з чоловічою стерильністю
- вказати гібрид з чоловічою фертильністю

(c) Перехреснозапильний сорт [ ]

(d) Синтетичний сорт [ ]

(e) Інший (вкажіть тип) [ ]

4.1.1 Схрещування [ ]

(a) контрольоване схрещування
(вкажіть батьківські сорти)

[ ]

(b) частково відоме схрещування
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

[ ]

(c) невідоме схрещування

[ ]

4.1.2 Мутація
(зазначте батьківський сорт)

[ ]

4.1.3 Виявлено та поліпшено
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

4.2.1 У випадку гібриду слід надати схему його створення. Слід докладно описати всі батьківські лінії, потрібні для розмноження гібриду, наприклад,

(а) простий гібрид
(…….) × (…….)
материнська лінія батьківська лінія

(б) трилінійний гібрид
- використаний простий гібрид ……..
- материнська лінія простого гібриду ……..
- батьківська лінія простого гібриду ……..
- жіночу форму трилінійного гібриду ……..
- батьківську форму лінії трилінійного гібриду ……..

Особливонеобхідно вказати:
будь-яку стерильність батьківських ліній
вказують назву лінії материнської форми лінії
……..

У разі самонесумісності гібридів вказують, якщо це доречно, здатність до самозапилення лінії.

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (2)	Плоїдність	диплоїд	Nokonova; Rex	2 [ ]
		тетраплоїд	Perko PVH	4 [ ]
5.2 (8)	Листок: тип	цілісний	Chicon	1 [ ]
		часточковий	Kova; Perko PVH	2 [ ]
5.3 (16)	Час цвітіння (50% рослин із щонайменше однією відкритою квіткою)	дуже ранній	Hymac; Primax	1 [ ]
		ранній	Agena;	3 [ ]
		середній	Kova; Rex	5 [ ]
		пізній	Munro;	7 [ ]
		дуже пізній	Nokonova; Triton	9 [ ]
5.4 (17)	Квітка: забарвлення пелюстки	лимонно-жовте	Kulta; Perko PVH	1 [ ]
		оранжево-жовте		2 [ ]
5.5 (21)	Рослина: за загальною довжиною разом із бічними пагонами	коротка		3 [ ]
		середня	Kulta	5 [ ]
		довга	Harmoni	7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними
Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Основне використання: - насіння
- на фураж
- інше (спеціальне)

7.4 Інша інформація
(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма) Так [ ] Ні [ ]
(b) хімічного оброблення (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]
(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]
(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: PHACE_TAN

Методика
проведення експертизи сортів фацелії пижмолистої (*Phacelia tanacetifolia* Benth.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Phacelia tanacetifolia* Benth.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження повинно включати щонайменше 1200 рослин. Рекомендована схема розміщення рослин 0,20 × 0,01 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

Використано документ COBORU, Slupia Wielka, 1988.

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 1200 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 20 рослин або частин 20 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1200 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1200 рослин допускаються 10 нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Рослина: за висотою (ознака 4);

– Квітка: забарвлення (ознака 15);
– Рослина: час початку цвітіння (ознака 16).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів фацелії пижмолистої

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS 0,0	мала середня велика	3 5 7	
2. (*) PQ	Насінина: забарвлення VS 0,0	світло-коричневе сіро-коричневе коричневе	1 2 3	
3. QL	Рослина: габітус VS 1	прямий напівпрямий розлогий	3 5 7	
4. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 3	низька середня висока	3 5 7	
5. (*) QN	Стебло: галуження VS 3	слабке помірне сильне	3 5 7	
6. (*) PQ	Стебло: забарвлення VS 3	зелене фіолетово-зелене брунатно-зелене	1 2 3	
7. (*) QL	Стебло: опушення VS 3	відсутнє наявне	1 9	
8. QN	Листок: за довжиною MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
9. QN	Листок: за шириною MS 3	вузький середній широкий	3 5 7	
10. (*) PQ	Листок: забарвлення VS 3	світло-зелене помірно зелене сіро-зелене темно-зелене	1 2 3 4	
11. (*) QL	Листок: антоціанове забарвлення VS 3	відсутнє наявне	1 9	
12. QL	Листок: опушення VS 3	відсутнє наявне	1 9	
13. (+) QN	Суцвіття: кількість на рослині MG 4	мала середня велика	3 5 7	

1	2	3	4	5
14. (*) (+) QN	Суцвіття: кількість квіток на квітконосі головного пагона MS 4	мала середня велика	3 5 7	
15. (*) PQ	Квітка: забарвлення VS 4	світло-блакитне блакитне блакитно-фіолетове фіолетове	1 2 3 4	
16. (*) QN	Час початку цвітіння VS 2	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів фацелії пижмолистої

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
0,0	опис посівного матеріалу, доставленого на експертизу
1	перед цвітінням
2	початок цвітіння: у 10% рослин розкрито щонайменше 3 квітки
3	повне цвітіння: у 50% рослин розкрито щонайменше 3 квітки
4	через 10 діб після повного цвітіння

До 1. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – 1,2–1,7; середня – 1,8–2,0; велика – 2,1–2,5.

До 4. Рослина: за висотою, см.

Вимірюють від основи стебла до верхівки суцвіття.

До 13. Суцвіття: кількість на рослині, шт.

Мала – 1–3, середня – 4–5, велика – 6–8.

До 14. Суцвіття: кількість квіток на квітконосі головного пагона, шт.

Мала – 3–5, середня – 5–8, велика – 9–12.

9. Література

1. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Phacelia tanacetifolia* Benth.). – Słupia Wielka, 1988. – 16 S.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Phacelia tanacetifolia* Benth.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Фацелія пижмолиста**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)

(…….) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))

(…….) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Інше [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (4)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (15)	Квітка: забарвлення	світло-блакитне блакитне блакитно-фіолетове фіолетове		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]
5.3 (16)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]
(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]
(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]
(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: LAVAT_THU

Методика
проведення експертизи сортів хатьми тюрингської
(*Lavatera thuringiaca* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Lavatera thuringiaca* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 50 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 80 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,20 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

Методику розроблено: Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., зав. відділом нових культур Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка, 2007.

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на

яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 80 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 20 рослин або частин 20 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 80 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 80 рослин допускаються п’ять нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Генеративний пагін: за середньою довжиною (ознака 4);

– Листкова пластинка: форма (ознака 17);

– Листкова пластинка: форма краю (ознака 21);

– Рослина: час початку цвітіння (ознака 26);

– Віночок: форма пелюстки (ознака 30).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів хатьми тюрингської

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. PQ	Сім'ядольні листки: зелене забарвлення VS 1	світле помірне темне	3 5 7	
2. (*) QN	Рослина: кінцева фаза розвитку першого року життя VG	стеблування бутонізація цвітіння плодоношення	1 2 3 4	
3. QN	Рослина: за висотою (першого року життя) MG 3–4	низька середня висока	3 5 7	
4. (*) (+) QN	Генеративне стебло: за середньою довжиною MG 8	коротке середнє довге	3 5 7	
5. (*) PQ	Рослина: габітус VG 7	прямий напівпрямий розлогий	3 5 7	
6. (*) QN	Рослина: інтенсивність пагоноутворення VS 6	слабка помірна сильна	3 5 7	
7. QN	Стебло: інтенсивність утворення бічних пагонів першого порядку VS 6	слабка помірна сильна	3 5 7	
8. (*) PQ	Стебло: форма біля основи VS 7	сплюснута циліндрична багатогранна	1 2 3	
9. (*) QL	Стебло: опушення VS 7	відсутнє наявне	1 9	
10. (*) QN	Стебло: ступінь опушення VS 7	низький середній високий	3 5 7	
11. (*) QN	Стебло: діаметр MS 8	малий середній великий	3 5 7	
12. (+) PQ	Стебло: форма поперечного перерізу VS 8	округла сплюснута багатогранна	1 2 3	

1	2	3	4	5
13. QN	Стебло: кількість міжвузлів MG 8	мала середня велика	3 5 7	
14. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VS 7	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
15. QL	Стебло: ступінь здерев'яніння наприкінці вегетації VS 10	низький середній високий	3 5 7	
16. (*) PQ	Листок: забарвлення VS 6	світло-зелене жовто-зелене помірно-зелене темно-зелене	1 2 3 4	
17. (*) (+) PQ	Листкова пластинка: форма VS 6	пальчастолопатева пальчастороздільна пальчастонадрізана пальчасторозсічена	1 2 3 4	
18. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 6	вузька середня широка	3 5 7	
19. (*) (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 6	коротка середня довга	3 5 7	
20. (*) QN	Листок: відношення довжина / ширина MS 6	мале середнє велике	3 5 7	
21. (*) (+) PQ	Листкова пластинка: форма краю VS 6	зубчаста пилчаста двоякопилчаста	1 2 3	
22. (*) QN	Черешок: за довжиною MS 6	короткий середній довгий	3 5 7	
23. QL	Листок: за цупкістю VS 6	не цупкий цупкий	1 2	
24. (*) QL	Рослина: здатність до утворення суцвіть у перший рік життя VS 4	відсутня наявна	1 9	

1	2	3	4	5
25. (*) QN	Рослина: інтенсивність утворення генеративних пагонів VS 6	слабка помірна сильна	3 5 7	
26. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VS 8	ранній середній пізній	3 5 7	
27. (*) QL	Суцвіття: щільність китиці VS 8	компактна розгалужена	1 2	
28. (*) PQ	Квітка: забарвлення VS 8	світло-рожеве бузково-рожеве світло-бузкове	1 2 3	
29. (*) QN	Квітка: розмір MS 8	малий середній великий	3 5 7	
30. (*) (+) PQ	Віночок: форма пелюстки VS 8	коротконігтикова двічі надрізана двічі розсічена	1 2 3	
31. (*) QN	Рослина: за висотою наприкінці вегетації MS 10	низька середня висока	3 5 7	
32. (*) QN	Рослина: тривалість періоду вегетації (від відростання до достигання насіння) MG	мала середня велика	3 5 7	
33. (*) QN	Насіння: дружність достигання VG 10	не дружне помірне дружне	3 5 7	
34. PQ	Насінина: забарвлення VS 10	світло-коричневе коричневе світло-сіре сіре темно-сіре	1 2 3 4 5	
35. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. VS 10	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів хатьми тюрингської

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які проводять спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
Першого року життя	
1	сходи
2	1–3 справжніх листків
3	стеблування
4	формування генеративних органів
Другого та наступних років життя	
5	відростання
6	стеблування
7	бутонізація
8	цвітіння
9	плодоношення
10	стигле насіння

До 4. Генеративний пагін: за середньою довжиною, см.

Короткий – до 150, середній – 150–160, довгий – понад 160.

До 12. Стебло: форма поперечного перерізу

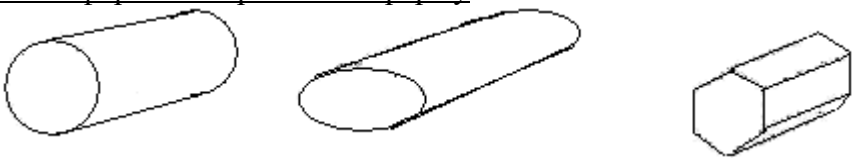

1 Округла

2 сплюснута

3 багатогранна

До 17. Листкова пластинка: форма.

1 Пальчастолопатева

2 пальчастороздільна

3 пальчастонадрізана

4 пальчасторозсічена

До 18. Листкова пластинка: за шириною, см.

Вузька – до 6, середня – 6–9, широка – понад 9.

До 19. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 5, середня – 5–8, довга – понад 8.

До 21. Листкова пластинка: форма краю.

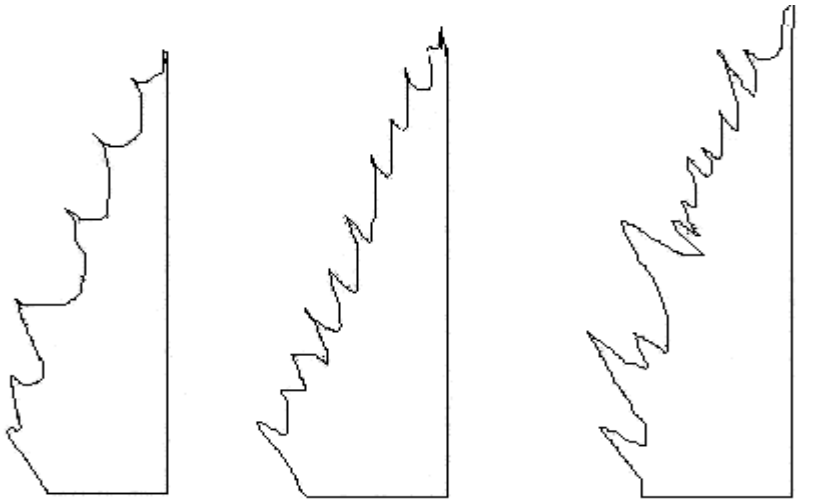

1 Зубчаста | 2 пилчаста | 3 двоякопилчаста

До 26. Рослина: час початку цвітіння, діб від початку відростання.

Ранній – до 80, середній – 80–85, пізній – понад 85.

До 30. Віночок: форма пелюстки.

1 Коротконігтикова | 2 двічі надрізана | 3 двічі розсічена

До 35. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 3,5; середня – 3,5–3,8; велика – понад 3,8.

9. Література

1. Анненко Н. Ботанический словарь / Н. Анненко. – С-Пб., 1878. – 646 с.
2. Биологический энциклопедический словарь. – Изд. 2-е, исправл. – М.: Сов. энциклопедия, 1989. – 864 с.
3. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта. – Изд. 5-е, перераб и доп. – М.: Агропромиздат, 1986. – 351 с.
4. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 93.
5. Рахметов Д. Б. Кормовые мальвы в агрофитоценозах Лесостепи Украины: интродукция, биология, сорта, возделывание. – К.: Фитосоциоцентр, 2000. – 288 с.
6. Рахметов Д. Б. Многолетние кормове культуры семейства мальвовых в Лесостепи Украины (биологические особенности, кормовая ценность, технология возделывания). – К.: Фитосоциоцентр, 2001. – 91 с.
7. Рахметов Д. Б. Інтродукція рослин та біоекоконверсія землеробства Полісся / Д. Б. Рахметов, В. П. Фещенко. – К.: Вид-во Фірма «Друк», 2006. – 149 с.
8. Серебряков Г. И. Морфология вегетативных органов высших растений. – М. Сов. наука, 1952. – 367 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Lavatera thuringiaca* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Хатьма тюрингська**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]
(b) Перехреснозапильний [ ]
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти
[ ]
(c) Гібрид
[ ]
(d) Інше
(зазначте деталі)
[ ]

4.2.2 Інше
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (4)	Генеративний пагін: за середньою довжиною	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (17)	Листкова пластинка: форма	пальчастолопатева пальчастороздільна пальчастонадрізана пальчасторозсічена		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]
5.3 (21)	Листкова пластинка: форма краю	зубчаста пилчаста двоякопилчаста		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.4 (26)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (30)	Віночок: форма пелюстки	коротконігтикова двічі надрізана двічі розсічена		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 635.965.23 Код UPOV: LATHY_ODO

Методика
проведення експертизи сортів чини запашної (*Lathyrus odoratus* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Lathyrus odoratus* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 200 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

Через непостійність денного світла, визначення кольору проводять за штучного освітлення або опівдні в кімнаті без прямих сонячних променів. Спектральний склад штучного світла освітлювального приладу має відповідати стандарту денного освітлення CIE D6500 з допустимим відхиленням, встановленим Британським стандартом 950, (частина I).

Для визначення кольору частину рослини розміщують на білому фоні, порівнюючи із RHS шкалою кольорів.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,70 м.

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н., Український інститут експертизи сортів рослин, 2010.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту

здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдо якісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин***. Експертизі підлягає щонайменше 100 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 100 рослин або частин 100 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці зі 100 рослин допускаються п’ять нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– Рослина: за висотою (ознака 1);
– Рослина: габітус (ознака 2);
– Стебло: опушення (ознака 6);
– Суцвіття: кількість квіток (ознака 10);
– Парус: за формою (ознака 17);
– Квітка: будова паруса (ознака 18);
– Рослина: час початку цвітіння (ознака 23);
– Рослина: плодоношення (ознака 24).

5.1 Якщо стан виявлення у Таблиці ознак позначено номером RHS шкали кольорів, то мають бути створені групи кольорів для використання цих ознак. Якщо ознака включена до Технічної анкети, то групи кольорів мають бути однаковими.

5.2 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів чини запашної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 2	дуже низька	1	Джумбо
		низька	3	Рамона
		середня	5	Грейс
		висока	7	
		дуже висока	9	
2. (*) PQ	Рослина: габітус VG 2	прямий	3	Руслан
		напівпрямий	5	Нептун
		розлогий	7	
3. QL	Рослина: щільність куща VS 2	нещільний	1	Красноє дєрєво
		щільний	2	Нептун
4. QL	Рослина: залистяність VS 2	мала	3	Руслан
		помірна	5	Мак
		велика	7	Мілкі Вей
5. QL	Стебло: міцність MS 2	ламке	1	
		міцне	2	Гранат
6. (*) QL	Стебло: опушення VS 2	відсутнє	1	Маяк
		наявне	9	
7. (+) QN	Листок: за довжиною MS 2	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	Мілкі Вей
8. (+) QN	Листок: за шириною MS 2	вузький	3	
		середній	5	
		широкий	7	Мілкі Вей
9. (+) QN	Прилистки: за довжиною MS 2	короткі	3	
		середні	5	
		довгі	7	Мілкі Вей
10. (*) QN	Суцвіття: кількість квіток MS 2	мала	3	Гранат
		середня	5	Мілкі Вей
		велика	7	Рамона
11. QN	Квітконос: за довжиною MS 2	короткий	3	Красноє дєрєво
		середній	5	Гранат
		довгий	7	Грейс
12. QN	Квітконос: за пружністю MS 2	м’який	3	Ер Варбен
		твердий	5	Рамона
		жорсткий	7	Катерина
13. PQ	Квітконос: коричневе забарвлення VS, 2	відсутнє	1	Гранат
		наявне	9	Рамона

1	2	3	4	5
14. QL	Квітконос: за формою VS 2	прямий	1	Катерина
		вигнутий	2	Ер Варден
15. QN	Парус: за висотою MS 2	низький	3	Кремовий
		середній	5	Катерина
		високий	7	Маяк
16. (+) QN	Парус: за шириною MS 2	вузький	3	
		середній	5	
		широкий	7	Катерина
17. (*) QL	Парус: за формою VS 2	прямий	1	
		хвилястий	2	Катерина
		гофрований	3	Красноє дєрєво
18. (*) QN	Квітка: будова паруса VS 2	одинарний	1	Катерина
		подвійний	2	Маяк
		повний	3	
19. PQ	Парус: забарвлення VS 2	RHS шкала кольорів (вказати номер посилання)		
20. QL	Квітка: білий човник VS 2	відсутній	1	Маяк
		наявний	9	Ер Варбен
21. QL	Квітка: аромат VS 2	слабкий	3	Маяк
		помірний	5	Красноє дєрєво
		сильний	7	Енбішн
22. (+) QN	Плід (біб): за довжиною (для плодоносних сортів) MS 3–4	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
23. (*) QN	Рослина: час початку цвітіння MG 1	ранній	3	Маяк
		середній	5	Нептун
		пізній	7	Ер Варбен
24. (*) QL	Рослина: плодоношення VG 3	відсутнє	1	
		наявне	9	Нептун
25. QN	Рослина: час достигання плодів (для плодоносних сортів) MS, 3	ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	Енбішн

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів чини запашної

Коди фаз розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз розвитку рослин
1	Початок цвітіння
2	Повне цвітіння
3	Плодоутворення
4	Стигле насіння
5	Кінець вегетації

До 1. Рослина: за висотою, см.

Дуже низька – до 100, низька – 100–150, середня – 151–200, висока – 201–250, дуже висока – понад 250.

До 7. Листок: за довжиною, мм.

Короткий – до 25, середній – 25–30, довгий – понад 30.

До 8. Листок: за шириною, мм.

Вузький – до 15, середній – 15–20, широкий – понад 20.

До 9. Прилистки: за довжиною, мм.

Короткі – до 10, середні – 10–15, довгі – понад 15.

До 16. Парус: за шириною, мм.

Вузький – до 4,0; середній – 4,0–4,5; широкий – понад 4,5.

До 22. Плід (біб): за довжиною (для плодоносних сортів), см.

Короткий – до 4, середній – 4–5, довгий – понад 5.

9. Література

1. Гродзинский А. М. Декоративные растения открытого и закрытого грунта / А. М. Гродзинский. – К.: Наукова думка, 1985. – С. 154–157.

2. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 204.

3. Собко В. Г. Визначник рослин Київської області / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К., 2004. – С. 195.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Lathyrus odoratus* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Чина запашна**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#] 4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)

(…….) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))

(…….) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Інше [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; прохання виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Рослина: за висотою	дуже низька	Джумбо	1 [ ]
		низька	Рамона	3 [ ]
		середня	Грейс	5 [ ]
		висока		7 [ ]
		дуже висока		9 [ ]
5.2 (2)	Рослина: габітус	прямий	Руслан	3 [ ]
		напівпрямий	Нептун	5 [ ]
		розлогий		7 [ ]
5.3 (6)	Стебло: опушення	відсутнє	Маяк	1 [ ]
		наявне		9 [ ]
5.4 (10)	Суцвіття: кількість квіток	мала	Гранат	3 [ ]
		середня	Мілкі Вей	5 [ ]
		велика	Рамона	7 [ ]
5.5. (17)	Парус: за формою	прямий		1 [ ]
		хвилястий	Катерина	2 [ ]
		гофрований	Красноє дєрєво	3 [ ]
5.6 (18)	Квітка: будова паруса	одинарний	Катерина	1 [ ]
		подвійний	Маяк	2 [ ]
		парний		3 [ ]
5.7 (23)	Рослина: час початку цвітіння	ранній	Маяк	3 [ ]
		середній	Нептун	5 [ ]
		пізній	Ер Варбен	7 [ ]
5.8 (24)	Рослина: плодоношення	відсутнє		1 [ ]
		наявне	Нептун	9 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Прохання використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективніше.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#] 7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», прохання надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», прохання надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, прохання надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники, хвороби, хімічна обробка (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляється нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такої обробки, про неї має бути надана повна інформація. Прохання вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Прохання надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.37 Код UPOV: LATHY_SLA

Методика
проведення експертизи сортів чини лісової (гібридної)
(*Lathyrus sylvestris* L. × *L. latifolius* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується видів *Lathyrus sylvestris* L., *L. latifolius* L. та їхніх гібридів.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння на експертизу сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг. Разом з гібридом надсилають батьківські компоненти щонайменше 0,3 кг кожного.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами і не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Польові дослідження для всіх категорій сортів (гібридів F1, ліній, вільнозапилених сортів), на які набуваються права, мають тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли. За необхідності експертизу продовжують на третій.

З метою оцінки однорідності та стабільності гібридів першого покоління F1 разом з гібридом, заявленим для набуття прав, мають бути надані батьківські компоненти: для простого гібрида – дві вихідні лінії, трилінійного гібрида – простий гібрид та три лінії, подвійного гібрида – два простих гібриди та чотири лінії, які є складовими простих гібридів.

Якщо гібрид, який подається для набуття прав, містить у своєму складі зареєстровану лінію (успішно пройшла експертизу на відмінність, однорідність та стабільність і має офіційний морфологічний опис) – польові дослідження вищезазначеної лінії тривають один незалежний цикл.

У випадку якщо лінія входить як батьківський компонент до складу декількох гібридів одного заявника, її польові дослідження з визначення ознак, наведених у пункті 7 даної методики здійснюють один раз.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано

Методику підготували: Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., зав. відділом нових культур,
Стаднічук Н. О., к. б. н., Рахметова С. О., м. н. с. (Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка), 2008.

цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Розмір ділянок планують такий, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків, не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,25 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 20 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 20 рослин або частин 20 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці із 100 рослин допускаються шість нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком

нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють в межах сорту. Ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: габітус (ознака 4);

– Квітка: забарвлення (ознака 26);

– Рослина: тривалість періоду вегетації (ознака 27).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів чини лісової (гібридної)

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. QL	Рослина: здатність утворювати бічні пагони І-го порядку VG, 2	відсутня наявна	1 9	
2. (*) (+) QN	Рослина: кількість бічних пагонів І-го порядку MG 2	мала середня велика	3 5 7	
3. (+) QN	Рослина: загальна кущистість VS 4	слабка середня сильна	3 5 7	
4. (*) PQ	Рослина: габітус VS 4–5	прямий напівпрямий напіврозлогий розлогий	1 3 5 7	
5. (*) QN	Рослина: інтенсивність пагоноутворення VS 4	слабка середня сильна	3 5 7	
6. (+) QN	Рослина: бічні пагони за довжиною MS 4	короткі середні довгі	3 5 7	
7. (*) (+) QN	Стебло: за висотою MS 4	низьке середнє високе	3 5 7	
8. (+) QN	Стебло: за товщиною MS 4	тонке середнє товсте	3 5 7	
9. (+) QN	Стебло: за шириною разом з крилами MS 4	вузьке середнє широке	3 5 7	
10. (*) PQ	Стебло: форма поперечного перерізу в середній третині (без урахування крил) VS, 4	округла квадратна ромбічна	1 2 3	
11. (+) QN	Стебло: кількість міжвузлів MS, 4	мала середня велика	3 5 7	
12. (*) QL	Стебло: опушення VS 4	відсутнє наявне	1 9	

1	2	3	4	5
13. (*) PQ	Листок: зелене забарвлення VS, 5	світле помірне темне	3 5 7	
14. (+) (*) QN	Листок: розмір MS 5	малий середній великий	3 5 7	
15. (*) (+) QN	Листок: за шириною листкової пластинки MS 5	вузький середній широкий	3 5 7	
16. (*) (+) QN	Листок: за довжиною листкової пластинки MS 5	короткий середній довгий	3 5 7	
17. (*) (+) QN	Черешок: за довжиною MS 5	короткий середній довгий	3 5 7	
18. (+) QN	Прилистки: за довжиною MS 5	короткі середні довгі	3 5 7	
19. (+) QN	Прилистки: за шириною MS 5	вузькі середні широкі	3 5 7	
20. QL	Листкова пластинка: жилкування VS, 5	паралельне дугоподібне	1 2	
21. QN	Листкова пластинка: кількість жилок MS, 5	мала середня велика	3 5 7	
22. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MS 5	ранній середній пізній	3 5 7	
23. (+) QN	Рослина: кількість суцвіть на генеративному пагоні MS 5–6	мала середня велика	3 5 7	
24. (+) QN	Рослина: кількість квіток на генеративному пагоні MS 5–6	мала середня велика	3 5 7	
25. (+) QN	Суцвіття: кількість квіток MS 6	мала середня велика	3 5 7	
26. (*) (+) PQ	Квітка: забарвлення VS 6	біло-рожеве рожеве пурпурове	1 2 3	

1	2	3	4	5
27. (*) (+) QN	Рослина: тривалість періоду вегетації (від відростання до достигання насіння) MS	мала середня велика	3 5 7	
28. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MS 5	низька середня висока	3 5 7	
29. (+) QN	Рослина: кількість бобів на суцвітті MG 7	мала середня велика	3 5 7	
30. (+) QN	Рослина: кількість бобів на генеративному пагоні MG 7	мала середня велика	3 5 7	
31. QL	Біб: ступінь розтріскування під час достигання VG, 8	слабкий середній сильний	3 5 7	
32. (+) QN	Біб: за довжиною MG 7	короткий середній довгий	3 5 7	
33. (+) QN	Біб: за шириною MS 7	вузький середній широкий	3 5 7	
34. PQ	Насінина: забарвлення VS 8	світло-коричневе буре світло-сіре сіре	1 2 3 4	
35. (*) QL	Насінина: форма VS 8	куляста яйцеподібна обернено-яйцеподібна	1 2 3	
36. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. VS 8	мала середня велика	3 5 7	
37. (+) QN	Насінина: діаметр MS 8	малий середній великий	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак чини лісової (гібридної)

Коди фаз росту й розвитку рослин

Коди	Назви фаз росту й розвитку рослин
1	**2**
1–ий рік життя	
1	сходи

2	пагоноутворення
1	**2**
2–ий і наступні роки життя	
3	відростання
4	стеблування
5	бутонізація
6	цвітіння
7	плодоношення
8	достигання

До 2. Рослина: кількість бічних пагонів І-го порядку, шт.
Мала – до 2, середня – 2–5, велика – понад 5.

До 3. Рослина: загальна кущистість (продуктивних стебел), шт.
Слабка – до 2, середня – 2–5, сильна – понад 5.

До 6. Рослина: бічні пагони: за довжиною, см.
Короткі – до 20, середні – 20–40, довгі – понад 40.

До 7. Стебло: за висотою, см.
Низьке – до 40, середнє – 40–70, високе – понад 70.

До 8. Стебло: за товщиною, мм.
Тонке – до 4, середнє – 4–7, товсте – понад 7.

До 9. Стебло: за шириною разом з крилами, мм.
Вузьке – до 5, середнє – 5–10, широке – понад 10.

До 11. Стебло: кількість міжвузлів, шт.
Мала – до 7, середня – 7–10, велика –понад 10.

До 15. Листок: за шириною листкової пластинки, мм.
Вузький – до 20, середній – 20–35, широкий – понад 35.

До 16. Листок: за довжиною листкової пластинки, мм.
Короткий – до 90, середній – 90–130, довгий – понад 130.

До 17. Черешок: за довжиною, мм.
Короткий – до 18, середній – 18–30, довгий – понад 30.

До 18. Прилистки: за довжиною, мм.
Короткі – до 15, середні – 15–25, довгі – понад 25.

До 19. Прилистки: за шириною, мм.
Вузькі – до 3, середні – 3–6, широкі – понад 6.

До 22. Рослина: час початку цвітіння, діб після сходів.
Ранній – до 40, середній – 40–50, пізній – понад 50.

До 23. Рослина: кількість суцвіть на генеративному пагоні, шт.
Мала – до 15, середня – 15–25, велика – понад 25.

До 24. Рослина: кількість квіток на генеративному пагоні, шт.
Мала – до 50, середня – 50–120, велика – понад 120.

До 25. Суцвіття: кількість квіток, шт.
Мала – до 10, середня – 10–20, велика – понад 20.

До 27. Рослина: тривалість періоду вегетації (від відростання до достигання насіння), діб.
Мала – до 145, середня – 145–165, велика – понад 165.

До 28. Рослина: за висотою, см.
Низька – до 150, середня – 150–190, висока – понад 190.

До 29. Рослина: кількість бобів на суцвітті, шт.
Мала – до 2, середня – 2–5, велика – понад 5.

До 30. Рослина: кількість бобів на генеративному пагоні, шт.
Мала – до 8, середня – 8–15, велика – понад 15.

До 32. Біб: за довжиною, мм.
Короткий – до 60, середній – 60–80, довгий – понад 80.

До 33. Біб: за шириною, мм.
Вузький – до 7, середній – 7–10, широкий – понад 10.

До 36. Насіння: маса 1000 шт., г.
Мала – до 20, середня – 20–50, велика – понад 50.

До 37. Насінина: діаметр, мм.
Малий – до 3,5; середній – 3,5–5,0; великий – понад 5,0.

9. Література

1. Вульф Е. В. Мировые ресурсы полезных растений / Е. В. Вульф, О. Ф. Малева. – Л.: Наука, 1969. – 266 с

2. Ілюстративний довідник з морфології квіткових рослин. Навчально-методичний посібник / С. М. Зіман, С. Л. Мосякін, О. В. Булах та ін. – Ужгород: Медіум, 2004. – 156 с.

3. Каталог завершених наукових розробок відділу нових культур / Д. Б. Рахметов, О. А. Корабльова, Н. О. Стаднічук та ін. – К.: Нора-друк, 2003. – 79 с.

4. Каталог сортів рослин, створених у Національному ботанічному саду ім. М. М. Гришка НАН України / Т. М. Черевченко, Д. Б. Рахметов, Н. В. Чувікіна та ін. – К.: Нора-прінт, 2004. – 32 с.

5. Рахметов Д. Б. Інтродукція рослин та біоекоконверсія землеробства Полісся / Д. Б. Рахметов, В. П. Фещенко. – К.: Друк, 2006. – 148 с.

6. Утеуш Ю. А. Кормові ресурси флори України / Ю. А. Утеуш, М. Г. Лобас. – К.: Наукова думка. – 224 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини

1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Lathyrus sylvestris* L. × *L. latifolius* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Чина лісова (гібридна)**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#] 4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту
4.1 Схема селекції
Сорти отримані в результаті:
4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)
(…….) × (……..)
материнський сорт батьківський сорт
(b) частково відоме схрещування [ ]
(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))
(…….) × (……..)
материнський сорт батьківський сорт
(c) невідоме схрещування [ ]
4.1.2 Мутації [ ]
(зазначте батьківський сорт)
4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)
4.1.1 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)
4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]
(b) Інше [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; прохання виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (4)	Рослина: габітус	прямий напівпрямий напіврозлогий розлогий		1 [ ] 3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (7)	Стебло: за висотою	низьке середнє високе		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.3 (12)	Стебло: опушення	відсутнє наявне		1 [ ] 9 [ ]
5.4 (13)	Листок: зелене забарвлення	світле помірне темне		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.5 (16)	Листок: за довжиною листкової пластинки	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.6 (22)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.7 (26)	Квітка: забарвлення	біло-рожеве рожеве пурпурове		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ]
5.8 (27)	Рослина: тривалість періоду вегетації (до повного достигання насіння)	мала середня велика		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.9 (28)	Рослина: за висотою	низька середня висока		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Прохання використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, з Вашої точки зору, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективніше.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#] 7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», прохання надати деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», прохання надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, прохання надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники, хвороби, хімічна обробка (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал нічим не обробляють, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такої обробки, про неї має бути надана повна інформація. Прохання вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який має проходити експертизу, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Прохання надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: RUMEX_PTI

Методика
проведення експертизи сортів щавнату (*Rumex patientia* L. × *Rumex tianshanicus* A. Los.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів гібридної культури щавнату *Rumex patientia* L. × *Rumex tianshanicus* A. Los. родини *Poligonaceae*.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 10 г. Разом з гібридом надають батьківські компоненти, щонайменше по 10 г кожного.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Польові дослідження для всіх категорій сортів (гібридів F1, ліній, вільнозапилених сортів), на які набуваються права, мають тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли. За необхідності експертизу продовжують на третій.

З метою оцінки однорідності та стабільності гібридів першого покоління F1 разом з гібридом, заявленим для набуття прав, мають бути надані батьківські компоненти: для простого гібрида – дві вихідні лінії, трилінійного гібрида – простий гібрид та три лінії, подвійного гібрида – два простих гібриди та чотири лінії, які є складовими простих гібридів.

Якщо гібрид, який подається для набуття прав, містить у своєму складі зареєстровану лінію (успішно пройшла експертизу на відмінність, однорідність та стабільність і має офіційний морфологічний опис) – польові дослідження вищезазначеної лінії тривають один незалежний цикл.

У випадку якщо лінія входить як батьківський компонент до складу декількох гібридів одного заявника, її польові дослідження з визначення ознак, наведених у пункті 7 даної методики здійснюють один раз.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту.

Методику підготували: Рахметов Д .Б., д. с.-г. н., Рахметова С. О., м. н. с.
(Національний ботанічний сад ім. М. М. Гришка), 2006.

Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи.*** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 120 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,10 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 120 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 120 рослин або частин 120 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 120 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці із 120 рослин допускаються п’ять нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: генеративний пагін за середньою довжиною (ознака 11);

– Листок стебловий: форма краю листкової пластинки (ознака 22);

– Волоть: забарвлення (ознака 26);

– Рослина: час початку цвітіння (ознака 30).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів щавнату

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (+) QN	Рослина: розетка за висотою MG 3	низька середня висока	3 5 7	
2. (*) (+) PQ	Рослина: габітус VG 3	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
3. (*) PQ	Рослина: зелене забарвлення листків VS 3	світле помірне темне	3 5 7	
4. QL	Рослина: здатність до утворення суцвіть першого року життя VS, 3	відсутня наявна	1 9	
5. (*) (+) QN	Листок розетковий: листкова пластинка за довжиною MS 3	коротка середня довга	3 5 7	
6. (*) (+) QN	Листок розетковий: листкова пластинка за шириною MS 3	вузька середня широка	3 5 7	
7. QL	Листок розетковий: форма краю листкової пластинки VS 3	цілокрая слабко хвиляста хвиляста слабко зубчаста	1 2 3 4	
8. (*) (+) QN	Листок розетковий: черешок за довжиною MS 3	короткий середній довгий	3 5 7	
9. QL	Рослина: утворення генеративних пагонів VS 6	відсутнє наявне	1 9	
10. QN	Рослина: інтенсивність утворення генеративних пагонів VS, 6	слабка середня сильна	3 5 7	

1	2	3	4	5
11. (*) (+) QN	Рослина: генеративний пагін за середньою довжиною MG 8	короткий середній довгий	3 5 7	
12. QN	Рослина: за довжиною MS 8	коротка середня довга	3 5 7	
13. QN	Стебло: сила росту VS 6	слабка середня сильна	3 5 7	
14. (*) PQ	Стебло: форма біля основи VS 6	сплюснута циліндрична багатогранна	1 2 3	
15. QL	Стебло: опушення VS 7	відсутнє наявне	1 2	
16. QL	Стебло: ступінь опушення VS 7	слабкий середній сильний	3 5 7	
17. (+) QN	Стебло: діаметр MS 7	малий середній великий	3 5 7	
18. (+) QL	Стебло: форма поперечного перерізу VS 8	чотиригранна овальна циліндрична багатогранна	1 2 3 4	
19. QN	Стебло: кількість міжвузлів MG 8	мала середня велика	3 5 7	
20. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VS 8	дуже слабка слабка помірна сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
21. (*) QN	Листок стебловий: листкова пластинка за довжиною MS 6	коротка середня довга	3 5 7	
22. (*) (+) QL	Листок стебловий: форма краю листкової пластинки VS 6	цілісна слабко хвиляста хвиляста слабко зубчаста	1 2 3 4	
23. (*) QN	Листок стебловий: черешок за довжиною MS 6	короткий середній довгий	3 5 7	

1	2	3	4	5
24. (*) (+) PQ	Волоть: форма VS 8	складна дуже галузиста (ботрична) розгалужена	1 2 3	
25. (*) (+) QN	Волоть: за довжиною MS 8	коротка середня довга	3 5 7	
26. (*) PQ	Волоть: забарвлення VS 8	салатово-рожеве бурувато-рожеве буре червонувато-буре	1 2 3 4	
27. QL	Насіння: дружність достигання VG 10	недружно дружно дуже дружно	1 2 3	
28. QN	Рослина: інтенсивність відростання після збирання на зелень VS 3	слабка середня сильна	3 5 7	
29. (*) QN	Рослина: час появи суцвіття MS 7	дуже ранній ранній середній пізній дуже пізній	1 3 5 7 9	
30. (*) QN	Рослина: час початку цвітіння MS 8	ранній середній пізній	3 5 7	
31. (+) QN	Рослина: тривалість періоду вегетації від сходів до споживчої стиглості розеткових листків MG	мала середня велика	3 5 7	
32. (*) QN	Рослина: тривалість періоду вегетації від відростання до достигання насіння MG	мала середня велика	3 5 7	
33. QN	Рослина: інтенсивність відростання після збирання насіння VG	слабка середня сильна	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів щавнату

Коди фаз росту й розвитку рослин

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1–ий рік життя	
1	Сходи
2	1–3 справжніх листків
3	Розетка
2–ий і наступні роки життя	
4	Відростання
5	Розетка
6	Стеблування
7	Бутонізація
8	Цвітіння
9	Плодоношення
10	Достигання насіння

До 1. Рослина: розетка за висотою, см.

Вимірюють через два тижні після осіннього рівнодення.
Низька – до 20, середня – 20–40, висока – понад 40.

До 2. Рослина: габітус.

1 Прямий | 3 напівпрямий | 9 розлогий

До 5. Листок розетковий: листкова пластинка за довжиною, см.

Коротка – до 25, середня – 25–40, довга – понад 40.

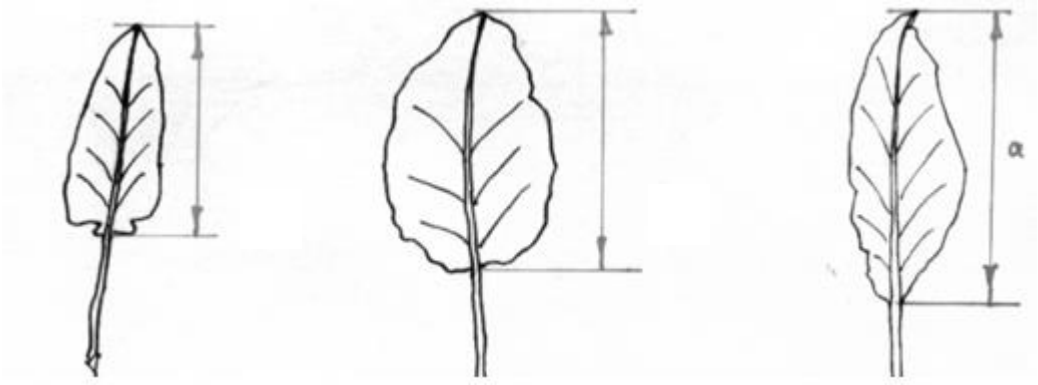

3 Коротка | 5 середня | 7 довга

До 6. Листок розетковий: листкова пластинка за шириною, см.

Вузька – до 8, середня – 8–14, широка – понад 14.

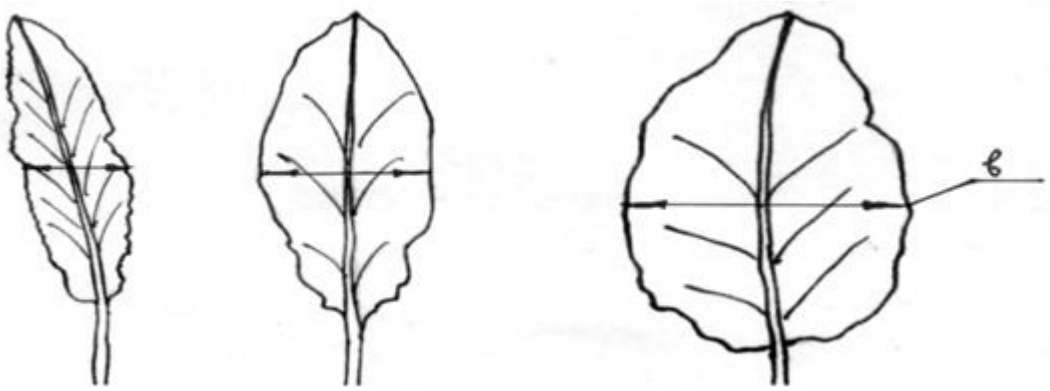

3 Вузька

5 середня

7 широка

До 8. Листок розетковий: черешок за довжиною, см.

Короткий – до 10, середній – 10–20, довгий – понад 20.

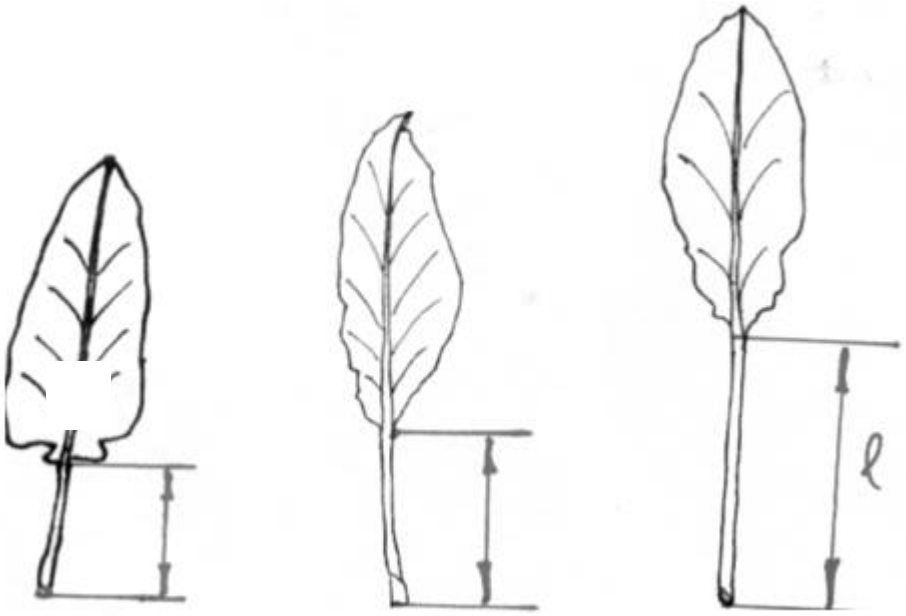

3 Короткий

5 середній

7 довгий

Листки розеткові.

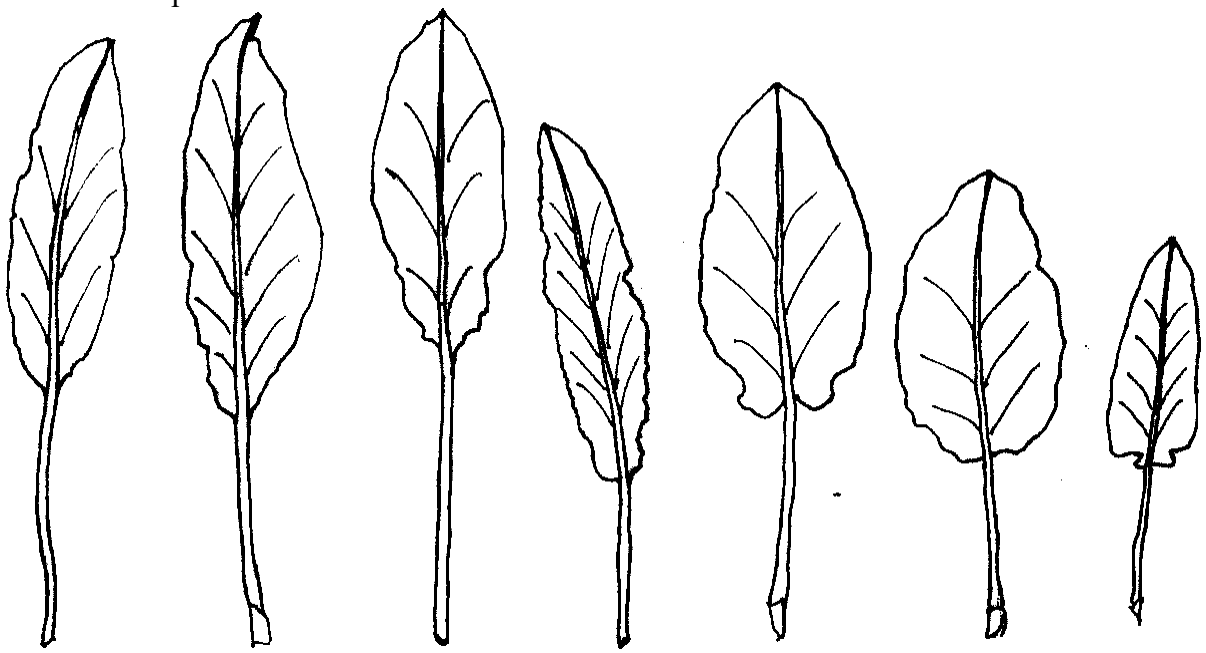

До 11. Рослина: генеративний пагін за середньою довжиною, см.

Вимірюють навесні 2-го та наступних років життя.

Короткий – до 140, середній – 140–170, довгий – понад 170.

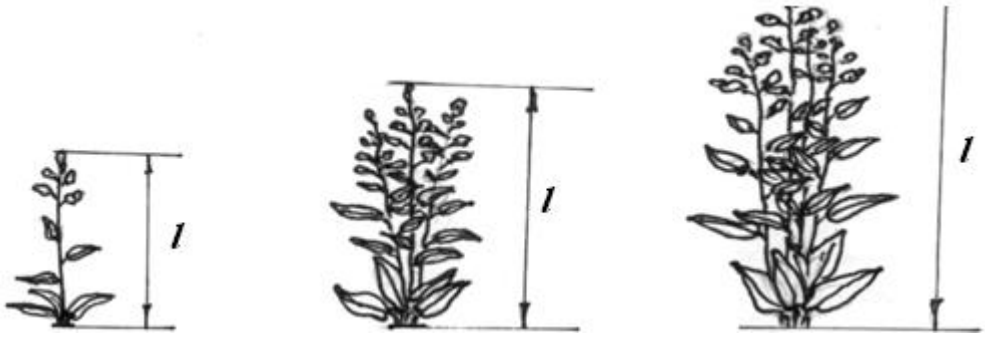

3 Короткий

5 середній

7 довгий

До 17. Стебло: діаметр, мм.

Вимірюють на висоті 15 см від основи стебла за найменшим показником.

Малий – до 10, середній – 10–17, великий – понад 17.

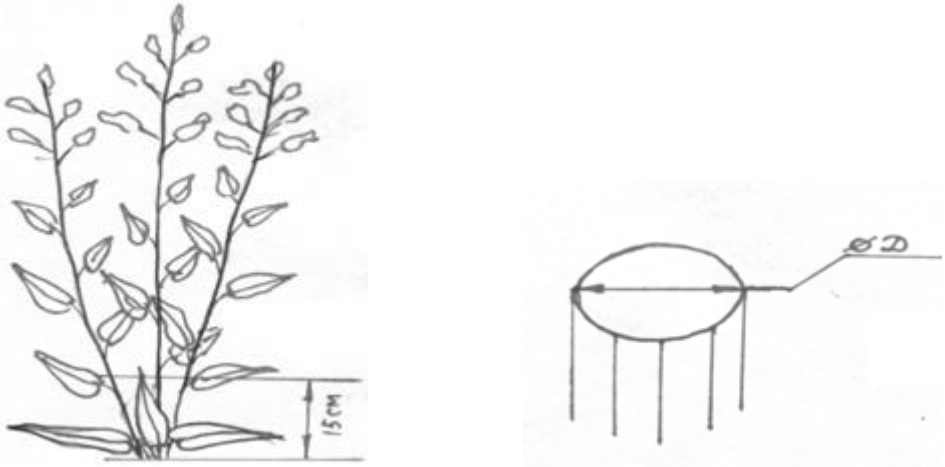

До 18. Стебло: форма поперечного перерізу.

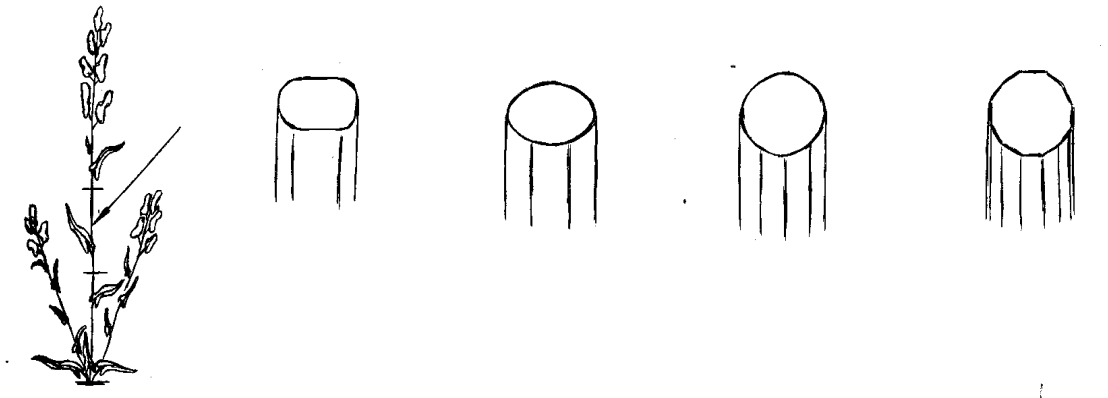

1 Чотиригранна | 2 овальна | 3 циліндрична | 4 багатогранна

До 22. Листок стебловий: форма краю листкової пластинки.

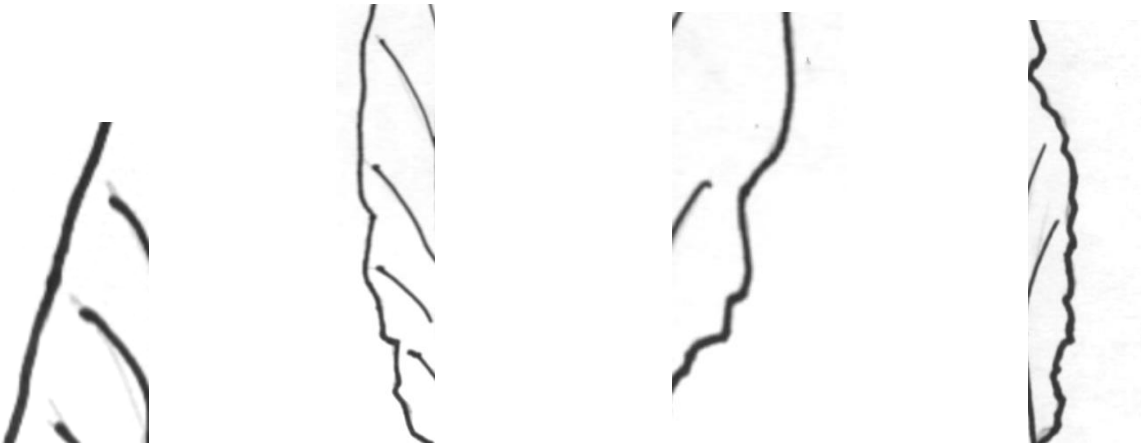

1 Цілісна | 2 слабко хвиляста | 3 хвиляста | 4 слабко зубчаста

Листки стеблові (*середнього ярусу*).

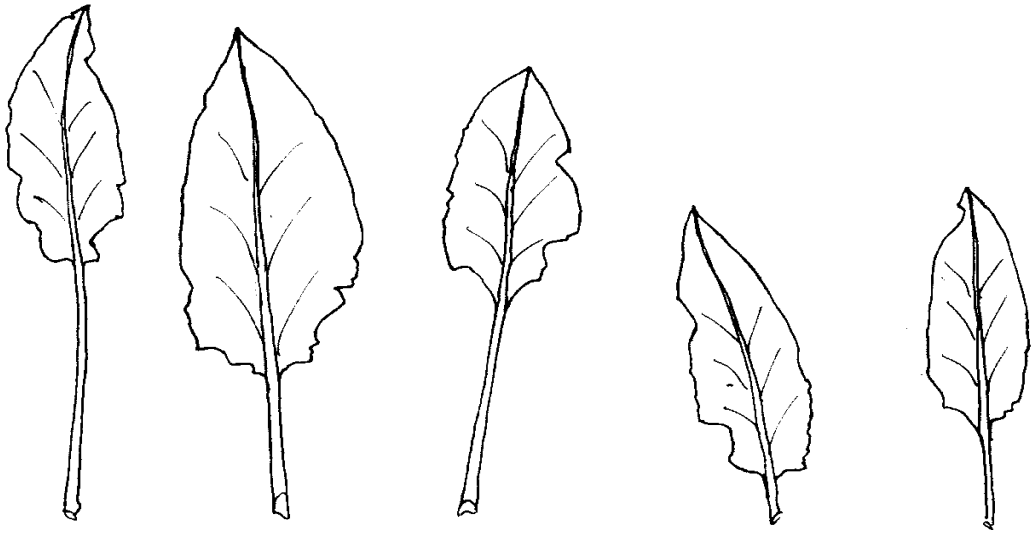

До 24. Волоть: форма.

1	2	3
Складна	дуже галузиста (ботрична)	розгалужена

До 25. Волоть: за довжиною, см.

Вимірюють цілком сформовану волоть від останнього вузла до верхівки суцвіття. Коротка – до 65, середня – 65–80, довга – понад 80.

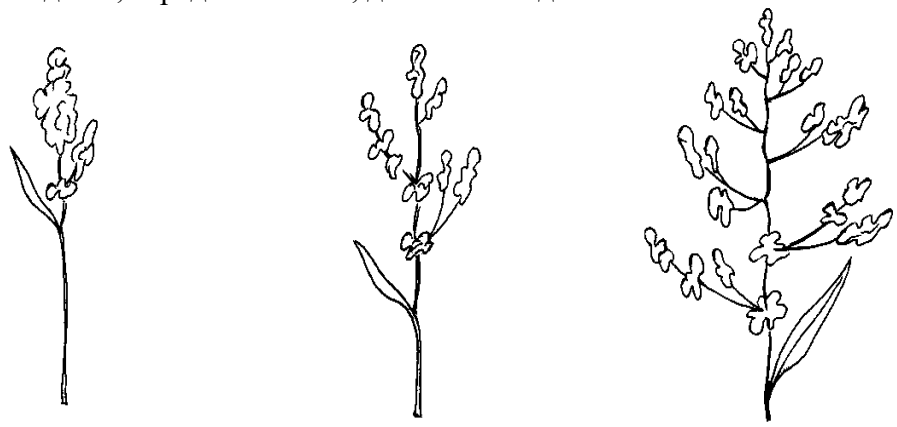

3	5	7
Коротка	середня	довга

До 31. Рослина: тривалість періоду вегетації від відростання до споживчої стиглості розеткових листків, діб.

Перше зрізування зелені вважати початком споживчої стиглості.

9. Література

1. Анненеко Н. Ботанический словарь. – СПб., 1878. – 646 с.
2. Артюшенко З. Т. Атлас по описательной морфологии высших растений: Плод. / З. Т. Артюшенко, А. А. Федоров. – Л.:Наука,1986. – 392 с.
3. Артюшенко З. Т. Атлас по описательной морфологии высших растений: Семя / З. Т. Артюшенко, А. А. Федоров. – Л.:Наука,1990 – 204 с.
4. Бейдеман И. Н. Методика изучения фенологии растений и растительных сообществ. – Новосибирск: Наука, 1974 – 155 с.
5. Биологический энциклопедический словарь. – Изд. 2-е, исправл. – М.: Сов. энциклопедия, 1989 – 864 с.
6. Вавилов Н. И. Ботанико - географические основы селекции. – М., Л.: Гос. изд-во совхоз и колхоз. Лит., 1935 – 275 с.
7. Вайнагий И. В. О методике изучения семенной продуктивности растений. – Ботанический журнал – 1974 – Т. 59. – С. 826–831.

8. Вульф Е. В. Мировые ресурсы полезных растений / Е. В. Вульф, О. Ф. Малеева – Л.: Наука, 1969 – 266 с.

9. Дарвин Ч. Происхождение видов. – М., Л.: Сельхозизд.,1952. – Т. 1. – 484 с.

10. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта. – Изд. 5-е, перераб. и доп. – М.: Агропромиздат, 1986. – 351 с.

11. Игнатьева И. П. Онтогенетический морфогенез вегетативных органов травянистых растений: 2-е изд. – М.: ТСХА, 1989 – 61 с.

12. Кудренко И. К. Биологические особенности и внедрение румекса К-1 // Тез. докл. респб. семинара «Новые кормовые культуры продовольственной программе». – К.: ЦСБ АН Украины, 1987. – С. 40–41.

13. Кудренко И. К. Биоморфологические особенности гибридов щавеля в связи с введением в культуру: Автореф. дис. … канд. биол. наук. – К.: ЦСБ АН Украины, 1992. – 20 с.

14. Куперман Ф. М. Морфофизиология растений. – 3-е изд., доп. – М.: Высшая школа, 1977 – 266 с.

15. Лакин Г. Ф. Биометрия. – М.: Высшая школа, 1980. – 291 с.

16. Методика фенологических наблюдений в ботанических садах СССР. – М.: ГБС АН СССР, 1975. – 136 с.

17. Методика фенологических наблюдений в ботанических садах СССР // Бюл. глав. ботан. сада. – М.: Наука, 1979. – Вып. 113. – С. 3–8.

18. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 93.

19. Пономарев А. Н. Изучение цветения и опыления растений // Полевая геоботаника. – М., Л.: Наука, 1960. – Т. 2. – С. 41–133.

20. Серебряков Г. И. Морфология вегетативных органов высших растений. – М.: Сов. наука, 1952. – 367 с.

21. Федоров А. А. Атлас по описательной морфологии высших растений: лист. / А. А. Федоров, М. Э. Кирпичников, З. Т. Артюшенко. – М.–Л.: Изд-во АН СССР, 1956. – 302 с.

22. Федоров А. А. Атлас по описательной морфологии высших растений: Стебель и корень / А. А. Федоров, М. Э. Кирпичников, З. Т. Артюшенко. – М.–Л.: Изд-во АН СССР, 1962. – 352 с.

23. Федоров А. А. Атлас по описательной морфологии высших растений: Цветок. – Л.: Наука, 1975. – 347 с..

24. Федоров А. А. Атлас по описательной морфологии высших растений: Соцветие / А. А. Федоров, З. Т. Артюшенко. – Л.: Наука, 1979. – 293 с.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА
заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослин

1. Предмет Технічної анкети

1.1 Ботанічна назва	*Rumex patientia* L. × *Rumex tianshanicus* A. Los.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Щавнат**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

#4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте батьківські сорти)

(…….) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(b) частково відоме схрещування [ ]

(будь-ласка, зазначте відомий(і) сорт(и))

(…….) × (……..)

материнський сорт батьківський сорт

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутації [ ]

(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]

(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]

(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту

(інформація стосовно методу розмноження сорту)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Інше [ ]

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (11)	Рослина: генеративний пагін за середньою довжиною	короткий середній довгий		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]
5.2 (22)	Листок стебловий: форма краю листкової пластинки	цілісна слабко хвиляста хвиляста слабко зубчаста		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]
5.3 (26)	Волоть: забарвлення	салатово-рожеве бурувато-рожеве буре червонувато-буре		1 [ ] 2 [ ] 3 [ ] 4 [ ]
5.4 (30)	Рослина: час початку цвітіння	ранній середній пізній		3 [ ] 5 [ ] 7 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]

(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]

(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]

(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім'я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: AMARA

Методика
проведення експертизи сортів щириці (*Amaranthus* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів *Amaranthus* L. основних зернових видів *Amaranthus caudatus* L., *A. cruentus* L. та *A. hypochondriacus* L., за винятком декоративних сортів.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли і куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,1 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано літерами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків, не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження перехреснозапильних сортів має включати щонайменше 150 рослин, розділених на два повторення. Кожному дослідженню інбредних ліній підлягає 50 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,35 м.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

Використано документ UPOV TG /247/, 2008.

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин*** Експертизі підлягає щонайменше 50 рослин для інбредних ліній і 150 рослин для перехреснозапильних сортів.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 50 (150) рослин або 50 (150) частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або 20 частин рослин;

VG: візуальна разова оцінка 50 (150) рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або 20 частин рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності інбредних ліній приймається 1% популяційний стандарт за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 50 рослин допускаються дві нетипові.

Для оцінки однорідності перехреснозапильних сортів приймається 3% популяційний стандарт за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 150 рослин допускаються вісім нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування сортів такі ознаки:

– Сім'ядолі: антоціанове забарвлення (ознака 1);
– Паросток: антоціанове забарвлення гіпокотиля (ознака 2);
– Черешок: антоціанове забарвлення (ознака 17);
– Листкова пластинка: плямистість (ознака 20);
– Листкова пластинка: форма плям (ознака 23);
– Суцвіття: забарвлення (ознака 24);
– Суцвіття: тип (ознака 27);
– Суцвіття: приквіток за довжиною відносно мішечка (пиляка) (ознака 29);
– Суцвіття: тип росту (ознака 30);
– Стебло: антоціанове забарвлення біля основи (ознака 35);
– Стебло: форма поперечного перерізу (ознака 36);
– Насінина: забарвлення (ознака 37);
– Насінина: форма (ознака 38);
– Насінина: тип (ознака 39).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

(a)–(f) – пояснення до Таблиці ознак у розділі 8.

7. Таблиця ознак сортів щириці

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. (*) QL	Сім'ядолі: антоціанове забарвлення VG (a)	відсутнє	1	Eniko, Maros, Revancha
		наявне	9	Edit, Nutrisol, Reka, Rojita
2. (*) QL	Паросток: антоціанове забарвлення гіпокотиля VG (a)	відсутнє	1	Mariel
		наявне	9	Edit, Nutrisol
3. QN	Паросток: інтенсивність антоціанового забарвлення гіпокотиля VG (a)	слабка	3	Rojita
		помірна	5	Edit
		сильна	7	Nutrisol, Reka
4. QN	Молодий листок: за довжиною MS (b)	короткий	3	Mariel
		середній	5	Rojita
		довгий	7	Nutrisol
5. QN	Молодий листок: за шириною MS (b)	вузький	3	Mariel, Reka
		середній	5	Nutrisol, Rojita
		широкий	7	Roja Tulyehualco
6. QN	Молодий листок: відношення довжина/ширина VG (b)	мале	3	Revancha
		середнє	5	Reka
		велике	7	Muestra Tulyehualco
7. (+) QN	Молодий листок: розташування найширшої частини VG (b)	посередині або злегка в напрямі до основи	1	Amarilla
		помірно в напрямі до основи	2	
		біля основи	3	Edit, Rojita, Roza
8. QN	Молодий листок: виразність жилок VG (b)	слабка	1	Rojita
		помірна	2	
		сильна	3	Nutrisol, Revancha
9. PQ	Молодий листок: основне забарвлення верхнього боку VG (b)	світло-зелене	1	Reka, Revancha
		помірно зелене	2	Rojita
		темно-зелене	3	Nativa 1 Tulyehualco
		червоне	4	Nutrisol
		пурпурове	5	ITAX 0092
10. (+) PQ	Молодий листок: поширення вторинного забарвлення верхнього боку VG (b)	забарвлення базальної частини	1	Rojita
		пляма в центрі	2	Edit
		забарвлення краю і жилок	3	Reka
11. PQ	Молодий листок: забарвлення нижнього боку VG (b)	зелене	1	Reka
		червоне	2	Nutrisol
		пурпурове	3	ITAX 0092

1	2	3	4	5
12. (+) QL	Листок: форма краю VG (c)	цілокрая	1	Edit, Rojita, Roza
		виїмчаста	2	Revancha
13. (+) QN	Рослина: час початку появи суцвіття VS	ранній	3	Edit
		середній	5	Maros, Reka, Roza
		пізній	7	Nutrisol
14. (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MG	ранній	3	Maros
		середній	5	Edit, Reka, Roza
		пізній	7	Nutrisol
15. PQ	Стебло: забарвлення VG (d)	зелене	1	Edit, Eniko, Maros, Revancha
		жовте	2	Mariel
		рожеве	3	Roza
		червоне	4	Nutrisol
		пурпурове	5	ITAX 00092
16. PQ	Стебло: забарвлення штрихів VG (d)	червоне	1	Roja Tulyehualco
		червоно-пурпурове	2	
		пурпурове	3	BRS_Alegría
17. (*) QL	Черешок: антоціанове забарвлення VG (d)	відсутнє	1	Edit, Revancha, Rojita
		наявне	9	Nutrisol, Roza
18. QN	Черешок: інтенсивність антоціанового забарвлення VG (d)	дуже слабка	1	
		слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	Roza
		дуже сильна	9	Nutrisol
19. PQ	Листкова пластинка: основне забарвлення VG (d)	світло-зелене	1	Maros, Revancha
		помірно зелене	2	Rojita, Roza
		темно-зелене	3	Edit
		червоне	4	Gabriela
20. (*) (+) QN	Листкова пластинка: плямистість VG (d)	відсутня	1	Eniko, Maros, Revancha
		наявна	9	Edit
21. (+) QN	Листкова пластинка: розмір плям відносно пластинки VG (d)	малий	3	Roja Tulyehualco
		середній	5	Edit
		великий	7	Mixteco
22. (+) PQ	Листкова пластинка: забарвлення плям VG (d)	зелене	1	I54
		сріблясте	2	Mixteco SLPAZ
		червоне	3	Edit
		пурпурове	4	Gabriela
23. (*) (+) QL	Листкова пластинка: форма плям VS (d)	яйцеподібна	1	Edit
		«V»-подібна	2	Mixteco

1	2	3	4	5
24. (*) PQ	Суцвіття: забарвлення VG (d)	жовте	1	Mariel
		зелене	2	Eniko, Maros, Revancha
		рожеве	3	Roza
		червоне	4	Edit, Rojita
		пурпурове	5	Nutrisol, Reka
		коричневе	6	Tulyehualco
25. (+) QN	Суцвіття: компактність VG (d)	компактне	3	Nutrisol, Rojita
		проміжне	5	Revancha
		некомпактне	7	Roza
26. (+) QN	Суцвіття: щільність клубочків VG (d)	нещільна	3	Tulyehualco
		середня	5	Nutrisol, Reka, Rojita
		щільна	7	Edit, Maros, Reka, Rojita
27. (*) (+) QL	Суцвіття: тип VG (d)	амарантовий (тирс)	1	Nutrisol
		кулеподібний	2	Reka, Revancha, Roza
28. QN	Суцвіття: кількість жіночих квіток на один клубочок MS (d)	мала	3	Nutrisol
		середня	5	Maros, Revancha, Roza
		велика	7	Reka
29. (*) (+) QN	Суцвіття: приквіток за довжиною відносно зав’язі (маточки) VG (d)	коротший	1	Reka
		однаковий	2	Revancha
		довший	3	Edit, Nutrisol
30. (*) QL	Суцвіття: тип росту VG (d)	детермінантний	1	Eniko, Maros, Revancha
		індетермінантний	2	Nutrisol
31. (+) QN	Суцвіття: положення у просторі VG (d)	пряме або злегка зігнуте донизу	1	Nutrisol Roza
		помірно зігнуте донизу	2	Reka
		сильно зігнуте донизу	3	
32. QN	Суцвіття: за довжиною VG (d)	коротке	3	Edit
		середнє	5	Maros, Revancha, Roza
		довге	7	Nutrisol
33. (+) QN	Рослина: час достигання MG (e)	ранній	3	Edit
		середній	5	Maros, Revancha, Roza
		пізній	7	Nutrisol
34. (+) QN	Рослина: за висотою MG (e)	низька	3	Edit
		середня	5	Reka, Revancha, Roza
		висока	7	Nutrisol

1	2	3	4	5
35. (*) QL	Стебло: антоціанове забарвлення біля основи VG (e)	відсутнє	1	Revancha
		наявне	9	Nutrisol, Roza
36. (*) (+) QL	Стебло: форма поперечного перерізу VG (e)	округла	1	Reka
		хвиляста	2	Edit, Revancha, Roza
37. (*) PQ	Насінина: забарвлення VG (f)	біле	1	Edit, Maros, Revancha, Roza
		жовте	2	ITAX0053
		коричневе	3	Reka
		рожеве	4	Mixteco café
		чорне	5	Mixteco negro
38. (*) (+) QL	Насінина: форма VG (f)	еліптична	1	Nutrisol, Revancha
		дископодібна	2	Rojita
39. (*) (+) QN	Насінина: тип VG (f)	кременистий	1	Nutrisol, Rojita
		борошнистий	2	Edit, Revancha
40. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MG (f)	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів щириці

8.1 ***Пояснення, що охоплюють декілька ознак***

Ознаки, навпроти яких у другій колонці присутня одна з наступних позначок, мають обстежуватися наступним чином:

(a) Обстежують паростки на 3–6 день після їхньої появи;

(b) Обстежують молоду рослину з появою 6–8 листків;

(c) Обстеження слід робити у вегетативній стадії, напередодні появи суцвіття;

(d) Обстежують за повного цвітіння: 50% рослин (див. до 14);

(e) Обстежують у стадії фізіологічної стиглості (див. до 33);

(f) Обстеження слід робити на сухому насінні під час його збирання.

8.2 ***Пояснення або ілюстрації до окремих ознак***

До 7. Молодий листок: розташування найширшої частини.

1
Посередині або злегка в напрямі до основи

2
помірно в напрямі до основи

3
біля основи

До 10. Молодий листок: поширення вторинного забарвлення верхнього боку.

1
Забарвлення базальної частини

2
пляма в центрі

3
забарвлення краю і жилок

До 12. Листок: форма краю.

Обстеження проводять на повністю розвиненому листку до появи суцвіття.

1
Цілокрая

2
виїмчаста

До 13. Рослина: час початку появи суцвіття.

Час початку появи суцвіть вважають, коли на 50% рослин на верхівці головного стебла з’явиться суцвіття завдовжки щонайменше 1 см.

До 14. Рослина: час початку цвітіння.

Час початку цвітіння, коли 50% рослин мають волоть завдовжки приблизно 5 см, у середній частині видно відкриті квітки з окремими тичинками і повністю видимими приймочками маточками.

До 20. Листкова пластинка: плямистість.

1
Відсутня

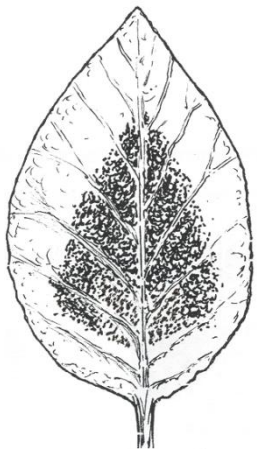

2
наявна

До 21. Листкова пластинка: розмір плям відносно пластинки.

3
Малий

5
середній

7
великий

До 22. Листкова пластинка: забарвлення плям.

1
Зелене

2
сріблясте

3
червоне

4
пурпурове

До 23. Листкова пластинка: форма плям.

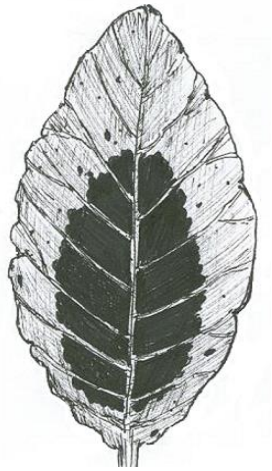

1
Яйцеподібна

2
«V»-подібна

До 25. Суцвіття: компактність.

Компактність суцвіття визначають за кутом утвореного між бічними гілками по відношенню до головної осі суцвіття.

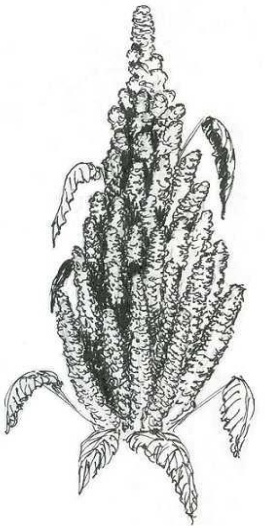

3
Компактне

5
проміжне

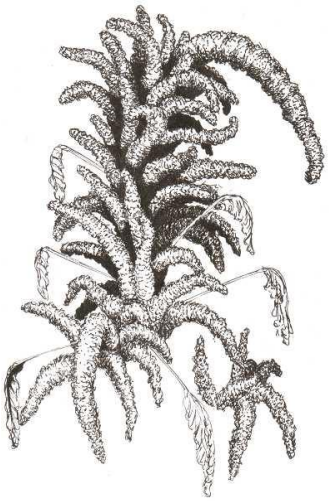

7
некомпактне

До 26. Суцвіття: щільність клубочків.

Щільність клубочків обстежують на бічних гілочках головного суцвіття.

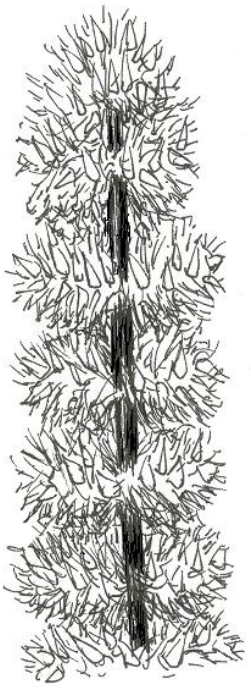

3
Нещільна

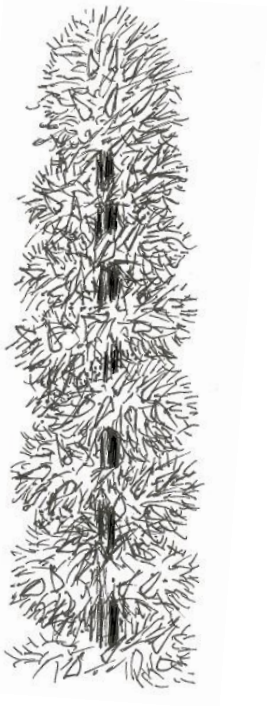

5
середня

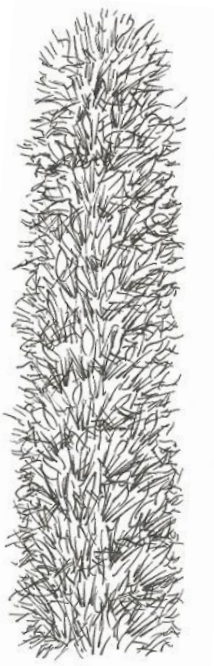

7
щільна

До 27. Суцвіття: тип.

Тип суцвіття обстежують від стадії цвітіння до повністю розвиненого насіння.

Амарантовий (тирс) тип: коли місцем прикріплення кульок є вторинні верхівки і вони мають сталу форму, таке суцвіття має назву «амарантове» (тирс).

Кулеподібний тип: коли місцем прикріплення кульок є первинні верхівки і вони мають сферичну форму, таке суцвіття має назву «кулеподібне».

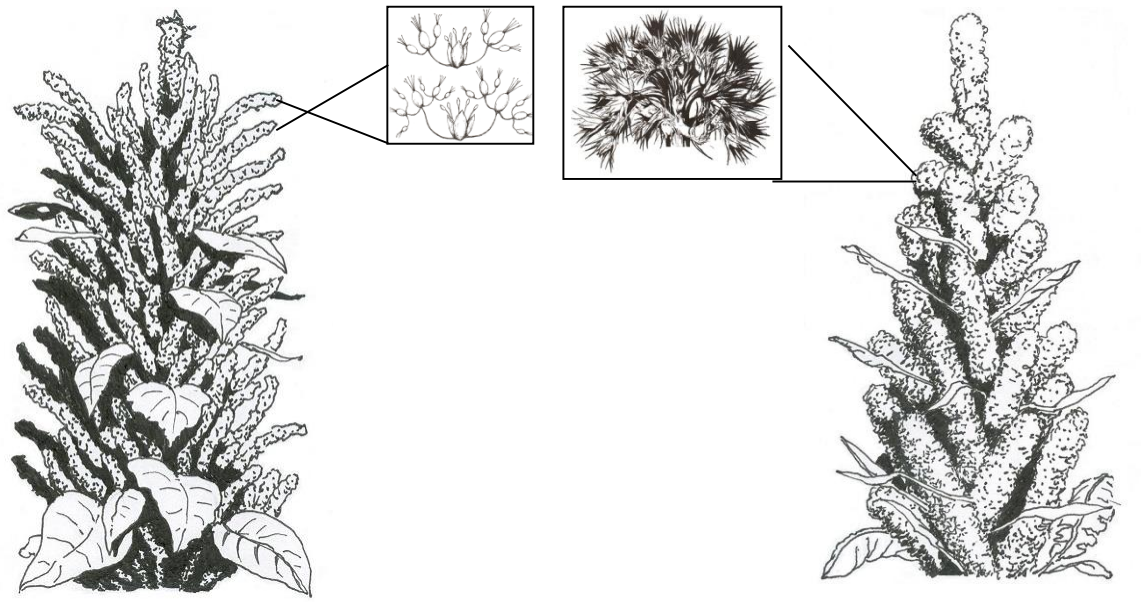

1
Амарантовий (тирс)

2
кулеподібний

До 29. Суцвіття: приквіток за довжиною відносно зав’язі (маточки).

Обстежують за допомогою мікроскопа.

Зав’язь: сформована за стиглого насіння та оболонки (розкриваються луски, що охоплюють насіння).

Приквітки: бічні утворення, що захищають зав’язь.

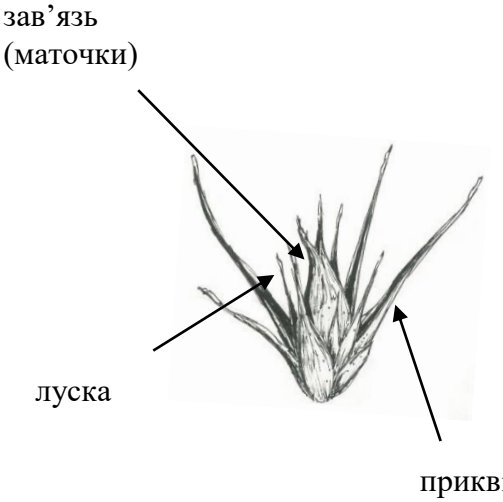

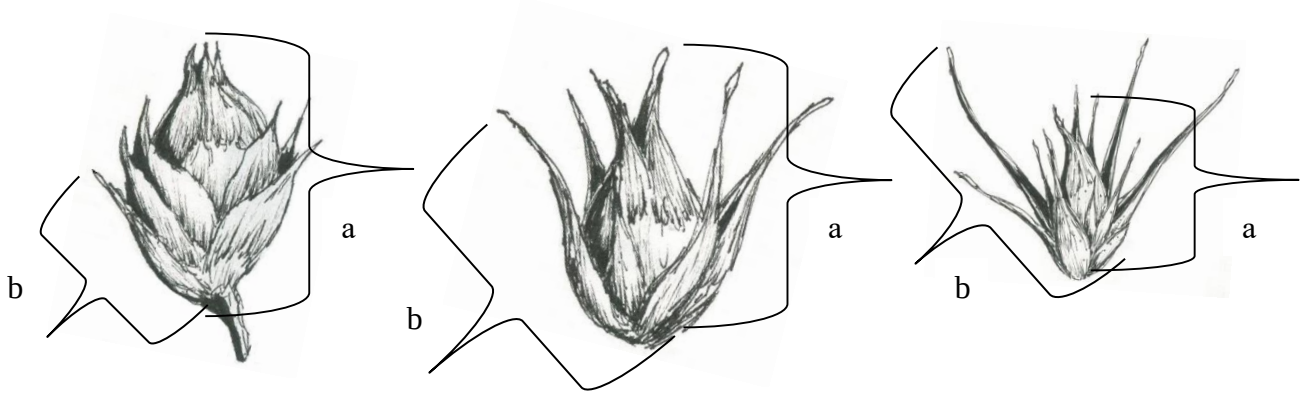

a) довжина зав’язі, b) довжина приквітка.

До 31. Суцвіття: положення у просторі.

1	2	3
Пряме або злегка зігнуте донизу	помірно зігнуте донизу	сильно зігнуте донизу

До 33. Рослина: час достигання.

Часом достигання рослин вважають, коли насіння із центральної частини суцвіття не змінюють форму за натискання між пальцями.

До 34. Рослина: за висотою.

Вимірюють від основи рослини до верхівки суцвіття.

До 36. Стебло: форма поперечного перерізу.

1
Округла

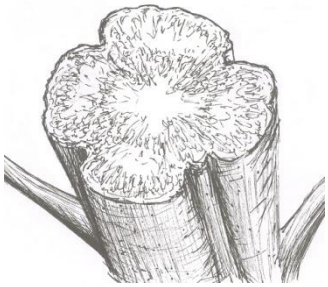

2
хвиляста

До 38. Насінина: форма.

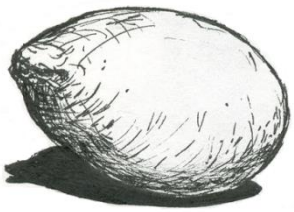

1
Еліптична

2
дископодібна

До 39. Насінина тип.

Тип насінини визначають за допомогою діафаноскопу, тобто використовують ящик зі скляною кришкою і джерелом світла всередині. Насіння поміщають на скляну кришку: якщо світло проникає крізь насіння, це означає, що це кременистий тип насінини; якщо світло не проникає, це борошнистий тип насінини.

1
Кременистий

2
борошнистий

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Grain Amaranth (*Amaranthus* L. excluding ornamental varieties) (TG /247/1, UPOV) // Geneva. 2008-04-09. – 35 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg247.pdf

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {4}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Amaranthus* L.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Щириця**	
2. Заявник		
Ім'я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)
Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування
(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням
(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний
(i) популяційні [ ]
(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (1)	Сім'ядолі: антоціанове забарвлення	відсутнє	Eniko, Maros, Revancha	1 [ ]
		наявне	Edit, Nutrisol, Reka, Rojita	9 [ ]
5.2 (2)	Паросток: антоціанове забарвлення гіпокотиля	відсутнє	Mariel	1 [ ]
		наявне	Edit, Nutrisol, Rojita	9 [ ]
5.3 (17)	Черешок: антоціанове забарвлення	відсутнє	Edit, Revancha, Rojita	1 [ ]
		наявне	Nutrisol, Roza	9 [ ]
5.4 (20)	Листкова пластинка: плямистість	відсутня	Eniko, Maros, Revancha	1 [ ]
		наявна	Edit	9 [ ]
5.5 (23)	Листкова пластинка: форма плям	яйцеподібна	Edit	1 [ ]
		«V»-подібна	Mixteco	2 [ ]
5.6 (24)	Суцвіття: забарвлення	жовте	Mariel	1 [ ]
		зелене	Eniko, Maros, Revancha	2 [ ]
		рожеве	Roza	3 [ ]
		червоне	Edit, Rojita	4 [ ]
		пурпурове	Nutrisol, Reka	5 [ ]
		коричневе	Tulyehualco	6 [ ]
5.7 (27)	Суцвіття: тип	амарантовий (тирс)	Nutrisol	1 [ ]
		кулеподібний	Reka, Revancha, Roza	2 [ ]
5.8 (29)	Суцвіття: приквіток за довжиною відносно зав'язі (маточки)	короткий	Reka	1 [ ]
		однаковий	Revancha	2 [ ]
		довший	Edit, Nutrisol	3 [ ]
5.9 (30)	Суцвіття: тип росту	детермінантний	Eniko, Maros, Revancha	1 [ ]
		індетермінантний	Nutrisol	2 [ ]
5.10 (35)	Стебло: антоціанове забарвлення біля основи	відсутнє	Revancha	1 [ ]
		наявне	Nutrisol, Roza	9 [ ]
5.11 (36)	Стебло: форма поперечного перерізу	округла	Reka	1 [ ]
		хвиляста	Edit, Revancha, Roza	2 [ ]

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {4}		
Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.12 (37)	Насінина: забарвлення	біле	Edit, Maros, Revancha, Roza	1 [ ]
		жовте	ITAX0053	2 [ ]
		коричневе	Reka	3 [ ]
		рожеве	Mixteco café	4 [ ]
		чорне	Mixteco negro	5 [ ]
5.13 (38)	Насінина: форма	еліптична	Nutrisol, Revancha	1 [ ]
		дископодібна	Rojita	2 [ ]
5.14 (39)	Насінина: тип	кременистий	Nutrisol, Rojita	1 [ ]
		борошнистий	Edit, Revancha	2 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, з вашої точки зору, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі, що здійснює експертизу, провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

#7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {4} з {4}	

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надана повна інформація. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]
(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]
(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]
(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, наскільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.

УДК 633.39 Код UPOV: DESCH_CAE

Методика

проведення експертизи сортів щучника дернистого (*Deschampsia caespitosa* (L.) Beauv.) на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Deschampsia caespitosa* (L.) Beauv.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 ***Тривалість експертизи.*** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 ***Місце експертизи***. Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 ***Умови для проведення експертизи***. Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 ***План експертизи***. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,25 м. За потреби встановлюється спеціальна експертиза.

3.5 ***Метод дослідження.*** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

Методику розроблено: Андрющенко А. В., Кривицький К. М., к-ти б. н., Мамайсур В. В., м. н. с. УІЕСР, 2010. Використано національну методику UKZUZ, Чехія, 1990.

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 ***Кількість рослин / частин рослин.*** Експертизі підлягає щонайменше 100 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 20 рослин або частин 20 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 ***Експертиза на відмінність***

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 ***Експертиза на однорідність***

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці із 100 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 ***Експертиза на стабільність***

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: тенденція до формування суцвіття в рік сівби (ознака 4);

– Рослина: габітус навесні (ознака 5);

– Рослина: час виявлення суцвіття (середня дата на другий рік розвитку) (ознака 10);

– Колосок: забарвлення (ознака 14).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливлюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів щучника дернистого

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. QN	Рослина: за висотою MG 4	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
2. PQ	Рослина: габітус восени в рік сівби VG 1	прямий	3	
		напівпрямий	5	
		розлогий	7	
3. QN	Рослина: щільність куща (як для 2) VS 1	нещільна	3	
		помірно щільна	5	
		щільна	7	
4. (*) QL	Рослина: тенденція до формування суцвіття (як для 2) VG 1	відсутня або дуже слабка	1	
		наявна	9	
5. (*) (+) PQ	Рослина: габітус навесні VG 2	прямий	1	
		напівпрямий	3	
		проміжний	5	
		напіврозлогий	7	
		розлогий	9	
6. QN	Листок: зелене забарвлення (як для 2) VS 1	світле	3	
		помірне	5	
		темне	7	
7. QN	Листок: за шириною (як для 2) MS 1	вузький	3	
		середній	5	
		широкий	7	
8. QN	Листок прапорцевий: за довжиною MS 4	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
9. QN	Листок прапорцевий: за шириною MS 4	вузький	3	
		середній	5	
		широкий	7	
10. (*) QN	Рослина: час виявлення суцвіття (середня дата на другий рік розвитку) VG, 3	ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
11. QN	Рослина: найдовше стебло за довжиною MS 4	коротке	3	
		середнє	5	
		довге	7	

1	2	3	4	5
12. (*) QN	Стебло: верхнє міжвузля за довжиною MS 4	коротке	3	
		середнє	5	
		довге	7	
13. (*) QN	Суцвіття: за довжиною MS 4	коротке	3	
		середнє	5	
		довге	7	
14. (*) PQ	Колосок: забарвлення VS 5	білувате	1	
		золотисте	2	
		фіолетове	3	
15. (+) QN	Колосок: за довжиною MS 5	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів щучника дернистого

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які слід робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Закінчення осіннього кущіння
2	Весняне формування куща
3	Початок виявлення суцвіття
4	Цвітіння
5	Стигле насіння

До 5. Рослина: габітус навесні.

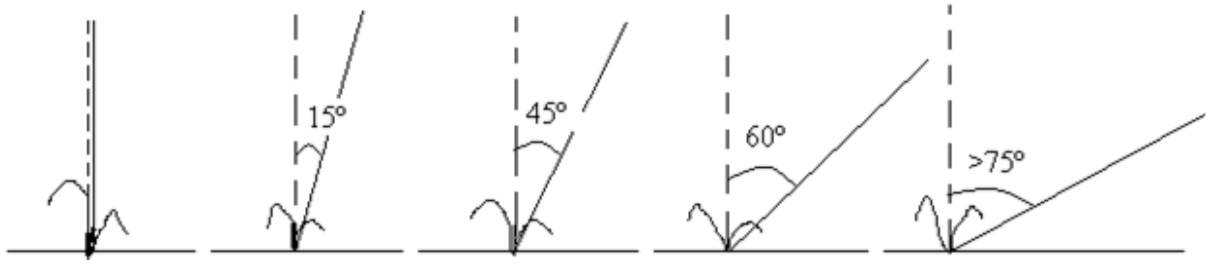

До 15. Колосок: за довжиною, мм.

Короткий – до 3,5; середній – 3,5–4,5; довгий – понад 4,5.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 445.

2. Собко В. Г. та ін. Визначник рослин Київської області / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К., 2004. – С. 55.

3. Українська сільськогосподарська енциклопедія. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1972. – С. 494.

10. Технічна анкета

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {1} з {3}	Номер посилання:
		Дата подання заявки: (не заповнюється заявником)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА заповнюється разом із заявкою на права селекціонера на сорт рослини		
1. Предмет Технічної анкети		
1.1 Ботанічна назва	*Deschampsia caespitosa* (L.) Beauv.	
1.2 Загальноприйнята назва	**Щучник дернистий**	
2. Заявник		
Ім’я		
Адреса		
Телефон №		
Факс №		
E-mail адреса		
Селекціонер (якщо він не заявник)		
3. Назва сорту		

[#]4. Інформація щодо схеми селекції та розмноження сорту

4.1 Схема селекції
(інформація стосовно схеми селекції)

Сорти отримані в результаті:

4.1.1 Схрещування

(a) контрольоване схрещування [ ]
(вкажіть батьківські сорти)

(b) частково відоме схрещування [ ]
(вкажіть відомий(і) сорт(и))

(c) невідоме схрещування [ ]

4.1.2 Мутація [ ]
(зазначте батьківський сорт)

4.1.3 Виявлено та поліпшено [ ]
(зазначте, де й коли відкрито та як розвинуто)

4.1.4 Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2 Метод розмноження сорту
(інформація стосовно методу розмноження сорту)

4.2.1 Сорти, що розмножуються насінням

(a) Самозапильний [ ]

(b) Перехреснозапильний

(i) популяційні [ ]

(ii) синтетичні сорти [ ]

(c) Гібрид [ ]

(d) Інше [ ]
(зазначте деталі)

4.2.2 Інше [ ]
(зазначте деталі)

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {2} з {3}	

5. Ознаки сорту мають бути позначені (номер у дужках стосується відповідної ознаки в Методиках; просимо виділити найвідповідніший код).

Ознаки та ступені їх виявлення			Сорти-еталони	Коди
5.1 (4)	Рослина: тенденція до формування суцвіття в рік сівби (як для 2)	відсутня або дуже слабка		1 [ ]
		наявна		9 [ ]
5.2 (5)	Рослина: габітус навесні	прямий		1 [ ]
		напівпрямий		3 [ ]
		проміжний		5 [ ]
		напіврозлогий		7 [ ]
		розлогий		9 [ ]
5.3 (10)	Рослина: час виявлення суцвіття (середня дата на другий рік розвитку)	ранній		3 [ ]
		середній		5 [ ]
		пізній		7 [ ]
5.4 (14)	Колосок: забарвлення	білувате		1 [ ]
		золотисте		2 [ ]
		фіолетове		3 [ ]

6. Подібні сорти та відмітності між ними

Просимо використовувати цю таблицю та рядок коментарів для надання інформації щодо того, як Ваш сорт-кандидат відрізняється від сорту (чи сортів), які, на Ваш погляд, є найподібнішими. Ця інформація може допомогти установі провести свою експертизу на відмінність ефективнішим методом.

Назва(и) сорту(ів), подібного(их) до Вашого сорту-кандидата	Ознака(и), за якою(ими) Ваш сорт-кандидат відрізняється від подібного(их) сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **подібного(их)** сорту(ів)	Опишіть виявлення ознак(и) **Вашого** сорту-кандидата

Коментарі:

[#]7. Додаткова інформація, що може допомогти під час експертизи сорту

7.1 Чи є будь-які додаткові ознаки, які можуть допомогти вирізнити сорт, крім інформації, що представлена в розділах 5 та 6?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.2 Чи є будь-які особливі умови для вирощування сорту або проведення експертизи?

Так [ ] Ні [ ]

(Якщо «так», просимо надати деталі)

7.3 Інша інформація

(використання сорту) (фотографія)

8. Дозвіл на використання

(a) Чи потребує сорт попереднього дозволу на використання за законодавством стосовно охорони довкілля, здоров'я людей та тварин?

Так [ ] Ні [ ]

(b) Чи було одержано такий дозвіл?

Так [ ] Ні [ ]

Якщо відповідь на пункт (b) є позитивною, просимо надати копію дозволу.

ТЕХНІЧНА АНКЕТА	Сторінка {3} з {3}	

9. Інформація щодо рослинного матеріалу, що має проходити експертизу чи представлений для експертизи.

9.1 Виявлення ознаки або кількох ознак сорту може перебувати під впливом таких чинників, як шкідники чи хвороби, хімічне оброблення (наприклад, ростовими речовинами або пестицидами), стан культури тканини, різні кореневі підщепи, молоді паростки різних фаз розвитку рослини тощо.

9.2 Рослинний матеріал не обробляють нічим, що може вплинути на виявлення ознак сорту, поки компетентний орган не дозволить або не запропонує зробити це. Якщо рослинний матеріал зазнав такого оброблення, про нього має бути надано повну інформацію. Просимо вказати нижче, чи Вам відомо, що рослинний матеріал, який підлягає експертизі, зазнав впливу:

(a) мікроорганізмів (наприклад, вірус, бактерія, фітоплазма Так [ ] Ні [ ]
(b) хімічної обробки (наприклад, ростові речовини, пестициди) Так [ ] Ні [ ]
(c) культури тканини Так [ ] Ні [ ]
(d) інших чинників Так [ ] Ні [ ]

Просимо надати детальну інформацію щодо пунктів, де Ви вказали «так» (випробування на наявність вірусу чи інших патогенів)

10. При цьому я заявляю, що, на скільки мені відомо, інформація, наведена в цій формі, є достовірною:

Ім’я заявника			
Підпис		Дата	

[#] Повноважні органи можуть дозволити залучити певну інформацію до конфіденційного розділу Технічної анкети.